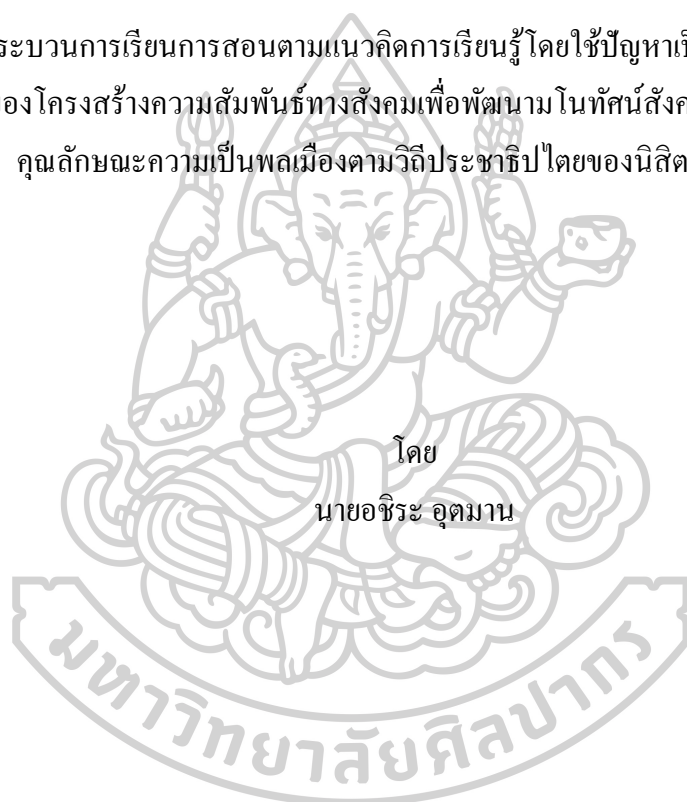

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการ
ก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

โดย
นายอชิระ อุตมาน

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

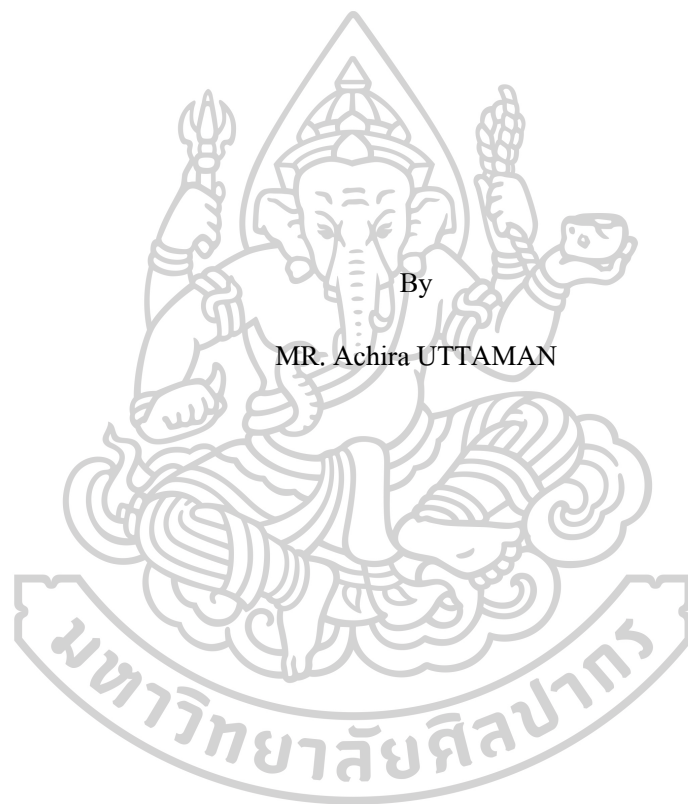
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์
สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิต
ปริญญาตรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PROCESS BASE ON PROBLEM-
BASED LEARNING APPROACH WITH STRUCTURATION THEORY TO
DEVELOP SOCIOLOGY CONCEPTS AND PROMOTE DEMOCRATIC
CITIZENSHIP CHARACTERISTICS OF BECHELOR'S DEGREE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2018

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของ นิสิตปริญญาตรี

โดย อชิระ อุดมาน

สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญา คุษฎีบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โตศิลา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. นพดล เจริญอักษร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร. พัชรีรา นาคอุไรรัตน์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. หทัยรัตน์ บุญโยปักษ์ภูมิภัก)

57262903 : หลักสูตรและการสอน(การสอนสังคมศึกษา) แบบ 2.1 ปรัชญาคุณผู้บัณฑิต

คำสำคัญ : กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม, มโนทัศน์สังคมวิทยา, คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

นาย อชิระ อุดมาน: การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อาจารย์ ดร. ชัยรัตน์ โคศลลา

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี 2) ศึกษาประสิทธิผลกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดย 2.1) เปรียบเทียบมโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง 2.2) เปรียบเทียบคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง และ 3) ประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตที่ลงทะเบียนวิชาโท SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือกระบวนการเรียนการสอนตามทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา และแบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าทีแบบ One Sample Test

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นปะทะสังสรรค์ 2) ขั้นประเมินสถานการณ์ 3) ขั้นคัดสรรประเด็น 4) ขั้นรวบรวมสารสนเทศ 5) ขั้นไตร่ตรอง และ 6) ขั้นสร้างมติร่วม

2. การประเมินประสิทธิผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า

2.1) นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยมโนทัศน์สังคมวิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2) นิสิตมีคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยพัฒนาให้นิสิตเกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และส่งเสริมให้นิสิตมีความรับผิดชอบรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองและเห็นประโยชน์ส่วนรวมและสามารถนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนสามารถสื่อสารให้ผู้เข้าไปได้อย่างถูกต้อง และมีการระบุหน้าที่ของผู้สอนอย่างชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

57262903 : Major (CURRICULUM AND INSTRUCTION)

Keyword : INSTRUCTIONAL PROCESS, PROBLEM-BASED LEARNING APPROACH, STRUCTURATION THEORY, SOCIOLOGY CONCEPTS, DEMOCRATIC CITIZENSHIP CHARACTERISTICS

MR. ACHIRA UTTAMAN : DEVELOPMENT OF INSTRUCTIONAL PROCESS BASE ON PROBLEM-BASED LEARNING APPROACH WITH STRUCTURATION THEORY TO DEVELOP SOCIOLOGY CONCEPTS AND PROMOTE DEMOCRATIC CITIZENSHIP CHARACTERISTICS OF BECHELOR'S DEGREE THESIS ADVISOR : CHAIRAT TOSILA, Ph.D.

The purposes of this research are 1) to develop a instructional process, 2) to study the efficiency of a development instructional process based on problem-based learning with structuration theory for sociological concepts and democratic citizenship characteristics of bachelor's degree; (2.1) Comparing sociological concepts experimental group between Pre and Post learning and; (2.2) Comparing democratic citizenship characteristics system experimental group between Pre and Post learning 3) to evaluate efficiency instructional process

The research was conducted through instructional the process based on problem-based learning with structuration theory, the sample group was 75 students, learning plan, sociological concepts test. and democratic citizenship characteristics system test. The data was tested for percentage, means, standard deviations, and one sample t-test.

The research findings were as follows:

1. The developed instructional process are composed of 6 steps: 1) Interaction, 2) Scenario analysis, 3) Selected topic, 4) Information collecting, 5) Consideration and 6) Join resolution.

2. The Assessment of the developed instructional process results found that

2.1 An Average score of the experimental group in the sociological concepts test in post learning process is higher than that of pre learning with the statically significant difference at 0.05 level

2.2 An Average score of experimental group in citizen's Characteristics of citizens in a democratic society system test in post learning process is higher than that of pre learning with the statically significant difference at 0.05 level

3. Overall, the teaching and learning process is of high quality. This is because the teaching and learning process is structured systematically. The teaching and learning activity develop the students to have sociological understanding and to understand their roles. Further, it helps develop the students to value public interests and enable students to reduce conflict creatively. The graphical learning process is useful as it allows teachers to use it as a guide in teaching so that they can teach according to the class objective.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความรัก ความกรุณาและความปรารถนาดี อย่างหาที่สุดมิได้ จากอาจารย์ ดร.ชัชรัตน์ โตศิลา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.นพพล เจนอักษร และ อาจารย์ ดร.พัทธ์ธีรา นาคอุไรรัตน์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้ความช่วยเหลือ ฝากคอยติดตาม สอบถามความก้าวหน้า รวมทั้งสละเวลาอันมีค่าในการตรวจแก้วิทยานิพนธ์อย่างสม่ำเสมอ และให้คำแนะนำ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มาเรียม นิลพันธุ์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ บุญโยปชัยวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยซาบซึ้งในความดีงามของอาจารย์ทุกท่าน จึงขอ กราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่าน ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือ ในการวิจัย สำหรับการทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน กลุ่มวิชาการสอนสังคมศึกษาภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนทุกท่านที่ให้ความรู้ ให้ คำแนะนำและประสบการณ์อันมีค่าแก่ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเจ้าของหนังสือ วารสาร เอกสาร และ วิทยานิพนธ์ทุกเล่ม ที่ช่วยให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณคณบดีและคณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้การ สนับสนุนการศึกษาในครั้งนี้ และขอขอบคุณทีสละเวลาในการทำแบบวัดคุณลักษณะเพื่อนำข้อมูลมา ตรวจสอบคุณภาพ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถ ดำเนินการวิจัย จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีขอขอบใจอาจารย์รุจน์ ภาษา นายจิรุตม์ อารมย์ชื่น และนายชยพร พัน ทอง นิสิตตัวน้อย ๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการสืบค้นข้อมูล พิสูจน์อักษร และจัดเรียงหน้าเล่มวิจัยนี้ให้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สิ่งสำคัญที่สุดที่ผู้วิจัยสามารถผ่านพ้นอุปสรรคนานัปการไปได้ ก็ด้วยความระลึกนึกถึง การ อบรมสั่งสอน ความห่วงใย หรือพระคุณใด ๆ ที่ผู้วิจัยได้รับจากบิดา มารดาและครอบครัวที่อบอุ่น คุณค่าหรือ ประโยชน์อันเกิดจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่พระคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ที่อบรมสั่งสอน แนะนำ ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจอย่างดียิ่งเสมอมา

แม้ว่าวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นเครื่องหมายที่แสดงความทุ่มเท ความพยายามและความอดทนอย่าง สูงที่สุดของผู้วิจัยแล้ว ผู้วิจัยขอเป็นกำลังใจแก่นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา สาขาหลักสูตรและการสอนและเป็น ความภาคภูมิใจสำหรับคณาจารย์บัณฑิตทุกคน

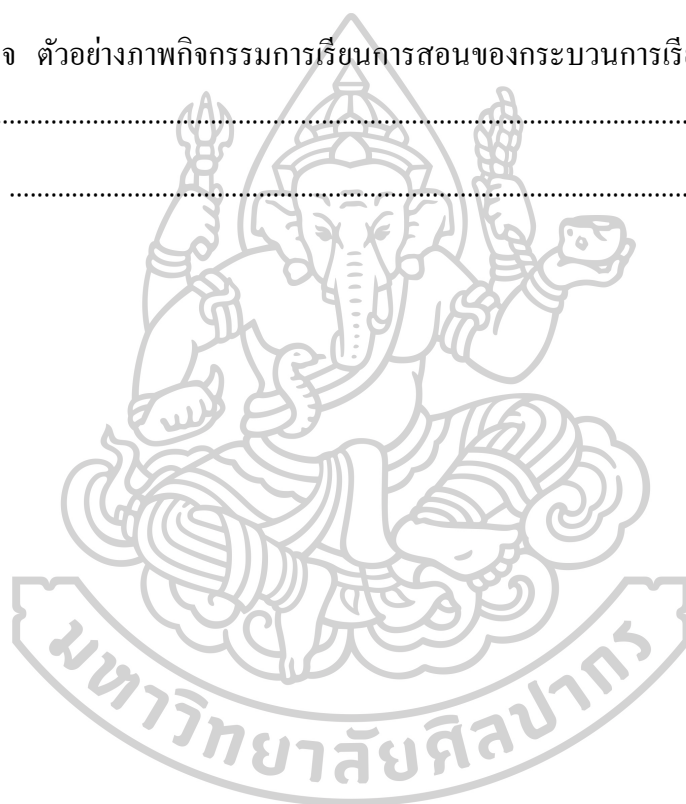
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	12
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	13
1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน	14
1.1 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน	14
1.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน	15
1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน.....	17
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	19
2.1 แนวคิดพื้นฐานกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	19

2.2	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	20
2.3	การประเมินสมรรถภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	28
3.	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	29
3.1	แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration)	29
4.	แนวคิดเกี่ยวกับสังคมวิทยา	32
4.1	ความหมายสังคมวิทยา.....	32
4.2	ธรรมชาติของสังคมวิทยา.....	33
4.3	สาระสำคัญของสังคมวิทยาและสาขาเฉพาะของสังคมวิทยา	35
4.4	การจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยา.....	36
5.	แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์สังคมวิทยา.....	38
5.1	ความหมายของมโนทัศน์ (concept).....	38
5.2	การสร้างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา	39
5.3	ประเภทของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา.....	40
5.4	มโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยา.....	41
6.	แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย.....	44
6.1	ความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	44
6.2	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย.....	45
6.3	แนวคิดการจัดการเรียนการสอนพลเมืองในระดับอุดมศึกษา.....	61
6.4	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตย	62
7.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	64
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	64
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย.....	68

กรอบแนวคิดงานวิจัย	71
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	72
ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A).....	73
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D&D).....	78
ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) ทดลองใช้ (Implementation : I).....	155
ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) ประเมินผล (Evaluation : E)	158
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	182
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	182
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น ฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	188
ตอนที่ 3 ประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคม วิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิติปรัชญาตรี	209
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	216
สรุปผลการวิจัย	221
อภิปรายผลการวิจัย.....	226
ข้อเสนอแนะ.....	246
รายการอ้างอิง	248
ภาคผนวก	254
ภาคผนวก ก ราชนามผู้เชี่ยวชาญ	256

ภาคผนวก ข	กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิติปรัชญาตรี	262
ภาคผนวก ค	ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	282
ภาคผนวก ง	เครื่องมือและประสิทธิภาพที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	303
ภาคผนวก จ	ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น	314
ประวัติผู้เขียน	320

สารบัญญัตินี้

หน้า

ตารางที่ 1	ระยะที่ 1 แสดงกระบวนการขั้นตอน เป้าหมาย และผลจากการเรียนการสอน.....	20
ตารางที่ 2	ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	25
ตารางที่ 3	ตัวอย่างประเภทของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา.....	40
ตารางที่ 4	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen)	46
ตารางที่ 5	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen).....	49
ตารางที่ 6	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)	55
ตารางที่ 7	การจัดการเรียนการสอนวิชาพลเมืองในระดับอุดมศึกษา ด้านความรู้และทักษะ.....	61
ตารางที่ 8	สรุปแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.....	79
ตารางที่ 9	ผลการศึกษาทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)	83
ตารางที่ 10	แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน.....	92
ตารางที่ 11	ผลการวิเคราะห์ห้บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	104
ตารางที่ 12	เนื้อหาสาระและจำนวนคาบเรียนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ในวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น	111
ตารางที่ 13	เกณฑ์การให้คะแนนการอธิบายความคิดรวบยอดสังคมวิทยา	113

ตารางที่ 14	เกณฑ์การนำความคิดรวบยอดสังคัมวิทยามาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้	114
ตารางที่ 15	เกณฑ์การให้คะแนนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคัมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม	114
ตารางที่ 16	เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการรวบรวมความรู้ ประสพการณ์ เพื่อประมวล เป็นข้อสรุปได้	115
ตารางที่ 17	เกณฑ์การให้คะแนนการวินิจฉัยปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา	115
ตารางที่ 18	ประเด็นการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรที่ 1 และผลการแก้ไขปรับปรุง	163
ตารางที่ 19	ประเด็นการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรที่ 2 และผลการแก้ไขปรับปรุง	166
ตารางที่ 20	ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน แนวการสอน และวิธีสอนของกระบวนการเรียนการสอน	173
ตารางที่ 21	ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์สังคัมวิทยาก่อนเรียนและหลังเรียน ของนิสิต	188
ตารางที่ 22	ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในแต่ละด้านก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต	189
ตารางที่ 23	ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต	190
ตารางที่ 24	ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคัมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี 210	
ตารางที่ 25	บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	274
ตารางที่ 26	ผลการวิเคราะห์รายข้อสอบเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบวัดมโนทัศน์สังคัมวิทยา	307

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน	16
แผนภาพที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	18
แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดงานวิจัย การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ	71
แผนภาพที่ 4 ความเชื่อมโยงแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับสาระสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	81
แผนภาพที่ 5 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	82
แผนภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับสาระสำคัญ	87
แผนภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	88
แผนภาพที่ 8 หลักการของการศึกษาหลักการของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	89
แผนภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ของหลักการกระบวนการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน	90
แผนภาพที่ 10 วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งกำหนดขึ้นจากหลักการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	90
แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม	97
แผนภาพที่ 12 หลักการของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน	100

แผนภาพที่ 13	ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี	101
แผนภาพที่ 14	ตัวอย่างของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน	102
แผนภาพที่ 15	ตัวอย่างของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน	103
แผนภาพที่ 16	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีความรับผิดชอบ	119
แผนภาพที่ 17	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีส่วนร่วม	126
แผนภาพที่ 18	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีความเป็นธรรมในสังคม	137
แผนภาพที่ 19	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบ	149
แผนภาพที่ 20	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีส่วนร่วม	151
แผนภาพที่ 21	ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรมในสังคม	153
แผนภาพที่ 22	การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วงจร PDCA	159
แผนภาพที่ 23	แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนฯ	268
แผนภาพที่ 24	ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี	268

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สังคมวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น ความสัมพันธ์ในรูปใดหรือเพื่อวัตถุประสงค์อันใด หากมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ในการดำรง อยู่ต่อไปในสังคมก็เข้ากับขอบข่ายของรายวิชาสังคมวิทยาได้ทั้งสิ้น สุพัตรา สุภาพ (2542: 5) การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม โดยมองภาพรวมของสังคมแขนงหนึ่งของรายวิชา กลุ่ม สังคมศาสตร์ (social sciences) เช่นเดียวกับศาสตร์ทั้งหลายที่ว่าด้วยกิจการของมนุษย์ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ซึ่ง เป็น การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมและปรากฏการณ์ ทางสังคม (สนธยา พลศรี, 2545: 4) วิธีการศึกษาข้อมูลทางสังคมวิทยานำไปใช้ในการสังเกตการณ์ การวินิจฉัย และการพรรณนาผลการศึกษาตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ สังเกต และการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ หนึ่ง วิธีการทางการศึกษาวิชาสังคมวิทยากับวิธีการทาง วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มีความแตกต่างกัน เนื่องจากธรรมชาติของสังคมวิทยาที่เน้นการศึกษา พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ในขณะที่วิทยาศาสตร์นั้นเน้นการพิสูจน์ความจริงของ ธรรมชาติจึงมีขอบข่ายการศึกษารอบคลุมไปทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตประกอบกับสนามของ นักสังคมวิทยาคือสังคมจริงซึ่งจะแตกต่างจากนักวิทยาศาสตร์ที่มักจะใช้ห้องทดลองเป็นสนาม ด้วย เหตุผลนี้เองจึงทำให้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นักสังคมวิทยานำไปใช้แตกต่างจากวิธีการทาง วิทยาศาสตร์โดยทั่วไป กล่าวได้ว่า สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์ (empirical science) (สุนททิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 31; หทัยรัตน์ มาประณีต, 2555: 3)

คุณูปการของความรู้ในศาสตร์ทางสังคมวิทยาที่มีต่อผู้ศึกษาในรายวิชานี้คือเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา ต้นกำเนิดและพัฒนาการทางสังคมวิทยา ทฤษฎี ทางสังคมวิทยา วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม สังคมและโครงสร้างทางสังคม กลุ่มและ องค์กร การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม พฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม สถาบันทาง สังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจชุมชน ท้องถิ่น สังคม ประเทศ และโลกที่ตนเองอาศัยอยู่ ทั้งการสร้างความรู้เข้าใจในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การพึ่งพาอาศัยกัน พฤติกรรมของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ สถาบันทางสังคมที่มีส่วน

เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังสามารถนำความรู้ทางสังคมวิทยาไปใช้ในการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมทั้งปัญหาความรุนแรง ปัญหาความยากจน ปัญหาอัตราผู้ว่างงาน และปัญหาในระดับบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่ เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาโสเภณี เด็ก เป็นต้น กล่าวได้ว่าวิชาสังคมวิทยาจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองสังคมและ สร้างความเข้าใจในตนเองเพื่อก่อให้เกิดเป็นทัศนคติและวิถีคิด วิธมองสังคมด้วยหลักการเหตุผล สามารถพยากรณ์สังคมและควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้นได้ (ศิริรัตน์ แอดสกูล, 2555: 39)

การนำองค์ความรู้ทางสังคมวิทยาไปใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในสังคมนั้นมักจะเป็นองค์ ความรู้ของทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology Theory) ซึ่งเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมตาม หลักเหตุผลอย่างมีระบบจนสามารถพิสูจน์ความจริงนั้นได้และสามารถใช้เป็นข้อมูลในการ พยากรณ์สภาพสังคมใดสังคมหนึ่งในอนาคตได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 18) ทฤษฎีหลักทาง สังคมวิทยาที่ส่งผลต่อการศึกษาศาสตร์ด้านสังคมวิทยาดังแต่อดีจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจาก 1) ทฤษฎีการวิวัฒนาการที่เน้นหลักการแห่งวิวัฒนาการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอนอัน เป็นผลมาจากความรู้ทั้งหลาย โดยเริ่มต้นจากความไม่รู้หรือการหลงเชื่อในเรื่องปรัมปราไปสู่ ความรู้ที่แท้จริงโดยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ 2) ทฤษฎีความเป็นหนึ่งเดียวที่เน้นความสัมพันธ์อย่าง ไกล่ชิดระหว่างมนุษย์ในสังคม โดยการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกของสังคม ทำให้เกิดปีกแผ่น 3) ทฤษฎีความขัดแย้งที่เน้นความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันในสังคมเกิดความไม่เป็นธรรมใน ระบบเศรษฐกิจโดยถือเป็นพื้นฐานของสังคมที่ย่อมเกิดขึ้นและนำไปสู่การต่อสู้เพื่อให้ได้ความเป็น ธรรมกลับคืนมา และ 4) ทฤษฎีคดีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ โดยเน้นกระบวนการของ การกระทำระหว่างกันโดยผ่านสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนหรือมาตรฐานในการสื่อความ เช่น ท่าทาง คำพูด ป้าย สัญลักษณ์ฯ เป็นต้น ที่นำไปสู่พัฒนาการด้านสติปัญญาของมนุษย์และการถ่ายทอด วัฒนธรรมที่คงอยู่ตลอดไป (Banks, 1977 อ้างถึงใน สุมนทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 9-10)

ทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่สำคัญทฤษฎีหนึ่งและถือเป็นทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ ของมนุษย์ในสังคมทุกระดับโดยตรง คือทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration theory) นักทฤษฎีคนสำคัญคือ Anthony Giddens (เกิดเมื่อ ค.ศ. 1938) เป็นนักสังคม วิทยาชาวอังกฤษที่มีชื่อเสียงของอังกฤษ โดยทฤษฎีนี้เน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมนุษย์ใน สังคมทุกระดับ โครงสร้างทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลและปรากฏการณ์ทาง สังคมในระดับจุลภาคและระดับมหภาคที่เกิดขึ้นจากชุดกฎระเบียบในสังคมหลาย ๆ ชุดประกอบ

กัน ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม จารีตประเพณี สถาบันทางสังคม และหลักศีลธรรม ชุดกฎระเบียบในสังคมทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีความเป็นพลวัตที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีการผลิตซ้ำหรือหาชุดกฎระเบียบอันใหม่มาทดแทนกลไกสำคัญที่ทำให้ชุดกฎระเบียบในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมคือมนุษย์ในสังคม ดังนั้นนักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมจึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของสังคม

ปัจจุบันทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม เนื่องจาก Giddens ระบุว่าสถาบันครอบครัว ชุมชน ชีวิต การงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเกิดขึ้นโดยปัจเจกบุคคล ได้แก่ การกระทำของมนุษย์ (human action) หรือผู้กระทำ (agency) ในขณะเดียวกัน โครงสร้าง (structure) ก็เป็นตัวกำหนดชีวิตทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นสองสิ่งนี้จึงต้องพึ่งพาและเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน Giddens เรียกสิ่งนี้ว่า ทวิลักษณ์ของโครงสร้าง (duality of structure) นั่นคือโครงสร้างเป็นวิถีทางและผลลัพธ์ของการกระทำ (Giddens, 1984: 374 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 258) โครงสร้างสังคมกับผู้กระทำจึงถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า structuration หรือ การกระทำที่มีโครงสร้างกำหนด (structured action) มนุษย์เป็นผู้สร้างโครงสร้าง แล้วโครงสร้างก็กลับมาควบคุมมนุษย์ (Giddens, 1991: 204 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 259-260) หลังจากนั้นมนุษย์ก็จะปรับโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนแปลงต่อไป

กระบวนการเรียนการสอนทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีหลักการที่สำคัญคือให้ความสำคัญกับการกระทำของมนุษย์เป็นผู้กระทำ (agency) และให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่มีอิสระทางด้านความคิดในการดำเนินกิจกรรมและการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ในสังคมซึ่งหลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดที่อิสระเพื่อสืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงเพื่อค้นหาสาเหตุ และผลกระทบของปัญหา (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548: 77; ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558: 348) โดยผู้เรียนต้องเป็นผู้วางแผนดำเนินการแก้ปัญหาพร้อมกัน มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ระบุวิธีการแก้ปัญหา เพื่อร่วมกันเรียนรู้จากผลกระทบจากการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในงานหลักโดยเรียนรู้ด้วยตนเองและผู้สอนคอยทำหน้าที่ให้การสนับสนุนผู้เรียนในการพัฒนาคำตอบและความรู้อยู่เสมอ กระตุ้น

ผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับปัญหา จัดเตรียมข้อมูลสำคัญที่ผู้เรียนต้องการพัฒนาให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน มีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาทำการสรุปและประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงาน และกระบวนการ (Bridges & Hallinger, 1995 อ้างถึงใน Cunningham & Cordeiro, 2003: 332; Torp & Sage, 1998: 35-42; ทิศนา แคมมณี, 2557: 137-138) จากกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนดังกล่าว มีความสอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมข้างต้น ซึ่งสามารถพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาให้กับผู้เรียนได้อย่างมีความหมาย

วิธีการทำความเข้าใจและวิเคราะห์สังคมตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมจำเป็นจะต้องอาศัยองค์ความรู้ในด้านสังคมวิทยาอื่น ๆ เข้ามาเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ ได้แก่ สถานภาพ บทบาท การขัดเกลาทางสังคม สิทธิานุมัติ ค่านิยม ชุมชน สังคม การพึ่งพาอาศัยกัน เป็นต้น ข้อความเหล่านี้จัดเป็นมโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยาซึ่งถือเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสารัตถะเนื้อหาหรือทฤษฎีของวิชาสังคมวิทยาทั้งหมด มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอยู่ในรูปของความคิดสำคัญและความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมวิทยาเกิดขึ้นจากกระบวนการในการพัฒนาความคิดและความคิดเห็นที่มีต่อประเด็นทางด้านสังคม โดยเริ่มจากการกำหนดภาพหรือความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กลายเป็นที่แสดงภาพหรือลักษณะรวมของสิ่งนั้นและมโนทัศน์หนึ่งจะมีความหมายได้หลายอย่าง กล่าวได้ว่ามโนทัศน์ทางสังคมวิทยาถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำความเข้าใจในประพจน์ (proposition) หรือหลักการทางสังคมวิทยาที่เกิดขึ้นจากมโนทัศน์สองมโนทัศน์ที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักของเหตุผล จากนั้นประพจน์หลาย ๆ ประพจน์จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในทฤษฎีและสารัตถะเนื้อหาทางสังคมวิทยาที่มีความซับซ้อนขึ้นไป การศึกษาศาสตร์ของสังคมวิทยาที่ดีจึงจะต้องทำความเข้าใจในสารัตถะของวิชาในระดับมโนทัศน์ก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเข้าใจในประพจน์และทฤษฎีต่อไป (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 15-18)

นอกจากจะต้องทำความเข้าใจในมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเบื้องต้นจากกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยการนำองค์ความรู้จากมโนทัศน์สังคมวิทยาไปใช้โดยการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชนและสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่เพื่อเป็นการประสานความรู้จากภาคทฤษฎีไปสู่ภาคปฏิบัติซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) ทั้งยังเป็นการสร้างการมีส่วนร่วม

ร่วมในชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองของสังคม (citizens) ซึ่งถือเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามระบอบการปกครองของประเทศไทย การมีส่วนร่วมในการลงมือแก้ไขปัญหาในชุมชนในลักษณะนี้เป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) กล่าวคือสมาชิกของสังคมในฐานะพลเมืองของประเทศสามารถพึ่งตนเอง และรับผิดชอบต่อตนเองได้ ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะพร้อมในการช่วยเหลือสังคม และกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อหรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของพลเมืองที่แสดงออกนั้นจะสะท้อนถึงการใช้สิทธิเสรีภาพ โดยควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ การเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพหลักความเสมอภาค การเคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสังคม พฤติกรรมเหล่านี้จะแสดงออกชัดเจนเมื่อได้ร่วมมือกันใช้ความรู้จากมโนทัศน์สังคมวิทยาไปปฏิบัติจริงในการแก้ปัญหาสังคมในฐานะพลเมือง (ทิพย์พาร ตันติสุนทร, 2555: 4; สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา, 2554: 17-18)

เป้าหมายหลักของการพัฒนามโนทัศน์ทางสังคมวิทยาไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการลงมือปฏิบัติด้วยการวิเคราะห์ปัญหาสังคมจะทำให้เกิดคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ดังนี้

- 1) เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ (the personally responsible citizen) มีความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม มีหลักการของตนเอง และการทำงานหนัก ตามค่านิยมของสังคม
- 2) เป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) ผู้เรียนควรได้มีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยมีเป้าหมายที่จะเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองในอนาคตด้วยการใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based) และ
- 3) เป็นพลเมืองที่มีความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) สามารถวิเคราะห์สาเหตุสำคัญและที่มาของปัญหา (root cause of problem) ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เศรษฐกิจ และระบอบการเมืองปัจจุบัน มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย (Westheimer, 2005: 38-40) ตระหนักต่อสถานการณ์และการเห็นถึงศักดิ์ศรีของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมายและรับรู้โดยชอบธรรมของผู้อื่นมีความรู้ของหลักการงานและระบบโครงสร้างฝ่ายบริหารบ้านเมือง และมีการตัดสินใจในทิศทางที่เหมาะสม (Crick, 1998: 59; Ellis, 2003: 303)

จากเหตุผลข้างต้นทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม มาพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนการสอนโดยนำไปสอนนิสิตระดับปริญญาตรี เพื่อพัฒนามโนทัศน์ ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อให้ นิสิตมีความ รับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ต่อชุมชน มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) โดยเป็น สมาชิกขององค์กรที่กระตือรือร้นและมีความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะพัฒนา จัดการชุมชนให้ใส่ใจต่อสิ่งที่ เป็นประโยชน์ เช่นการรักษาสิ่งแวดล้อม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และเห็นความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) ในการคิดเชิงวิพากษ์ต่อ โครงสร้างของสังคม นโยบาย และเศรษฐกิจ สืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม เข้าใจความเคลื่อนไหวทางสังคม และ ผลกระทบเชิงระบบที่เกิดขึ้น ให้แก่นิสิตระดับปริญญาตรีในอนาคตต่อไป

คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดคำถามการวิจัยครั้งนี้เพื่อออกแบบการวิจัยสำหรับการพัฒนากระบวนการ เรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีปริญญาตรีดังนี้

1. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและ ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีหลักการและ ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนอย่างไร
2. กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎี การก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมสามารถพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาได้หรือไม่ อย่างไร
3. กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎี การก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตาม วิถีประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรีได้หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมโน้ตบุ๊กสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมโน้ตบุ๊กสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมโน้ตบุ๊กสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดย

2.1) เปรียบเทียบมโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง

2.2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง

3) เพื่อประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมโน้ตบุ๊กสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. นิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมโน้ตบุ๊กสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี มีมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. นิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1. ตัวแปรต้น คือ กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม
2. ตัวแปรตาม คือ
 - 2.1) มโนทัศน์สังคมวิทยา
 - 2.2) คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2560

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่ลงทะเบียนวิชาโท SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 75 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ในรายวิชา สังคมวิทยาสำหรับสังคมศึกษา ประกอบด้วย เรื่อง 1) ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา 2) ต้นกำเนิดและพัฒนาการทางสังคมวิทยา 3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา 4) วัฒนธรรม 5) การขัดเกลาทางสังคม 6) สังคมและโครงสร้างทางสังคม 7) กลุ่มและ

องค์การ 8) การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม 9) พฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม
10) สถาบันทางสังคม 11) พฤติกรรมหมู่รวม และ 12) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ประเด็นปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยให้ผู้เรียนทั้งรายบุคคลหรือกลุ่มวิเคราะห์ และวิพากษ์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อค้นหาสาเหตุของปัญหาโดยวางแผนและกำหนดขั้นตอนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้องจากข้อมูลความรู้ข้อเท็จจริงตามหลักการทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง องค์ความรู้ที่อธิบายเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลและปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับจุลภาคและระดับมหภาคที่เกิดขึ้นจากชุดกฎระเบียบในสังคมหลาย ๆ ชุดประกอบกันได้แก่ โครงสร้างทางสังคม จารีตประเพณี สถาบันทางสังคม และหลักศีลธรรม ชุดกฎระเบียบในสังคมทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้น โดยมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ชุดกฎระเบียบเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลาโดยมีการผลิตซ้ำหรือหาชุดกฎระเบียบอันใหม่มาทดแทน กลไกสำคัญที่ทำให้ชุดกฎระเบียบในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม หมายถึง แบบแผนในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้นที่พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาอย่างเป็นระบบโดยการนำแนวคิดแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน เงื่อนไข กติกา การสร้างชิ้นงาน และการวัดประเมินผลร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่จะศึกษาต่อประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะ ของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่มีความถูกต้อง และเชื่อถือได้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ครอบคลุมสมบูรณ์ โดยมีความทันสมัย สอดคล้องกับมโนทัศน์สังคมวิทยาข้อมูล ที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการ ทราบ

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลหลักและทฤษฎี สังคมวิทยา และปรากฏการณ์ทางสังคม จากเอกสาร รายงาน การสังเกต การสอบถาม และการ สัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษา และการวิเคราะห์

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์ประเด็น ปัญหาอย่างไตร่ตรอง นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา

ขั้นที่ 6 สร้างมติร่วม เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนใช้หลักและทฤษฎีสังคมวิทยา มโนทัศน์ ทางสังคมวิทยาวิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคล อื่นเข้าใจ

มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา หมายถึง ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับ ชุมชน สังคม การขัดเกลาทาง สังคม บทบาท บรรทัดฐาน สิทธนามดี ค่านิยม สถานภาพ สถาบัน และการพึ่งพาอาศัยกันอย่าง เข้าใจ โดยสามารถอธิบายถึงความหมาย หลักการ ความสำคัญ และความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน เพื่อนำไปใช้ต่อการอธิบายถึงความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง ซึ่ง เป็นผลที่เกิดกระบวนการเรียนการสอนตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่เพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา และคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี ประเมินได้จากแบบประเมิน มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง พฤติกรรมของนิสิตที่มีความ รับผิดชอบเสียสละต่อ สังคม และส่วนรวม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ และใช้หลัก เหตุผลในการแสดงความคิดเห็นอย่างน่าเชื่อถือ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมถึงการใช้เหตุผลมา ช่วยในการตัดสินใจปัญหาอันเกิดจากความเห็นที่แตกต่างกันประกอบด้วย 3 ด้าน คือ

1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) หมายถึงคุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม รับผิดชอบต่อในการกระทำ มีหลักการของตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการทำงานตามค่านิยมของสังคม มีความกระตือรือร้น มีความสำนึก รู้สิทธิหน้าที่ และรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น

ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ติดตามตรวจสอบ มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

2) พลเมืองที่ส่วนร่วม (Participatory Citizen) หมายถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่เห็นแก่ส่วนรวม โดยสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม เลือกใช้ภาษา กิริยาท่าทางที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรม โดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสมซึ่งจะต้องยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิและรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ใช้เหตุผลแก้ปัญหาโดยสันติวิธี กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและพิจารณาอย่างมีเหตุผลช่วยเหลืองานส่วนรวม โดยใช้สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3) พลเมืองที่มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) หมายถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เมื่อมีผู้เสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ รู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่าโดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม

ซึ่งเป็นผลที่เกิดกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับบทปฏิบัติการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีประเมินได้จากแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

วิชาสังคมวิทยา หมายถึง วิชาหนึ่งของหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา เพื่อการพัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีจุดมุ่งหมายของรายวิชาคือศึกษาแนวคิดทฤษฎีสังคมวิทยาเบื้องต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ชัดเจนต่อการวิเคราะห์ วิพากษ์ และวิจารณ์ ปรัชญาการณที่เกิดขึ้นจริงในสังคมพร้อมกับการปรับตัวในการแสดงบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพตามคุณลักษณะของพลเมืองในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย

นิสิต หมายถึง ผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1) กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นทางเลือกสำคัญ ผู้สอนในการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

2) กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมาในการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สอน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิต ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดในด้านอื่น ๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และทักษะการคิดสะท้อน

3) แนวทางการวิจัยที่ใช้การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมนั้น สามารถพัฒนาไปสู่การพัฒนาคุณลักษณะอื่น ๆ ที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

- 1.1 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน
- 1.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน
- 1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

- 2.1 แนวคิดพื้นฐานกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
- 2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
- 2.3 การประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

3. ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมวิทยา

- 4.1 ความหมายสังคมวิทยา
- 4.2 ธรรมชาติของสังคมวิทยา
- 4.3 สาระสำคัญของสังคมวิทยา
- 4.4 การจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยา

5. แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์สังคมวิทยา

- 5.1 ความหมายของมโนทัศน์ (concept)
- 5.2 การสร้างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

6. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

6.1 ความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

6.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

6.3 การจัดการเรียนการสอนวิชาพลเมืองในระดับอุดมศึกษา

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน

1.1 ความหมายของกระบวนการเรียนการสอน

การศึกษาความหมายของกระบวนการเรียนการสอนจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช (2526: 6) กระบวนการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา เพราะเป็นการนำหลักสูตร ไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลตามที่มุ่งหวังไว้ คุณภาพของการศึกษาจะดีหรือไม่เพียงใดนั้นย่อมเป็นผลโดยตรงจากการสอนเป็นประการสำคัญ

ชาญชัย ยมคิษฐ์ (2548: 66) กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง วิธีหรือกลวิธีในการใช้ความพยายามของครูที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ให้บรรลุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยในกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้น ต้องบูรณาการส่วนต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและกลมกลืนกับหลักการ ทฤษฎี ความก้าวหน้าทางด้านวิชาการ ผู้เรียน ผู้สอน สื่อ รูปแบบวิธี ศิลป์การสอน การวัดและประเมินผลตลอดจนปัจจัยสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่มีอยู่ในช่วงเวลาขณะที่สอนได้อย่างดี

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558: 63) กระบวนการสอน (teaching or instructional process) และกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน กระบวนการสอนเป็นขั้นตอนและวิธีการดำเนินการช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ ซึ่งอาศัยความรู้/ความคิด/ ความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์ หากผู้สอนเชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากการฟังและการอ่าน ผู้สอนก็จะบอกอธิบายเนื้อหาสาระให้กับผู้เรียน ฟัง หรือให้ผู้เรียนอ่านเอกสารตำราต่าง ๆ แต่ถ้าผู้สอนเชื่อว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากการคิด ผู้สอนก็จะให้โอกาสผู้เรียนได้คิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระนั้น ดังนั้นกระบวนการสอนอาศัยกระบวนการเรียนรู้เป็นหลักหรือเป็นแนวทางในการดำเนินการ

ทิสนา แคมมณี (2557: 274) ระบุว่ากระบวนการเรียนการสอนที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และได้รับการทดลองใช้เพื่อพิสูจน์ทดสอบประสิทธิภาพแล้ว ถือว่าเป็นรูปแบบการเรียนการสอน หรือแบบแผนของการจัดการเรียนการสอนที่ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ ซึ่งจะเกิดผลตามวัตถุประสงค์ ของรูปแบบนั้นได้

จากกรนิยามกระบวนการเรียนการสอนที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่ากระบวนการเรียน การสอน หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินการเรียนการสอนรวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนการสอน ที่วางแผนไว้อย่างเป็นระบบที่พัฒนาขึ้นตามหลักการของแนวคิดหรือทฤษฎีโดยอาศัยวิธีการสอน ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน

1.2 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน

การศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนจากเอกสาร ตำรา ได้มีนักวิชาการ ต่าง ๆ ได้ให้องค์ประกอบไว้ดังนี้

ไพศาล หวังพานิช (2526: 6) กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนใน ลักษณะที่เป็นกระบวนการไว้ว่า การสอนแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาวิชาใดก็ตาม ควรจะมี องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

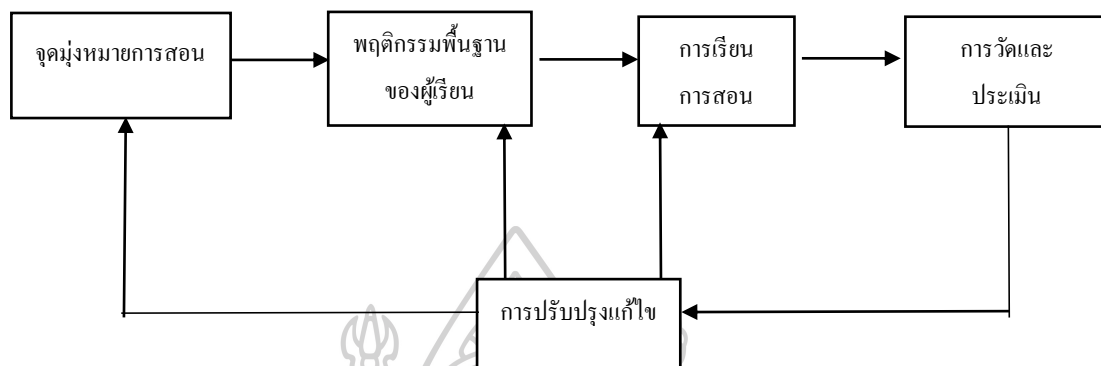
1. จุดมุ่งหมายการสอนก่อนจะเริ่มต้นสอน ครูผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตร แล้วกำหนด จุดมุ่งหมายของการสอนให้ชัดเจนว่า หลังจากสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว ครูผู้สอนประสงค์จะให้ นักเรียนเรียนรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถทำอะไรได้บ้าง จุดมุ่งหมายในการสอนควรกำหนดให้ อยู่ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (behavioral objectives) ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้

2. พฤติกรรมพื้นฐานของผู้เรียน ก่อนที่ครูจะทำการสอนในเรื่องใด หากครูได้ทราบสภาพ พื้นฐานของผู้เรียนก่อน ก็จะทำให้สามารถจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้ อย่างเต็มที่

3. การเรียนการสอน เป็นขั้นตอนที่ครูจะทำการสอนในเนื้อหาวิชาจริง ๆ ครูผู้สอนอาจ เลือกใช้เทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย และสภาพพื้นฐานของผู้เรียน โดยคำนึงถึง ลักษณะของเนื้อหาวิชาด้วยว่า จะแบ่งเนื้อหาวิชาเป็นหน่วยย่อยได้อย่างไร หน่วยย่อยใดควรสอน ก่อนหรือหลังและเนื้อหาในแต่ละหน่วยย่อยนั้นจะใช้อุปกรณ์ชนิดใดเข้าช่วย

4. การวัดและประเมินผล เป็นการตรวจสอบผลการเรียนการสอนเพื่อจะได้ทราบว่า ภายหลังจากผ่านการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีขึ้นเพียงไร

อยู่ในเกณฑ์น่าพอใจหรือไม่ โดยเทียบกับจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่ครูกำหนดการเรียนการสอนไว้ก่อน

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน

การให้ความหมายขององค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนของไพศาล หวังพานิช สอดคล้องกับ ชัยขงค์ พรหมวงษ์ (2551) ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนว่าเป็นกระบวนการที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนที่ชัดเจน โดยที่การสอนเป็นวิทยาการที่ต้องนำวิธีการจัดระบบมาใช้ เรียกว่า “ระบบการสอน” ในขั้นดำเนินการ การสอนจึงเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนแน่นอนโดยยึดหลักการสื่อความเข้ามาใช้ และมักเรียกรวมกันว่า กระบวนการการเรียนการสอน

การสอนกับการสื่อความ

การสื่อความเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารซึ่งได้แก่ ข่าว ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะคิด ค่านิยม และทักษะความชำนาญจากผู้ส่งไปยังผู้รับ ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ส่งกำหนดไว้ กระบวนการสอนในฐานะที่เป็นกระบวนการสื่อความมีองค์ประกอบ 4 ส่วน คือ

1. ครู (ผู้ส่งสาร) เป็นผู้ถ่ายทอดสารที่เป็นประสบการณ์ ความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึก ความสนใจ ทักษะคิด ค่านิยม คุณธรรมและทั้งสาระความชำนาญต่าง ๆ ไปยังนักเรียน
2. เนื้อหาสาระและประสบการณ์ (สาร) ได้แก่ความรู้
3. สื่อการสอน (สื่อหรือช่องทาง) เป็นพาหนะให้สารส่งผ่านไปยังนักเรียนซึ่งเป็นผู้รับสาร
4. นักเรียน เป็นผู้รับสารที่ถ่ายทอดมาจากครูโดยผ่านสื่อการสอน

ขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการสอน

จำแนกออกเป็น 5 ขั้น คือ

1. ขั้นทดสอบก่อนเรียน
2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน
3. ขั้นสอน
4. ขั้นสรุปบทเรียน
5. ขั้นทดสอบหลังเรียน

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน ของนักวิชาการต่าง ๆ ได้ข้อสรุปดังนี้ กระบวนการเรียนการสอนพัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎี โดยประกอบด้วย ครู นักเรียน เนื้อหาสาระ การวางแผนการเรียน การเรียนการสอน วิธีการสอน จุดประสงค์ สื่อ และการวัด ประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

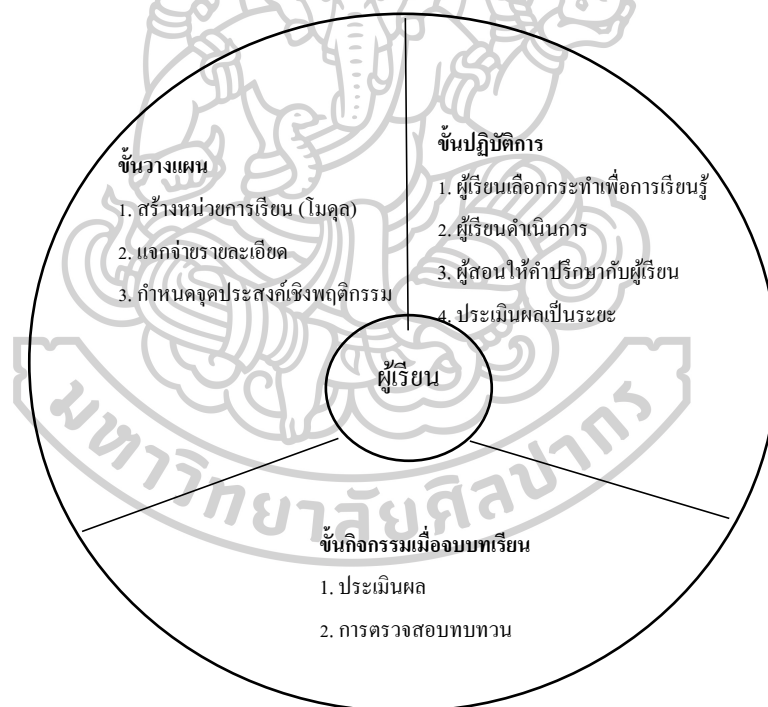
1.3 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

การศึกษาค้นคว้าพัฒนากระบวนการเรียนการสอน จากเอกสาร ตำรา ได้มีนักวิชาการได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาไว้ดังนี้

ธำรง บัวศรี (2542: 17-22) กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนว่า ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องเริ่มด้วยการสร้างหน่วยการเรียนรู้ (learning unit) หรือ โมดูล (Module) ขึ้นก่อน ต่อจากนั้นแจกจ่ายรายละเอียดของเนื้อหา แล้วจึงกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

สำหรับการเรียนรู้แต่ละรายการของเนื้อหา และจากนั้นจึงนำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการและกระทำด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษาหลัก การกระทำเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้น อาจเป็นการกระทำด้วยตนเองเพียงลำพัง หรือกระทำเป็นกลุ่มก็ได้ เมื่อกระบวนการการเรียนการสอนสิ้นสุดลงจะต้องมีการวัดและประเมินผลการกระทำของผู้เรียน แล้วจะสิ้นสุดลงเมื่อผู้สอนได้ตรวจสอบว่าการเรียนการสอนที่ได้ดำเนินการมานั้นเป็นอย่างไร แผนการสอนที่ทำไว้และนำมาใช้นั้นมีประสิทธิภาพหรือไม่ กิจกรรมที่ผู้เรียนนำไปใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้นั้นใช้ได้ดีหรือไม่ เหมาะกับวุฒิภาวะ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนหรือไม่ คำตอบจากคำถามเหล่านี้จะช่วยให้การวางแผนการสอนในเวลาต่อมาดียิ่งขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนที่กล่าวมาแล้วนี้ อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 2
ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 2 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.1 แนวคิดพื้นฐานกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพัฒนามาจากการสอนด้วยวิธีแก้ปัญห (problem - solving) ซึ่งเน้นกระบวนการและขั้นตอนของการแก้ปัญห แต่ต่างกับการเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐานจะมุ่งประเด็นข้อมูลที่เป็นปัญหา โดยผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์และค้นความเป็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หาเหตุผลมาซึ่งประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหที่ถูกต้อง ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิด การค้นหา การสืบค้นข้อมูลความรู้ ทั้งจากข้อเท็จจริง และตามหลักการทางทฤษฎีที่ตนเองศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหที่ดีที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548: 77) ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหและฝึกทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนจะอยู่ในรูปของกลุ่มย่อย ผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ การแก้ปัญห การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม โดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเสริมสมรรถนะที่จำเป็นแก่ผู้เรียน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558: 348) โดย โยคัม และซิมป์สัน (Yoakam & Simpson, 1949 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548: 77) เป็นผู้พัฒนาแนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐานสำหรับการเรียนการสอนกับทุกวิชาโดยกำหนดลักษณะของปัญหาเป็น 3 แบบดังนี้

- 1) ปัญหาที่ต้องใช้ปัญญา เป็นปัญหาที่ต้องใช้จินตนาการ การคิดสร้างสรรค์ และการริเริ่ม
- 2) ปัญหาที่ต้องใช้คำอธิบาย เป็นปัญหาที่ต้องใช้ การเขียน การบอก การพูด การอธิบาย การวาดภาพ หรือการสร้างรูปแบบเพื่อการแก้ปัญห
- 3) ปัญหาที่ต้องใช้การปฏิบัติ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ การแสดงออกทางกายภาพ และการปฏิบัติการ

ในวงการศึกษไทยได้มีการนำวิธีสอนแบบปัญหาเป็นฐานมาใช้อย่างแพร่หลาย เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. 2525 สาขาที่นำการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมาใช้อย่างเป็นทางการมากที่สุด คือ สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยเฉพาะแพทยศาสตร์ ต่อมาเป็นสาขาพยาบาลศาสตร์ และขยายสู่การเรียนสาขาอื่น ๆ

2.2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจจะนำผู้เรียนไปเผชิญปัญหา และฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่มซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ไขปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะกระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

(Bound and Grahame, 1999: 20-22) ได้อธิบายการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เห็นเป็นกระบวนการขั้นตอน เป้าหมาย และผลจากการเรียนการสอนดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ระยะที่ 1 แสดงกระบวนการขั้นตอน เป้าหมาย และผลจากการเรียนการสอน

กระบวนการ	เป้าหมาย	ผลจากการเรียนการสอน
1) ผู้สอนเริ่มจากการจัดประชุมโดยการนำเสนอปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น โดยเปิดวิดีโอ บทความย่อ ๆ หรืองานเขียน	ผู้เรียน มีความสนใจต่อสถานการณ์ปัญหา และมีความพยายามที่จะแก้ปัญหตามความสามารถที่มี	ผู้เรียนเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสามารถนำไปใช้โดยมีความจำระยะยาว และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่มีความสัมพันธ์กัน
2) ผู้เรียนจัดการความคิดกับปัญหาโดยระบอบอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นธรรมชาติของปัญหา และมีอิทธิพลสำคัญต่อความสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ	ผู้เรียนฝึการสังเกตและการนำเสนอที่กระชับ ว่าอะไรคือสิ่งที่ควรสังเกต ผู้เรียนมีการทำทายกับสิ่งที่เกิดขึ้นต่อการนำไปใช้กับความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่	ผู้เรียนเป็นผู้นำมามากขึ้น เนื่องจากความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากขึ้น และจากการกระตุ้นความรู้ที่มีอยู่เพื่อให้เข้าใจความรู้ใหม่ง่ายขึ้น

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กระบวนการ	เป้าหมาย	ผลจากการเรียนการสอน
3) หลังจากนั้นแต่ละเดือนควรจัดระดมสมอง ในกรณีที่อยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อหาเครื่องมือ วิธีการแก้ไข กระตุ้นให้กำลังใจ แนะนำผู้เรียนให้ผ่านช่วงวิกฤตไปให้ได้	ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในการให้เหตุผล วิเคราะห์ ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย	การพัฒนาความก้าวหน้า เป็นไปอย่างง่ายขึ้นเนื่องจากมีกระบวนการที่เข้มข้น และการนำความรู้มาประยุกต์ใช้
4) ขณะมีการอภิปรายผู้เรียนมีการตั้งประเด็นคำถามในประเด็นที่ตนเองไม่เข้าใจและต้องการความรู้เพิ่มขึ้น และมีการบันทึกประเด็น การอภิปราย	กระตุ้นผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ระบุประเด็นที่ไม่เข้าใจ หรือ ประเด็นความรู้ที่สนใจ ทำทนายในการเรียนรู้ในอนาคต (ไม่มี ความเสียหาย)	ค้นหาคำตอบ ตั้งประเด็นคำถาม และตอบประเด็นคำถาม
5) ก่อนที่จะสรุปผู้สอนมีการจัดการประชุมเพื่อช่วยผู้เรียนให้ตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญ เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจและติดตามประเด็นคำถามเพื่อไม่ให้ผู้เรียนออกจากประเด็น โดยผู้สอนติดตามผู้เรียน ให้มีระดับความรู้ในสภาพที่เท่ากัน	ช่วยผู้เรียนที่ไม่สามารถจับจุดประสงค์ หัวข้อได้ทั้งหมด เนื่องจากมีความหลากหลาย โดยให้ผู้เรียนเห็นพ้องต้องกัน ว่ามีความสัมพันธ์กัน มีการแบ่งปัน วิธีการที่ดี และเผยแพร่ผลงานให้เพื่อน ๆ	มีการช่วยเหลือกันแบบบูรณาการ ทำงานเป็นกลุ่ม แทนการแข่งขันเพื่อนช่วยเพื่อนร่วมงาน

การอธิบายแบบกระบวนการของ Bound and Grahame สอดคล้องกับ Bridges and Hallinger (1995) อ้างถึงใน Cunningham & Cordeiro (2003: 332) ได้อธิบายการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมี 5 ขั้นตอนดังนี้

1. เริ่มการเรียนรู้จากประเด็นปัญหา
 2. ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหามา 1 ประเด็นตามความสนใจ
 3. ความรู้ของผู้เรียนที่จะเข้าใจถึงประเด็นปัญหา โดยฝึกเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น
 4. ผู้เรียนศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบในงานหลักโดยเรียนรู้ด้วยตนเอง
 5. การเรียนรู้ที่สำคัญในเนื้อหา ด้วยการศึกษากลุ่มย่อยมากกว่าการสอนแบบบรรยาย
- จากการอธิบายโดยภาพรวมของผู้เชี่ยวชาญทั้งสองข้างต้น สามารถจำแนกเป็นลำดับขั้นโดยละเอียดตามที่ Torp & Sage (1998: 35-42) ได้อธิบายขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไว้ดังนี้
1. เตรียมผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียนเพื่อเผชิญกับปัญหา
 2. พบกับปัญหา สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับปัญหาและกระตุ้นให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา
 3. ระบุมารู้ อะไรคือสิ่งที่ต้องการรู้และความคิดของเรา สนับสนุนผู้เรียนพัฒนาคำตอบและความรู้ที่ต้องการ และในสถานการณ์มีความรู้เกี่ยวกับอะไรบ้าง กระตุ้นผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับปัญหาและจัดเตรียมข้อมูลสำคัญที่ผู้เรียนต้องการ
 4. ค้นหาสาเหตุของปัญหา สนับสนุนผู้เรียนให้สนใจประเด็นปัญหาที่สำคัญกว่าสิ่งอื่น และกระตุ้นผู้เรียนเมื่อมีโอกาสเพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาย่อยของความขัดแย้ง และหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่หลายหลากและดีที่สุด
 5. แบ่งปันข้อมูลร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วางแผนและนำข้อมูลไปใช้ แลกเปลี่ยนและวางกลยุทธ์ร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลใหม่ที่มีส่วนทำให้เข้าใจปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน และร่วมกันเรียนรู้จากผลกระทบจากการแก้ไขปัญหา
 6. ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างเต็มที่

7. ระบุวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด สนับสนุนผู้เรียนใช้เกณฑ์มาตรฐานของความคิดที่ดีถึงการประเมินผลดีและข้อสรุปของการแก้ปัญหา

8. นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา (สมรรถนะในการประเมิน) สนับสนุนให้ผู้เรียนสาธิตความรู้ อะไรคือความรู้ และอะไรคือความรู้ที่สำคัญ

9. โต้แย้งปัญหา โดยให้ผู้เรียนสะท้อนปัญหาร่วมกัน

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎา เขมมณี (2557: 137-138) ที่ได้เรียบเรียงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ดังนี้

1. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจหรือความต้องการของผู้เรียน
2. ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนมีการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา
3. ผู้สอนและผู้เรียนมีการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และหาสาเหตุของปัญหา
4. ผู้เรียนวางแผนการแก้ปัญหาร่วมกัน
5. ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล การศึกษาข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
6. ผู้เรียนมีการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้สอนมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและพิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสม
8. ผู้เรียนมีการลงมือแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินผล
9. ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษา
10. ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงาน และกระบวนการ

สอดคล้องกับกฤษยา ดันติผลาชีวะ (2548: 79) ได้นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหาและตั้งสมมติฐาน เมื่อกลุ่มผู้เรียนได้รับประเด็นปัญหาแล้ว ให้กลุ่มทำความเข้าใจให้ตรงกันว่าจุดประสงค์การเรียนรู้คืออะไร แล้วจึงวิเคราะห์ประเด็นปัญหาตั้งสมมติฐานเพื่อหาคำตอบ โดยผู้เรียนประเมินตนเองว่าต้องใช้ความรู้อะไร สาขาวิชาใด จะค้นหา

จากแหล่งไหน เพื่อเป็นพื้นฐานของการศึกษาหาเหตุผลและคำอธิบายเพื่อประมวลว่าอะไรคือประเด็นปัญหาสาเหตุและตอบปัญหาให้ได้

ขั้นที่ 2 ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่จะนำมาตอบคำถามที่กลุ่มกำหนดขึ้น การค้นหาข้อความรู้ อาจทำได้หลายวิธี เช่น สัมภาษณ์ ชักถามผู้เชี่ยวชาญ ทดสอบ ตรวจสอบทางห้องทดลอง อ่านตำรา อ่านผลงานวิจัยหรือรายงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบการตอบคำถาม ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยกำหนดความต้องการการเรียนรู้ของตนเองว่าต้องการยกระดับสมรรถนะการเรียนรู้ของตนจากที่มีอยู่เดิมในปัจจุบันทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติให้เพิ่มขึ้น แผนการเรียนรู้จะเป็นแนวทางของการค้นคว้าความรู้ และจำกัดขอบเขตการค้นหาความรู้สู่ระดับที่ต้องการ เมื่อค้นหาความรู้ที่ได้ไว้ด้วย

ขั้นที่ 3 ประยุกต์ความรู้ เป็นขั้นตอนของการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาตอบคำถามปัญหา ทบทวนและสังเคราะห์สิ่งที่ได้ค้นพบมานำเสนอเป็นผลงานให้ผู้สอนประเมิน ผู้สอนกระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้มีการสืบค้นที่ถูกต้องและอาจต้องบรรยายเพิ่มเติมในส่วนที่ ผู้เรียนขาดและจำเป็นต้องเรียนรู้

ขั้นที่ 4 ประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถประเมินสมรรถภาพทางการเรียนได้ด้วยตนเองว่าสามารถศึกษาได้ครอบคลุมตามจุดประสงค์ของการเรียนหรือไม่ ใช้เวลาอย่างไร ใช้กระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องเรียนรู้แบบไหน มีคุณค่าพอกับการเรียนรู้หรือไม่ ผู้เรียนต้องประเมินตนเองเกี่ยวกับเหตุผล ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการค้นคว้า ความรู้ที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งความรู้จากกลุ่ม ส่วนการประเมินโดยผู้อื่น เช่น เพื่อน ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง จะเน้นในแง่ของความสามารถในการบูรณาการความรู้ การใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผลและการแสดงถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

Bound and Grahame (1999: 20-22)	Bridges and Hallinger (1995) อ้างถึงใน Cunningham and Cordeiro (2003: 332)	Torp and Sage (1998:35-42)	Marx, Blumenfeld, Krajcik, & Soloway (1997) อ้างถึงใน Evensen and Hmelo (2000: 186)	ทิตนา แจมมณี, (2557: 138)	กุลยา คันทิผลาชีวะ (2548: 79)	ผลการสังเคราะห์ กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
1) ผู้สอนเริ่มจากการจัดประชุมโดยการนำเสนอปัญหาใหม่ที่เกิดขึ้น โดยเปิดวิดีโอ บทความย่อๆ หรืองานเขียน	1) เริ่มการเรียนรู้จากประเด็นปัญหา 2) ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหา มา ประเด็นที่ผู้ศึกษาสนใจ	1) เตรียมผู้เรียน สนับสนุนผู้เรียน เพื่อเผชิญกับปัญหา	1) ทุกเรื่องเริ่มต้นที่ปัญหา	1) ผู้สอนและผู้เรียน ร่วมกันเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจ หรือความต้องการของผู้เรียน	1) ศึกษาปัญหาและตั้งสมมติฐาน	1. การนำเสนอปัญหาที่ผู้ศึกษาสนใจ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเปิดวิดีโอ บทความย่อๆ หรืองานเขียน ตามความต้องการของผู้เรียน
2) ผู้เรียนจัดการความคิดกับปัญหาโดยระบุอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นธรรมชาติของปัญหาและมีอิทธิพลสำคัญต่อความสัมพันธ์กับปัญหาต่างๆ	3) ความรู้ของผู้เรียนที่จะเข้าใจถึงประเด็นปัญหาโดยฝึกเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น	2) พบกับปัญหา สนับสนุนให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองเกี่ยวกับปัญหาและกระตุ้นให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหา	2) สนทนากันสนทนาเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหา	2) ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนมีการจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา	2) ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 3) ประยุกต์ความรู้เป็นขั้นตอนของการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาตอบคำถามปัญหา	2. ทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาที่เจอ ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้ามาสนทนาเพื่อหากระบวนการแก้ปัญหา
4) ขณะมีการอภิปราย ผู้เรียนมีการตั้งประเด็นคำถามในประเด็นที่ตนเองไม่เข้าใจและต้องการความรู้เพิ่มขึ้น และมีการบันทึกประเด็นการอภิปราย	4) ผู้เรียนศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบในงานหลักโดยเรียนรู้ด้วยตนเอง	4) ค้นหาสาเหตุของปัญหา สนับสนุนผู้เรียนให้สนใจประเด็นปัญหาที่สำคัญว่า สิ่งอื่น และกระตุ้นผู้เรียนเมื่อมีโอกาส เพื่อให้ผู้เรียนสามารถระบุปัญหา ข้อของความขัดแย้ง และหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและดีที่สุด	3) ปัญหาที่สำคัญของการทำงานที่ผ่านมา ระบุความต้องการเพื่อเคลื่อนไปข้างหน้า	4) ผู้เรียนวางแผนการแก้ปัญหาร่วมกัน 5) ผู้สอนมีการให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูล การศึกษา ข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 6) ผู้เรียนมีการศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง 7) ผู้สอนมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหา		3. วางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา ผู้เรียนศึกษาและค้นคว้าสาเหตุของปัญหา ระบุปัญหา ข้อของความขัดแย้ง และหาหนทางในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Bound and Grahame (1999: 20-22)	Bridges and Hallinger (1995) อ้างถึงใน Cunningham and Cordeiro (2003: 332)	Torp and Sage (1998:35-42)	Marx, Blumenfeld, Krajcik, & Soloway (1997) อ้างถึงใน Evensen and Hmelo (2000: 186)	ทิตนา ขวมมณี, (2557: 138)	กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548: 79)	ผลการศึกษาระยะที่ กระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
				หลากหลายและพิจารณาเลือกวิธีที่เหมาะสม		
5) ก่อนที่จะสรุปผู้สอนมีการจัดการประชุมเพื่อช่วยผู้เรียนให้ตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญเป็นระยะๆ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจและติดตามประเด็นคำถามเพื่อไม่ให้ผู้เรียนออกจากประเด็น โดยผู้สอนติดตามผู้เรียนให้มีระดับความรู้ในสภาพที่เท่ากัน	5) การเรียนรู้ที่สำคัญในเนื้อหาด้วยการศึกษาโดยกลุ่มย่อยมากกว่าการสอนแบบบรรยาย	5) แบ่งปันข้อมูลร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้วางแผนและนำข้อมูลไปใช้แลกเปลี่ยนและวางกลยุทธ์ร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลใหม่ที่มีส่วนทำให้เข้าใจปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน และร่วมกันเรียนรู้จากผลกระทบจากการแก้ไขปัญหา	4) แก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มเล็ก 5) ค้นหาข้อมูล และชิ้นงานที่มีความสัมพันธ์และเหมือนกับปัญหาที่ทำ			4. สรุปความรู้ร่วมกัน ผู้เรียนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน และร่วมกันเรียนรู้จากผลกระทบจากการแก้ไขปัญหา
		7) ระบุวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด สนับสนุนผู้เรียนใช้เกณฑ์มาตรฐานของความคิดที่ดีถึงการประเมินผลดี และข้อสรุปของการแก้ปัญหา	6) ให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการนำเสนอผลงานที่ผลิตขึ้น	8) ผู้เรียนมีการลงมือแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินผล 9) ผู้สอนมีการติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษา		5. ระบุแนวทางในการแก้ปัญหาและลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาและลงมือแก้ปัญหาจากการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินผล

ตารางที่ 2 (ต่อ)

Bound and Grahame (1999: 20-22)	Bridges and Hallinger (1995) อ้างถึงใน Cunningham and Cordeiro (2003: 332)	Torp and Sage (1998:35-42)	Marx, Blumenfeld, Krajcik,& Soloway (1997) อ้างถึงใน Evensen and Hmelo (2000: 186)	ทิตินา เขมมณี, (2557: 138)	กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548: 79)	ผลการสังเคราะห์ กระบวนการเรียนการสอนโดยชี้ปัญหาเป็นฐาน
		8) นำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา (สมรรถนะในการประเมินสนับสนุนให้ผู้เรียนสาธิตความรู้ อะไรคือความรู้ และอะไรคือความรู้ที่สำคัญ				
		9) โต้แย้งปัญหา โดยให้ผู้เรียนสะท้อนปัญหา ร่วมกัน		10) ผู้สอนมีการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงาน และกระบวนการ		6. สรุปและสะท้อนการทำงานของกลุ่ม ผู้เรียนสะท้อนปัญหา และประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งทางด้านผลงาน และ กระบวนการร่วมกัน

จากตารางที่ 2 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่นักวิชาการได้อธิบายถึง ขั้นตอนที่แตกต่างกัน ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นขั้นตอนเพื่อใช้เป็นกระบวนการเรียนการสอน โดยบูรณาการแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ได้ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- 1) การนำเสนอปัญหา
- 2) ทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาที่พบ
- 3) วางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา
- 4) สรุปความรู้ร่วมกัน
- 5) ระบุแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันของกลุ่ม
- 6) นำเสนอแนวทางแก้ปัญห
- 7) สรุปและสะท้อนการทำงานของกลุ่ม

2.3 การประเมินสมรรถภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558: 351) ได้อธิบายแนวทางในการประเมินสมรรถภาพในการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

2.3.1 การประเมินความรู้ เป็นการประเมินความรู้ในเนื้อหาวิชาที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าและการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ประเมินจากการให้ผู้เรียนตอบคำถาม เพื่อวัดความสามารถในการแก้ปัญห

2.3.2 การประเมินสมรรถภาพในการใช้กระบวนการค้นคว้าความรู้ เป็นการประเมินความสามารถในการค้นคว้าด้วยตนเองของผู้เรียน ซึ่งวิธีการประเมินทำได้ทั้งการให้ผู้เรียนประเมินตนเองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการเรียนของนักศึกษาร่วมประเมินด้วย

2.3.3 การประเมินสมรรถภาพในการชี้นำตนเอง เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ขอมรับตนเอง ประเมินตนเองตามความเป็นจริง

2.3.4 การประเมินสมรรถภาพในการทำงานกลุ่ม เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนขณะอยู่ในกลุ่ม โดยกลุ่มจะเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันจากการช่วยกันทำงานและค้นคว้าหาความรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration)

ผู้คิดทฤษฎีคือ Anthony Giddens เกิดเมื่อ ค.ศ. 1938 เป็นนักสังคมวิทยาชาวอังกฤษที่มีชื่อเสียง เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ทรงอิทธิพลต่อโลก และเป็นผู้อำนวยการ London School of Economic (LSE) รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาของรัฐบาลสมัยนายกรัฐมนตรีโทนี แบลร์ โดยเขาเสนอแนวคิดเศรษฐกิจบนหนทางที่สามอันเป็นการผสมผสานแนวคิดเสรีและแทรกแซงด้วยรัฐ Giddens เสนอว่า โครงสร้างของสังคมเป็นผลผลิตของกระบวนการ “สร้างโครงสร้าง” โดยที่มนุษย์สร้างโครงสร้างภายในสังคมขึ้น โดยยกตัวอย่างเรื่องโครงสร้างชนชั้นของสังคมที่เขาผสมผสานรูปแบบสังคมวิทยาแบบดั้งเดิมหรือคลาสสิกเข้ากับความคิดร่วมสมัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เช่น ในการทำความเข้าใจกับเพศสภาพ (gender) เขาไม่พยายามที่จะจับผลกระทบของลัทธิสตรีนิยม (Feminism) ออกจากความเข้าใจที่มีต่อสังคม Giddens เห็นว่ามีการแบ่งแยกอย่างยาวนานระหว่างนักทฤษฎีสังคมในระดับมหภาคและจุลภาค เขาไม่ปฏิเสธว่า มาร์กมีความสำคัญในการพัฒนาวิทยาศาสตร์สังคม และยกย่องเดอริคไคม์ในด้านแนวคิดเกี่ยวกับสังคมและวิชาสังคมวิทยา เช่น ข้อเท็จจริงทางสังคม (Social facts) แต่ปฏิเสธความคิดของเดอริคไคม์ที่ว่า เราควรสร้างกฎซึ่งจะพยากรณ์ว่าสังคมดำเนินไปอย่างไร โดยปราศจากการมองไปที่ความหมายซึ่งเป็นที่เข้าใจโดยตัวละครที่เป็นปัจเจกชน Giddens มีจุดยืนที่ใกล้ชิดกับ แมกซ์ วีเบอร์ ซึ่งเห็นว่าการเลือกที่จะมีพฤติกรรมเชิงสังคมของปัจเจกชนนั้นเป็นสิ่งสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด แต่เขาตระหนักว่าแนวคิดทั้งสองนั้นมีคุณค่าและด้วยเหตุที่ชีวิตและสังคมทั้งระดับมหภาคและจุลภาคต่างมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันตามธรรมชาติ เราไม่ควรยืนอยู่ด้านใดด้านหนึ่ง ดังนั้นเขาจึงคิดทฤษฎี Structuration ซึ่งเป็นตัวเชื่อมแนวคิดทั้งสอง

ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration theory) เห็นว่าชีวิตสังคมเป็นอะไรที่มากกว่าปัจเจกชนที่ไม่เป็นระเบียบ แต่ก็ไม่ได้ถูกกำหนดเพียงอย่างเดียวจากพลังทางสังคม และเราไม่สามารถศึกษาเรื่องราวนี้ได้โดยมองเพียงการอธิบายระดับมหภาค Giddens เสนอว่าความเป็นมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และเป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลที่เข้าไปเข้ามาก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคม คือ จารีตประเพณี สถาบัน หลักศีลธรรม และวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นกระแสหลัก โดยเขาเห็นว่า ชุดกฎระเบียบต่าง ๆ เป็นสิ่ง

ที่สร้างขึ้น โดยมนุษย์ในฐานะที่เป็นกลุ่ม (Collective) Giddens จึงเรียก “ชุดกฎระเบียบ” ว่า “โครงสร้างสังคม” นอกจากนี้เขายังเห็นด้วยว่า ชุดกฎระเบียบอาจได้รับการเปลี่ยนแปลงก็ได้ โดยผู้คนในสังคมเอาสิ่งอื่นมาแทนหรือผลิตซ้ำให้มีความแตกต่างออกไปจากเดิม ซึ่ง Giddens เริ่มต้นเสนอทฤษฎีด้วยการเล่าถึงกฎเกณฑ์ใหม่ของเขา คือ การเสนอให้นักสังคมวิทยาเปลี่ยนความสนใจจากข้อเท็จจริงทางสังคมมาสนใจตัวมนุษย์ที่มีกิจกรรมในการผลิตรูปแบบต่าง ๆ ในสังคม การวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมจึงต้องอาศัยการตีความพฤติกรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของโลก และสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น วัด โรงเรียน ชนชั้น เป็นต้น ในด้านแนวคิดพัฒนา Giddens ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ขาดสมดุล ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับภาวะเสี่ยง (risk society) ได้แก่ คนในสังคมไม่มีความรู้สึกไวต่อใจกัน สังคมมีสถานะแตกแยกแบ่งเป็นฝักฝ่าย มีความเหลื่อมล้ำของชนชั้นมาก จนนำไปสู่การฉ้อโกงและค่านิยมของคนในสังคมที่มีทุนทางสังคมต่ำ และ agencies แสดงบทบาทการผลิตซ้ำ (reproduction) ทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่ความเสี่ยงทางวัฒนธรรมมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ใกล้เคียงกับสภาพสังคมที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่าสภาพปัญหาต่าง ๆ นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากปราศจากการปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้คนในสังคมเติบโต หรือได้รับการพัฒนาในแนวทางที่ถูกต้อง

ในแง่การเมือง เขาเสนอว่าเราอยู่ในช่วงเวลาในระบบคุณค่าเป็นแบบ “หลังวัตถุนิยม” (post materialism) มนุษย์ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดความเสี่ยงจากภาวะแวดล้อม เกิดปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ ทั้งระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยมต่างก็เสื่อมสลายการแบ่งแยกอุดมการณ์เป็นแบบทุนนิยม - สังคมนิยม จึงใช้การไม่ได้อีกต่อไป มนุษย์จำเป็นต้องสร้างมุมมองแบบหลังสังคมนิยม - หลังทุนนิยม (Post - Socialism , Post - Capitalism) ในมุมมองแบบนี้ รัฐหรือชนชั้นไม่ใช่ผู้กระทำหลักหรือตัวขับเคลื่อน กลุ่มที่จะทำการขับเคลื่อนจะกลายเป็น “กลุ่มช่วยตัวเอง” (collective self-help) ซึ่งมีความหลากหลาย เป็นอิสระ เข้าสู่แนวทางของขบวนการเคลื่อนไหวสังคม (social movement) กลุ่มเหล่านี้จะกลายเป็นการเมืองทางเลือก (politics of choice) ของสังคมในยุคปลายของสังคมใหม่ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2553: 259)

แนวคิดทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration) หมายถึง “การกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมในกาลเวลาและสถานที่ต่าง ๆ โดยคำนึงถึงวิถีลักษณะของโครงสร้างนั้น” ในส่วนของโครงสร้าง Giddens ระบุว่า สถาบันครอบครัว ชุมชน ชีวิต การงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเกิดขึ้นโดยปัจเจก ได้แก่ การกระทำของมนุษย์ (human action) หรือผู้กระทำ (agency) ในขณะที่เดียวกัน โครงสร้าง (structure) ก็เป็นตัวกำหนดชีวิต

ทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นสองสิ่งนี้จึงต้องพึ่งพาและเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน Giddens เรียกสิ่งนี้ว่า ทวิลักษณ์ของโครงสร้าง (duality of structure) นั่นคือ โครงสร้างเป็นวิถีทาง และผลลัพธ์ของการกระทำ (Giddens, 1984: 374)

โครงสร้างสังคม โครงสร้างคือ กฎเกณฑ์และทรัพยากรที่ผู้กระทำใช้ในการผลิตและการผลิตซ้ำทางสังคมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โครงสร้างประกอบไปด้วยกฎและทรัพยากร (rules and resources) กฎอาจเป็นกฎที่เป็นหรือไม่เป็นทางการที่กำหนดหรือคาดหวังพฤติกรรมของมนุษย์ ให้เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อาจเป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่ได้เขียนไว้ ส่วนทรัพยากร หมายถึง วัตถุและวิธีการที่มนุษย์ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ทักษะที่ใช้ในวิธีการดังกล่าวตลอดจนอำนาจในกระบวนการผลิต ทรัพยากรแบ่งได้เป็นทรัพยากรที่ใช้ในการจัดสรร (allocative resources) ได้แก่ วัตถุทั้งหลาย และทรัพยากรที่เกี่ยวกับสิทธิอำนาจ (authoritative resources) ได้แก่ บังคับอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วัตถุและทำให้เกิดอำนาจที่นำไปสู่การสร้างผลกระทบที่เกิดการเปลี่ยนแปลง

ผู้กระทำ สิ่งสำคัญในการกระทำสำหรับผู้กระทำคือ “ความสามารถที่จะรู้ว่าควรทำอย่างไร” (capacity to know how to act) มากกว่าแรงจูงใจหรือผลประโยชน์ ในการกระทำ

มีขั้นตอนเกี่ยวกับสำนึก (consciousness) สามขั้นตามลำดับในความคิดของผู้กระทำคือ

- 1) สำนึกครุ่นคิด (discursive / reflexive consciousness) เป็นการคิดหาวิธีแก้ปัญหาหรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ และคำนึงถึงการกระทำในอดีตและอนาคต
- 2) สำนึกทั่ว ๆ ไปเป็นความรู้เกี่ยวกับการกระทำในสถานการณ์ทั่วไป
- 3) สำนึกของจิตไร้สำนึก เป็นตัวกำหนดแรงจูงใจและความต้องการของผู้กระทำที่แสวงหาความมั่นคงและการอยู่รอดเหมือนกันทุกคน จิตไร้สำนึกจะกำหนดการกระทำในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อโครงสร้างสังคมตามปกติล่มสลายหรือขัดข้อง เช่น เมื่อเกิดภัยพิบัติ

โครงสร้างสังคมกับผู้กระทำจึงถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า structuration หรือการกระทำที่มีโครงสร้างกำหนด (structured action) มนุษย์เป็นผู้สร้างโครงสร้าง แล้วโครงสร้างก็กลับมาควบคุมมนุษย์ (Giddens, 1991: 204) หลังจากนั้นมนุษย์ก็จะประเมินโครงสร้างเพื่อปรับเปลี่ยนต่อไป

4. แนวคิดเกี่ยวกับสังคมวิทยา

4.1 ความหมายสังคมวิทยา

การศึกษาความหมายของสังคมวิทยาจากเอกสาร ตำรา บทความ มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สังคมวิทยา คือการศึกษาชีวิตทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสาเหตุทางสังคม และผลกระทบจากพฤติกรรมของมนุษย์ (Department of Sociology Cornell University, 2013: ออนไลน์) ซึ่งเป็นศาสตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการศึกษาชีวิตทางสังคมของผู้คน กลุ่ม และสังคม การศึกษาพฤติกรรมของเราในฐานะสิ่งมีชีวิตทางสังคมครอบคลุมทุกอย่างตั้งแต่การวิเคราะห์การติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อการศึกษากระบวนการทางสังคมทั่วโลก การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ของการรวมตัวทางสังคม การรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการศึกษาทั้งหมดของมนุษยชาติ รวมถึงประวัติศาสตร์ จิตวิทยา และเศรษฐศาสตร์ (American Sociological Association, 2013)

The Department of Sociology at UNC Chapel Hill. (2013) ได้ให้ความหมายของสังคมวิทยา คือการศึกษาความสัมพันธ์และสถาบันทางสังคมของมนุษย์ เรื่องของสังคมวิทยาเป็นเรื่องที่หลากหลาย ตั้งแต่อาชญากรรม ไปจนถึงศาสนา จากครอบครัว ไปจนถึงรัฐ จากส่วนต่าง ๆ ของเชื้อชาติและชนชั้นทางสังคม ไปจนถึงความเชื่อที่ใช้ร่วมกันของวัฒนธรรมร่วมกัน ความมั่นคงทางสังคม ไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงในสังคมทั้งหมด การรวมกันของวิชาที่หลากหลายเหล่านี้ในการศึกษาคือวัตถุประสงค์ของสังคมวิทยาในการทำความเข้าใจว่าการกระทำและจิตสำนึกของมนุษย์มีรูปร่างและมีรูปร่างตาม โครงสร้างทางวัฒนธรรมและสังคมโดยรอบ สอดคล้องกับ ททัยรัตน์ มาประณีต ที่กล่าวว่า สังคมวิทยา คือ วิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับสถานะแวดล้อมที่ตนสร้างขึ้น วิธีที่ใช้ศึกษานั้น ได้ยึดวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การสังเกตการณ์ การวินิจฉัย การจัดจำพวก และการพรรณนาผลการศึกษาตามความจริงที่เกิดขึ้น (ททัยรัตน์ มาประณีต, 2555: 3)

สังคมวิทยา มีขอบเขตความสนใจต่างจากสังคมศาสตร์สาขาอื่นอย่างไร สังคมศาสตร์สาขาต่าง ๆ มุ่งสนใจศึกษาสังคมพฤติกรรมมนุษย์ (พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์/สังคมและพฤติกรรมมนุษย์) ในด้านต่าง ๆ กัน แต่บางสาขามีลักษณะใกล้เคียง และซ้ำซ้อนกัน สาขาของสังคมศาสตร์ที่สำคัญได้แก่ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา การแยกสังคมศาสตร์ออกเป็นสาขาต่าง ๆ เหล่านี้ มิใช่เพราะว่าชีวิตทางสังคมของมนุษย์แยกออกจากกันเป็นส่วน ๆ โดยไม่เกี่ยวข้อง แต่เพื่อความสะดวกสำหรับการเน้นความสนใจเฉพาะด้านเท่านั้น

จากการศึกษาความหมายของสังคมวิทยาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า สังคมวิทยา เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ภายในสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ มาช่วยในการอธิบายรูปแบบ โครงสร้าง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมและวัฒนธรรม

4.2 ธรรมชาติของสังคมวิทยา

การศึกษาลักษณะทั่วไปของสังคมวิทยาจากเอกสาร ตำรา บทความ มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปดังนี้

สังคมวิทยาถูกให้นิยามความหมายในสองแง่มุมตามคุณลักษณะของการศึกษาในความเห็นของ วัชรวิทย์ (2530: 3-4) นั้น สังคมวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นอาจจำแนกคุณลักษณะสำคัญของวิชานี้ได้ 2 ประการ คือ การศึกษาวิชาสังคมวิทยาใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์และเนื้อหาวิชาสังคมวิทยาเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม (Social Interaction)

1. สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ สังคมวิทยาเป็นวิชาที่เกิดจากความพยายามของนักวิชาการ ซึ่งต้องการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการศึกษาสังคมมนุษย์จากวิธีการทางปรัชญาที่ใช้สามัญสำนึก หรือนำอคติและความคิดเห็นส่วนตัวมาใช้ในการศึกษา มาเป็นการศึกษาข้อเท็จจริงทางสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ในทางสังคมวิทยานั้น จะศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ การพิจารณาปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็น “วัตถุวิสัย” ซึ่งหมายถึง การไม่นำเอาอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัวเข้าไปตัดสินสิ่งต่าง ๆ นักสังคมวิทยาจะไม่ตัดสินปรากฏการณ์ใด ๆ ในลักษณะของความดีหรือความเลว ความพึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา การมีศีลธรรมจรรยาหรือการขาดศีลธรรมจรรยา

2. สังคมวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม สังคมวิทยาเป็นวิชาที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อศึกษาสังคมมนุษย์ อย่างไรก็ตามวิชาอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา ก็ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการศึกษาสังคมมนุษย์เช่นกัน

นักวิชาการที่ศึกษาสังคมวิทยามีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไปตามแนวทางที่ตนยึดถือ มงคล หวังสุขใจ และชมพู โกศลธรรม มีความเห็นซึ่งให้น้ำหนักกับสังคมวิทยาว่า สังคมวิทยา คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยสังคม และพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ เนื้อหาสาระของสังคมวิทยา

ครอบคลุมถึงลักษณะของสังคม และพฤติกรรมทางสังคมมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน ปัญหาหลักที่สังคมวิทยามุ่งอธิบายคือ มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคมได้อย่างไร สังคมต่าง ๆ มีลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกันอย่างไร สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร อะไรกำหนดพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล และกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม

สังคมวิทยา มุ่งสนใจศึกษากลุ่มมากกว่าบุคคลแต่ละบุคคล เนื่องจากเห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์ ส่วนมากถูกกำหนดโดยกลุ่ม และ โดยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม กลุ่มสังคมเหล่านี้ นับตั้งแต่กลุ่มขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน จนถึงชุมชน เช่น หมู่บ้าน เมือง จนถึงสังคมระดับประเทศและโลก ดังนั้น การที่จะเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล จำเป็นต้องมองให้ไกลตัวออกไปว่า พฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสังคมอย่างไร เช่น ปัญหาในครอบครัวของแต่ละบุคคลเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคม หรือลักษณะของสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกอยู่อย่างไร นี่คือนิยามของการคิดแบบสังคมวิทยา หรือ จินตนาการเชิงสังคมวิทยา (มงคลหวังสุขใจ และชมพู โกติรัมย์, 2540: 7-8)

ในทางกลับกัน บรรเทิง พาพิจิตร มีความเห็นซึ่งให้น้ำหนักกับวิทยาศาสตร์ได้กล่าวถึงลักษณะของสังคมวิทยาไว้ดังนี้

1. สังคมวิทยา เป็น วิทยาศาสตร์สังคม มิใช่เป็น วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ดาราศาสตร์ ฟิสิกส์ และเคมี เป็นต้น

2. เนื้อหาของวิชานี้เน้นในหลักการที่ว่านั่นคืออะไร ไม่ใช่หลักการที่ว่า มันควรจะเป็นอย่างนั้นหรืออาจเป็นอย่างนั้น กล่าวคือ สังคมวิทยาจะแสดงความเห็นว่า สังคมควรจะเป็นไปในทิศทางใด และจะไม่ให้ข้อเสนอแนะในด้านนโยบายสังคม แต่อย่างไรก็ดีหากจะพิจารณาเอาว่า เนื้อหาของวิชานี้ไม่มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจทางสังคมและการเมืองแล้วไซ้ร้ ก็จะไม่ถูกต้องนัก ทั้งนี้ก็เพราะว่าเนื้อหาของสังคมวิทยาจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาในเรื่องความดีหรือความชั่ว ความถูกต้องหรือความผิดพลาด

3. สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ มิใช่เป็นวิทยาศาสตร์ประยุกต์ จุดหมายของวิชานี้ต้องการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสังคมมนุษย์ มิได้มุ่งหมายที่จะนำเอาความรู้มาใช้เพื่อประโยชน์บางอย่าง นักสังคมวิทยาจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการพิจารณาปัญหา นโยบายของรัฐ

4. สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์นามธรรมมิใช่รูปธรรม เช่น สังคมวิทยาจะไม่สนใจกับการสงครามหรือการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเฉพาะครั้งใดครั้งหนึ่ง แต่จะสนใจการสงครามหรือการปฏิบัติ โดยทั่วไปในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม

5. สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ทั่วไปมิใช่วิทยาศาสตร์เฉพาะ เพราะฉะนั้นสังคมวิทยา จึงมุ่งแสวงหาคำตอบทั่วไป ของการปฏิบัติต่อกันของมนุษย์และสมาคม ในส่วนที่เกี่ยวกับธรรมชาติ รูปสภาวะ และ โครงสร้างของกลุ่มมนุษย์และสังคม

6. สังคมวิทยาเป็นทั้ง Rational และ Empirical Science

7. สังคมวิทยาเป็นสังคมศาสตร์ทั่วไป กล่าวคือ สังคมวิทยาจะศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นธรรมดาทั่วไปต่อการปะทะสังสรรค์ของมวลมนุษย (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547: 1-2)

ลักษณะทั่วไปของสังคมวิทยา จึงเป็นการศึกษาเชิงปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อหา กฎเกณฑ์และหลักการทั่วไป ในการวิเคราะห์ อธิบาย และทำนายสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ตั้งแต่การเกิดขึ้นของสังคม การดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มสังคม โดยจะเป็นพื้นฐานในการประยุกต์ใช้กับศาสตร์ต่าง ๆ

4.3 สาระสำคัญของสังคมวิทยาและสาขาเฉพาะของสังคมวิทยา

การศึกษาสาระของสังคมวิทยาจากเอกสาร ตำรา บทความ มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้กล่าวถึง ลักษณะทั่วไปดังนี้

สนธยา พลศรี (2545: 8-9) ได้อธิบายถึงสาระสำคัญของสังคมวิทยาไว้ว่า สังคมวิทยาสามารถแบ่งออกเป็น 2 สาขา ได้แก่ สาขาใหญ่และสาขาเฉพาะ คือสาขาใหญ่ของสังคมวิทยาแบ่งย่อยออกเป็น 3 สาขา

1. กลุ่มทางสังคม เป็นการศึกษากลุ่มในด้านลักษณะ รูปแบบของกลุ่ม พื้นฐานของการรวมตัวและการจัดตั้งกลุ่ม การยึดเหนี่ยวของสมาชิกในกลุ่ม โครงสร้างและแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม เป็นต้น

2. สถาบันทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคมมนุษย์ มีหน้าที่คอยแนะนำให้มนุษย์ปฏิบัติไปตามแนวทางที่สถาบันกำหนด สถาบันทางสังคมที่สำคัญ คือ ครอบครัว

3. โครงสร้างทางสังคม เป็นการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะการเกิดของกลุ่มที่ประกอบด้วย สถานภาพ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และการเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นต้น

สาขาเฉพาะของสังคมวิทยา

สาขาย่อยของสังคมวิทยา (Specialty Subjects) แบ่งออกเป็นหลากหลายสาขาวิชา เช่น ทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociological Theory) สังคมวิทยาเปรียบเทียบ (Comparative Sociology) สังคมวิทยาชุมชน (Community Sociology) ประวัติศาสตร์สังคม (Historical Sociology) สังคมวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Sociology) สังคมวิทยาการศึกษา (Educational Sociology) สังคมวิทยาศาสนา (Sociology of Religion) เป็นต้น ทั้งนี้ นักสังคมวิทยาแต่ละคนจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะของสังคมวิทยาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสนใจส่วนตัว (Personal Interests) สาขาของสังคมวิทยาที่ได้รับความนิยมอย่างมากที่สหรัฐอเมริกา ได้แก่ เพศและเพศสถานะ (Sex and Gender) สังคมวิทยาการแพทย์ (Medical Sociology) องค์กรและอาชีพ (Organizations and Occupations) ชนกลุ่มน้อยทางสีผิวและชาติพันธุ์ (Racial and Ethnic Minorities) และครอบครัว (Family)

4.4 การจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยา

ศุมนทิพย์ บุญสมบัติ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนสังคมวิทยา ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในระบบสังคมและปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้เรียนเป็นสมาชิก การศึกษาสังคมวิทยาจะช่วยอธิบายข้อเท็จจริง มโนทัศน์ และหลักการที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในชุมชน ในประเทศ ในโลก โดยแสดงให้เห็นระบบสังคมที่มีโครงสร้างชัดเจนด้วยการจัดแบ่งบทบาทและหน้าที่ของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมอย่างชัดเจน
 2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งมีทั้งการติดต่อสื่อสารกัน การร่วมมือกัน การประนีประนอมกัน การขัดแย้งกัน การเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมมนุษย์
 3. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาวิธีการคิดและการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักสังคมวิทยาได้ศึกษาและวิจัยประเด็นต่าง ๆ ตามภาวะความเป็นจริงในสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ อันทำให้ข้อมูลที่ได้มามีความเที่ยงตรงและถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล และแนวทางแก้ไขปัญหาสังคม ตลอดจนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดแก่ชุมชนและสังคมที่ตนอาศัยอยู่
 4. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเจตคติและค่านิยมที่ดีและถูกต้องในสังคม
- เนื่องจากเนื้อหาวิชาสังคมวิทยาจะเกี่ยวข้องกับเจตคติและค่านิยม ซึ่งใช้ตัดสินว่าอะไรดี อะไรถูกต้อง อะไรไม่ถูกต้อง อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เป็นการวิเคราะห์ให้เห็นกฎเกณฑ์และ

ระเบียบประเพณีที่สังคมยึดถือและธำรงรักษาไว้ในสังคมให้อยู่ถาวรสืบไป จึงมีประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างยิ่งในการพัฒนาด้านเจตคติที่ผู้เรียนควรยึดถือเป็นแบบอย่าง และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมต่อไป

การจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยามีวิธีการเดียวกับการสอนวิชาอื่น ๆ ในสังคมศึกษา อันได้แก่ การสืบสวนสอบสวน การแก้ปัญหา การสืบหาข้อเท็จจริง การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ การพัฒนามโนคติ และหลักการ การบรรยาย การบอก/อธิบาย การสาธิต การใช้คำถาม การอภิปราย การใช้เกม การใช้สถานการณ์ เกมจำลองสถานการณ์ การแสดงบทบาทสมมติ การใช้ตำรา หนังสือเรียน การทำโครงการ การทำรายงาน การเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ การออกภาคสนาม การสัมภาษณ์ และการสำรวจ

วิธีการทางสังคมวิทยาเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นวิธีการเดียวกับการสืบสวนสอบสวนด้วย จึงเป็นสิ่งที่ควรเน้นเป็นพิเศษแก่ผู้เรียน รวมทั้งการพัฒนามโนคติ นอกจากนี้ การสำรวจและการสัมภาษณ์ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญของนักสังคมศึกษาก็ควรฝึกฝนให้ผู้เรียนได้รู้จักเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการเรียนการสอนสังคมวิทยาด้วยการสำรวจ และสัมภาษณ์

การสำรวจ (survey) เป็นวิธีการที่นักสังคมวิทยาและนักมานุษยวิทยาใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการสอบถามประชากรจำนวนมากในชุมชนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความจริงในสังคม หรืออาจเรียกว่าเป็น การวิจัยแบบสำรวจ (survey research) โดยใช้เทคนิคสำคัญของการตั้งคำถามและการสัมภาษณ์ หรืออาจผสมผสานทั้งสองวิธีเข้าด้วยกัน เพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับชีวิตสังคมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น ลักษณะครอบครัว ทิศนคติทางการเมือง เป็นต้น

การสัมภาษณ์ (interview) เป็นการหาข้อความหรือเรื่องราวจากบุคคลโดยอาศัยการสนทนาตามหลักการวิชาชีพ การสัมภาษณ์อาจจะทำเพื่อการศึกษาวเคราะห์งานการวิจัย หรือเพื่อช่วยในการปฏิบัติงานทางสังคมก็ได้

1. เรื่องบทบาท หน้าที่ และการดำเนินชีวิตในสังคม มีการให้ผู้เรียนศึกษาบทบาทหน้าที่ของชุมชนในสังคมประชาธิปไตย ครูอาจให้ผู้เรียนลองสำรวจและสัมภาษณ์บทบาทและหน้าที่ของคนในชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย

2. ให้นักเรียนเตรียมตั้งคำถามที่จะไปสำรวจสัมภาษณ์ เช่น

2.1 ผู้ถูกสัมภาษณ์อายุเท่าไร ประกอบอาชีพอะไร

2.2 เคยไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่

2.3 ถ้าไป/ไม่ไป เพราะเหตุใด

2.4 เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอื่น ๆ อีกหรือไม่ อย่างไร

2.5 ประสงค์จะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคหนึ่งพรรคใดหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. ให้ผู้เรียนนำผลการสำรวจและการสัมภาษณ์มาสรุปเพื่อนำมารายงานและอภิปรายในชั้นเรียนเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของชุมชนในสังคมประชาธิปไตย (สุนทรพิชญ์ บุญสมบัติ, 2555: 31-32)

5. แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์สังคมวิทยา

5.1 ความหมายของมโนทัศน์ (concept)

มโนทัศน์ มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “concept” ซึ่งมีคำแปลในภาษาไทยที่หลากหลาย ได้แก่ มโนทัศน์ สังกัป มโนคติ มโนภาพ และ ความคิดรวบยอด ความหมายของมโนทัศน์มีดังนี้

คำว่า “มโนทัศน์” ถูกให้ความหมายอย่างกลาง ๆ ในลักษณะของการเป็นภาพหรือความคิดตามที่ พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555: 106) ให้ความหมายไว้ว่า ภาพหรือความคิดในสมองที่เป็นตัวแทนของสิ่งใด สิ่งหนึ่ง ประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญของสิ่งนั้นซึ่งขาดไม่ได้ หากขาดไปจะทำให้ไม่ใช่สิ่งนั้น เช่น ดอกไม้ทุกชิ้นมีลักษณะร่วม คือ กลีบดอก เกสรและก้านดอกไม้ บุคคลอาจมีมโนทัศน์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในระดับที่แตกต่างกันได้ เช่น บางคนมีมโนทัศน์ว่า นกเป็นสัตว์ปีกบินได้ บางคนมีมโนทัศน์ว่า นกมีอิสระที่จะบินไปได้ไกล บางคนมีมโนทัศน์ว่า นกเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม หรือให้น้ำหนักว่ามโนทัศน์เป็นกระบวนการคิด อันรวมถึงความคิดเห็น ตามที่พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 45) ให้ความหมายว่า ความคิดรวบยอด เป็นกระบวนการในการพัฒนาความคิดและความคิดเห็นกว้าง ๆ โดยยึดคุณสมบัติร่วมของเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือเหตุการณ์มาจำแนก แยกแยะ นิยาม หำร่องรอยข้อมูลและสถานการณ์ บางอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ส้ม โด๊ยะ บางอย่างเป็นนามธรรม เช่น ความรัก ความดี แล้วสรุปเป็นความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ยังมีการให้ความหมายอย่างเจาะจงว่าเป็นภาพที่สร้างขึ้น ตามที่พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2558: 58) ให้ความหมายว่า ภาพที่เกิดขึ้นในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่างที่ต่างกัน แต่มีลักษณะบางอย่างที่คล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน

หรือ คำ เป็นมโนทัศน์ของสื่คำหรือความคำทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสใดก็ตาม

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า มโนทัศน์ หมายถึง ภาพหรือความคิดในสมองที่เป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่างกััน แต่มีคุณลักษณะสำคัญบางประการร่วมกันซึ่งเป็นคุณลักษณะที่หากขาดไปจะไม่ใช่อสิ่งนั้น เกิดขึ้นจากกระบวนการในการพัฒนาความคิดและความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งนั้น

5.2 การสร้างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

ในทางสังคมวิทยา “มโนทัศน์” ถือเป็นองค์ประกอบทางทฤษฎีสังคมวิทยา ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีแบบใด เก่าหรือใหม่ จะมีมโนทัศน์เป็นองค์ประกอบสำคัญเสมอ และถือเป็นส่วนย่อยที่สุดของทฤษฎี มโนทัศน์หลาย ๆ มโนทัศน์รวมกันจะเกิดเป็น “ประพจน์” และพัฒนาไปเป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาในที่สุด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557: 58; สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2542: 7-8)

มโนทัศน์ในทางสังคมวิทยา คือ คำหรือกลุ่มคำที่เป็นสัญลักษณ์ของสากลภาพ (generalization) ของสิ่งใด ๆ ซึ่งเกิดจากสัญลักษณ์ หรือสัญญาณ กล่าวคือ คำว่า สัญลักษณ์ (symbol) หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่ใช้แทนสิ่งอื่นได้หลายอย่างคล้ายกับ สัญญาณ (signal) ซึ่งหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่ใช้แทนสิ่งอื่นได้เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างสัญลักษณ์ที่ดีที่สุดคือ ภาษา เพราะคำแต่ละคำมีความหมายได้หลายอย่าง เช่น กิริยาท่าทาง (ยักคิ้ว หัวเราะ ร้องไห้ ยกมือ) หรือวัตถุบางอย่าง เช่น พุทธรูป ไม้กางเขน ตราครุฑ เพราะต่างก็มีหลายความหมาย ส่วนสัญญาณมีตัวอย่าง เช่น ไฟจราจร สีแดง มีความหมายอย่างหนึ่ง สีเขียวมีความหมายอย่างหนึ่ง สีเหลืองมีความหมายอย่างหนึ่ง เป็นต้น (สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2542: 7-8)

ส่วนคำว่า สากลภาพ (generalization) หมายถึง ภาพหรือลักษณะร่วมที่แสดงความจริงของสิ่งใด ๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งของหรือปรากฏการณ์ทางสังคม เช่น ที่เป็นสิ่งของได้แก่ภาพรวมองค์การแบบราชการ (bureaucracy) ครอบครัวดั้งเดิมน ชนชั้นกลาง ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม เป็นต้นจะเห็นได้ว่ามโนทัศน์เป็นคำหรือกลุ่มคำที่แสดงภาพหรือลักษณะรวมของสิ่งใด ๆ ซึ่งอาจเป็นประเภทของสิ่งของ หรือประเภทของปรากฏการณ์ทางสังคม และเนื่องจากมโนทัศน์เป็นสัญลักษณ์ ดังนั้นมโนทัศน์แต่ละมโนทัศน์จึงอาจมีความหมายได้หลายอย่าง (สัจญา สัจญาวิวัฒน์, 2542: 8)

จากรายละเอียดข้างต้นสรุปได้ว่า การสร้างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาถือเป็นส่วนสำคัญของการสร้างทฤษฎี โดยเริ่มจากการกำหนดภาพหรือความคิดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งได้จากสัญลักษณ์

หรือสัญญาณของสิ่งนั้น ผนวกกันเป็นสากลภาพ กลายเป็นคำหรือกลุ่มคำที่แสดงภาพหรือลักษณะรวมของสิ่งนั้นและมโนทัศน์หนึ่งจะมีความหมายได้หลายอย่าง

5.3 ประเภทของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

นักสังคมวิทยาได้แบ่งมโนทัศน์ออกเป็น 2 ประเภท คือ มโนทัศน์นามธรรม (abstract concept) และมโนทัศน์รูปธรรม (concrete concept) มโนทัศน์นามธรรม คือ มโนทัศน์ที่มีความหมายเป็นจริงในสถานที่ต่าง ๆ และในเวลาต่าง ๆ มากแห่งและหลายเวลา ยิ่งมากสถานที่และมากเวลาเท่าไร ยิ่งมีความเป็นนามธรรมสูงยิ่งขึ้นเท่านั้น อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่ามโนทัศน์นามธรรมเป็นมโนทัศน์ที่มีความหมายในตัวเองมิได้เป็นจริงเฉพาะสถานที่และเวลาหนึ่งใดเท่านั้น ส่วนมโนทัศน์รูปธรรม หมายถึง มโนทัศน์ที่มีความหมายของมันเป็นจริงหรือใช้ได้เฉพาะสถานที่และเฉพาะเวลา ดังตัวอย่างตามตาราง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542: 9)

ตารางที่ 3 ตัวอย่างประเภทของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

มโนทัศน์นามธรรม	มโนทัศน์รูปธรรม	ความแตกต่าง
อุณหภูมิจ	ความร้อนของดวงอาทิตย์	มโนทัศน์รูปธรรมพูดเฉพาะสิ่ง
สามวัน	วันที่ 4 5 และ 6 ธันวาคม 2533	มโนทัศน์ระบุเวลาเจาะจง
ทัศนคติ	ทรงศักดิ์มีความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีอย่างไร	มโนทัศน์ระบุบุคคล
ระบบต่อสังคม	สังคมไทย	มโนทัศน์ระบุเฉพาะสังคม

จะเห็นได้ว่า มโนทัศน์รูปธรรม เป็นส่วนเฉพาะ หรือความหมายเฉพาะของมโนทัศน์นามธรรมนั่นเอง อาจพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่า มโนทัศน์นามธรรม มีความเป็นสากล (universal) มากกว่ามโนทัศน์รูปธรรม ความเป็นนามธรรมของมโนทัศน์จะเป็นประโยชน์แก่ทฤษฎี เพราะทฤษฎีต่าง ๆ จะต้องมิลักษณะเป็นนามธรรมตามสมควร ยิ่งมโนทัศน์ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีมีความเป็นนามธรรมระดับสูงขึ้นไปมากเพียงใด ทฤษฎีนั้นก็จะมีคามเป็นนามธรรมสูงขึ้นเพียงนั้น (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542: 9)

จากรายละเอียดข้างต้นสรุปได้ว่า มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาแบ่งออกเป็นมโนทัศน์รูปธรรมและมโนทัศน์นามธรรม ซึ่งมโนทัศน์รูปธรรมจะมีความหมายเฉพาะกว่ามโนทัศน์นามธรรม ซึ่งประเภทของมโนทัศน์ จะส่งผลต่อทฤษฎีที่สร้างจากมโนทัศน์ย่อย กล่าวคือ หากมโนทัศน์ซึ่งเป็น

องค์ประกอบสำคัญของทฤษฎีมีความเป็นนามธรรมมากเพียงใด ทฤษฎีนั้นก็จะมีความเป็นนามธรรมสูงขึ้นไปด้วย

5.4 มโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยา

สุมนทิพย์ บุญสมบัติ ได้สรุปลักษณะของมโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยาไว้ว่า มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเหมือนกับมโนทัศน์ทางสาขาอื่น ๆ กล่าวคือ เป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้เพื่ออ้างอิงทั่วไป และนักสังคมวิทยาจำเป็นต้องให้ความหมายหรือนิยามมโนทัศน์ต่าง ๆ อย่างระมัดระวังและชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นวิทยาศาสตร์ทางสังคม มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาถูกใช้เพื่ออ้างอิงถึงปรากฏการณ์ทางสังคม เหตุการณ์ บุคคล หรือความสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ นั่นก็คือ นักสังคมวิทยาใช้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์สังคมประเภทต่าง ๆ ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาคือไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะพิเศษ หรือความเฉพาะเจาะจงที่ไม่เหมือนใครเลย เมื่อนิยามและเข้าใจอย่างชัดเจน มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาจะไม่มีหลักจริยธรรมศีลธรรมเจือปนอยู่ เช่น ในมโนทัศน์ดังกล่าวจะไม่มีการบอกว่าเหตุการณ์นั้น ๆ กลุ่มต่าง ๆ หรือความสัมพันธ์ประเภทต่าง ๆ นั้นดีหรือเลว มโนทัศน์บอกแต่ประเภทของความสัมพันธ์เท่านั้น เช่น ในเรื่องของครอบครัว มโนทัศน์จะบอกว่าเป็นครอบครัวประเภทไหน คือเป็นครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวขยาย เรื่องเกี่ยวกับการจัดระดับทางสังคม มโนทัศน์บอกว่าเป็นแบบวรรณะหรือชนชั้น เป็นต้น (สุมนทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 13)

Nelson (1992: 3 อ้างถึงใน สุมนทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 13-14) เสนอว่า มโนทัศน์ที่เป็นพื้นฐานสำคัญทางสังคมวิทยาอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1. สังคม (society) เป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของมนุษยชาติ ซึ่งหมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน
2. สถาบัน (institutions) เป็นแบบอย่างความประพฤติที่ดั่งขึ้น ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในสังคม เช่น ประเพณีต่าง ๆ ถือว่ามีลักษณะเป็นสถาบัน สถาบันทำหน้าที่ควบคุมสังคมและตอบสนองความจำเป็นขั้นมูลฐานทางสังคม เช่น สถาบันเกี่ยวกับเศรษฐกิจ (การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน ฯลฯ) สถาบันเกี่ยวกับครอบครัว (การหมั้น การแต่งงาน การสืบตระกูล ฯลฯ)
3. การจัดช่วงชั้น (stratification) หมายถึง การแบ่งคนในสังคมเป็นช่วงชั้นสูงต่ำต่างกันไป และเป็นที่ยึดถือได้ อาจเรียกเป็นชั้นชน วรรณะ ฐานันดร เป็นต้น

4. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (cultural change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่ง ๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ โดยทั่วไปวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดขึ้น โดยอัตโนมัติ หรือโดยการวางแผนได้

5. การอนุโลมตามหรือการคล้อยตาม (conformity) หมายถึง ความสอดคล้องกันของพฤติกรรมหรือภาวะการณ์ กฎ แบบอย่าง บรรทัดฐาน หรือมาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับ

Banks (1977: 245-250 อ้างถึงใน สุมนทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 13-14) ซึ่งได้อธิบายมโนทัศน์ทางสังคมย่อยลงอีกระดับหนึ่งโดย เสนอว่า มโนทัศน์ของสังคมวิทยาส่วนใหญ่ที่ตกลงยอมรับกัน มีดังนี้

1. การขัดเกลาทางสังคม (socialization) เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ในสังคมเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เนื่องจากว่าเมื่อมนุษย์เกิดมาแล้วยังไม่รู้จักการประพฤติปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงต้องมีการถ่ายทอดอบรมให้รู้จักการกระทำระหว่างกันกับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อจะได้เป็นปัจเจกชนที่สังคมยอมรับ

2. บทบาท (role) เป็นหน้าที่หรือชุดของพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ เนื่องจากตามปกติธรรมดา แต่ละบุคคลจะทำหน้าที่ต่อกันตามบทบาทที่มีอยู่ การรู้บทบาทหรือการทำหน้าที่ จึงอาจช่วยทำให้ความขัดแย้งในสังคมลดลง

3. บรรทัดฐาน (norm) เป็นมาตรฐาน หรือหลักเกณฑ์แห่งความประพฤติ หรือแบบพฤติกรรมอันเป็นปกติวิสัยที่กลุ่มคาดหวังให้สมาชิกในกลุ่มอนุโลมตาม

4. สิทธิฐานมัติ (sanction) เป็นการที่สังคมอนุญาต หรือให้ความเห็นชอบในการกระทำ หรือแบบพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม อาจเป็นได้ทั้งรางวัลหรือการลงโทษเพื่อดำรงรักษาบรรทัดฐานของสังคม

5. ค่านิยม (values) เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นแบบอย่าง เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ และกำหนดการกระทำของตนเอง มีความหมายคล้ายคลึงกับคุณค่า ค่านิยมในแต่ละสังคมจะผิดแผกกันไป

6. สถานภาพ (status) มีได้ 2 ความหมาย ความหมายหนึ่ง หมายถึง สถานะสูงต่ำของบุคคลในสังคม หรืออีกความหมายหนึ่ง หมายถึง สิทธิหน้าที่ตามบทบาทของบุคคล เช่น สถานภาพเป็นบิดา หรือมีสถานภาพเป็นผู้สมรสแล้ว

7. สถาบัน (institution) เป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่สร้างขึ้น ปฏิบัติสืบต่อกันมา และเป็นที่ยอมรับในสังคม ในทางสังคมวิทยา มีการจัดสถาบันต่าง ๆ เป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ การศึกษา ครอบครัว การปกครอง ศาสนา และนันทนาการ

8. ชุมชน (community) เป็นกลุ่มตามที่มีการกระทำต่อกันอยู่เป็นนิจสิน มีชีวิตอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีความสำนึกร่วมกัน

9. สังคม (society) เป็นคนจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน

10. การพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนในสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ หรือสิ่งอื่น ๆ ที่ไม่อาจจับต้องได้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542: 8-9) ได้นำเสนอ ตัวอย่างของมโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยา ดังนี้

individual, social structure, individual behavior, social problem in rural areas, social behavior, economic problem in urban areas, bureaucracy, health development in urban setting, population, social planning in developing countries, family, family industries in underdeveloped areas, education, Third cultured person, political party, social structure of friendship group, rural-fringe, social development indicator, socio-economic status, maternal risk factor, lower middle class, low birth weight newborn in urban, upper upper class, Thailand, middle upper class, lower lower class และ Rural Thai Society

จากรายละเอียดข้างต้นสรุปได้ว่า มโนทัศน์สำคัญทางสังคมวิทยา ถือเป็นศัพท์เทคนิคที่ใช้เพื่ออ้างอิงทั่วไป และเป็นพื้นฐานสำคัญของการต่อยอดสร้างทฤษฎีหรือทำความเข้าใจในเชิงสังคมวิทยา ตัวอย่างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ได้แก่ การขัดเกลาทางสังคม (socialization) บรรทัดฐาน (norm) สิทธิฐานุมัติ (sanction) สังคม (society) การพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) การจัดช่วงชั้น (stratification) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (cultural change) การศึกษา (education) ปัจเจกชน (individual) ชนชั้นกลางที่ยากจน (lower middle class) สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม (socio-economic status) เป็นต้น

6. แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

การศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน มีการนำเสนอ 4 ประเด็น คือ

6.1 ความหมายคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

การศึกษาความหมายพลเมือง จากเอกสาร ตำรา บทความ ได้มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ธเนศวร์ เจริญเมือง กล่าวถึงรากฐานและคำจำกัดความของ คำว่าพลเมือง ซึ่งเน้นความหมายในทางรัฐศาสตร์ ไว้ว่า คำว่า พลเมือง มิใช่คำที่อยู่อย่างโดด ๆ แต่เป็นคำที่คู่กับคำว่า ชุมชนการเมือง ที่กรีกเรียกว่า Polis และคนปัจจุบันเรียกว่า รัฐ (State) พลเมืองเป็นสมาชิกของชุมชนการเมืองหรือรัฐ ซึ่งหมายความว่าที่ใดก็ตามที่มนุษย์มาอยู่ร่วมกัน มีการใช้อำนาจจัดการบริหารกิจกรรมต่าง ๆ ภายใน น้อยมากที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่สูงส่งกับใคร การเป็นคนจึงเท่ากับเป็นเรื่องการเมือง (to be human is to be political) หรือพูดอีกอย่างหนึ่งคือ คนเป็นสัตว์การเมือง (man is a political animal) ความเป็นพลเมืองก็คือการเข้าร่วมส่วนในชุมชนการเมือง (citizenship is participation in the affairs of polis) กล่าวอีกนัยหนึ่ง ไม่มีพลเมืองก็ไม่มีชุมชนการเมืองหรือไม่มีรัฐ (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2551: 3) ซึ่งในการเข้าร่วมชุมชนการเมืองนั้นจะต้องแสดงความเป็นพลเมือง คือ บทบาทที่จะต้องกระทำด้วยจริยธรรมความเป็นพลเมือง (civic virtues) เพื่อให้ได้มาซึ่งอุดมการณ์ของพลเมือง (civic ideals) เนื้อหาจริยธรรมความเป็นพลเมืองและอุดมการณ์ของพลเมือง ขึ้นอยู่กับระบบการเมือง (political unit) ที่ให้สถานะความเป็นพลเมือง (ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริโอ และรัชวดี แสงหะหมัด, 2557: 11-12) ซึ่งเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้กล่าวถึงลักษณะและหน้าที่ของพลเมือง ไว้อย่างชัดเจนว่า พลเมือง พิจารณาตามศัพท์ภาษาอังกฤษ มาจากคำว่า citizen มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า civitas หมายถึง คนที่รวมกลุ่มกันอยู่ในเมืองหรือในชุมชน พัฒนาการและการขยายตัวของความเป็นพลเมืองเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับความเติบโตของเมือง และการถือกำเนิดของรัฐชาติ ดังนั้นพลเมือง คือ คนที่อาศัยอยู่ในรัฐ ทำหน้าที่เป็น “กำลังสำคัญ” ของรัฐในด้านต่าง ๆ ให้นัยเชิง “การมีสำนึกในสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ” ทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและรัฐ เช่น ถ้าเป็นเด็ก ก็รู้ว่าตนมีหน้าที่ต้องเรียนหนังสือ ช่วยผู้ปกครองทำงานบ้าน และต้องเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น ถ้าเป็นผู้ใหญ่ ก็รู้ว่าตนต้องทำงานรับผิดชอบตนเอง รู้ว่ามีหน้าที่พลเมือง เช่น หน้าที่เคารพกฎหมาย เสียภาษี เป็นทหาร ใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งพลเมืองที่ดีทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมร่วมกัน เช่น ช่วยกันดูแลทรัพย์สินสาธารณะ รักษาสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เป็นต้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2555: 29)

จากการศึกษาความหมายของพลเมืองจากเอกสารต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่า พลเมือง คือ สมาชิกที่อาศัยอยู่ในชุมชนการเมืองหรือรัฐ ที่มีบทบาทเป็นกำลังสำคัญของรัฐในด้านต่าง ๆ ด้วยการมีสำนึกในความเป็นพลเมือง รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และประเทศ โดยสำนึกความเป็นพลเมือง หรือจริยธรรมความเป็นพลเมือง จะมาจากอุดมการณ์หรือระบบทางการเมืองของรัฐ ที่จะกำหนดอุดมการณ์ของพลเมือง

6.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

Westheimer (2005: 38-40) ได้ศึกษาคุณลักษณะของพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ผลการศึกษาได้แบ่งคุณลักษณะพลเมืองในระบบประชาธิปไตยออกเป็น 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen) คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีความมีศีลธรรม มีหลักการของตนเอง และทำงานหนัก มีความอดทนตามค่านิยมของสังคม

2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) คุณลักษณะของพลเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ เช่น การจัดการประชุมนโยบาย การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้นใจเชื่อใจกัน

3. พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) คุณลักษณะของพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) พลเมืองที่มุ่งมองความคิดที่แตกต่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์สาเหตุและที่มาของปัญหา (root cause of problem) มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม

ผลจากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตยของนักวิชาการและนักรัฐศาสตร์ที่มีความสอดคล้องกับ Westheimer (2005) ดังรายละเอียดตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen)
Westheimer (2005: 38-40)	คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีความมีศีลธรรม หลักการของตนเอง และการทำงานหนัก ตามค่านิยมของสังคม
Crick (1998: 59)	ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2517: 63)	มีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขาได้กระทำ ลงไป
กรมลด ทองธรรมชาติ และ คณะ (2521: 318)	- ความรู้สึกรับผิดชอบขั้นสูงในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ของบ้านเมืองโดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของนักการเมือง ฝ่ายเดียว - มีความตื่นตัว มีความสำนึก รู้สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบ ทางการเมืองในระดับสูง
วลัย พานิช (2550: 226-235)	รู้และเข้าใจ รับผิดชอบต่อสิทธิของตนในระบบประชาธิปไตย
สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113)	รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการรู้จักคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การ ลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมี ความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักบทบาทหน้าที่ มีความ กระตือรือร้น ร่วมรับผิดชอบ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ติดตาม ตรวจสอบและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เสียภาษี และร่วมแก้ไข ปัญหาสังคมในชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen)
วัชรวิไล สาร (2555: 18-20)	<p>- มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในประเทศ ประชาชนจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน จึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพและทำให้ประชาชนมีอิสรภาพซึ่งนำไปเกิดภาวะ “ความเป็นพลเมือง” ที่เป็นอิสระ พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้</p> <p>- ความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพและรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้ว “ความเป็นพลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตน โดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เนื่องจากสังคมหรือประเทศชาติดีขึ้นหรือแย่ลงก็ด้วยการกระทำของคนในสังคม “ความเป็นพลเมือง” จึงเป็นสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศและเป็นเจ้าของสังคม “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยกันทำให้สังคมดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen)
กรมสามัญศึกษา (2529: อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิทยาวุฒิกุล. 2553: 13-18)	<p>การมีความรับผิดชอบ มีคุณลักษณะดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น - ทำหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดีตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย - เอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง - ยอมรับเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นและพยายามแก้ไข - สนใจ กระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่ - รู้จักควบคุมตนเอง - ตรงต่อเวลา - ปฏิบัติตนเป็นที่เชื่อถือได้ - หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม
สารโฆ บัศวรี (2544: 247)	- รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและหน้าที่ต่อสังคม
ทิสนา แคมมณี และคณะ (2544: 294)	สามัคคีธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองให้ดีเสียก่อน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen) ข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ หมายถึง

1. มีความซื่อสัตย์ มีศีลธรรม รับผิดชอบในการกระทำ มีหลักการของตนเอง และมีความมุ่งมั่นในการทำงานตามค่านิยมของสังคม

2. มีความกระตือรือร้น มีความสำนึก รู้สิทธิหน้าที่และรับผิดชอบต่อสังคม การร่วมมือกัน แก้ไขปัญหา ของชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ โดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของนักการเมืองเพียง ฝ่ายเดียว
3. รู้จักวิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็น ติดตามตรวจสอบและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
4. มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน
5. ปฏิบัติตนเป็นที่น่าเชื่อถือ พึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม

ตารางที่ 5 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)
Westheimer (2005: 38-40)	คุณลักษณะของพลเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ เช่น การจัดการประชุม นโยบาย การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้วางใจกันในสังคม
Ellis (2003: 303)	มีส่วนร่วมส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชน
Crick (1998: 59)	ต้องมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 51)	1) มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และรับผิดชอบ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตัวและต่อสังคม 2) มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ
วลัย พานิช (2550: 226-235)	รู้ เข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาแนวทางแก้ไขในทางการเมืองการปกครอง
ยุทธนา วรณปิตกุล และสุพิธา เรืองจิต (2542: 210)	1) เห็นแก่ส่วนรวม 2) มีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะอย่างมีจิตสำนึก

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)
สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113)	เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ห่วงกับชายเท่าเทียมกัน มองวิถีชีวิตเป็นแนวราบ การมีส่วนร่วมมิใช่อำนาจจากส่วนกลางและแนวดิ่ง
วัชร ไชยสาร (2555: 18-20)	ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตยและมีส่วนร่วม การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชนจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อประชาชนในรัฐมี “ความเป็นพลเมือง” ที่เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามสมควรทั้งในเรื่องหลักประชาธิปไตยหรือการปกครองโดยประชาชน และหลักนิติรัฐหรือการปกครองโดยกฎหมาย เข้าใจเรื่องการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ติดตามความเป็นไปและมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น และแสดงกิจกรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตามครรลองประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิและรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น
กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุล และคณะ, 2553: 13-18)	<p>การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีคุณลักษณะดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รู้จักเสียสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส โดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม 2) กระทำการใด ๆ โดยมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก 3) เลือกดัดสันใจและแสดงพฤติกรรมอันจะมีผลดีต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)
	<p>4) รู้จักอดทน อดกลั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม</p> <p>5) รู้จักละอายใจต่อความประพฤติของตนที่รักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม</p> <p>6) การกระทำใด ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความรู้ความสามารถและโอกาสการมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>7) เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย</p> <p>8) ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจ</p> <p>9) แสดงความคิดเห็น เพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย</p> <p>10) รู้จักเลือกแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะและประเพณีนิยม</p> <p>11) เลือกใช้ภาษา กิริยาท่าทางที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรม</p> <p>12) แสดงความคิดเห็นด้วยมารยาทอันดี</p> <p>13) ให้ความคิดเห็นต่อกลุ่มด้วยความสุจริตใจ ให้ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง</p> <p>14) รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักการให้อภัย และรู้จักการเสียสละ</p> <p>15) รู้จักการรับและการให้ด้วยความมีน้ำใจ</p>

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)
	16) ระมัดระวังการกระทำใด ๆ ที่จะไม่ทำลายความรู้สึกและน้ำใจของผู้อื่น
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534: 15-16)	1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบปะปรึกษาหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดยสม่ำเสมอ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน
สาโรช บัวศรี (2544: 247)	1) การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง ได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างสันติวิธี รู้จักการประนีประนอม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ 2) ร่วมมือกันในการทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน โดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันทำงานนี้จะต้องมีการวางแผนทำงานร่วมกัน คิดร่วมกันและทำร่วมกัน เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจ จริงจัง ไม่หลีกเลียงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น 3) เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมถือว่างานส่วนรวมเป็นงานของตน 4) เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้น หรือเมื่อมีเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนต้องร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล

ตารางที่ 5 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen)
กรมวิชาการ (2536: 54-58)	ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น
ทศนา เขมมณี และคณะ (2544: 294)	ปัญหาธรรม ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผล การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี กล้าที่จะแสดงความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น พิจารณา ความคิดผู้อื่นโดยใช้เหตุผล ช่วยเหลืองานส่วนรวมโดยใช้ สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข
สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา (2552: 4-5)	<ol style="list-style-type: none"> 1) การทำงานเป็นกลุ่มที่เน้นบทบาทผู้นำ และบทบาทของสมาชิกกลุ่มตามวิถีประชาธิปไตย 2) ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและท้องถิ่นของตนตามสถานการณ์จริง 3) ได้สำรวจ เฝ้าดูปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง 4) ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับต่าง ๆ เช่น ธรรมนูญการเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ เป็นต้น 5) ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การรักษาสีแกวดล้อม การบำเพ็ญประโยชน์ในกิจกรรมสาธารณะ เป็นต้น 6) ฝึกฝนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เช่น การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) ข้างต้นสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม ได้แก่

1. พลเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ เช่น การจัดการประชุมนโยบาย การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้นือเชื่อใจกันในสังคม
2. เห็นแก่ส่วนรวม มีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะอย่างมีจิตสำนึก โดยสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการรับผิดชอบต่อตนเอง และผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม
3. แสดงกิจกรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตามครรลองประชาธิปไตยด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย ตามกำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส เลือกใช้ภาษา กิริยาท่าทางที่สุภาพ ในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรม โดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม ซึ่งจะต้องยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิและรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น
4. รู้จักอดทน อดกลั้น ละเอียดใจต่อความประพฤติของตนที่รักษาผลประโยชน์ส่วนตนโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ไม่เพิกเฉยต่อการกระทำใด ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความรู้ ความสามารถและ โอกาส
5. ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจและฝึกฝนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เช่น การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม
6. เมื่อมีปัญหาหรือเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนต้องร่วมกันคิดและตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลแก้ปัญหาโดยสันติวิธี กล่าวที่จะแสดงความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่นและพิจารณาอย่างมีเหตุผล ช่วยเหลืองานส่วนรวม โดยใช้สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตารางที่ 6 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็น
 ธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
Westheimer (2005: 38-40)	คุณลักษณะของพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) พลเมืองที่มีมุมมองความคิดที่แตกต่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์รากสาเหตุและที่มาของปัญหา (root cause of problem) มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552: 51)	<ol style="list-style-type: none"> 1) มีความเต็มใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง 2) มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน
ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2517: 63)	<ol style="list-style-type: none"> 1) คิดถึงบุคคลอื่นในฐานะที่เขาเป็นตัวของเขาเอง ไม่ใช่ไปจัดประเภทให้เขา เช่น ไม่ไปเรียกเขาว่า หัวรุนแรง หรือ พวกฝ่ายซ้าย 2) มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต 3) ไม่ยอมก้มหัวให้กับผู้ยิ่งใหญ่ง่าย ๆ แม้ว่าจะยอมรับอำนาจแต่อำนาจนั้นต้องมีเหตุผลหรือมีความชอบธรรม
กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2521: 318)	<ol style="list-style-type: none"> 1) ความเสมอภาค ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และการเห็นอกเห็นใจกันเป็นหลักการของความเป็นประชาธิปไตย 2) เคารพในหลักการ ใช้เหตุผลอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงไม่ว่าในรูปแบบใดที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
ยุทธนา วรณปิติกุล และ สุพิธา เรืองจิต (2542: 210)	1) ความกล้าหาญทางจริยธรรม 2) เคารพศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น
สมพงษ์ จิตระดับ (2553: 113)	1) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่เรียกร้องสิทธิของตนเองจนเกินไปจนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นต้องควบคู่กับหน้าที่ ความรับผิดชอบ และ จิตสำนึกประชาธิปไตยในเวลาเดียวกัน 2) เคารพความแตกต่างหลากหลายทางความคิด นโยบาย สาธารณะข้อคิดเห็นทางการเมือง ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย 3) เคารพกติกา รู้จักปฏิบัติตามเสียงฉันทามติ เสียงข้างมาก เคารพกฎหมาย ไม่นิยมความรุนแรง ชัดแย้งไร้เหตุผล รู้จักการแก้ไขปัญหอย่างสันติวิธี ไม่นิยมใช้กฎหมายเหนือกฎหมาย และการยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย และอื่น ๆ
วัชรวิชัย สาร (2555: 18-20)	ความเห็นของคนเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ มี “ความเป็นพลเมือง” ล้วนแต่เท่าเทียมกัน จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน
กรมสามัญศึกษา (2529: อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิชาวุฑฒิกุล. 2553: 13-18)	การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้ 1) รู้จักยกย่อง สรรเสริญผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ 2) รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่น โดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
	<p>3) ให้เกียรติต่อความคิดเห็นและทัศนะของผู้อื่น และตอบสนองอย่างเหมาะสม</p> <p>4) ติดต่อการทำงานหรือธุรกิจกับผู้อื่นด้วยการให้เกียรติต่อหน้าที่ความรับผิดชอบเขาตามสมควร ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อข่มขู่หรือเพื่ออภิสิทธิ์</p> <p>5) ไม่ใช่ผู้ที่มีความรู้หรือการศึกษาของตนเพื่อถูกเหยียดหยามสติปัญญา ความรู้ ความคิดของผู้อื่น</p> <p>6) รู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่า โดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม</p> <p>7) แสดงกิริยาสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม ต่อบุคคลอื่นตามวัฒนธรรมไทย</p> <p>8) การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกัตบุคคล มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>9) ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวท้าว ครอบงำ หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น</p> <p>10) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น</p> <p>11) ไม่โอ้อวดหรือมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการยกตนข่มท่าน</p> <p>12) คิด กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
	<p>13) กระทำการใด ๆ ตามสิทธิของตน และต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใด ๆ</p> <p>14) เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและส่วนอื่น ๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่</p> <p>15) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคล</p> <p>16) ยอมรับความแตกต่างของบุคคลว่าเป็นธรรมชาติ และพยายามปรับพฤติกรรมปรับความคิดของตนให้เหมาะสม</p> <p>การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>17) รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินใจเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง</p> <p>18) ไม่ให้อารมณ์ของตนมีอิทธิพลเหนือเหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ</p> <p>19) ตัดสินปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ</p> <p>20) ไม่นำความเชื่อหรือโชคลางมาเป็นเครื่องมือตัดสินใจ</p> <p>21) ไม่นำเอาอคติมาเป็นอุปสรรคหรือตัวชี้นำในการตัดสินใจแก้ปัญหา</p> <p>22) แยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงานและการตัดสินใจปัญหาใด ๆ</p> <p>23) รู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลตลอดเวลา</p>

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
	24) รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างสมประโยชน์ ประหยัด และมีเหตุผล 25) ให้ความสนใจและเห็นใจต่อปัญหาของผู้อื่นโดยใช้สติปัญญา
พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2534: 15-16)	1) ไม่ถืออำนาจใครต่อความสะดวก บัญญัติวางข้อกำหนด กฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมเนียม 2) ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี มิให้มีการข่มเหงรังแก
สาโรช บัวศรี (2544: 247)	1) เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม 2) เคารพในกฎ ระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ 3) การไม่ถือตนเป็นใหญ่ คือการรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุม หรือการทำงานต่าง ๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

ตารางที่ 6 (ต่อ)

แหล่งข้อมูล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen)
กรมวิชาการ (2536: 54-58)	1) การเคารพสิทธิ ป้องกันสิทธิของตนเอง 2) การเคารพสิทธิผู้อื่น 3) มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น 4) ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ
ทิสนา เขมมณี และคณะ (2544: 294)	การวาทกรรม ของสังคมไทยนั้น ได้แก่ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เคารพเทิดทูนพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ กฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม เคารพในสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น

จากการศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) ข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม ได้แก่

1. คุณลักษณะของพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) พลเมืองที่มีมุมมองความคิดที่แตกต่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์สาเหตุสำคัญและที่มาของปัญหา (root cause of problem) มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม
2. เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นได้แก่การยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่าเป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตาม
3. รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาตัดสินปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง โดยไม่ให้อารมณ์ของตนมีอิทธิพลเหนือเหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ
4. มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ ศรัทธาและมีความหวังต่อชีวิต เคารพศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่นโดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม รู้จักยกย่อง สรรเสริญ

ผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ และรู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่า โดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม

5. แสดงกิริยาสุภาพเรียบร้อย เหมาะสม ต่อบุคคลอื่นตามวัฒนธรรมไทย เคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคมและกฎหมายของประเทศ

6.3 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนพลเมืองในระดับอุดมศึกษา

การศึกษาในระดับอุดมศึกษารวมถึงอาชีวศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ มุ่งเน้นไปที่ความรู้และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และความชำนาญในเชิงวิชาชีพ การศึกษาเพื่อสร้างคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ควรจัดในเชิงบูรณาการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือรายวิชาพื้นฐาน และควรครอบคลุมด้านความรู้ความเข้าใจ และทักษะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างคุณลักษณะพลเมืองที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในการอยู่ร่วมในสังคมประชาธิปไตย (ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริ โอ และรัชดิ แสงมหะหมัด, 2557: 161 – 162)

ตารางที่ 7 การจัดการเรียนการสอนวิชาพลเมืองในระดับอุดมศึกษา ด้านความรู้และทักษะ

ความรู้ความเข้าใจ	ความสามารถและทักษะ
1) ปรัชญาการเมือง และปรัชญาพื้นฐานของประชาธิปไตย	1) การตั้งคำถาม การสืบค้นข้อมูล และการตรวจสอบข้อมูล
2) เศรษฐศาสตร์การเมือง การบริหารจัดการทรัพยากรของสังคมที่จำกัดให้เกิดประโยชน์	2) ความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม
3) ระบบการเมืองการปกครองไทย และการเมืองการปกครองเปรียบเทียบ	3) การแสดงความคิดเห็น และการสื่อสาร
4) กฎหมายรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง	4) การวิเคราะห์
5) กฎหมาย เพื่อการบริการสังคม	5) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
	6) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
	7) การแก้ปัญหา
	8) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจ	ความสามารถและทักษะ
6) การจัดการความเปลี่ยนแปลง	9) การอยู่ร่วมกัน
7) การจัดการความขัดแย้งตามทางสันติวิธี	10) การรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านการเมือง (Political participation)
8) แนวคิดการกระจายอำนาจ และการเมืองภาคประชาชน	11) การสื่อสารเพื่อการเมือง ได้แก่ การรณรงค์ การประท้วง การจัดเวทีระดมความคิดเห็น การจัดเวทีสานเสวนาของพลเมือง
9) วิถีชีวิตประชาธิปไตย	12) การบริการสังคม
	13) การรับฟัง และการอภิปรายเชิงการเมือง
	14) ความคิดสร้างสรรค์และการคิดเชิงบวก
	15) การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ

จากรายละเอียดในการจัดการเรียนการสอนวิชาพลเมืองในระดับอุดมศึกษานั้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาพลเมือง ควรจัดการเรียนการสอนที่เน้นทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ และบูรณาการเนื้อหาสาระเข้าเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาศึกษาทั่วไป หรือรายวิชาพื้นฐาน เพื่อพัฒนาทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ เช่น ปรัชญาการเมือง ระบบการเมืองการปกครองไทย กฎหมายเพื่อการบริการสังคม ฯลฯ และทักษะ เช่น ความเป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา ฯลฯ อันเป็นความรู้และทักษะพื้นฐาน ที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองของสังคมประชาธิปไตย

6.4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

Westheimer (2005: 38-40) ได้เสนอแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นพลเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen) จะต้องพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองที่เน้นความซื่อสัตย์ มีความมีศีลธรรม หลักการของตนเอง และการทำงานหนัก ตามค่านิยมของสังคม การพัฒนาพลเมืองในระดับนี้จึงจำเป็นต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร (volunteer activities) เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียน ยังมีผู้เรียนที่เป็นพลเมืองเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครเหล่านี้มากเท่าไร การดำเนินงานอาสาสมัครก็จะขยายผลการทำงานได้มากขึ้นตามไปด้วย

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ โดยมีเป้าประสงค์ที่จะเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองในอนาคตด้วยการ ใช้ชุมชนเป็นฐาน (community-based) การจัดหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษาเพื่อเตรียมพลเมืองในระดับนี้จึงเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานของรัฐบาลและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ (เช่น การบริหารจัดการในชุมชนและโบสถ์) รวมทั้งการทำงาน ความสำคัญของการวางแผนงาน และการมีส่วนร่วมในองค์กรท้องถิ่น การบริหารจัดการที่เน้นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เช่น การบริหารจัดการในโรงเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ฝึกฝนทักษะและเข้าใจระเบียบของการทำงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นทางการ เช่น การจัดการประชุม โยบาย การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้วางใจกันใจกันในสังคม

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) การพัฒนาพลเมืองในระดับนี้ถือเป็นการพัฒนาพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) กล่าวคือ เป็นการพัฒนาพลเมืองเพื่อให้เกิดพลเมืองที่มีมุมมองความคิดที่แตกต่างหลากหลายและเน้นวิจารณ์ญาณ พลเมืองในระดับนี้สามารถวิเคราะห์รากสาเหตุและที่มาของปัญหา (root cause of problem) ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เศรษฐกิจ และระบอบการเมืองปัจจุบัน พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคมจึงเป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของพลเมืองที่มุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม ทั้งเน้นการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และประเด็นที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการคิดโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และเป็นข้อมูลในหลายมิติในการแก้ไขประเด็นปัญหาในสังคมที่มีความซับซ้อน เป็นการศึกษาอย่างอิสระ และมุ่งประเด็นไปที่การพัฒนาสังคม

เป้าหมายสุดท้ายของโปรแกรมหรือหลักสูตรก็เพื่อตอบสนองความต้องการและยุดิปัญหาจากต้นตอเพื่อให้ปัญหาต่าง ๆ ยุติด้วยตนเอง เป็นยุติการบริจาดและกิจกรรมอาสาสมัครไปพร้อมกัน เพราะถือว่าต้นตอของปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว การเรียนการสอนในหลักสูตรหรือโปรแกรมนี้จึงจะต้องเน้นการแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ

จากรายละเอียด จะเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ควรจะมีการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านแรก คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen) ที่เน้นพัฒนาความซื่อสัตย์ ศีลธรรม ความมุ่งมั่นในการทำงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาสมัคร ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้กับผู้เรียน ด้านที่ 2 คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) การมีส่วนร่วมในกิจการพลเมือง ด้วยการใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานของรัฐบาล การมีส่วนร่วมในองค์กรท้องถิ่น และทักษะในการทำงานภายใต้การวางแผน และด้านสุดท้าย คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) เป็นการพัฒนาเพื่อให้เกิดพลเมืองที่มีมุมมองแตกต่าง และหลากหลาย โดยเน้นการใช้วิจารณ์ญาณ จะทำให้พลเมืองมีความสามารถทางการคิดในแต่ละประเด็นอย่างยุติธรรม ดังนั้น ผลสุดท้ายของหลักสูตร ต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งได้ข้อค้นพบดังนี้

เกียรติกำจร กุศล และทัศนศรี เสมียนเพชร (2558) ศึกษาความสามารถในการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองได้ ดังนั้นอาจารย์จึงควรสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาลต่อไป

พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์ (2558) ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบ ประกอบไปด้วย 1) ขั้นตอนเตรียมความพร้อม 2) ขั้นตอนการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบ ประกอบไปด้วย 2.1) ขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบออนไลน์ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) นำเสนอปัญหา 2) การแยกแยะสิ่งที่รู้แล้วและยังไม่รู้ 3) สำรวจและค้นหา 4) การอธิบาย 5) การหาคำตอบ 6) การขยายความรู้ และ 7) การประเมินผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบ สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากผลการทดลองกับผู้เรียนและผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบ มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการเสริมสร้างความคาดหวังวิชาฟิสิกส์ให้กับผู้เรียน

ศิริพร สมบูรณ์บุรณะ (2558) ได้บูรณาการกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) และจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative) เพื่อการเข้าใจตนเอง การเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจสังคม การพัฒนาบุคลิกภาพและศักยภาพ การพัฒนาทักษะกระบวนการคิด การแสวงหาความรู้ การจัดการตนเองในฐานะบัณฑิต พลเมืองและพลโลก รวมถึงเพื่อความเข้าใจความหมายเรื่องชีวิต ความดี ความงาม ความสุข ความทุกข์และการเลือกดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม กระบวนการเรียนรู้อันเกิดจากการใช้ปัญหาเป็นฐานมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ และการเคารพความคิดของผู้อื่น

อรทัย นนทเกท และเกียรติกำจร กุศล (2559) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาจริยศาสตร์และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังทำการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่พฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยรวมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 2.66, p < .01$) และพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบเน้นความสัมพันธ์กับผู้อื่นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 3.04, p < .01$)

พนมพร จันทรปัญญา และวลัยพร เตชะสรพัต (2559) ได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีทักษะในการทำงานเป็นทีมและเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการวางแผน มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และเข้าใจถึงบทบาทของ ผู้บริหารในการบริหารองค์กรภายใน นับตั้งแต่การลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนของงาน การบริหารเวลา การประชุม การประสานงาน การตัดสินใจ รวมถึงการมีส่วนร่วมกับองค์กรภายนอก อีกทั้งมีข้อเสนอแนะว่าในสถานการณ์จำลองควรเป็นเรื่องที่ทันสมัยและมีความหลากหลายและควรเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติให้มากกว่าที่กำหนดเพื่อจะได้ฝึกปฏิบัติและมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น นอกจากนี้ นักศึกษายังมีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานในด้านเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมในการเรียน ด้านภาระงานของผู้เรียน และด้านรูปแบบการเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและอาจารย์ผู้สอนด้านประโยชน์จากการเรียน และด้านทัศนคติในภาพรวมอยู่ระดับมาก

ดวงใจ เปลี่ยนบำรุง และปาริฉัตร อุทัยพันธ์ (2559) ได้ศึกษาความเข้าใจและความคิดเห็นของนักศึกษาและอาจารย์ต่อการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ะลา ผลการศึกษาพบว่าระดับความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในนักศึกษาชั้นปี 3 และ 4 อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.00 และ 38.46 ตามลำดับ ความเข้าใจของอาจารย์อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 72.22 ระดับความคิดเห็นต่อการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นักศึกษาชั้นปีที่ 3 อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.06, SD = 0.93$) นักศึกษาชั้นปีที่ 4 และอาจารย์ อยู่ในระดับมาก ($M = 3.47, SD = 3.63$ ตามลำดับ) ผลการวิจัย เป็นข้อมูลสำคัญในการใช้เตรียมความพร้อมของนักศึกษาและอาจารย์ ก่อนจัดการเรียนการสอน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

อรธิดา ประสาร (2559) ได้จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรในหมวดวิชาเฉพาะด้าน ในด้านความรู้วิชาชีพครู กำหนดให้นักศึกษาต้องเรียนรู้ และมีความรู้ในด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาพิเศษ สำหรับด้านทักษะทางปัญญามุ่งพัฒนาให้นักศึกษาสามารถคิดค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจประเมินข้อมูลสารสนเทศ และแนวคิดจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการ

ปฏิบัติงานสอนและงานครู รวมทั้งการวินิจฉัยผู้เรียนและการวิจัยเพื่อการพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ที่มีความสลับซับซ้อน สามารถนำเสนอทางออกที่นำไปสู่การแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำทางปัญญาในการคิด การพัฒนาจัดการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ และมีวิสัยทัศน์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีแนวทางในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมี การทำงานเป็นกลุ่มย่อย ผ่านสถานการณ์ปัญหา กรณีศึกษาและสถานการณ์จริง ในการเรียนรู้ ผู้สอนใช้กระบวนการให้ผู้เรียนได้คิด และได้เชื่อมโยงสู่ประสบการณ์จริง ผู้เรียนควรได้เรียนรู้สิ่งใหม่โดยต่อยอดจากความรู้เดิม และเน้นกระบวนการคิด การทำงานเป็นกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา และสิ่งสำคัญ คือ โจทย์ปัญหา ต้องบูรณาการความรู้หลากหลายสาขา ต้องมีการเรียนในกลุ่มย่อย มีการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางในการส่งเสริมทักษะศตวรรษที่ 21 ให้แก่นักศึกษา

พนิดา ชาตยาภา (2560) ได้พัฒนาการคิดวิจรรณญาณของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นตัวกระตุ้นให้นักศึกษาได้คิดวิเคราะห์ แสวงหา และบูรณาการความรู้ใหม่ที่ เหมาะกับการนำไปใช้ในสภาพการณ์จริงในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนิน การจัดการเรียนรู้โดยเริ่มจากการศึกษาความหมาย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย จากนั้นได้ร่วมกันระบุประเด็นปัญหาโดยอภิปรายหาคำอธิบายปัญหาว่าเป็นอย่างไร เกิดขึ้นอย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่ สรุปและทบทวนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็ก เมื่อได้ปัญหาแล้วให้ทุกกลุ่มตั้งสมมติฐานเพื่อตอบประเด็นปัญหาต่าง ๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนได้พบกลุ่มย่อยทุกกลุ่มเพื่อตรวจสอบสมมติฐานและประเมินตนเองว่ามีความรู้เรื่องอะไรบ้าง มีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาดความรู้และความรู้ อะไรที่ต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐานซึ่งเชื่อมโยงกับ โจทย์ปัญหาที่ได้ จากนั้นให้แต่ละกลุ่มกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อ ไปค้นคว้าหาข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสังเคราะห์และประยุกต์ข้อมูลหรือความรู้ใหม่ พร้อมสรุปเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย

จากงานวิจัยทั้งหมดที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหา ช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร การค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การคิดวิเคราะห์ และการเคารพความคิดของผู้อื่น รวมทั้งส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

มีนักวิชาการต่าง ๆ ได้ศึกษาการส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งได้ข้อค้นพบ ดังนี้

ภัสยกร เลาสวัสดิคุณ (2557) ได้ศึกษากลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านมีความรอบรู้ในประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันสูงสุด ($x = 3.041$) สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ ($x = 4.445$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านมีความรอบรู้ในประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด ($x = 4.454$) 2) จุดแข็งของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา คือ มีส่วนร่วมในประชาธิปไตย และมีความรอบรู้ในประชาธิปไตย ส่วนจุดอ่อน คือ มีทักษะทางประชาธิปไตย โอกาสของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา คือ สภาพเทคโนโลยี ส่วนภาวะคุกคาม คือนโยบายของรัฐ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม 3) กลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา มี 3 กลยุทธ์หลัก คือ (1) ปฏิรูปการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างทักษะทางประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา (2) ปฏิรูปการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา (3) ปฏิรูปการบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความรอบรู้ในประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษา

คารุณี ทิพยกุลไพโรจน์ (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1 ตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 11 ตัวบ่งชี้ คือ 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 1 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้ในหลักการของระบอบประชาธิปไตย 2) ด้านทักษะเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของสังคม การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ปัญหาของสังคม 3) ด้านเจตคติต่อความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความภาคภูมิใจในสังคม และจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และ 4) ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม การใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม 2. โมเดลตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ = 45.97, df = 32, p = 0.06, GFI = 0.99, AGFI = 0.99 และ RMSEA = 0.02 3. โมเดลตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนักเรียนไทย มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดลระหว่างนักเรียนในเขตเมืองกับนักเรียนนอกเขตเมือง แต่มีความแปรเปลี่ยนของค่าน้ำหนักองค์ประกอบของแต่ละตัวบ่งชี้ และค่าน้ำหนักขององค์ประกอบหลักทุกองค์ประกอบ

ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์ (2550) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา ผลการวิจัยมีการค้นพบ ดังนี้ 1) สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี 1.1) การจัดเนื้อหาในหลักสูตร ครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เน้นการใช้เฉพาะเนื้อหาในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคมในการสอน และการจัดหน่วยบูรณาการเนื้อหาความเป็นพลเมืองดีกับสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม 1.2) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน ครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่มมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านทักษะพื้นฐานน้อยกว่าด้านอื่นๆ 1.3) การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เน้นการใช้ข่าวและบทความที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียน และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมาเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ 1.4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ ครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เน้นการวัดและการประเมินผลควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอน ใช้วิธีการประเมินจากการทดสอบและการสังเกตพฤติกรรมการทำงาน ใช้แบบทดสอบ แบบฝึกหัด และแบบสังเกตเป็นเครื่องมือ และประเมินผลโดยครูผู้สอนเป็นผู้ประเมินเพียงผู้เดียว 2.) ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

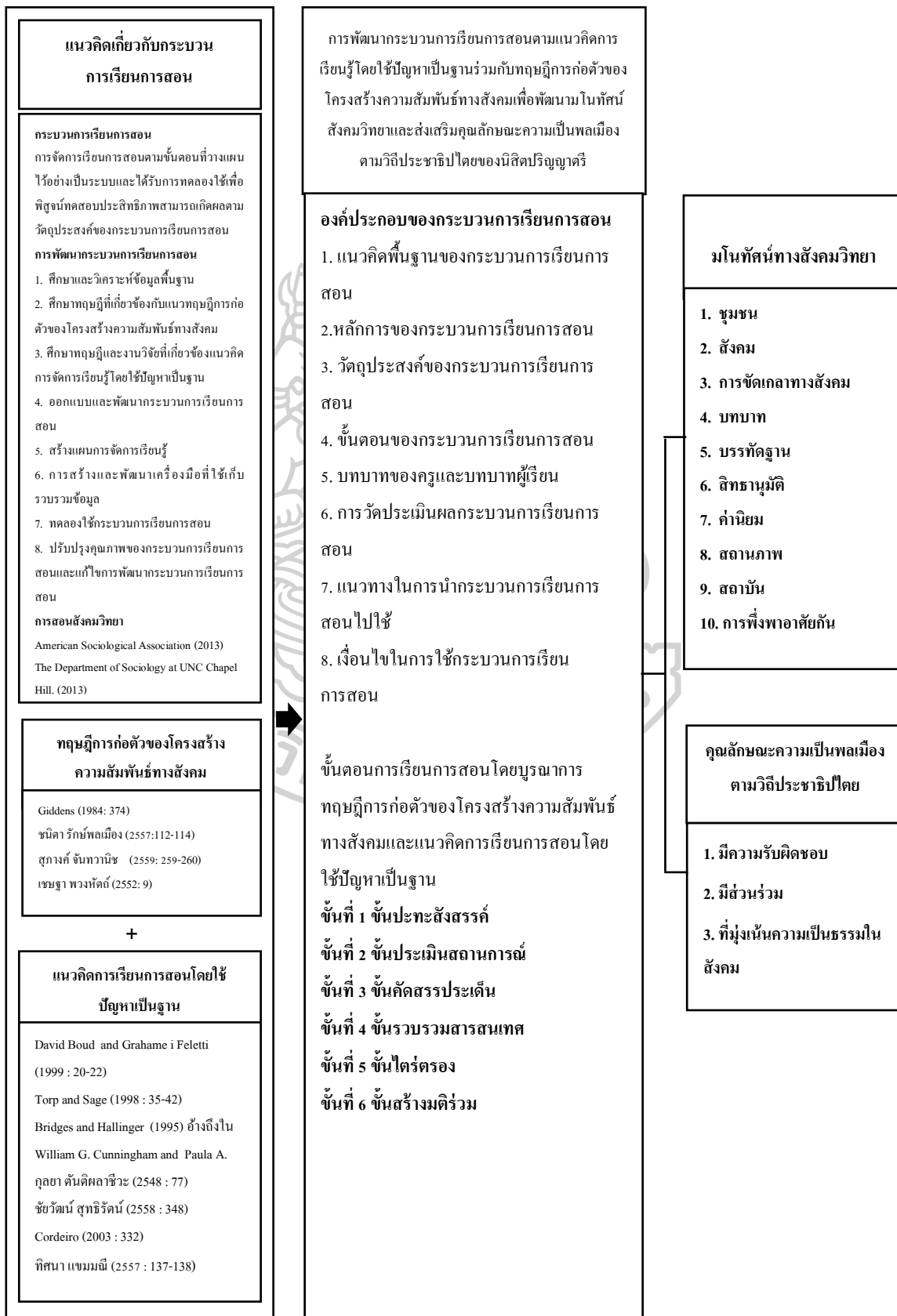
2.1) ด้านนักเรียน ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี เห็นว่าทักษะการเรียนเป็นปัญหาค่อนข้างมาก ส่วนครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 30 ปี เห็นว่าเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย และครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่มเห็นว่าปัญหาการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นปัญหาค่อนข้างน้อย 2.2) ด้านครู ครูสังคมศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เห็นว่าปัญหาความรู้ในการจัดเนื้อหา ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

จากงานวิจัยทั้งหมดที่มีผู้ทำการศึกษาไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย มีปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในการจัดเนื้อหา ปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ปัญหาการใช้สื่อเทคโนโลยีและแหล่งการเรียนรู้ ปัญหาการวัดและประเมินผลการเรียนรู้และมีปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย คือ นโยบายของรัฐ สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีได้ดังแผนภาพ

กรอบแนวคิดงานวิจัย

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดงานวิจัย การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยา และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) เกี่ยวกับ

- 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น
- 1.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
- 1.3 ศึกษาทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development: D1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D&D)

- 2.1 ออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม
- 2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม
- 2.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research: R2) ทดลองใช้ (Implementation: I) กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development: D2) ประเมินผล (Evaluation: E) ปรับปรุงคุณภาพ ของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย (Research: R1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis: A) ตามขั้นตอนดังนี้

1.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น

1.1.1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้นใช้วิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สอน จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open-end Questions) โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยาเบื้องต้น มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

1.1.2 กำหนดรายละเอียดของข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ อายุ สำเร็จการศึกษามาจากมหาวิทยาลัย วิชาที่สอน ประสบการณ์การสอน วุฒิการศึกษาสูงสุด ความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยาเบื้องต้น มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

1.1.3 ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยมีข้อคำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) และมีสาระครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.4 ตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ในด้านการใช้ภาษาและความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับรายละเอียดที่ศึกษา ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน วิธีการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและการส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนโดยนำประเด็นการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นการสัมภาษณ์

1.1.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาระตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้

1.1.6 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น มีดังนี้

1.1.6.1 ด้านสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ได้ข้อค้นพบ 4 ประการ ดังนี้ ประการแรกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาสำคัญคือการจัดการเรียนการสอนยังเน้นเนื้อหาและผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ส่งผลให้ผู้เรียนขาดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปบทเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนบางคนจึงขาดความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีสังคมวิทยา ประการที่สอง เนื้อหาสาระของวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้นมีจำนวนมาก ผู้สอนจึงเน้นการบรรยาย ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เอื้อต่อการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ซึ่งเป็นความสามารถทางปัญญาชั้นสูง โดยไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาด้าน เจตคติและทักษะพิสัย ความรู้ที่ได้รับจากการฟังเพียงอย่างเดียวจะลืมนำไปเป็นความรู้ที่ไม่ถาวร ผู้สอนจึงควรใช้สื่อประกอบการสอนที่หลากหลายเพื่อจัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาได้อย่างถูกต้อง ประการที่สาม ขาดการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยมีเพียงโปรแกรมการนำเสนอ Power Point เพื่ออธิบายในเชิงนามธรรม โดยไม่มี สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย โดยพื้นฐานแล้วการใช้สื่อการเรียนการสอนในวิชาสังคมวิทยามีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากเพราะเนื้อหาสังคมวิทยาส่วนใหญ่มีความเป็นนามธรรมสูง ยากต่อการเรียนรู้และเข้าใจ เมื่อมีการใช้สื่อเข้ามาประกอบการอธิบายเนื้อหาของผู้สอน จะทำให้ผู้เรียนมองเห็นภาพได้ชัดเจนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็ว มากขึ้น ประการที่สี่ ผู้สอนขาดการตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ และวิพากษ์ในเชิงความเป็นธรรมในสังคมส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้แสดงความคิดเห็นในลักษณะวิเคราะห์และวิพากษ์เท่าที่ควร เนื่องจากผู้เรียนจะนำความรู้มโนทัศน์สังคมวิทยาไปเชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ทางสังคม และขาดการเน้นมโนทัศน์ที่สำคัญที่ผู้เรียนสามารถนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญและนำไปใช้ได้จริง

1.1.6.2 ด้านสภาพปัญหาของผู้เรียน ผลของการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ประการแรก สืบเนื่องจากสภาพปัญหาการสอนของผู้สอนที่ขาดการใช้คำถามชั้นสูง ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนไม่ได้แสดงความคิดเห็นที่ผ่านการวิเคราะห์และวิพากษ์เท่าที่ควร ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนิยามความรู้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์ทางสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคมได้ และไม่สามารถวินิจฉัยปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาได้ด้วยการนำมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาไปใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ และไม่สามารถรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประมวลเป็นข้อสรุปได้ ประการที่สอง ผู้เรียนบางส่วน

ยังขาดความรับผิดชอบต่องานในเรื่องของการตรงต่อเวลาในการเข้าเรียน และขาดการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดการให้ความสำคัญต่อการแสดงความคิดเห็นที่เป็นธรรมในสังคม เพราะเนื่องจากไม่สามารถวิเคราะห์ที่มาของปัญหาโดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคมได้

1.1.7 จัดสนทนากลุ่มผู้เรียน (Focus Group Discussion: FGD) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนสังคมวิทยาเบื้องต้น โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มและผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นตัวแทนผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตสังคมศึกษา ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประเด็นสนทนากลุ่ม โดยใช้เวลาในการสนทนากลุ่ม 1 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่มผู้เรียนดังนี้

1.1.7.1 กำหนดรายละเอียดของข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ เพศ ผลการเรียนวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ความสำคัญของการเข้าใจมโนทัศน์ในเรื่องที่ศึกษา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น

1.1.7.2 ร่างประเด็นสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guidelines) โดยมีข้อคำถามแบบปลายเปิด (Opened Form) และมีสาระครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีประเด็นในการสนทนาดังนี้ ความสำคัญของการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอย่างชัดเจนเพื่อใช้ในการวิเคราะห์และการต่อยอดความรู้ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ควรปลูกฝังให้กับผู้เรียนในระดับปริญญาตรี ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่พบในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมวิทยาพร้อมข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาปรับปรุง

1.1.7.3 ตรวจสอบคุณภาพของประเด็นสนทนากลุ่มในด้านการใช้ภาษา และความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับรายละเอียดที่ศึกษา ได้แก่ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและวิธีการเรียนของผู้เรียนในวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น โดยนำประเด็นสนทนากลุ่มให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นสนทนากลุ่ม

1.1.7.4 ปรับปรุงแก้ไขประเด็นสนทนากลุ่มตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

1.1.7.5 ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guidelines) ผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ประเด็นในการ

สัมภาษณ์ ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา ด้านคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และด้านปัญหาการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมวิทยา

1) ด้านมโนทัศน์สังคมวิทยา ผลการศึกษาพบว่า ประการแรก การเข้าใจ
มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอย่างถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง
เนื้อหาด้วยการอธิบายและวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง ประการที่สอง สามารถนำความรู้ทางมโนทัศน์
สังคมวิทยาไปใช้ในชีวิตจริงจากการวิเคราะห์เพื่อต่อยอดความรู้ได้ตรงประเด็นทำให้เข้าใจประเด็น
ปัญหาสังคมได้ง่ายขึ้น และสามารถขยายความรู้ได้อย่างลึกซึ้ง ประการที่สาม มโนทัศน์ทาง
สังคมวิทยาถือเป็นความรู้พื้นฐานที่สามารถนำไปประยุกต์กับวิชาทางสังคมศาสตร์อื่น ๆ ได้ เช่น
วิชาภูมิศาสตร์ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเลือกถิ่นฐานของกลุ่มคนต่าง ๆ เป็นต้น

2) ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยผลการศึกษา
พบว่า ประการแรก คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่สำคัญคือทักษะการทำงาน
ร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบในการทำงาน ความเสียสละต่อส่วนร่วม การมีระเบียบวินัยมีผลต่อ
ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่าง ๆ โดยไม่ส่งผลเสียต่อคนอื่น รับฟังและยอมรับความ
คิดเห็นของคนอื่นโดยไม่ยึดติดกับความคิดของตนเองเป็นหลัก ประการที่สาม การรู้จักบทบาทและ
หน้าที่ของตนเองโดยตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนเองไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ๆ ในสังคมต้อง
ปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม

3) ด้านปัญหาการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมวิทยาผลการศึกษาพบว่า
ประการแรก เนื้อหาในบางเรื่องมีความยาก เช่น เรื่องทฤษฎีทางสังคมวิทยาผู้สอนควรมีเทคนิควิธี
ในการนำเสนอความรู้ทางมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ง่ายต่อการเข้าใจของผู้เรียน ประการที่สอง สื่อ
อุปกรณ์ ประกอบการเรียนการสอนควรมีรูปแบบที่น่าสนใจมากขึ้น เช่น วิดีโอ หรือรูปภาพ เพื่อ
ช่วยดึงดูดความสนใจและช่วยให้เกิดมโนทัศน์สังคมวิทยาได้ดีขึ้น

ผลของการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนสังคมวิทยาผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในทฤษฎีทางสังคมวิทยา โดยไม่สามารถนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาได้ และยังขาดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย 1) ด้านความรับผิดชอบ 2) ด้านการมีส่วนร่วม และ 3) ด้านความเป็นธรรมในสังคม ผู้เรียนยังขาดการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์เพื่อแสดงความคิดที่เป็นธรรมในสังคม กระบวนการเรียนสังคมวิทยา โดยเฉพาะกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า ผู้สอนยังเน้นการบรรยายเป็นหลักด้วยการถ่ายทอดเนื้อหา โดยที่ไม่ได้เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงทฤษฎีทางสังคมวิทยากับปัญหาสังคมเท่าที่ควร

1.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้

ปัญหาเป็นฐาน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีกระบวนการและขั้นตอนที่ผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสังคมจากแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง โดยผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิด การค้นหาข้อมูลจากข้อเท็จจริงตามทฤษฎีที่ตนเองศึกษา ค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ , 2548: 77) ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาและฝึกทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนจะอยู่ในรูปของกลุ่มย่อยผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเองซึ่งได้แก่ การแก้ปัญหา การชี้แนะตนเองในการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้แก่ผู้เรียน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558: 348)

1.3 ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้าง

ความสัมพันธ์ทางสังคม

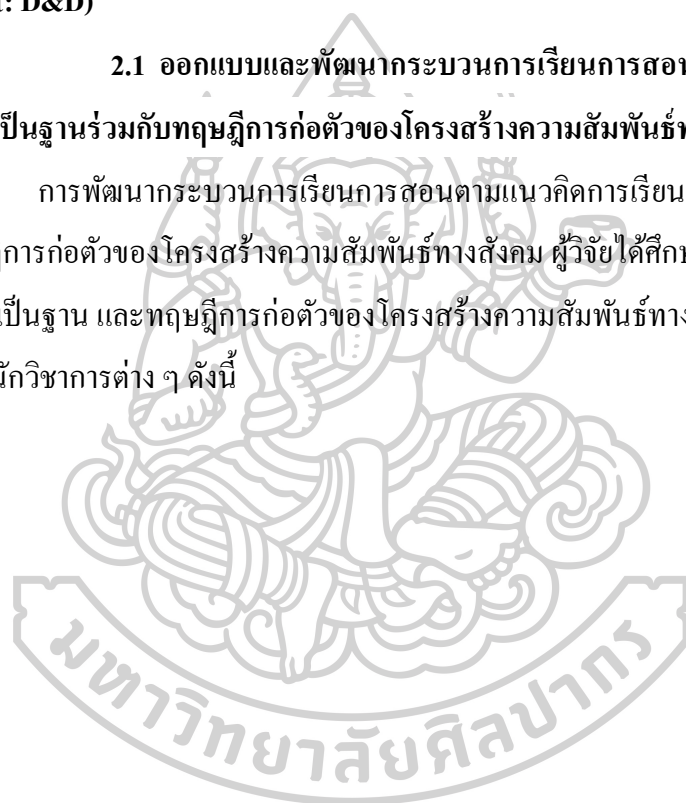
ผู้วิจัยศึกษาความเป็นมา และความหมายของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม Anthony Giddens (200) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับทฤษฎีไว้ดังนี้คือ ปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นอิสระในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการผลิตและเป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลที่เข้าไปเข้ามาจนก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมอย่างต่อเนื่องโดยผ่านการถ่ายทอดและถูกฝัง ผ่านจารีตประเพณี สถาบัน หลักศีลธรรม และวิธีการทำสิ่งต่างๆ ที่เป็นกระแสหลัก โดยเขาเห็นว่าชุดของกฎระเบียบต่าง ๆ คือ “ชุดของกฎระเบียบ” ว่า “โครงสร้างสังคม” นอกจากนี้เขายังเห็นด้วยชุดของกฎระเบียบอาจได้รับเปลี่ยนแปลงก็ได้โดยผู้คนในสังคมเอาสิ่งอื่น

มาแทนที่หรือผลิตซ้ำให้มีความแตกต่างออกไปจากเดิม (ชนิตา รัชภัพลเมือง, 2557: 112-114) โครงสร้างสังคมกับผู้กระทำจึงถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Structuration หรือ “การกระทำที่มีโครงสร้างกำหนด” (structured action) มนุษย์เป็นผู้สร้างโครงสร้าง แล้วโครงสร้างก็กลับมาควบคุมมนุษย์ หลังจากนั้นมนุษย์ก็จะประเมินโครงสร้างเพื่อปรับเปลี่ยนต่อไป (สุภางค์ จันทวานิช, 2559: 259-260)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) ออกแบบและพัฒนา (Design and Development: D&D)

2.1 ออกแบบและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) จากนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 8 สรุปแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

นักวิชาการ	สรุปแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
Evensen and Hmelo (2000: 1-3)	ผู้เรียนทำงานบนประเด็นปัญหา โดยต้องการแก้ปัญหาที่ยังไม่เข้าใจ และต้องการเรียนรู้จากการแก้ปัญหา ผู้สอนทำหน้าที่ในการตั้งประเด็นคำถามเพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่ยังไม่เข้าใจ มีการยกตัวอย่างประกอบการอธิบาย และถามเกี่ยวกับความรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าได้รับความรู้อะไรบ้าง
Torp and Sage (1998: 13-14)	กระบวนการทัศน์การเรียนรู้ PBL เน้นให้ผู้เรียนจะต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ปัญหาที่มีความยุ่งเหยิงซึ่งไม่มีรูปแบบการแก้ไขที่ชัดเจนแน่นอน มีการระบุปัญหาที่แท้จริงและระบุว่าผู้เรียนควรมีพฤติกรรม การเรียนรู้อะไรบ้างที่มีความจำเป็นเพื่อบรรลุถึงการแก้ปัญหาโดยผู้สอนใช้ปัญหาที่พบได้จริงและมีบทบาทเป็นเสมือนโค้ชในการเรียนรู้ ตลอดจนสอบสวน มีการตั้งประเด็นคำถามเพื่อท้าทายความสามารถในการเรียนของผู้เรียน
Bound and Grahame (1999: 15-16)	วิธีการใช้ปัญหาเป็นฐานขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบสอบ และการตั้งประเด็นคำถามว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นต้องรู้ ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีการพิสูจน์และประยุกต์ใช้ในบริบทของสถานการณ์ที่ถูกนำเสนอ
Yoakam and Simpson, 1949 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548: 77)	การเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐานสำหรับใช้ในการเรียนการสอนกับทุกวิชาโดยกำหนดลักษณะของปัญหาเป็น 3 แบบดังนี้ 1) ปัญหาที่ต้องใช้ปัญญา เป็นปัญหาที่ต้องใช้จินตนาการ การคิดสร้างสรรค์ และการริเริ่ม 2) ปัญหาที่ต้องใช้คำอธิบาย เป็นปัญหาที่ต้องการให้เขียน การบอก การพูด การอธิบาย การวาดภาพ หรือการสร้างรูปแบบเพื่อการแก้ปัญหา 3) ปัญหาที่ต้องใช้การปฏิบัติ เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์ การแสดงออกทางกายภาพและการปฏิบัติการ

ตารางที่ 8 (ต่อ)

นักวิชาการ	สรุปแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548: 77)	แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพัฒนามาจากการสอนด้วยวิธีแก้ปัญห (problem - solving) ซึ่งเน้นกระบวนการและขั้นตอนของการแก้ปัญหาแต่ต่างกันที่การเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐานจะมุ่งประเด็นข้อมูลที่เป็นปัญหา โดยผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์และค้นความเป็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หาเหตุผลมาชี้ประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิด การค้นหา การสืบข้อมูลความรู้ทั้งจากข้อเท็จจริง และตามหลักการทางทฤษฎีที่ตนเองศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหที่ดีที่สุด
ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558: 348)	การฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาและฝึกทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนจะอยู่ในรูปของกลุ่มย่อยผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ การแก้ปัญหา การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อเสริมสมรรถนะที่จะเป็นแก่ผู้เรียน

แผนภาพที่ 4 ความเชื่อมโยงแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับสาระสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

แผนภาพที่ 5 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตารางที่ 9 ผลการศึกษาทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)

นักวิชาการ	ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)
Giddens (2006)	ปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นอิสระในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยการผลิตและการกระทำซ้ำชีวิตทางสังคมที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องของโครงสร้าง มีการถ่ายทอดและถูกฝังอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งของการปฏิสัมพันธ์กันในสังคม เนื่องมาจากผู้คนสร้างสังคม หรือโครงสร้างความคิดเกี่ยวกับสังคมแต่ในขณะเดียวกันก็ถูกจำกัดกรอบความคิดโดยสังคม ตามโครงสร้างทางสังคมและการกระทำเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่เป็นโครงสร้างแบบคู่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมสร้างขึ้นโดยตัวแทนซึ่งอยู่ภายใต้ข้อจำกัดเดียวกันโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หน่วยงานของมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมยังมีความสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ และเป็นการซ้ำซ้อนของการกระทำของตัวแทนแต่ละรายที่ทำซ้ำโครงสร้างทางสังคม ประเพณี ศิลธรรมและวิธีการที่จัดตั้งขึ้น โดยการกระทำสิ่งต่าง ๆ สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีคนละเลยหรือมีสิ่งใหม่เข้ามาแทนที่
ชนิตา รักษ์พลเมือง (2557: 112-114)	- แนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory) เห็นว่าชีวิตสังคมเป็นอะไรที่มากกว่าการกระทำของปัจเจกที่ไม่เป็นระเบียบ แต่ก็ไม่ได้ถูกกำหนดเพียงอย่างเดียวจากพลังทางสังคม และเราไม่สามารถศึกษาเรื่องราวนี้ได้โดยมองเพียงการอธิบายระดับมหภาค Giddens เสนอว่า ความเป็นมนุษย์และโครงสร้างสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน และเป็นการกระทำของ

ตารางที่ 9 (ต่อ)

นักวิชาการ	ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)
	<p>ปัจเจกบุคคลที่เข้าไปเข้ามาจนก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคม คือ จารีต ประเพณี สถาบัน หลักศีลธรรม และวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นกระแสหลัก โดยเขาเห็นว่าชุดของกฎระเบียบต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ในฐานะที่เป็นกลุ่ม (collective) กิดเดนส์จึงเรียก “ชุดของกฎระเบียบ” ว่า “โครงสร้างสังคม” นอกจากนี้เขายังเห็นด้วยชุดของกฎระเบียบอาจได้รับการเปลี่ยนแปลงก็ได้โดยผู้คนในสังคมเอาสิ่งอื่นมาแทนที่หรือผลิตซ้ำให้มีความแตกต่างออกไปจากเดิม ซึ่ง Giddens เริ่มต้นเสนอทฤษฎีด้วยการเล่นถึงกฎเกณฑ์ใหม่ของเขาคือ การเสนอให้นักสังคมวิทยาเปลี่ยนความสนใจจากข้อเท็จจริงทางสังคมมาสนใจตัวมนุษย์ที่มีกิจกรรมในการผลิตรูปแบบต่างๆในสังคม การวิเคราะห์ชีวิตทางสังคมจึงต้องอาศัยการตีความพฤติกรรมและกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ครอบคลุมส่วนต่าง ๆ ของโลกทางสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น วัด โรงเรียน ชนชั้น เป็นต้น</p> <p>- Giddens มีวิธีคิดในเรื่องปัจเจกบุคคลกับสถาบันสังคมหรือผู้กระทำกับโครงสร้าง โดยเขาเชื่อว่าปัจเจกบุคคลมีอำนาจและเสรีภาพที่จะแสดงตัวตนออกมาภายใต้โครงสร้างของสังคมนอกจากนั้นบุคคลยังสามารถเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมให้ดีขึ้นได้ด้วย ไม่มีโครงสร้างหรือปัจเจกเพียงฝ่ายเดียวที่ทรงอำนาจแต่ทั้งสองส่วนต้องดำรงอยู่ร่วมกัน Giddens ได้อธิบายว่า Structuration หมายถึง “การกำหนดโครงสร้างของความสัมพันธ์ทางสังคมในกาลเวลาและสถานที่ต่างๆ โดยคำนึงถึงทวิลักษณ์ของโครงสร้างนั้น” ในส่วนของ</p>

ตารางที่ 9 (ต่อ)

นักวิชาการ	ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)
	<p>โครงสร้าง Giddens ระบุว่าสถาบันครอบครัว ชุมชน ชีวิตการทำงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเกิดขึ้นได้เฉพาะปัจเจก ได้แก่ การกระทำของมนุษย์ (human action) หรือ ผู้กระทำ (agency) ในขณะที่เดียวกัน โครงสร้าง (structure) ก็เป็นตัวกำหนดชีวิตทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งสองสิ่งนี้จึงต้องพึ่งพาและเกี่ยวซึ่งกันและกัน โดยเขาเรียกสิ่งนี้ว่า “ทวิลักษณ์ของโครงสร้าง (duality of structure) นั่นคือ โครงสร้างเป็นทั้งวิถีทางและผลลัพธ์ของการกระทำ (Giddens, 1984 อ้างถึงใน สุภางศ์ จันทวานิช, 2553) กล่าวโดยสรุป ทฤษฎี Structuration มีหลักสำคัญ คือ การให้ความสำคัญกับความสามารถ และศักยภาพของคนหรือผู้กระทำ (agency) ที่มีความอิสระทางความคิดในการที่จะดำเนินกิจกรรมเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของสังคม ซึ่งอาจดำเนินการควบคู่กับโครงสร้างอื่น</p> <p>- Giddens ได้กล่าวไว้ว่าแนวคิดการพัฒนาที่ขาดความสมดุล ทำให้มนุษย์ต้องเผชิญกับภาวะสังคมเสี่ยง (risk society) ได้แก่ คนในสังคมไม่มีความรู้ดีที่ไว้วางใจกัน สังคมมีสถานะแตกแยกแบ่งเป็นฝักฝ่าย มีความเหลื่อมล้ำของชนชั้นมากจนนำไปสู่การอิจฉาเคียดแค้นของคนในสังคมที่มีทุนทางสังคมต่ำ และ agencies แสดงบทบาทการผลิตซ้ำ (reproduction) ทางวัฒนธรรมที่นำไปสู่วัฒนธรรมเสี่ยงมากยิ่งขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ใกล้เคียงกับสภาพสังคมที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่าสภาพปัญหาต่าง ๆ นับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น หากปราศจากการปลูกฝังหรือเสริมสร้างให้สังคมเติบโต หรือได้รับการพัฒนาในแนวทางที่ถูกต้อง</p>

ตารางที่ 9 (ต่อ)

นักวิชาการ	ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration Theory)
สุภางศ์ จันทวานิช (2559: 259-260)	<p>- ผู้กระทำมีขั้นตอนเกี่ยวกับสำนึก (consciousness) ตามความคิดของผู้กระทำคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) สำนึกครุ่นคิด เป็นการคิดหาวิธีแก้ปัญหาหรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ และคำนึงถึงการกระทำในอดีตและอนาคต 2) สำนึกทั่ว ๆ ไปเป็นความรู้เกี่ยวกับการกระทำในสถานการณ์ทั่วไป 3) สำนึกของจิตไร้สำนึก เป็นตัวกำหนดแรงจูงใจและความต้องการของผู้กระทำที่แสวงหาความมั่นคงและการอยู่รอดเหมือน ๆ กันทุกคน <p>จิตไร้สำนึกจะกำหนดการกระทำในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อโครงสร้างสังคมตามปกติล่มสลายหรือขัดข้อง เช่น เมื่อเกิดภัยพิบัติ</p> <p>โครงสร้างสังคมกับผู้กระทำจึงถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า Structuration หรือ “การกระทำที่มีโครงสร้างกำหนด” (structured action) มนุษย์เป็นผู้สร้างโครงสร้าง แล้วโครงสร้างก็กลับมาควบคุมมนุษย์ หลังจากนั้นมนุษย์ก็จะประเมินโครงสร้างเพื่อปรับเปลี่ยนมันต่อไป</p>
เชษฐา พวงหัตถ์ (2552: 9)	<p>ผู้กระทำใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของตนซึ่งพวกเขาได้เรียนรู้ผ่านการอบรมขัดเกลาทางสังคม (socialization) และประสบการณ์เพื่อนำไปใช้ในการมีปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม กฎเกณฑ์และทรัพยากรที่ได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะเช่นนี้ไม่ได้เป็นเรื่องของการถูกกำหนด (deterministic) แต่ได้ถูกนำไปใช้อย่างใคร่ครวญไตร่ตรองสะท้อนคิดโดยมนุษย์ผู้กระทำกร แม้ว่าความตระหนักรู้ของผู้กระทำกรอาจจะถูกจำกัดด้วยกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ผลของการกระทำจึงไม่อาจคาดการณ์ได้แน่นอนทั้งหมด</p>

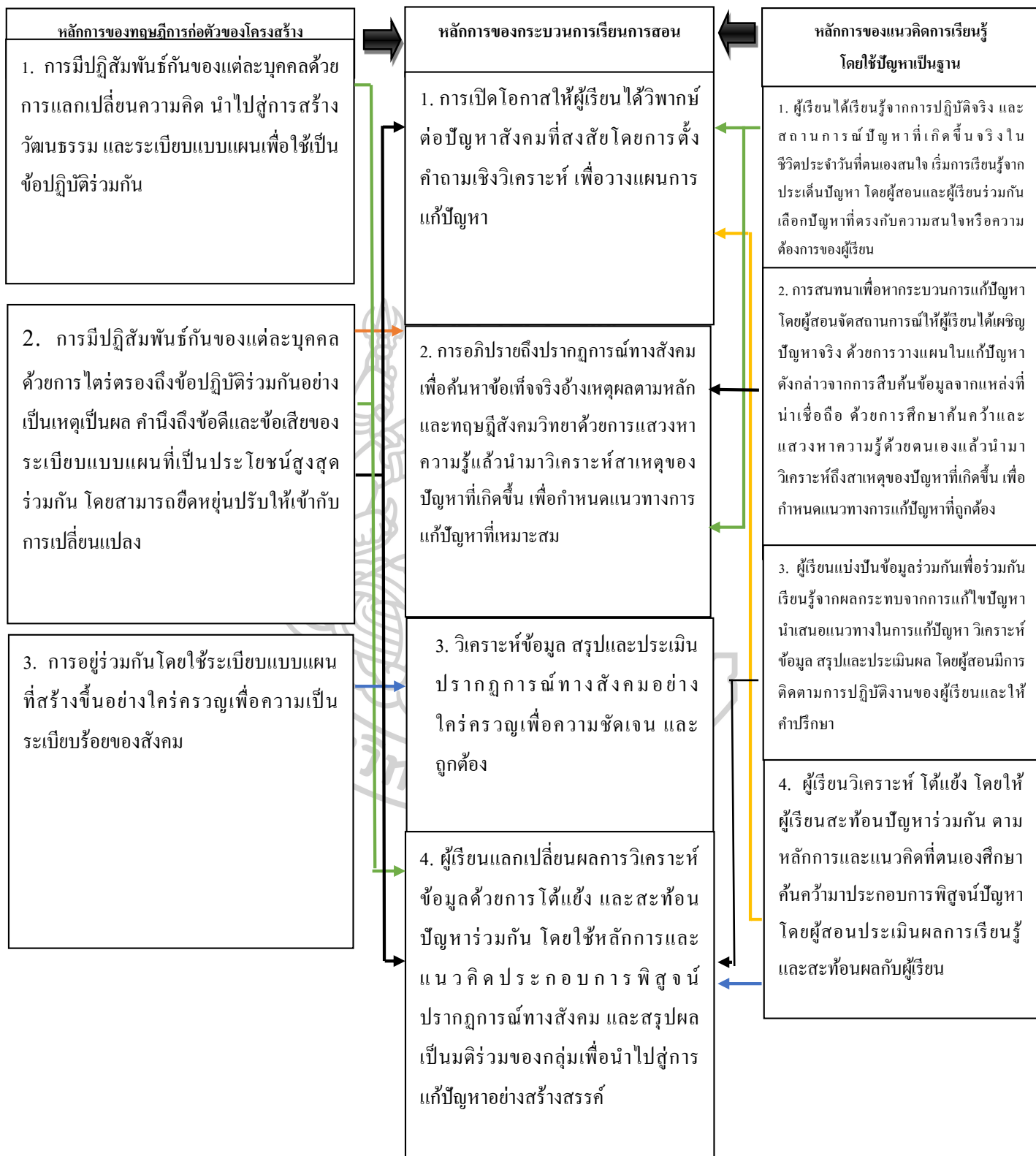
แผนภาพที่ 6 ความสัมพันธ์ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมกับสาระสำคัญของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

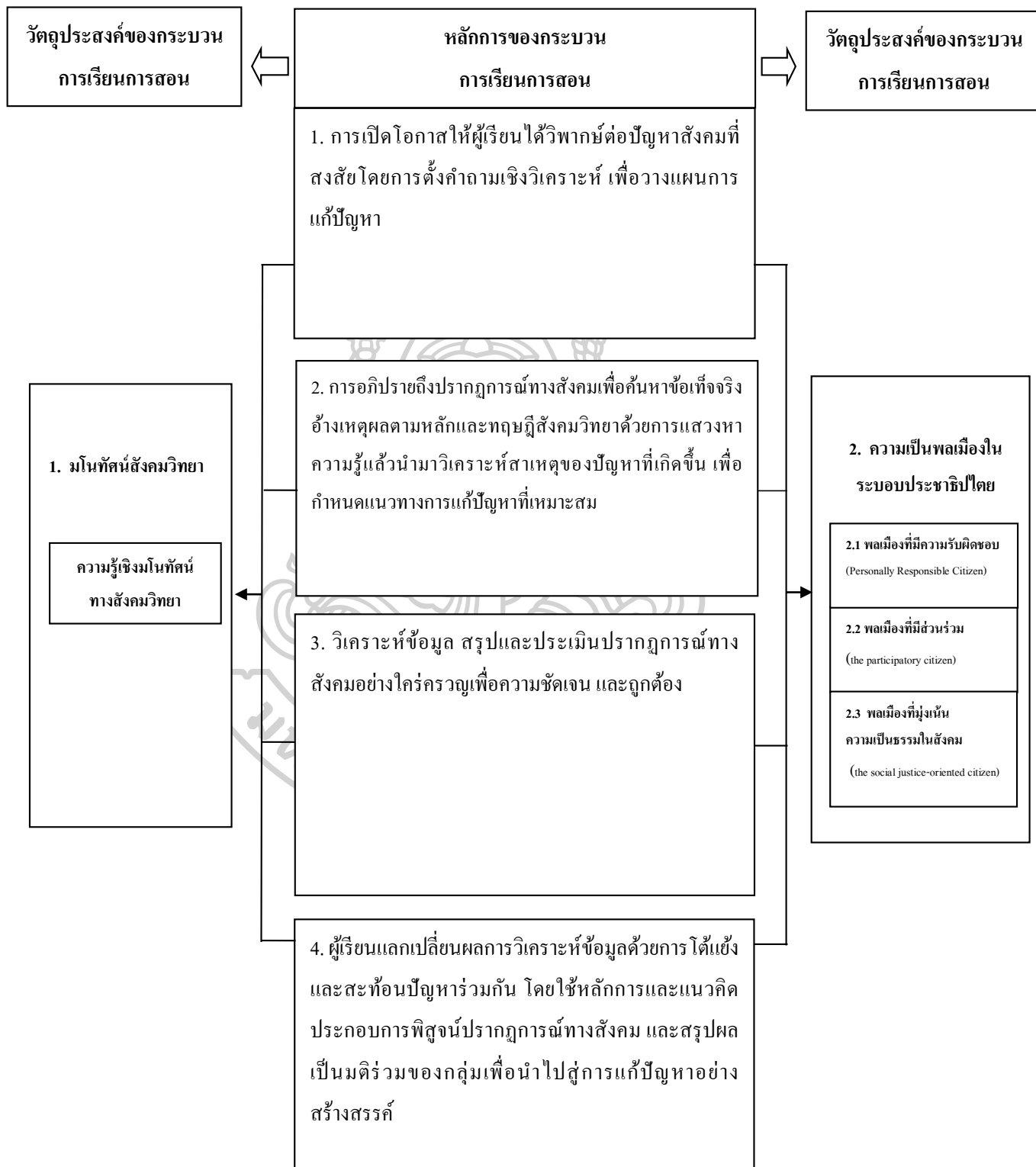
แผนภาพที่ 7 ผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

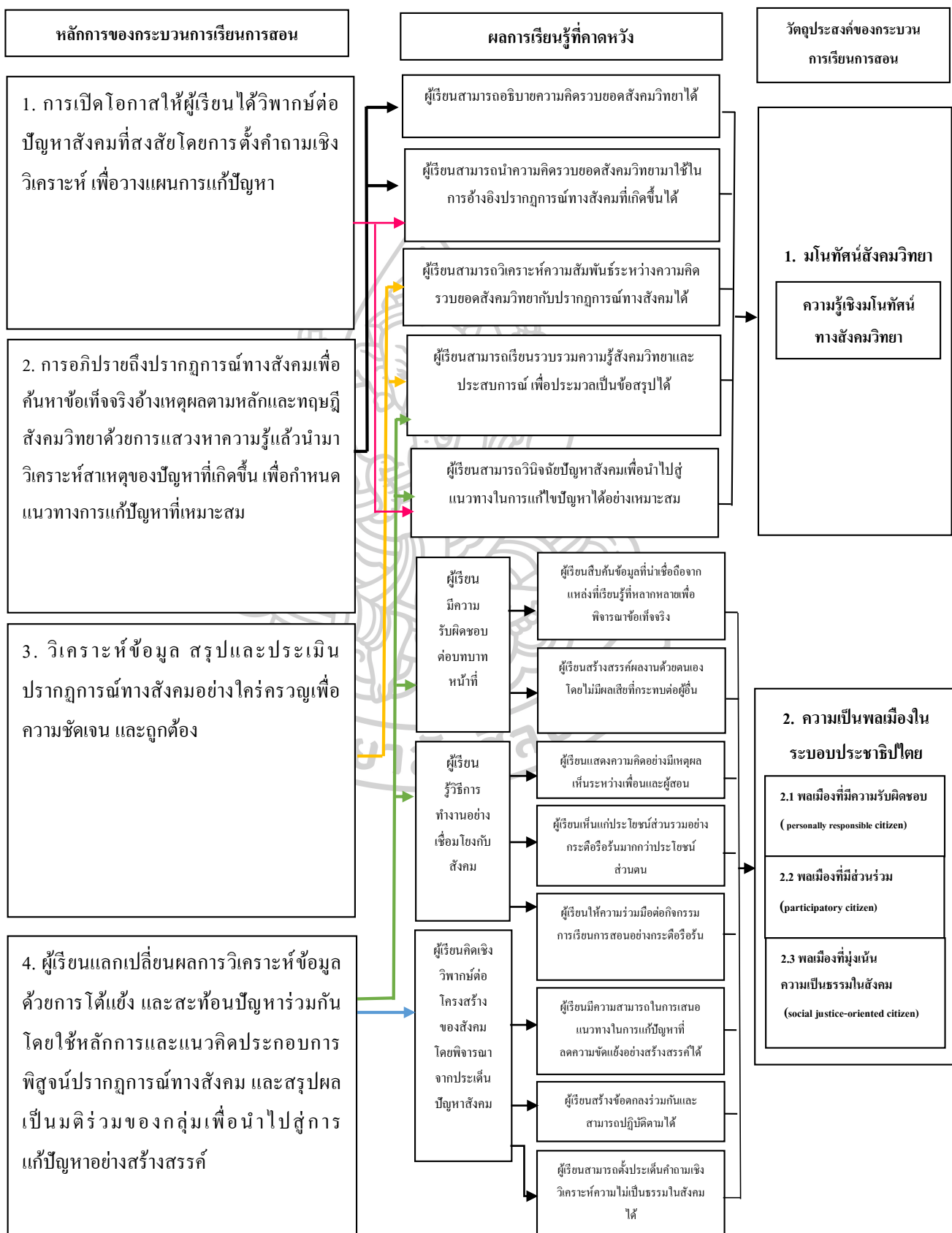
แผนภาพที่ 8 หลักการของการศึกษาหลักการของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

แผนภาพที่ 9 ความสัมพันธ์ของหลักการกระบวนการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 10 วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งกำหนดขึ้นจากหลักการแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ผู้วิจัยได้นำวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนจากแผนภาพที่ 10 มากำหนดเป็น
แนวทางการจัดการเรียนการสอน ดังปรากฏตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ
ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกำหนดขึ้นจาก
วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

วัตถุประสงค์ของกระบวนการ เรียนการสอน	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
1. เพื่อพัฒนามโนทัศน์ทาง สังคมวิทยา	
1.1 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน อธิบายความคิดรวบยอดสังคม วิทยา	1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนอธิบายเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ที่ถูกต้อง ชัดเจน
1.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถนำความคิดรวบยอด สังคมวิทยาไปใช้ในการอ้างอิง ปรากฏการณ์ทางสังคมที่ เกิดขึ้น	2. สนับสนุนให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้จากการแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ ทางสังคมวิทยาด้วยการอธิบายและอภิปราย ชักถามจากข้อมูล ที่สืบเสาะแสวงหาความรู้ 3. ผู้สอนแนะนำแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเพิ่มเติมเพื่อให้ข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ต่อการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน และจัดหา วัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ คำปรึกษา ชี้แนะการทำงานของนักเรียน
1.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง	4. ตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของ ผู้เรียน โดยการเชื่อมสัมพันธ์มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเดิมกับ ใหม่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสังคม โดยใช้การอภิปราย ชักถาม จากข้อมูลที่ผู้เรียนได้สืบเสาะแสวงหาความรู้มา

ตารางที่ 10 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของกระบวนการ เรียนการสอน	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
ความคิดรวบยอดสังคมวิทยา กับปรากฏการณ์ทางสังคม	5. จัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนนำมโนทัศน์ ทางสังคมวิทยาเก่าเพื่อเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ใหม่
1.4 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน รวบรวมความรู้สังคมวิทยาและ ประสบการณ์ เพื่อประมวลเป็น ข้อสรุปได้	6. สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ทบทวนถึงมโนทัศน์ทางสังคม วิทยาของตนเองโดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาสังคม จนได้ข้อสรุปร่วมกัน
1.5 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน วินิจฉัยปัญหาสังคมเพื่อนำไปสู่ แนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ อย่างเหมาะสม	7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้หลักของเหตุผลตามหลักการและ แนวคิดที่ศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทาง แก้ปัญหาที่ถูกต้อง 8. จัดการเรียนการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ต่อ ปัญหาสังคม
2. เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมี คุณลักษณะพลเมืองในสังคม ประชาธิปไตย	

ตารางที่ 10 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของกระบวนการ เรียนการสอน	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
2.1 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน สืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือจาก แหล่งที่เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อ พิจารณาข้อเท็จจริง	9. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเลือกแหล่งเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือ และมีความ สอดคล้องกับผลงาน ร่วมสืบเสาะแสวงหาความรู้ที่เชื่อถือได้ ของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่ รู้จักควบคุมตนเอง และตรงต่อเวลา
2.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง โดยไม่มีผลเสียที่กระทบต่อ ผู้อื่น	10. สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานด้วยความ ความสามารถของตนเอง รับผิดชอบต่อสังคมด้วยการรู้จักคิด วิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น รู้จักบทบาทหน้าที่ และมีความ กระตือรือร้น หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น และส่วนรวม
2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน แสดงความคิดเห็นอย่างมี เหตุผลระหว่างเพื่อนและผู้สอน	11. จัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดง ความคิด กล้าที่จะแสดงความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น พิจารณาความคิดผู้อื่น โดยใช้เหตุผลเพื่อให้กลุ่มบรรลุ เป้าหมาย
2.4 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็น แก่ประโยชน์ส่วนรวมอย่าง กระตือรือร้นมากกว่าประโยชน์ ส่วนตน	12. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม มีความ เต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม

ตารางที่ 10 (ต่อ)

วัตถุประสงค์ของกระบวนการ เรียนการสอน	แนวทางการจัดการเรียนการสอน
2.5 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น	13. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจ ไม่หลีกเลี่ยงหรือเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้เรียนร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลที่มุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก
2.6 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ได้	14. จัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ เพื่อพิจารณาไตร่ตรองในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้งโดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 15. ผู้สอนเน้นการตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุ และผลของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ด้วยการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน มีการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นกันเอง
2.7 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างข้อตกลงร่วมกันและสามารถปฏิบัติตามได้	16. ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย เคารพกติกา รู้จักปฏิบัติตามเสียงฉันทามติเสียงข้างมาก
2.8 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ต่อความไม่เป็นธรรมในสังคมได้	17. ส่งเสริมให้ผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดงความไม่เป็นธรรมในสังคม ด้วยการเชื่อมโยงมโนทัศน์สังคมวิทยาเพื่อใช้เป็นหลักการต่อการวิเคราะห์และวิพากษ์จนได้ข้อสรุป

ผลการกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนตารางที่ 9 มาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้ขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือ

ชั้นที่ 1 ชั้นปะทะสังสรรค์

ชั้นที่ 2 ชั้นประเมินสถานการณ์

ชั้นที่ 3 ชั้นคัดสรรประเด็น

ชั้นที่ 4 ชั้นรวบรวมสารสนเทศ

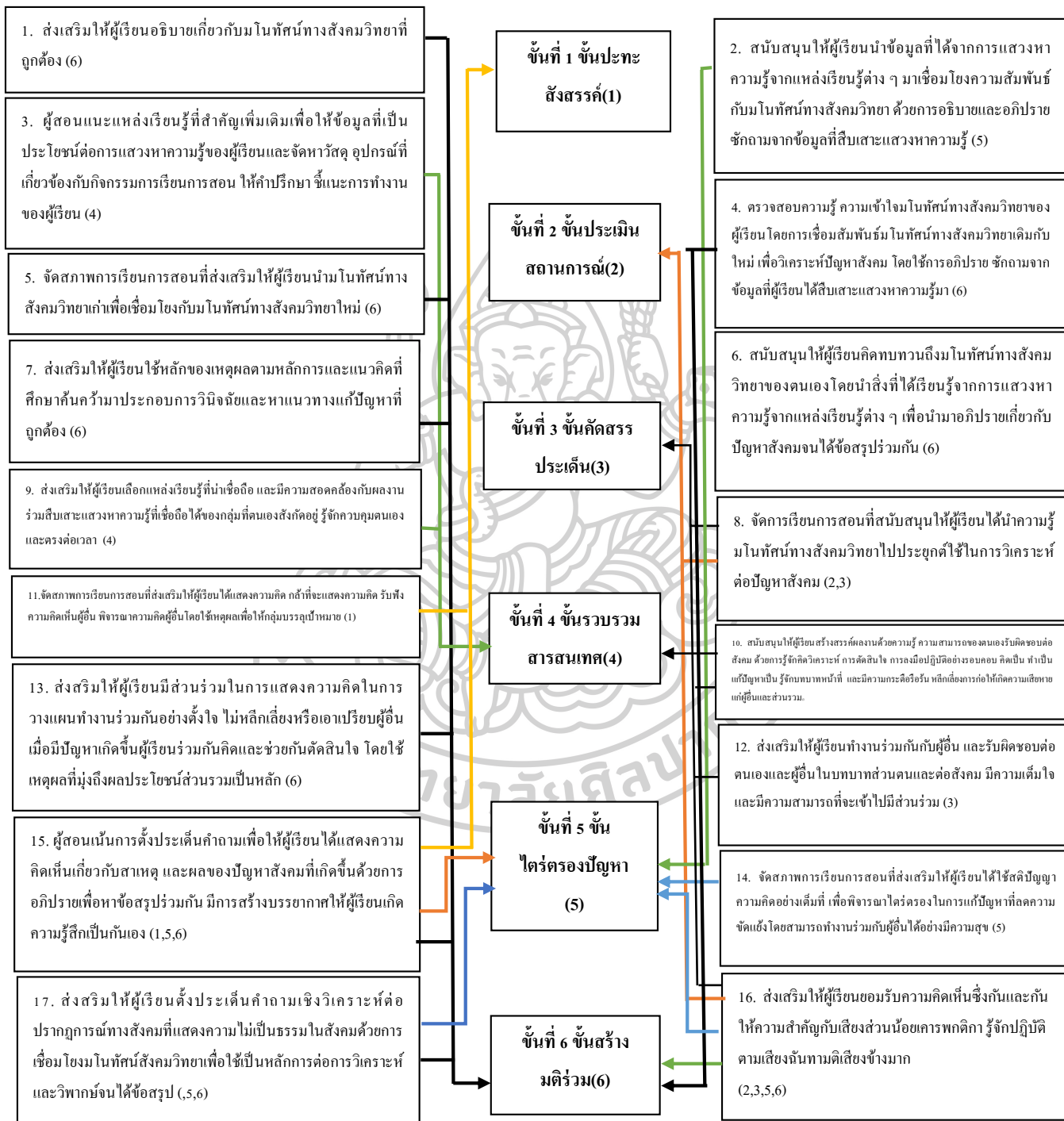
ชั้นที่ 5 ชั้นไต่ตรอง

ชั้นที่ 6 ชั้นสร้างมติร่วม

ขั้นตอนการเรียนรู้การสอนปรากฏในแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 ขั้นตอนการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

จากแผนภาพที่ 11 ขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีดังนี้

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์

ผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่จำเป็นต่อการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต เนื่องจากเป็นความรู้พื้นฐานต่อการอธิบาย วิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมได้อย่างมีความหมาย และตรงตามวัตถุประสงค์ โดยผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้สอน มีการกำหนดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการประเมินสถานการณ์ผ่านการศึกษาปัญหาในมิติต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้สังคมวิทยา และทักษะของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและนำหลักการไปใช้ในการประเมินสถานการณ์ในการศึกษาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถูกต้อง

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาในการแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ โดยผู้สอนใช้วิธีการกระตุ้นความคิดที่หลากหลายในการคัดสรรประเด็น ได้แก่ การอธิบาย วิเคราะห์ ระดมสมอง การอภิปราย การโต้แย้ง การใช้คำถามระดับสูงในประเด็นปัญหาเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการคิดในการคัดสรรประเด็นได้อย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

ส่งเสริมผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย จะช่วยขยายความรู้และสนับสนุน การแก้ปัญหา และช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการศึกษาประเด็นปัญหา ได้แก่ ทักษะการแสวงหา การรวบรวม การประเมิน การคัดสรรและสังเคราะห์สารสนเทศซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกข้อมูลที่ถูกต้อง นำเชื่อถือมาใช้ประกอบการศึกษาปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง

การส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหาโดยการอธิบาย การวิเคราะห์ การวิพากษ์ การอภิปรายโต้แย้งและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างไตร่ตรอง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา ส่งผลให้ผู้เรียนไตร่ตรองปัญหาได้ตรงตามวัตถุประสงค์

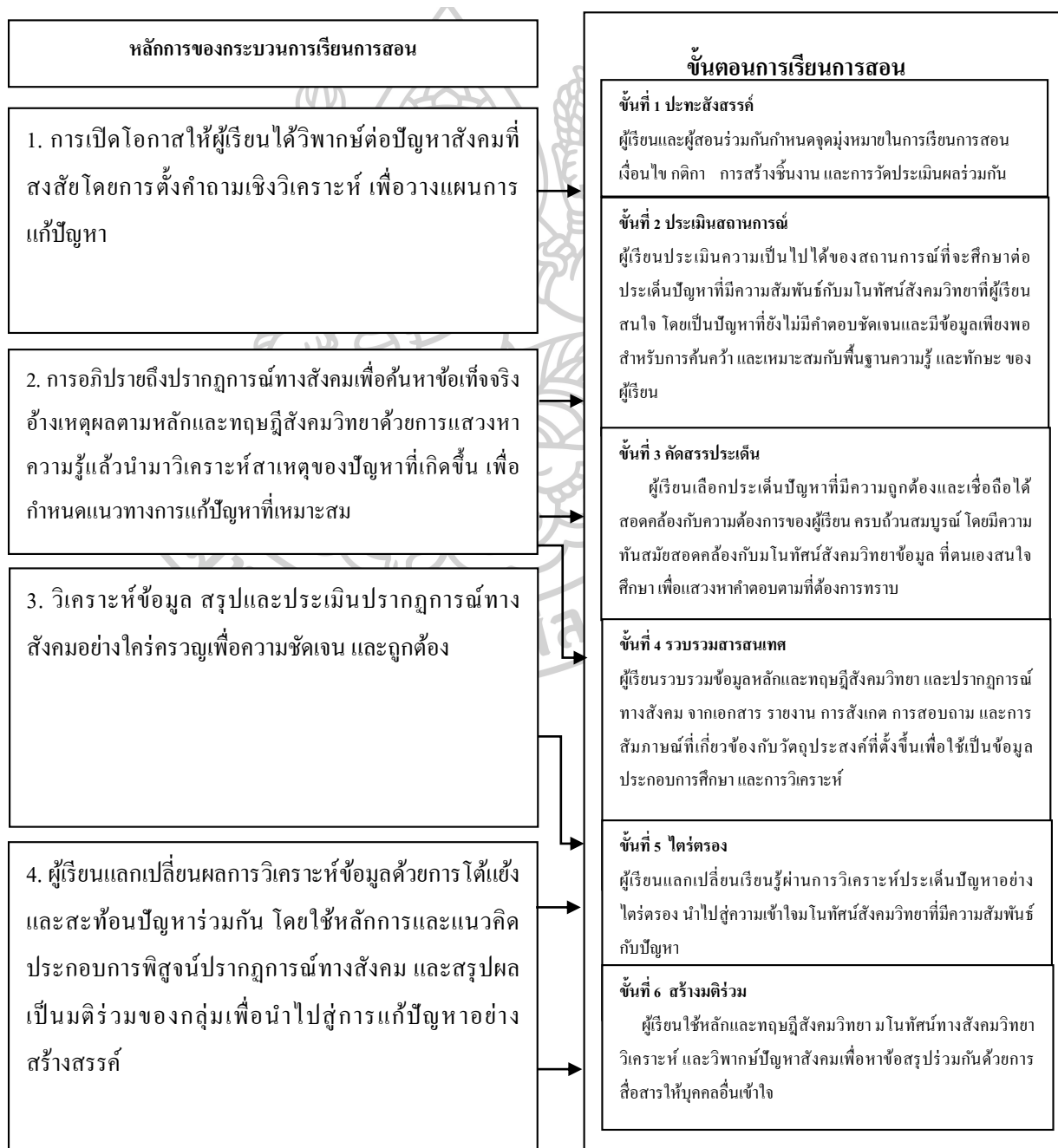
ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม

ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นด้วยการ อธิบาย วิเคราะห์ วิพากษ์ อภิปรายโต้แย้งเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยข้อมูลที่สืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาประกอบสนับสนุนการให้เหตุผลของผู้เรียนมีความถูกต้อง ชัดเจน จนได้ข้อสรุปร่วมกัน

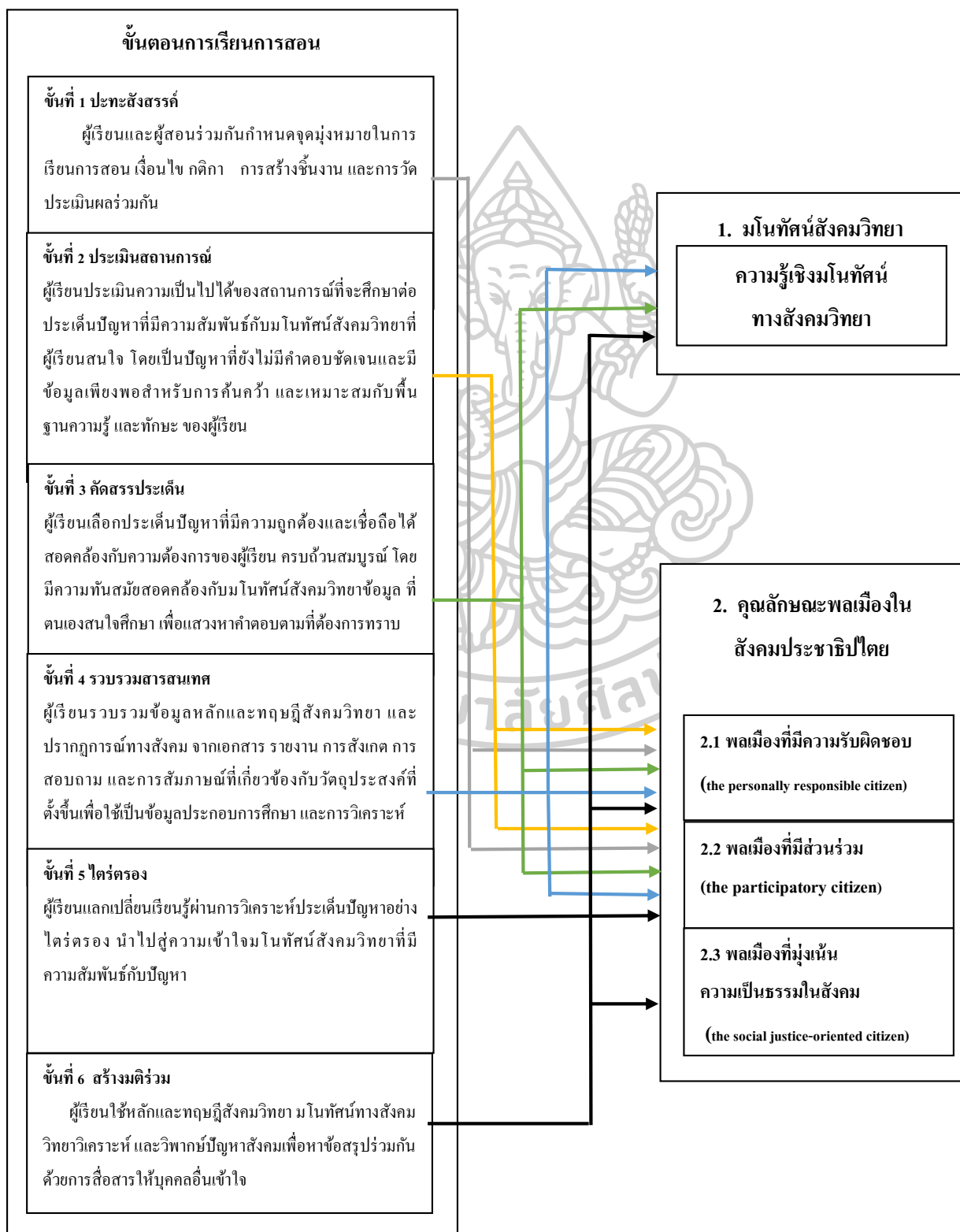
วิเคราะห์ความเชื่อมโยงของขั้นตอนการกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและแนวคิดแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ได้จากข้อ 8 มาวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของขั้นตอนการเรียนการสอนและการพัฒนามโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย แสดงผังแผนภาพที่ 14

กำหนดขั้นตอนการเรียนการสอน ผู้วิจัยนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากข้อ 7 มาสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการเรียนการสอน แสดงดังแผนภาพที่ 15

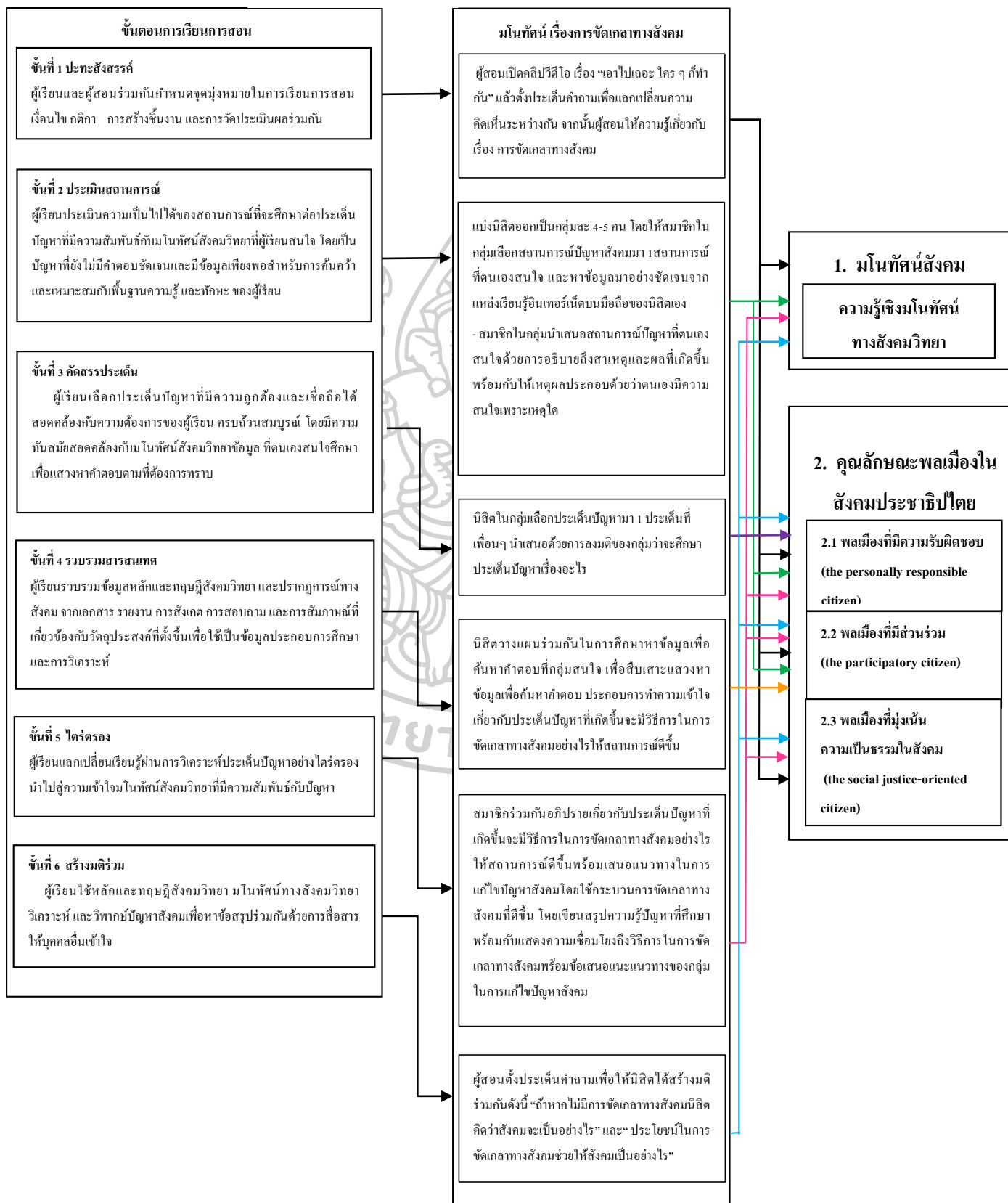
แผนภาพที่ 12 หลักการของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน

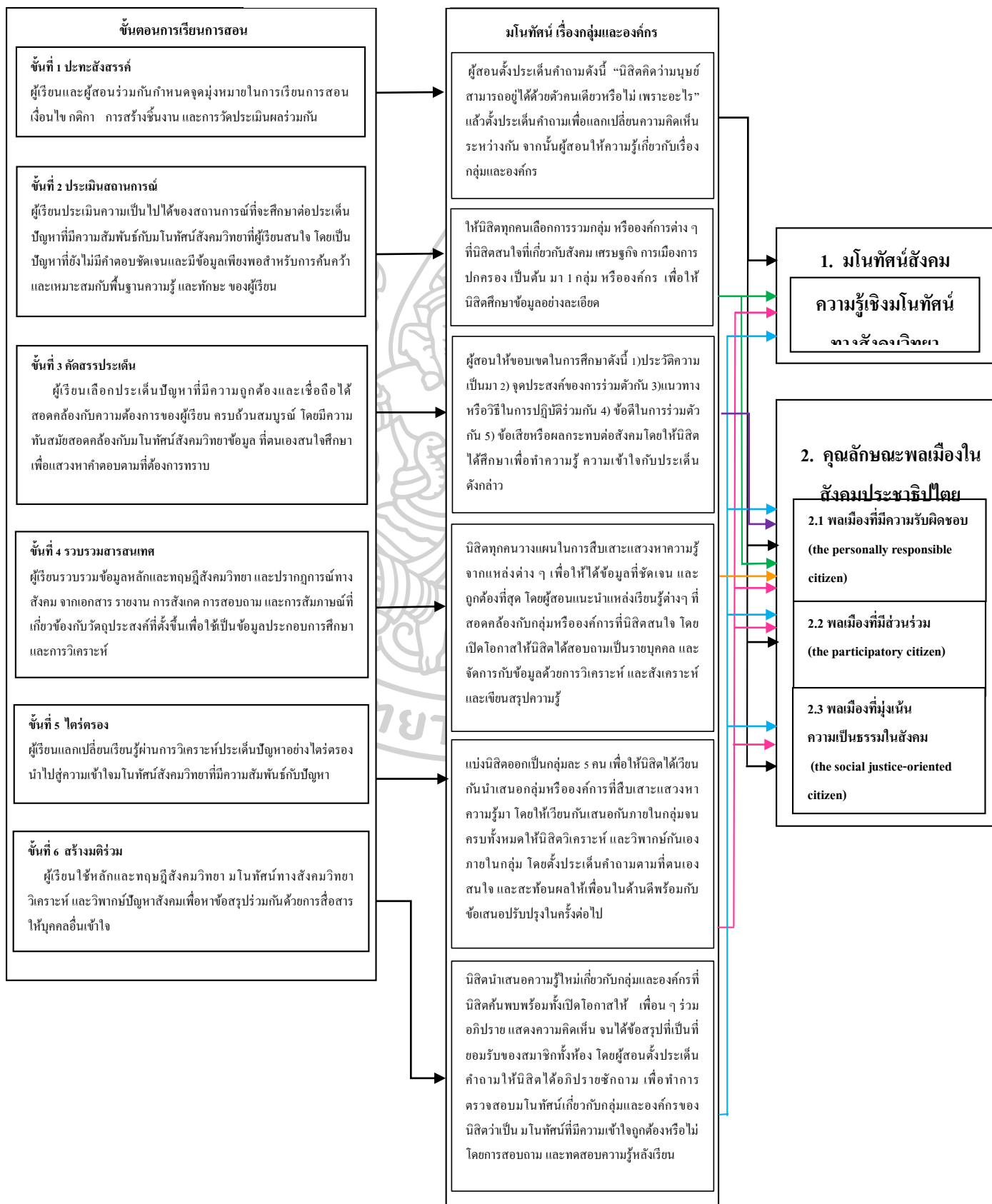
แผนภาพที่ 13 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

แผนภาพที่ 14 ตัวอย่างของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับ ขั้นตอนการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 15 ตัวอย่างของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของกระบวนการเรียนการสอนตาม
แนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้าง
ความสัมพันธ์ทางสังคม

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นที่ 1 ขั้นปะทะสังสรรค์</p> <p>ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา</p>	<p>1) ศึกษาเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้น และปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่ความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา</p> <p>2) ยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนการสอน และกำหนดปัญหาในบริบทชีวิตจริงที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้</p>	<p>1) รับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้สอน และทำความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา</p> <p>2) ชักถามในประเด็นที่สงสัย</p> <p>3) ตอบคำถามและระลึกถึงความรู้ความเข้าใจเดิม</p>
<p>ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์</p> <p>ผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ ว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน</p>	<p>1) ตรวจสอบความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาใช้</p> <p>2) ใช้คำถามนำผู้เรียนเมื่อผู้เรียนตอบ</p> <p>3) ใช้คำถามให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์เดิม</p>	<p>1) ทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น</p> <p>2) พิจารณาลักษณะของปัญหา</p> <p>3) ประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคมที่กำหนดให้</p> <p>4) วิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหาให้มีความชัดเจน</p> <p>5) ตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม</p> <p>6) ชักถามในประเด็นที่สงสัย</p>

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
		7) พิจารณาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่ เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่นๆ 8) ยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ ความสัมพันธ์เหมือนกัน 9) ให้เหตุผลประกอบการแสดง แนวคิด
ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนเลือกประเด็นที่ตนเอง อยากจะศึกษา เพื่อค้นหาคำตอบ ตามที่ต้องการทราบ	1) ใช้คำถามกระตุ้นความคิดผู้เรียน จากประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ ต่อความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทาง สังคมวิทยา 2) ผู้สอนให้การกระตุ้นผู้เรียนให้ ติดต่อสื่อสารกันอย่างเปิดเผย	1) รวบรวมความคิดเห็นของ สมาชิกในกลุ่ม แนะนำ ให้ความ คิดเห็นซึ่งกันและกัน 2) วิเคราะห์อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา มีการตัดสินใจ ด้วยความคิดเห็นส่วนใหญ่และ ยอมรับเหตุผลของกันและกันจน ได้มติร่วมของกลุ่ม
ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจาก แหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็น ปัญหา โดยการศึกษาหาข้อมูลเพื่อ นำมาเป็นข้อมูลและหลักฐาน สนับสนุนการแก้ปัญหา ผู้สอนคอย ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวก สะดวกเมื่อผู้เรียนต้องการ	1) ตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ร่วมกัน คิดและวางแผนดำเนินการสืบเสาะ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ ต่างๆ 2) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการ สืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ต่างๆ 3) ดูแลอำนวยความสะดวก และให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและ ค้นหาข้อมูลของปัญหา	1) เสนอแนวทางในการวางแผน ดำเนินงานในการแก้ปัญหา สังคมร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม 2) วางแผนการแก้ปัญหาสังคม โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ จากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทาง ในการดำเนินการของกลุ่ม 3) วางแผนหาแนวทางในการ สร้างข้อสรุป

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
	4) กระตุ้นให้ผู้เรียนสืบหาข้อมูลมาจากหลายแหล่ง ๆ และให้มีความน่าเชื่อถือด้วยกัน	
<p>ขั้นที่ 5 ขั้นไตร่ตรอง</p> <p>ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน เพื่อตอบคำถามปัญหา โดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างมีความสำนึกกรุ่นคิด เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม</p>	<p>1) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน</p> <p>2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อช่วยในการหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา</p> <p>3) ฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่กำหนดให้ โดยใช้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม</p> <p>4) ออกแบบคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้การอ้างเหตุผล</p> <p>5) ตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้ความเข้าใจในมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา มาอธิบายปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น</p>	<p>1) ดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง และอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น</p> <p>2) ชักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย</p> <p>3) ประเมินสถานการณ์ปัญหา</p> <p>4) แสดงการวิพากษ์วิจารณ์แนวทางและระบุแนวทางในการแก้ปัญหาของเพื่อนผู้เรียนด้วยกัน</p> <p>5) มีส่วนร่วมในการอภิปรายและถกเถียงหาแนวทางในการแก้ปัญหา</p> <p>6) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเอง อภิปรายเปรียบเทียบคำตอบของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียน สื่อสารโต้แย้ง และตัดสินคำตอบของตนเอง</p> <p>7) ดำเนินตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมมากขึ้น</p>

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
		8) ประยุกต์ใช้ความรู้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น 9) ใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับปัญหาสังคม 10) สะท้อนความคิดของตนเองและสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น
ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมิตรร่วม ผู้เรียนและผู้สอนแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปตกลงร่วมกัน จากผลที่ศึกษามาด้วยการพูดและการเขียน	1) ตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน 2) ชักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้	1) มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานของกลุ่ม 2) มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและเพื่อน 3) ผู้เรียนตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับความเป็นธรรมในสังคม

4. ตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพในด้านความเป็นมาของกระบวนการเรียนการสอน แนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล และตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1) ปรับแก้ภาษาในส่วนหลักการให้มีความชัดเจนถูกต้อง
- 2) ปรับความสัมพันธ์และความถูกต้องของวัตถุประสงค์การเรียนการสอนซึ่งกำหนดขึ้นจากหลักการของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม
- 3) ปรับแนวทางกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งกำหนดขึ้นจากวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กับขั้นตอนการเรียนการสอน
- 4) ปรับขั้นกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งกำหนดขึ้นจากแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีความถูกต้อง และสัมพันธ์กันระหว่างแนวทางการจัดการเรียนการสอนกับขั้นตอนการเรียนการสอน
- 5) ปรับการเขียนคำอธิบายตามขั้นกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้มีความถูกต้องโดยสะท้อนให้เห็นถึงเป้าหมายของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน พร้อมทั้งแสดงถึงบทบาทผู้สอนและผู้เรียนให้ชัดเจน

2.2 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

2.2.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

2.2.1.1 ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) ถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาและวัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา ความรับผิดชอบหลัก/ความรับผิดชอบรอง การพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แผนการสอนและการประเมินผล ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน และการประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

2.2.1.2 เลือกเนื้อหาสังคมวิทยา เพื่อใช้ในการทดลองสอน ด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น โดยใช้เนื้อหาในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น จำนวน 12 เรื่อง รวม 39 ชั่วโมง และผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา และกำหนดชั่วโมงเรียนให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา

2.2.1.3 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย ภาควิชาสังคมวิทยา ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ของรายวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เรื่องที่สอนและจำนวนชั่วโมงที่สอน สำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการ ก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมการวัดและประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน บันทึก หลังสอนสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้เรียน และสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้สอน

1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา ไปทดลอง สอนผู้เรียนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท สังคมวิทยาเบื้องต้น ของกลุ่มที่ 1 ภาควิชาสังคมวิทยา คณะ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจำนวน 1 ห้องเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ และใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ได้ข้อมูลดังนี้

1.4.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า

1) ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามกิจกรรมได้ตามแผนการจัดการ เรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้ มีผู้เรียนบางส่วนสามารถทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาลักษณะของปัญหา ประเมินสถานการณ์ปัญหา ด้วยการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ ปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหาให้มีความชัดเจน และพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่าง ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่น ๆ สามารถยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ความสัมพันธ์ เหมือนกันด้วยการให้เหตุผลประกอบการแสดงแนวคิด มีการรวบรวมความคิดเห็นของสมาชิกใน กลุ่ม แสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน วิจารณ์อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา มีการตัดสินใจ ด้วยความ คิดเห็นส่วนใหญ่และยอมรับเหตุผลของกันและกันจนได้มติร่วมของกลุ่ม เสนอแนวทางในการ วางแผนดำเนินงานในการแก้ปัญหาสังคมร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม และใช้กระบวนการแก้ปัญหา ด้วยวิธีการตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับปัญหาสังคม พร้อมกับสะท้อนความคิดของ ตนเอง และสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหา อย่งไรก็ตามในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยและไม่มีความมั่นใจในการคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติของตน

2) ความรู้ โททัศน์ทางสังคมวิทยา พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ยังไม่เชื่อมั่นในคำตอบของตนเอง สังเกตได้จากขั้นคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วม ผู้เรียนยังขาดการอธิบายอย่างเข้าใจและชัดเจน มีเพียงผู้เรียนส่วนน้อยที่สามารถมองทัศนศาสตร์ทางสังคมวิทยาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน โดยอาศัยความรู้และหลักการประกอบการคิดได้ถูกต้องมีการคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมได้ถูกต้องและสมบูรณ์

3) ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยพบว่าผู้เรียนบางส่วนยังขาดความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายจากการเข้าเรียน และการส่งงานล่าช้า ขาดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของตนเองกับสมาชิกในกลุ่ม

1.4.2 ด้านเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่าการดำเนินขั้นตอนตามหลักเป็นไปตามแผนที่กำหนดกับผู้เรียนเป็นส่วนใหญ่ มีเพียงผู้เรียนบางกลุ่มที่ไม่สามารถทำงานตามเวลาที่กำหนดไว้ เพราะยังขาดมองทัศนศาสตร์ทางสังคมวิทยาจึงมีผลต่อการคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมใช้เวลาในการสรุปค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกัน และแต่ละขั้นของกระบวนการเรียนการสอนต้องใช้เวลาในการวิเคราะห์ ไตร่ตรอง หาเหตุผล และนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา มีผลทำให้ผู้เรียนใช้เวลาในการคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมแตกต่างกัน

ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการปรับวิธีการให้ความรู้ โททัศน์ทางสังคมวิทยากับผู้เรียน โดยใช้คำถาม เพื่อทบทวนความรู้ ความเข้าใจ มีการยกตัวอย่างประกอบในการอธิบาย โททัศน์ทางสังคมวิทยาให้ผู้เรียนเห็นเป็นรูปธรรมเพื่อให้ผู้เรียนบางส่วนเกิดความรู้ความเข้าใจ ในการคัดสรรประเด็น ไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมได้ถูกต้อง และด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ยังขาดความรับผิดชอบต่องานในการส่งงาน และการขาดแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัยได้วางแผนการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไปเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน

หลังจากนั้นจึงนำข้อค้นพบจากการสอนมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ได้แผนการจัดการเรียนรู้ 12 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 36 ชั่วโมง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 12 เนื้อหาสาระและจำนวนคาบเรียนของแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ในวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น

แผนการจัดการเรียนรู้	หัวข้อเรื่อง
1	ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา
2	ต้นกำเนิดและพัฒนาการทางสังคมวิทยา
3	ทฤษฎีทางสังคมวิทยา
4	วัฒนธรรม
5	การขัดเกลาทางสังคม
6	สังคมและโครงสร้างทางสังคม
7	กลุ่มและองค์การ
8	การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม
9	พฤติกรรมการณ์เบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม
10	สถาบันทางสังคม
11	พฤติกรรมหมู่รวม
12	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม
13	การนำเสนอประเด็นทางสังคม

2.3 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ฉบับได้แก่ แบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับปริญญาตรี โดยมีการดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

2.3.1 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

แบบประเมินมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเป็นแบบประเมินผลผลิตที่เกิดจากการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อใช้ในการประเมินประสิทธิผลของการพัฒนาโดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.3.1.1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ผู้วิจัยศึกษาความเป็นมา และความหมายของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556: 45) พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2558: 58) พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555: 106) สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542: 7-8) สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2555: 13) Banks (1977: 245-250 อ้างถึงใน สุมนทิพย์ บุญสมบัติ 2555: 13-14) และ Nelson (1992: 3 อ้างถึงใน สุมนทิพย์ บุญสมบัติ 2555: 13-14) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสรุปเป็นสาระสำคัญของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

2.3.1.2 สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับระยะในการสอนที่ต้องการวัด เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยาต้นกำเนิดและพัฒนาการทางสังคมวิทยา ทฤษฎีทางสังคมวิทยา วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม สังคมและโครงสร้างทางสังคม กลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม พฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม สถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สร้างข้อสอบเพื่อวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา มีลักษณะเป็นอัตนัย โดยให้ผู้เรียนเขียนตอบ จำนวน 12 ข้อ

สร้างเกณฑ์การให้คะแนนการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ Appelbaum and Chambliss (1995: 4-5) Brym and Lie (2013: 7-9) Inkeles (1966: 2-12) Schaefer and Lamm (1992: 2-4) Ritzer and Ryan (2011: 598-599) Conklin (1987: 6-7) และ Brinkerhoff and White (1985: 4-5) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสรุปเป็นเกณฑ์การให้คะแนนการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา โดยพิจารณาจาก 5 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) อธิบายความคิดรวบยอดสังคมวิทยาได้
- 2) นำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาไปใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้

3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคมได้

4) รวบรวมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประมวลเป็นข้อสรุปได้

5) วินิจฉัยปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาได้

ในการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนความรู้ โนทัศน์ทางสังคมวิทยาผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์การให้คะแนนดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 เกณฑ์การให้คะแนนการอธิบายความคิดรวบยอดสังคมวิทยา

ด้าน	ระดับคะแนน/คำอธิบาย			
	4	3	2	1
การอธิบาย ความคิดรวบ ยอดสังคมวิทยา	อธิบายความคิด รวบยอดสังคม วิทยาได้ถูกต้อง ครอบคลุม ประเด็น	อธิบายความคิด รวบยอดสังคม วิทยาได้ถูกต้อง ครอบคลุม ประเด็น บางส่วน	อธิบายความคิด รวบยอดสังคม วิทยาได้ถูกต้อง บางส่วนและ ครอบคลุม ประเด็น บางส่วน	อธิบายความคิด รวบยอดสังคม วิทยาได้ไม่ ถูกต้องและไม่ ครอบคลุม ประเด็น

ตารางที่ 14 เกณฑ์การนำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้

ด้าน	ระดับคะแนน/คำอธิบาย			
	4	3	2	1
การนำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาไปใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้	อธิบายความสอดคล้องของความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้องและครบถ้วนทุกประเด็นโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน	อธิบายความสอดคล้องของความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้อง บางส่วนโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน	อธิบายความสอดคล้องของความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้อย่างมีเหตุผล ถูกต้อง บางส่วนและขาดการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน	อธิบายความสอดคล้องของความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้อย่างไม่สมเหตุสมผลและขาดการอ้างอิงแหล่งที่มาชัดเจน

ตารางที่ 15 เกณฑ์การให้คะแนนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม

ด้าน	ระดับคะแนน/คำอธิบาย			
	4	3	2	1
การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม	ระบุปรากฏการณ์ทางสังคมและที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้อย่างน่าเชื่อถือ	ระบุปรากฏการณ์ทางสังคมและที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้เป็นส่วนมาก	ระบุปรากฏการณ์ทางสังคมและที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยาได้ อย่างมีเหตุผล บางส่วน	ระบุปรากฏการณ์ทางสังคมและที่มีความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม ได้ ไม่สมเหตุสมผล

ตารางที่ 16 เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถในการรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประมวล เป็นข้อสรุปได้

ด้าน	ระดับคะแนน/คำอธิบาย			
	4	3	2	1
ความสามารถในการรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประมวล เป็น ข้อสรุปได้	อธิบายความรู้จาก ข้อเท็จจริงตาม หลักการที่ศึกษามา ประกอบ การ วิเคราะห์ข้อสรุปได้ อย่างน่าเชื่อถือ	อธิบายความรู้จาก ข้อเท็จจริงตาม หลักการที่ศึกษามา ประกอบ การ วิเคราะห์ข้อสรุปได้ ส่วนใหญ่	อธิบายความรู้จาก ข้อเท็จจริงตาม หลักการที่ศึกษามา ประกอบ การ วิเคราะห์ข้อสรุปได้ บางส่วน	อธิบายความรู้จาก ข้อเท็จจริงตาม หลักการที่ศึกษามา ประกอบ การ วิเคราะห์ข้อสรุป ไม่ได้

ตารางที่ 17 เกณฑ์การให้คะแนนการวินิจฉัยปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา

ด้าน	ระดับคะแนน/คำอธิบาย			
	4	3	2	1
การวินิจฉัยปัญหา และ แนวทาง แก้ปัญหา	มีการระบุปัญหา พร้อมแหล่งอ้างอิง ที่น่าเชื่อถือ และ วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งอธิบายแนว ทางแก้ไขปัญหา อย่างมีเหตุผล	มีการระบุปัญหา พร้อมแหล่งอ้างอิง ที่น่าเชื่อถือ และ วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างสมเหตุสมผล บางส่วน รวมทั้ง อธิบาย แนว ทางแก้ไขปัญหา อย่างมีเหตุผล	มีการระบุปัญหา พร้อมแหล่งอ้างอิง ที่น่าเชื่อถือ และ วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างสมเหตุสมผล บางส่วน รวมทั้ง อธิบาย แนว ทางแก้ไขปัญหา อย่าง มี เหตุ ผล บางส่วน	มีการระบุปัญหา พร้อมแหล่งอ้างอิง ที่ไม่น่าเชื่อถือ และ วิเคราะห์สาเหตุของ ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ สมเหตุสมผล รวมทั้งอธิบายแนว ทางแก้ไขปัญหาไม่ เป็นเหตุเป็นผล

นำแบบวัดและเกณฑ์การให้คะแนนที่สร้างเสร็จไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องตามจุดประสงค์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัดลักษณะการใช้ คำถามและการใช้ภาษา โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน สังคมศาสตร์และสังคมศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมหาบัณฑิต จากนั้นมาปรับปรุงแก้ไข และตัดข้อสอบ ไม่เหมาะสมออก จนได้ข้อสอบที่มีความสมบูรณ์ 10 ข้อ

ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาแบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมาคำนวณค่า IOC เป็นรายชื่อพบว่าข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ผู้วิจัยจึงคัดเลือกข้อสอบไว้ทั้งหมดนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อสอบรายชื่อทั้งภาษาความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาฉบับสมบูรณ์ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญโดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา

จากนั้นนำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้ว ไปสร้างข้อสอบแบบคู่ขนานตามจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแบบวัดก่อนและหลังเรียน

1) นำแบบวัดที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นปีที่ 2 จำนวน 34 คนที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และผ่านการเรียนการสอนมาแล้ว เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและการสื่อความหมายของข้อคำถามเพื่อหาความยากและอำนาจจำแนก มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.42 - 0.66 และอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.45 - 0.81

2) นำผลการวิเคราะห์ข้อสอบมาพิจารณาคัดเลือกข้อสอบที่มีระดับความยากระหว่าง 0.20 - 0.80 และมีอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้น

3) นำแบบวัดที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบกับผู้เรียนชั้นปีที่ 2 เพื่อนำมาหาค่าความยากง่ายโดยใช้การวิเคราะห์ข้อสอบแบบอัตนัยของวิทนีย์และซาเบอร์ส มีความยากของแบบวัดก่อนเรียนอยู่ระหว่าง 0.38 - 0.64 และแบบวัดหลังเรียนอยู่ระหว่าง 0.20 - 0.66 และหาค่าความเที่ยงด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงของแบบวัดก่อนเรียน 0.81 และแบบวัดหลังเรียน 0.83

4) จัดพิมพ์เป็นแบบประเมินมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3.2 แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้วัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียน โดยจะใช้วัดผู้เรียนทั้งก่อนและหลังทดลองในการสร้างแบบวัดผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.3.2.1 แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเป็นแบบประเมินผลผลิตที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อใช้ในการประเมิน

ประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมตามเกณฑ์การประเมิน (Scoring Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีกระบวนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

2.3.2.2 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยโดยผู้วิจัยศึกษาความเป็นมา และความหมายของแนวคิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยของนักวิชาการต่างๆ ได้แก่ ชนสวรรค์ เจริญเมือง (2551: 3) ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริโอ และรัชวดี แสงมหะหมัด (2557: 11-12) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2555: 29) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2555: 29) Westheimer (2005: 38-40) Ellis (2003: 303) Crick (1998: 59) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: 51) ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2517: 63) กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ (2521: 318) วลัย พานิช (2550: 226-235) ยุทธนา วรณปิติกุล และสุพิธา เรืองจิต (2542: 210) สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113) วัชรวิชัย สาร (2555: 18-20) กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุล 2553: 13-18) พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534: 15-16) กรมวิชาการ (2536: 17-22) สาทโรช บัวศรี (2544: 247) ทิศนา ขัมมมณี และคณะ (2544: 294) และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: 4-5) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาสรุปเป็นสาระสำคัญของคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

2.3.2.3 ร่างแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยตามนิยาม และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน (Scoring Rubrics) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด SOLO Taxonomy โดยกำหนดให้มีผลการประเมินเป็น 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ในการประเมินความเป็นพลเมือง ผู้วิจัยกำหนดให้มีการประเมิน 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ประเมินกระบวนการเรียนการสอนโดยประเมินจากการจัดการเรียนการสอน ในระหว่างการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมส่วนที่ 2 ประเมินความเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

2.3.2.4 แบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับปริญญาตรี

1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) ถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาและวัตถุประสงค์ในการพัฒนา และคำอธิบายรายวิชา

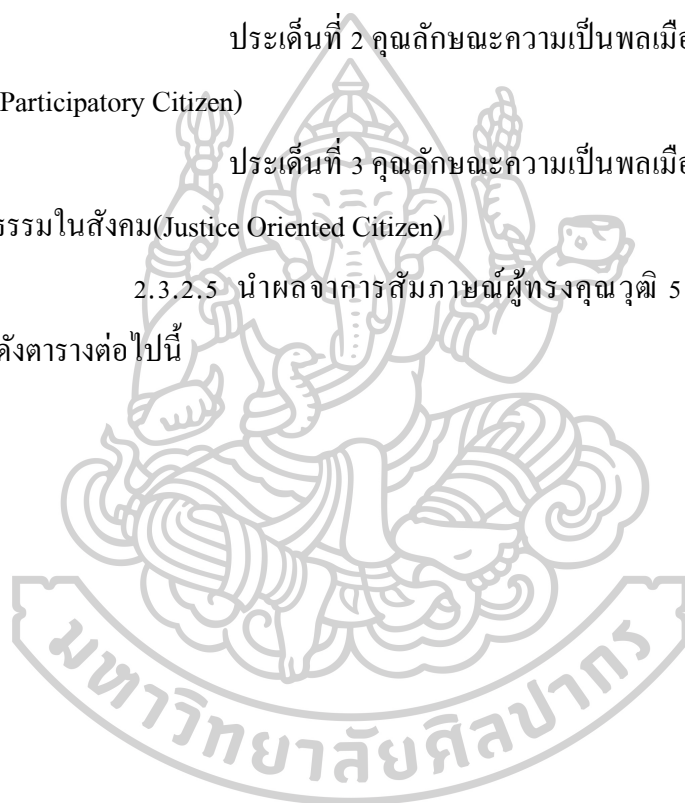
3) สร้างแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ 3 ประเด็น ได้แก่ (Westheimer, 2005)

ประเด็นที่ 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)

ประเด็นที่ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

ประเด็นที่ 3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen)

2.3.2.5 นำผลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ดังตารางต่อไปนี้

แผนภาพที่ 16 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบ

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีความรับผิดชอบต่อ	<p>- Westheimer (2005 : 38-40) คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีความมีศีลธรรม หลักการของตนเอง และ การทำงานหนัก ตามค่านิยมของสังคม</p> <p>- Crick (1998: 59) ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2517: 63) มีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป</p> <p>- กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2521: 318) ความรู้สึกรับผิดชอบต่อขั้นสูงในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองโดยไม่ปล่อยให้เป็นที่ของนักการเมืองฝ่าย</p>	<p>1) คุณลักษณะของบุคคลที่เข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเอง โดยมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ในการกระทำของตนเอง เช่น ออกมาขอโทษเมื่อทำผิด</p> <p>2) การเคารพกฎกติกาของพื้นที่ต่างๆ โดยไม่ละเมิดสิทธิของคนอื่นในการใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น การไม่คุยกันในห้องเรียนซึ่งถือว่าการละเมิดสิทธิของเพื่อนๆ และผู้สอน</p> <p>3) การกระทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย ตามความคาดหวังของสังคมในบริบทต่างๆทางสังคม</p> <p>4) การทำกิจกรรมหรือกระทำใดแล้วมีความ</p>	<p>1) รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและสังคม (1, 4, 7)</p> <p>2) การตรงต่อเวลา และทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด (13)</p> <p>3) การเอาใจใส่ในการทำงาน มีความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของกลุ่ม โดยไม่ทอดทิ้ง(8)</p> <p>4) การปฏิบัติตนให้น่าเชื่อถือ และหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม (3, 4, 10, 12, 14, 15)</p> <p>5) การเคารพกฎหมายด้วยการปฏิบัติตาม (2, 12, 14)</p> <p>6) การรับผิดชอบต่อในห้องเรียนในการแสดง</p>

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>เด็ขมีความตื่นตัว มีความสำนึก รับผิดชอบหน้าที่ และ ความรับผิดชอบทางการเมืองในระดับสูง</p> <p>- วลัย พานิช (2550: 226-235) รู้และเข้าใจ รับผิดชอบในสิทธิของตน ใน ระ บ อบ ประชาธิปไตย</p> <p>- สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113) รับผิดชอบต่อสังคม ด้วยการรู้จักคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักบทบาท</p>	<p>รับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำ เช่น เมื่อรับประทานอาหารที่โรงอาหารเสร็จ เรียบร้อยก็เก็บให้ เรียบร้อยตามกติกา และมารยาททางสังคม</p> <p>5) การเข้าเรียนให้ตรงเวลาและไม่เล่นมือถือในห้องเรียน</p> <p>6) การพูดเสียงดังในลิฟต์ของสถานะซึ่งไม่คำนึงความเป็นสาธารณชนที่ทุกคนใช้ร่วมกัน</p> <p>7) การรับผิดชอบต่อห้องเรียนในการแสดงความคิดเห็น</p>	<p>ความคิดเห็น อภิปราย และคิดไตร่ตรองพิจารณา อย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ(7, 8)</p> <p>7) การแสดงต้นแบบที่เป็นปัญญาชนในสังคมทางด้านความคิดและการกระทำ (5, 6, 9, 17)</p> <p>8) การรู้จักรักษาทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน (11, 15, 17, 18)</p>

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>หน้าที่ มีความกระตือรือร้น ร่วมรับผิดชอบ ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ติดตามตรวจสอบและปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี เสียภาษี และร่วมแก้ไขปัญหาสังคมในชุมชนท้องถิ่น และประเทศไทย</p> <p>- วิชา ไชยสาร (2555: 18-20) มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้ การที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในประเทศ ประชาชนจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้านมีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน จึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพและทำให้ประชาชนมี</p>	<p>อภิปราย และคิดไตร่ตรอง พิจารณาอย่างรอบครอบก่อนลงมือทำ</p> <p>8) รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในด้านต่างๆ เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็น เป็นสมาชิก และการลงคะแนนเสียง</p> <p>9) การแสดงต้นแบบที่เป็นปัญหาชนในสังคม เช่น การนำความรู้ไปใช้ในทางที่ถูกต้อง และแยกขยะก่อนทิ้ง การประพฤติตนในการรักษาสีขาวเสื้อ</p> <p>10) มีความซื่อสัตย์ ไม่ลอกข้อสอบและผลงานวิชาการคนอื่น โดยการระบุแหล่งอ้างอิงอย่างชัดเจน</p>	

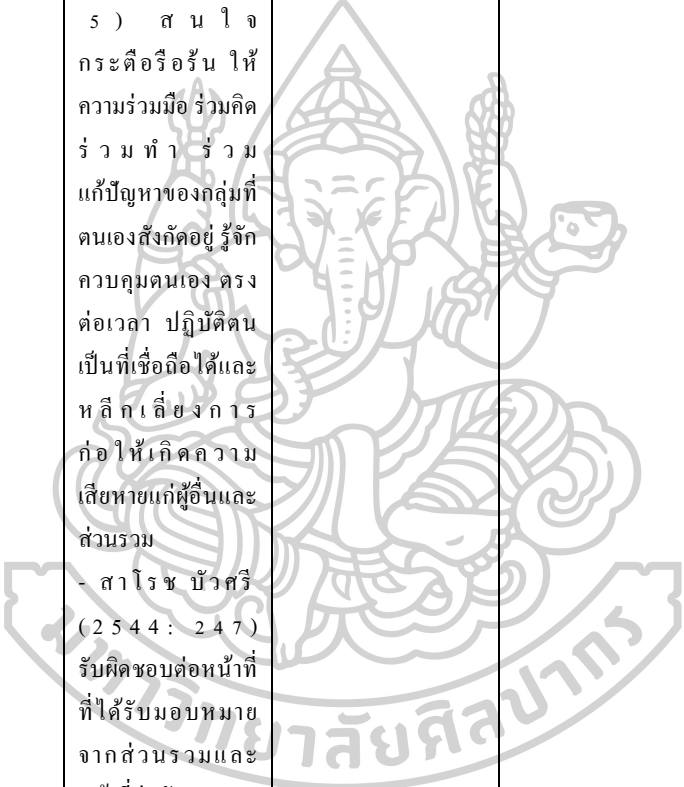
แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>อิสรภาพซึ่งทำให้เกิดภาวะ “ความเป็นพลเมือง” ที่เป็นอิสระพึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบตนเองได้ ความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้จะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพและรับผิดชอบต่อผู้อื่น แล้ว “ความเป็นพลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนโดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เนื่องจากสังคมหรือประเทศชาติดีขึ้นหรือแย่ลงก็ด้วยการกระทำของคน ในสังคม “ความเป็นพลเมือง” จึงเป็นสำนึกของความเป็นเจ้าของประเทศและเป็นเจ้าของสังคม “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจแล้วทำให้</p>	<p>11) การรู้จักรักษาทรัพยากรในห้องเรียนที่ใช้ร่วมกัน การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของห้องน้ำและห้องสมุด</p> <p>12) การปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบต่างๆที่กำหนดขึ้นในสังคม เช่น รับผิดชอบต่อในการไปเกณฑ์ทหารของผู้เรียนชาย การไปเลือกตั้ง ไปเรียนหนังสือ และหน้าที่ในการเสียภาษี</p> <p>13) ความรับผิดชอบต่อในการส่งงานที่ตรงต่อเวลา</p> <p>14) การต่อรองเพื่อสิทธิของผู้อื่น</p>	

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>สังคมเสื่อมลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและช่วยกันทำให้สังคมดีขึ้นกว่าที่ผ่านมา</p> <p>- กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน ลาวณิชย์ วิทยาพฤติกุล, 2553: 13-18) การมีความรับผิดชอบ มีคุณลักษณะดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ไม่เป็นการระรานของผู้อื่น 2) ทำหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดีตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย 3) เอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง 	<p>15) การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัด เช่น น้ำ ไฟฟ้า</p> <p>16) ไม่แข่งคิวคนอื่น เช่น ในโรงอาหาร</p> <p>17) การใช้ห้องสมุดอย่างมีมารยาท</p> <p>18) ไม่ทำสกปรกของพื้นที่สาธารณะที่ใช้ร่วมกัน</p> <p>19) การเคารพกฎหมาย และปฏิบัติตามกฎหมายที่กำหนด</p>	

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>4) ขอมรับเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นและพยายามแก้ไข</p> <p>5) สนใจกระตือรือร้นให้ความร่วมมือร่วมใจร่วมทำร่วมแก้ปัญหาของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่รู้จักควบคุมตนเอง ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตนเป็นที่เชื่อถือได้และหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม</p> <p>- สาโรช บัวศรี (2544: 247) รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและหน้าที่ต่อสังคม</p> <p>- ทิศนา แคมมณี และคณะ (2544: 294) สามัคคีธรรม ได้แก่ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเองให้ดี</p>		

แผนภาพที่ 16 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	เสียก่อน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ให้ความสำคัญร่วมมือกับผู้อื่น		

แผนภาพที่ 17 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีส่วนร่วม

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	<p>- Westheimer (2005: 38-40) คุณลักษณะของพลเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชน ทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ เช่น การจัดการประชุม นโยบาย การสร้าง ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้วางใจกัน</p> <p>- Ellis (2003: 303) มีส่วนร่วม ส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชน</p> <p>- Crick (1998: 59) ต้องมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน</p> <p>- สำนั กงาน คณะ กรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 : 51) มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น</p>	<p>1) มีส่วนร่วมในการวางแผน ปฏิบัติตัดสินใจและประเมินสะท้อนผล เช่น การจัดค่ายต่าง ๆ ของผู้เรียน</p> <p>2) การให้และการรับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ทางสังคม</p> <p>3) การเข้ากิจกรรมด้วยความเต็มใจเช่นการเข้าร่วมโครงการจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์</p> <p>4) การเข้าไปมีส่วนร่วม โดยผ่านการพิจารณาได้ตรงด้วยปัญญาของตนเอง ไม่ได้ไปเพราะเพื่อนชวน</p> <p>5) การศึกษากฎหมายให้เห็นถึงแก่นแท้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ</p> <p>6) การกระทำที่ไม่ถูกต้องโดยไม่การมีส่วนร่วม ในการเลือกตั้ง ด้วยหลักการเหตุผลที่สมเหตุสมผล</p>	<p>1) คุณลักษณะของพลเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมในระดับชุมชน ท้องถิ่นและระดับชาติอย่างมีจิตสำนึก(3, 4, 12)</p> <p>2) การสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจและความไว้วางใจกัน</p> <p>3) การมีส่วนร่วมส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชน (6, 7, 14)</p> <p>4) รู้เข้าใจปัญหาต่างๆ และหาแนวทางแก้ไข (10)</p> <p>5) การให้และการรับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคม (2)</p> <p>6)การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย โดยไม่กระทบต่อความรู้สึกคนอื่น(2, 3)</p>

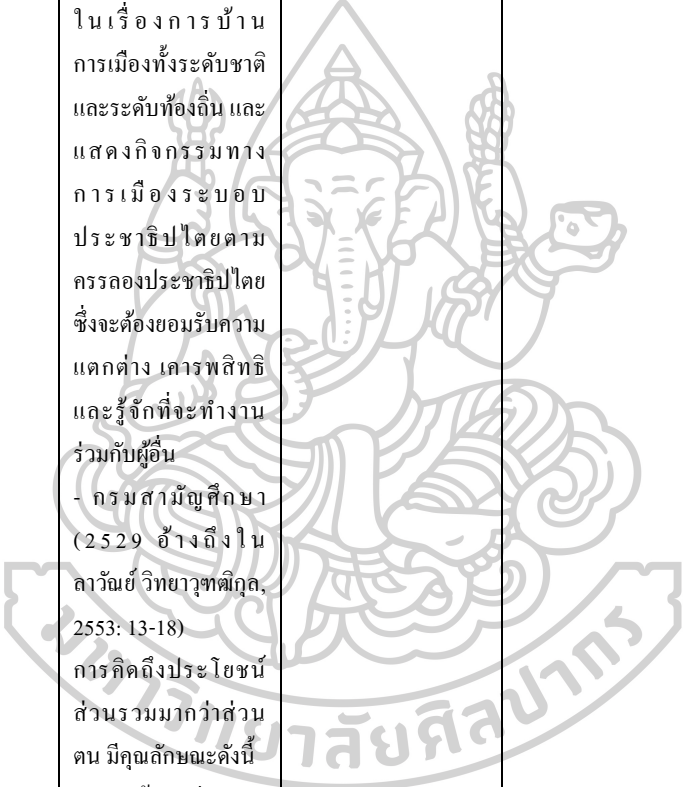
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>และรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ</p> <p>- วลัย พานิช (2550: 226-235) รู้ เข้าใจ ปัญหาต่างๆ และหาแนวทางแก้ไขในทางการเมืองการปกครอง</p> <p>- ยุทธนา วรณปิติกุล และ สุพิศดา เรืองจิต (2542: 210) เห็นแก่ส่วนรวม และมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะอย่างมีจิตสำนึก</p> <p>- สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น</p>	<p>7) มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานคณะรัฐบาล</p> <p>8) การมีส่วนร่วมในการจับจ่ายใช้สอยในสินค้าที่มีความจำเป็นและอย่างประหยัด</p> <p>9) การมีส่วนร่วมในการรักษาสถาปัตยกรรมร่วมกัน</p> <p>10) การกล้าแสดงออกทางด้านความคิดในการรักษาสติของตนเอง ตามระเบียบของกฎหมายที่กำหนด</p> <p>11) การเข้าร่วมต่อต้านเพิกเฉยในสิ่งที่ผิดหรือไม่ถูกต้อง เช่น เห็นมีการคอร์รัปชัน ผู้เรียนจะตั้งออกไปแจ้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทราบ โดยไม่คิดว่าเป็นการเสียเวลา</p> <p>12) การร่วมกลุ่มกันเพื่อพัฒนา และแก้ปัญหาให้ดีขึ้น ด้วย</p>	<p>7) ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยมีความสามารถอย่างเต็มที่(17)</p> <p>8) การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งของเครื่องใช้ของสาธารณร่วมกัน(9, 17)</p> <p>9) การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม (4)</p> <p>10) การรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น(15, 16)</p> <p>11) การร่วมกลุ่มกันเพื่อพัฒนา และแก้ปัญหาให้ดีขึ้น ด้วยการเคลื่อนไหวโดยเครือข่ายผู้เรียน เช่น</p>

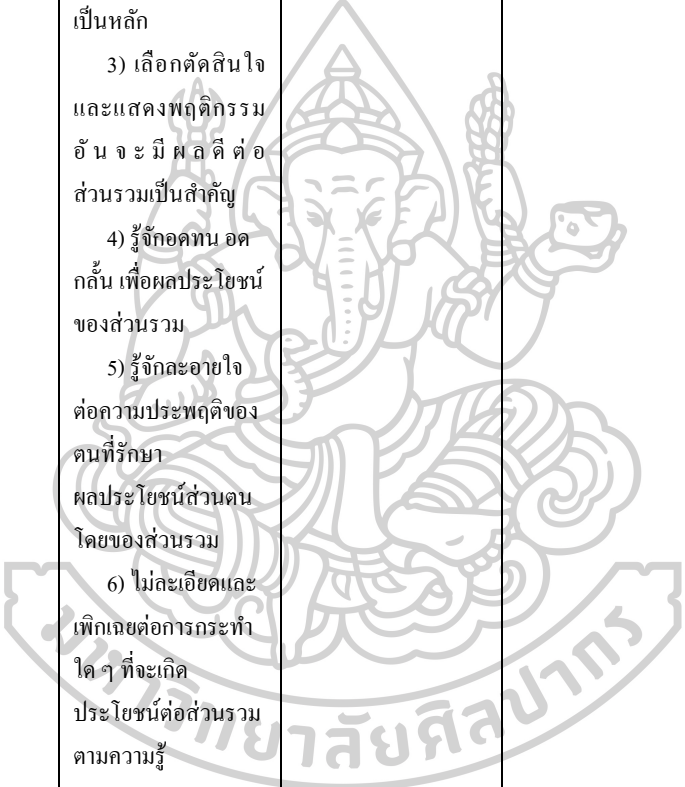
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>หญิงกับชายเท่าเทียมกัน มองวิถีชีวิตเป็นแนวราบ การมีส่วนร่วมมิใช่อำนาจจากส่วนกลางและแนวดิ่ง - วัชรวิชัยสาร (2555: 18-20) ความเข้าใจระบอบประชาธิปไตย และมีส่วนร่วม การปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชนจะประสบความสำเร็จได้คือเมื่อมีประชาชนในรัฐมี "ความเป็นพลเมือง" ที่เข้าใจหลักการพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตามสมควรทั้งในเรื่องหลักประชาธิปไตย หรือการปกครองโดยประชาชน และหลักนิติรัฐ หรือการปกครองโดยกฎหมาย เข้าใจเรื่องการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วม</p>	<p>การเคลื่อนไหวโดยเครือข่ายผู้เรียนผู้เรียน ชมรม สโมสร</p> <p>13) การร่วมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่ความรู้ สื่อการเรียนการสอน</p> <p>14) การมีส่วนร่วมในการตั้งกฎกติกาในห้องเรียน เช่น การกำหนดสัดส่วนคะแนนของรายวิชาต่างๆ</p> <p>15) การทำงานร่วมกันโดยไม่วิวาทขัดแย้งกัน</p> <p>16) มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยประสานจุดเหมือน ขจัดจุดที่ต่าง แสวงหาจุดร่วมในการทำงานร่วมกัน</p> <p>17) ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ต่อคนอื่นที่นอกเหนือจากกลุ่มของตนเอง</p>	<p>ชมรม และสโมสร (1, 10, 11, 12)</p>

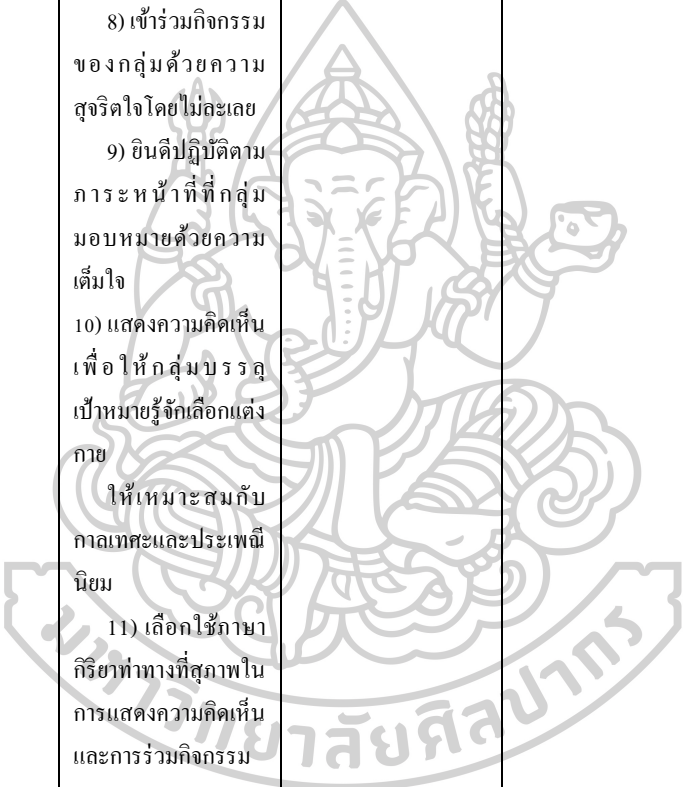
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ทางการเมืองของพลเมือง ติดตามความเป็นไปและมีส่วนร่วมในเรื่องการบ้านการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น และแสดงกิจกรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยตามครรลองประชาธิปไตย ซึ่งจะต้องยอมรับความแตกต่าง เคารพสิทธิ และรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น</p> <p>- กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน ลาวณิชย์ วิทยายุทธพิบูล, 2553: 13-18)</p> <p>การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีคุณลักษณะดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รู้จักเสียสละทรัพย์ กำลังกาย กำลังความคิด เวลา โอกาส โดยพิจารณาตามเหตุผลและความเหมาะสม 		

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>2) กระทำการใด ๆ โดยมุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก</p> <p>3) เลือکتัดสินใจ และแสดงพฤติกรรมอื่น จะมีผลต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ</p> <p>4) รู้จักอคทน อคกลัน เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม</p> <p>5) รู้จักละอายใจ ต่อความประพฤติของตนที่รักษาผลประโยชน์ส่วนคนโดยของส่วนรวม</p> <p>6) ไม่ละเอียคและเพิกเฉยต่อการกระทำใด ๆ ที่จะเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมตามความรู้ความสามารถและโอกาส</p> <p>7) การมีส่วนร่วม ทั้งความคิด การกระทำ และน้ำใจ ด้วยมารยาท</p>		

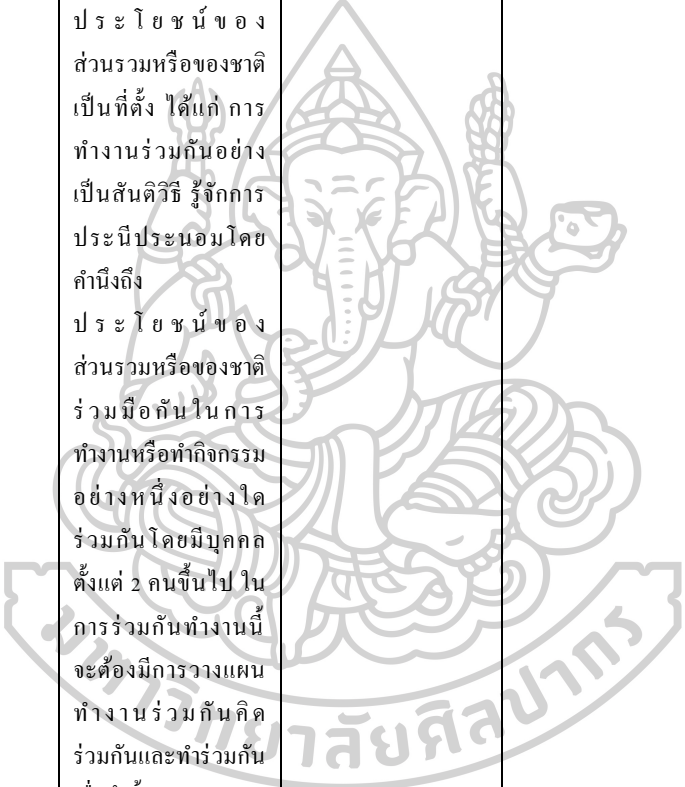
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ที่ดีตามวัฒนธรรมไทย มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>8) เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยความสุจริตใจโดยไม่ละเลย</p> <p>9) ยินดีปฏิบัติตามภาระหน้าที่ที่กลุ่มมอบหมายด้วยความเต็มใจ</p> <p>10) แสดงความคิดเห็นเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมายรู้จักเลือกแต่งกายให้เหมาะสมกับกาลเทศะและประเพณีนิยม</p> <p>11) เลือกใช้ภาษากริยาท่าทางที่สุภาพในการแสดงความคิดเห็นและการร่วมกิจกรรม</p> <p>12) แสดงความคิดเห็นด้วยมารยาทอันดี</p> <p>13) ให้ความคิดเห็นต่อกลุ่มด้วยความสุจริตใจให้</p>		

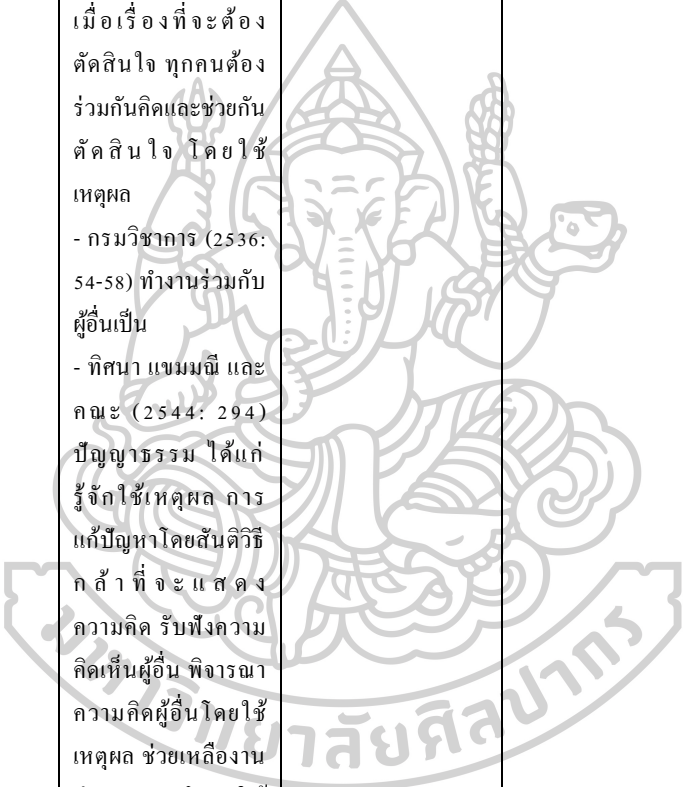
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นอย่างจริงจัง</p> <p>14) รู้จักแพ้ รู้จักชนะ รู้จักการให้อภัย และรู้จักการเสียสละ</p> <p>15) รู้จักการรับและการให้ด้วยความมีน้ำใจ</p> <p>16) ระมัดระวังการกระทำใด ๆ ที่จะไม่ทำลายความรู้สึกและน้ำใจของผู้อื่น</p> <p>- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534: 15-16) หมั่นประชุมกันเนื่องนิสัย พบปะปรึกษาหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดยสม่ำเสมอ มีความพร้อมเพรียงกัน ประชุม พร้อมเพรียงกัน เลิกประชุมพร้อมเพรียงกัน ทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน</p>		

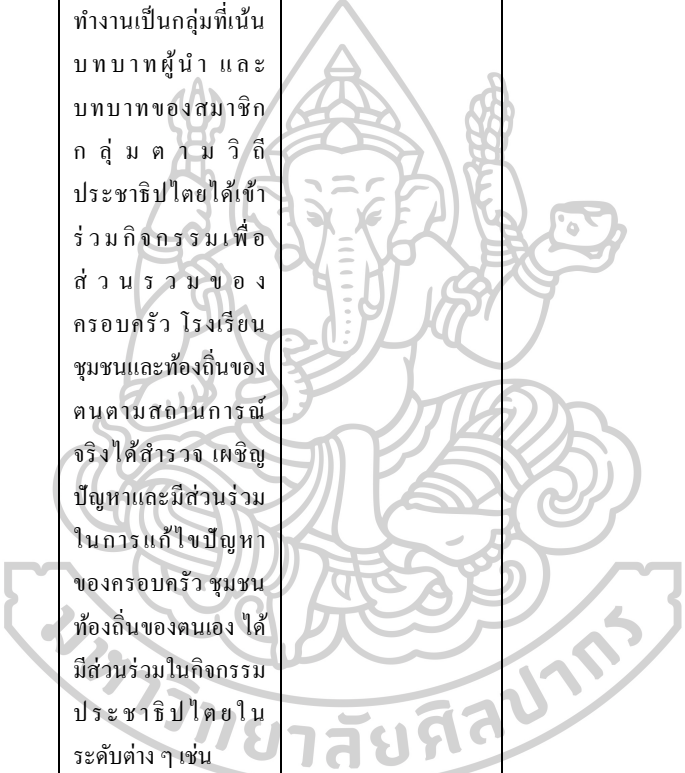
แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>- สาโรช บัวศรี (2544: 247) การรู้จักประสานประโยชน์โดยถือประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติเป็นที่ตั้ง ได้แก่ การทำงานร่วมกันอย่างเป็นสันติวิธี รู้จักการประนีประนอมโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมหรือของชาติ</p> <p>ร่วมมือกันในการทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกันโดยมีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ในการร่วมกันทำงานนี้จะต้องมีการวางแผนทำงานร่วมกันคิดร่วมกันและทำร่วมกัน</p> <p>เมื่อถึงขั้นตอนของการทำงานก็ช่วยเหลือกันอย่างตั้งใจ จริงจัง ไม่หลีกเลียงหรือทำแบบเอาเปรียบผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมถือ</p>		

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ว่างานส่วนรวมเป็นงานของคน เมื่อมีปัญหาใดเกิดขึ้น หรือเมื่อเรื่องที่จะต้องตัดสินใจ ทุกคนต้องร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - กรมวิชาการ (2536: 54-58) ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น - ทิศนา แคมมณี และคณะ (2544: 294) ปัญญาธรรม ได้แก่ รู้จักใช้เหตุผล การแก้ปัญหาโดยสันติวิธี <p>กล้าที่จะแสดงความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น พิจารณาความคิดผู้อื่นโดยใช้เหตุผล ช่วยเหลืองานส่วนรวม โดยใช้สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข</p>		

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552: 4-5) - การทำงานเป็นกลุ่มที่เน้นบทบาทผู้นำ และบทบาทของสมาชิกกลุ่มตามวิถีประชาธิปไตยได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมของครอบครัว โรงเรียนชุมชนและท้องถิ่นของตนตามสถานการณ์จริงได้สำรวจ เฝ้าดูปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยในระดับต่างๆ เช่น</p>		

แผนภาพที่ 17 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>รณรงค์การเลือกตั้งและการออกเสียงประชามติ ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การรักษาสีแกวเคลือบ การบำเพ็ญประโยชน์ในกิจกรรมสาธารณะ ฝึกฝนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ เช่น การแบ่งปัน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ซื่อมั่นในคุณธรรมจริยธรรม</p>		

แผนภาพที่ 18 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีความเป็นธรรมในสังคม

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
<p>มีความเป็นธรรมในสังคม(Justice Oriented Citizen)</p>	<p>- Westheimer (2005: 38-40) คุณลักษณะของพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) พลเมืองที่มุมมองความคิดที่แตกต่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์รากสาเหตุและที่มาของปัญหา (root cause of problem) มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม - ตำแหน่งงาน คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552:51) มีความเต็ม</p>	<p>1) การไม่เบียดเบียนและเอาเปรียบคนอื่น 2) การเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคลในสังคม ยอมรับ และเคารพซึ่งกันและกัน 3) การซื้อสัตย์ การอุทิศตน และการเสียสละเพื่อส่วนร่วม 4) การซื้อสัตย์ต่อตนเอง ทั้งด้านความคิด พฤติกรรมไม่ทุจริตในการเรียน เช่น ไม่ลอกงานเพื่อน 5) การไม่เอาเปรียบเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนร่วม 6) การให้อภัยในเรื่องต่างๆ ที่ควรให้อภัยได้ 7) การไม่กันปะทะด้วยความรุนแรง 8) การมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ</p>	<p>1) การสร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม (2, 5, 11, 12) 2) เคารพในหลักการ ใช้เหตุผลอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย(7, 8) 3) ปฏิบัติตามเสียงอัน ทามติ เคารพกฎหมาย ไม่นิยมใช้กฎหมายเหนือกฎหมาย และการยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย (2 ,4, 9, 12) 4) การใช้ปัญญาในการตัดสินใจปัญหา คิดกระทำ และตัดสินใจโดยคำนึงถึงผลที่จะ</p>

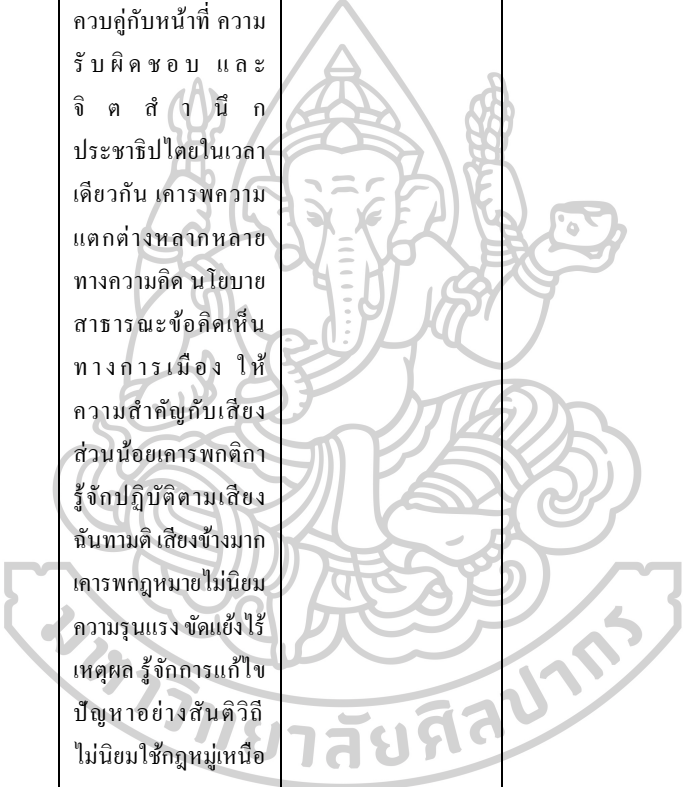
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ใจที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน</p> <p>- ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2517: 63) ไม่มีอคติต่อศาสนาอื่นหรือคูดูกเหยียดหยามชนชาติอื่น คิดถึงบุคคลอื่นในฐานะที่เขาเป็นตัวของเขาเอง ไม่ใช่ไปจัดประเภทให้เขา เช่น ไม่ไปเรียกเขาว่า หัวรุนแรง หรือ พวกฝ่ายซ้าย มองโลกในแง่ดี อยู่เสมอ มีศรัทธาและความหวังต่อชีวิต ไม่ยอมก้มหัวให้กับผู้ยิ่งใหญ่ๆ แม้ว่าจะยอมรับอำนาจ แต่อำนานั้นต้องมีเหตุผลหรือมีความชอบธรรม</p>	<p>กระบวนการความเป็นธรรมในสังคม</p> <p>9) การยอมรับในกฎกติกาที่ตั้งขึ้น</p> <p>10) การตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการทำงาน</p> <p>11) การรับความเป็นธรรมในการได้รับการบริการจากรัฐ ที่เท่าเทียมกัน เช่น การจัดการบริการของรถไฟมีอย่างทั่วถึงหรือไม่ โดยสามารถเสนอกับผู้เกี่ยวข้อง แต่ต้องเป็นไปด้วยหลักการและเหตุผล</p> <p>12) การไม่วางเฉยเมื่อเกิดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เสมอภาคที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม</p> <p>13) การไม่ให้อำนาจของเงิน หรือวัตถุเข้าไปครอบงำ หรือจงใจให้กระทำความผิด หรือเอาเปรียบคนอื่น</p>	<p>กระทบต่อผู้อื่นและผู้ที่เกี่ยวข้องเสมอ(7, 12)</p> <p>5) การยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม(9)</p> <p>6) การเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคล(2)</p> <p>7) การเคารพสิทธิป้องกันสิทธิของตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น(12)</p> <p>8) การได้รับความเป็นธรรมในการได้รับการบริการจากรัฐที่เท่าเทียมกัน(11)</p> <p>9) การไม่ให้อำนาจของเงิน หรือวัตถุเข้าไปครอบงำ หรือจงใจให้กระทำความผิด(13)</p> <p>10) การจัดเวทีแสดงถึงความเป็นธรรมในสังคมเพื่อถกเถียงกันด้วยเหตุและผล(14)</p>

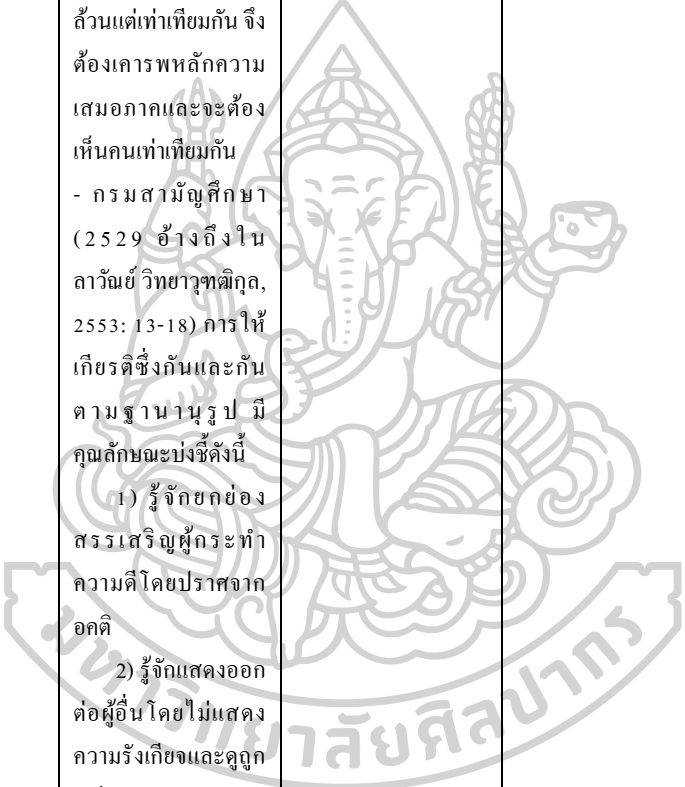
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>- กรรมล ทองธรรมชาติ และคณะ (2521: 318) ความเสมอภาค ความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน และการเห็นอกเห็นใจกันเป็นหลักการของความเป็นประชาธิปไตย เคารพในหลักการใช้เหตุผลอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ไม่ใช่ความรุนแรงไม่ว่าในรูปแบบใดที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย</p> <p>- ยุทธนา วรณปิติกุล และ สุพิธา เริงจิต (2542: 210) ความกล้าหาญทางจริยธรรมและเคารพศักดิ์ศรีของตนเองและผู้อื่น</p> <p>- สมพงษ์ จิตระดับ (2530: 113) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่เรียกร้องสิทธิของตนเองจนเกินไปจนไปละเมิด</p>	<p>14) การจัดเวทีเพื่อแสดงถึงความเป็นธรรมในสังคมเพื่อถกเถียงกันด้วยเหตุและผล</p> <p>15) การที่ผู้สอนไม่มีอคติกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้วยการให้ความสนใจผู้เรียนผู้เรียนเท่าเทียมกัน</p> <p>16) การตั้งคำถามเพื่อแสวงหาคำตอบอย่างยั่งยืนต่อปัญหานั้นๆ</p>	

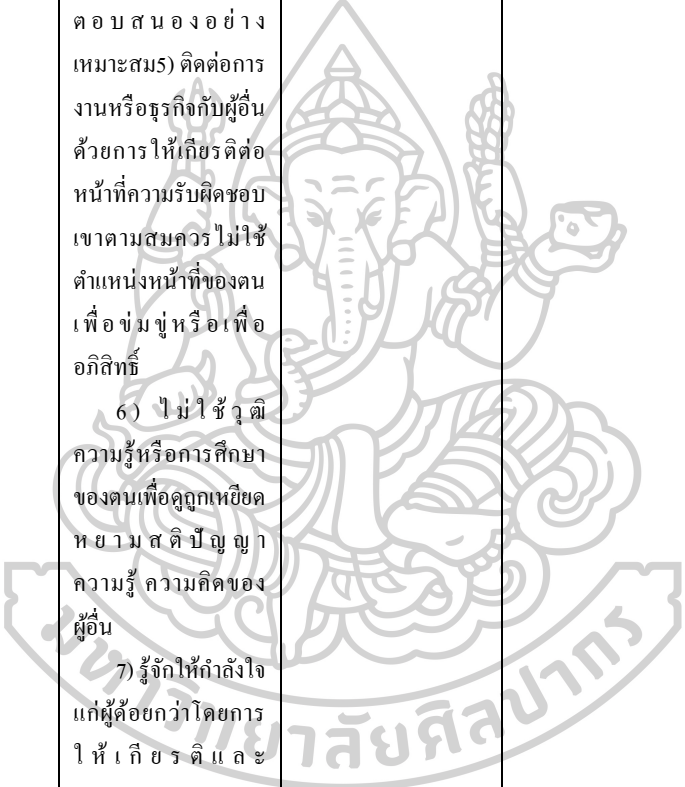
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>สิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น การรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่นต้องควบคู่กับหน้าที่ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกประชาธิปไตยในเวลาเดียวกัน เคารพความแตกต่างหลากหลายทางความคิด นโยบายสาธารณะข้อคิดเห็นทางการเมือง ให้มีความสำคัญกับเสียงส่วนน้อยเคารพกติการู้จักปฏิบัติตามเสียงอันตามติ เสียงข้างมาก เคารพกฎหมายไม่นิยมความรุนแรง ชัดแจ้งไร้เหตุผล รู้จักการแก้ไขปัญหอย่างสันติวิธี ไม่นิยมใช้กฎหมายเหนือกฎหมาย และการยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย</p> <p>- วัชร ไขษสาร (2555: 18-20) ความเห็นของคนเท่าเทียมกัน</p>		

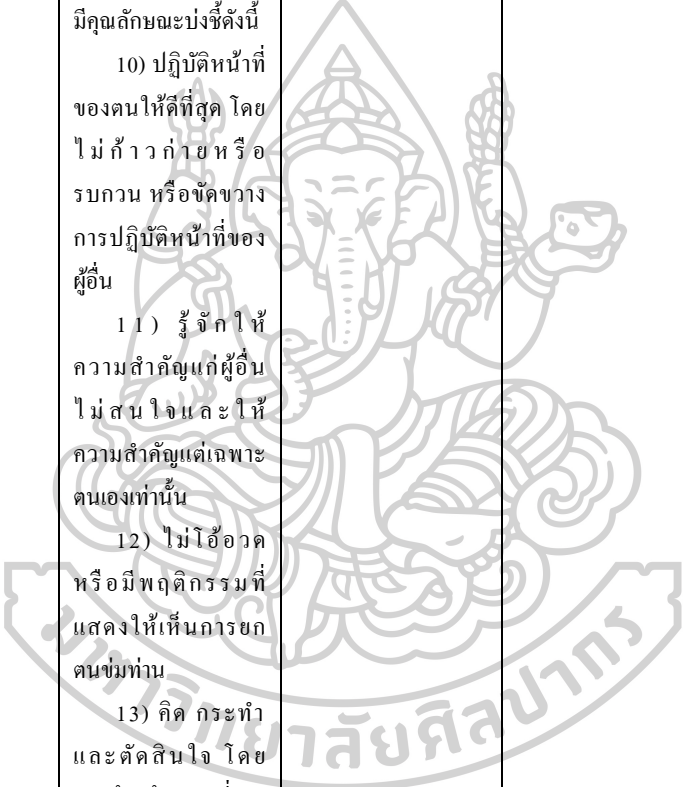
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ประชาชนทุกคนฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ มี “ความเป็นพลเมือง” สืบแต่เท่าเทียมกัน จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาคและจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน</p> <p>- กรมสามัญศึกษา (2529 อ้างถึงใน ลาวัณย์ วิทยาวุฑฒิกุล, 2553: 13-18) การให้เกียรติซึ่งกันและกันตามฐานานุรูป มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รู้จักยกย่องสรรเสริญผู้กระทำความดีโดยปราศจากอคติ 2) รู้จักแสดงออกต่อผู้อื่น โดยไม่แสดงความรังเกียจและดูถูกเหยียดหยาม 3) แต่งกายให้เหมาะสม เพื่อให้เกียรติแก่งาน บุคคล สถานที่และกิจกรรมนั้น ๆ 		

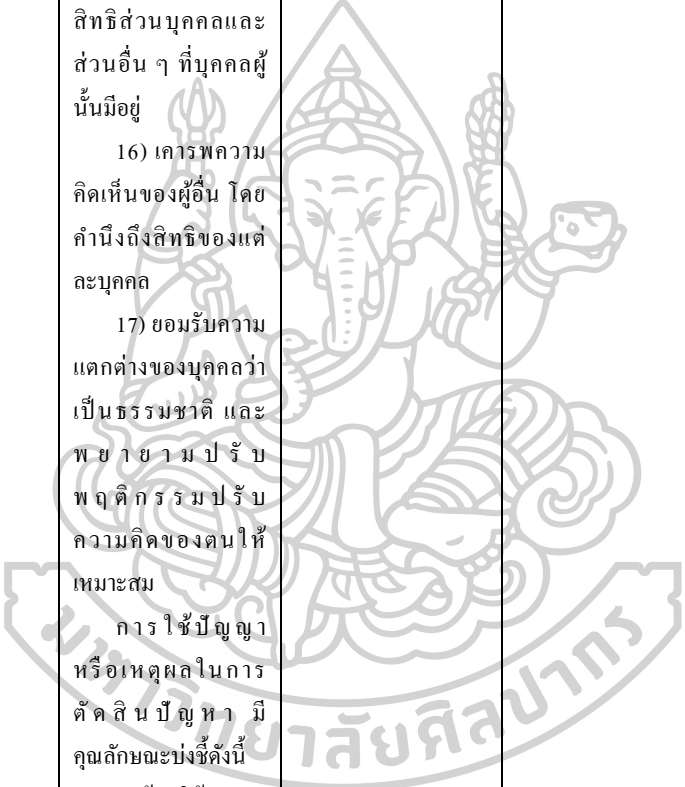
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>4) ให้เกียรติต่อความคิดเห็นและทัศนคติของผู้อื่น และตอบสนองอย่างเหมาะสม5) คิดต่อการทำงานหรือธุรกิจกับผู้อื่นด้วยการให้เกียรติต่อหน้าที่ความรับผิดชอบเขาตามสมควร ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่ของตนเพื่อข่มขู่หรือเพื่ออภิสิทธิ์</p> <p>6) ไม่ใช่ใช้ฉันทิความรู้หรือการศึกษาของตนเพื่อดูถูกเหยียดหยาม สติ ปัญญา ความรู้ ความคิดของผู้อื่น</p> <p>7) รู้จักให้กำลังใจแก่ผู้ด้อยกว่าโดยการให้เกียรติและสนับสนุนตามความเหมาะสม</p> <p>8) แสดงกิริยาสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมต่อบุคคลอื่นตามวัฒนธรรมไทย</p>		

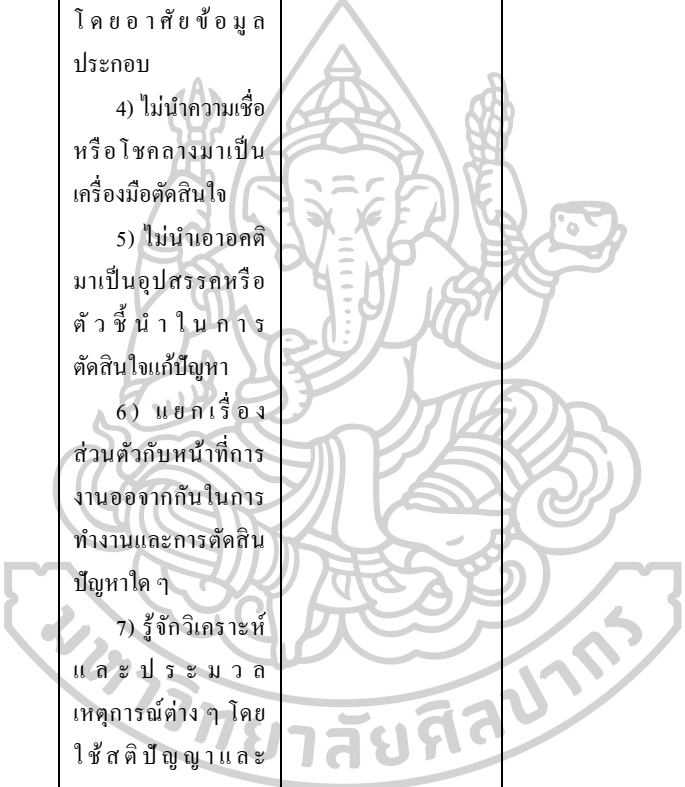
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>9) การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกบุคคล มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>10) ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวท่ายหรือรบกวน หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น</p> <p>11) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น</p> <p>12) ไม่โอ้อวดหรือมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการยกตนข่มท่าน</p> <p>13) คิด กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ</p> <p>14) กระทำการใด ๆ ตามสิทธิของตน และต้องไม่เป็นการ</p>		

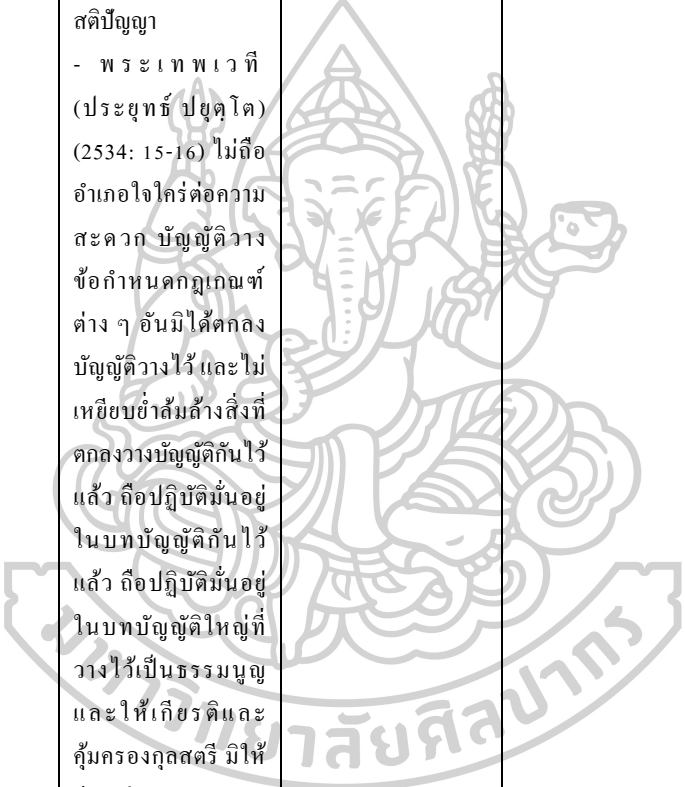
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดๆ</p> <p>15) เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและส่วนอื่น ๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่</p> <p>16) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคล</p> <p>17) ยอมรับความแตกต่างของบุคคลว่าเป็นธรรมชาติ และพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปรับความคิดของตนให้เหมาะสม</p> <p>การใช้ปัญญาหรือเหตุผลในการตัดสินใจปัญหา มีคุณลักษณะบ่งชี้ดังนี้</p> <p>1) รู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณาคัดสินปัญหาเมื่อเกิดข้อขัดแย้ง</p> <p>2) ไม่ให้อารมณ์ของตนมีอิทธิพลเหนือ</p>		

แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>เหตุผลในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ</p> <p>3) ตัดสินปัญหาโดยอาศัยข้อมูลประกอบ</p> <p>4) ไม่นำความเชื่อหรือโชคลางมาเป็นเครื่องมือตัดสินใจ</p> <p>5) ไม่นำเอาอคติมาเป็นอุปสรรคหรือตัวชี้้นำในการตัดสินใจแก้ปัญหา</p> <p>6) แยกเรื่องส่วนตัวกับหน้าที่การงานออกจากกันในการทำงานและการตัดสินใจปัญหาใดๆ</p> <p>7) รู้จักวิเคราะห์และประมวลเหตุการณ์ต่างๆ โดยใช้สติปัญญาและเหตุผลตลอดเวลา</p> <p>8) รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างสมประโยชน์ ประหยัด และมีเหตุผล</p>		

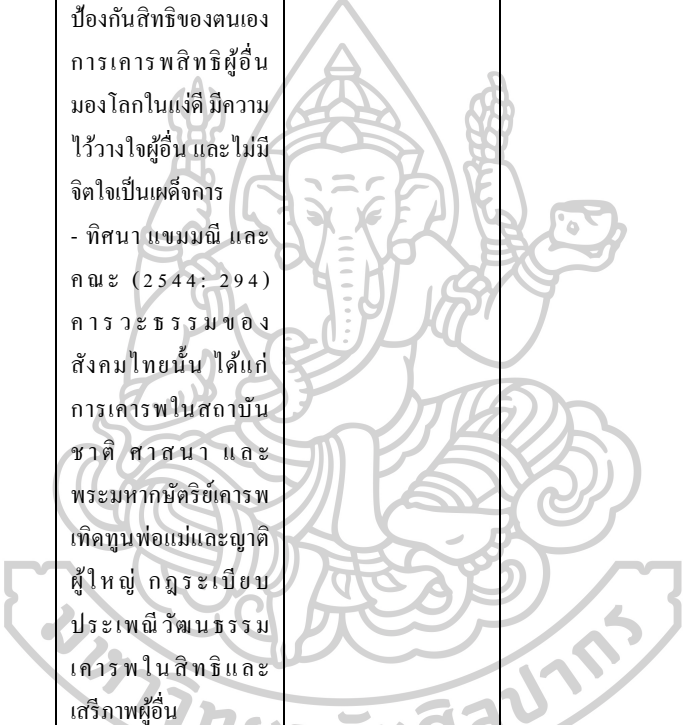
แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>9) ให้ความเข้าใจและเห็นใจต่อปัญหาของผู้อื่น โดยใช้สติปัญญา</p> <p>- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2534: 15-16) ไม่ถืออำเภอใจใครต่อความสะดวก บัญญัติวางข้อกำหนดคกฏเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมันอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมเนียมและให้เกียรติและคุ้มครองกตสตรี มิให้มีการข่มเหงรังแก</p> <p>- สาโรช บัวศรี (2544: 247) เคารพในความคิดเห็นของผู้อื่นได้แก่การยอมรับฟังความคิดเห็นของ</p>		

แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>บุคคลอื่นเมื่อมีผู้พูดเสนอความคิดเห็นควรฟังด้วยความตั้งใจและใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ หากเห็นว่า เป็นการเสนอแนวคิดที่ดีมีประโยชน์มากกว่าความคิดเห็นของตนเองก็ควรยอมรับและปฏิบัติตามเคารพในกฎระเบียบของสังคม ได้แก่ การยึดมั่นในกรอบระเบียบของสังคม เช่น วัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม และกฎหมายของประเทศ การไม่ถือตนเป็นใหญ่ ถือการรู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับฟังและปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากในที่ประชุมหรือการทำงาน</p>		

แผนภาพที่ 18 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	แนวคิดของนักวิชาการ	ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>ต่าง ๆ และการรู้จักเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี</p> <p>- กรมวิชาการ (2536: 54-58) การเคารพสิทธิป้องกันสิทธิของตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น และไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ</p> <p>- ทิศนา แขมมณี และคณะ (2544: 294) การวางธรรมของสังคมไทยนั้น ได้แก่ การเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เคารพเทิดทูนพ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ กุฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม เคารพในสิทธิและเสรีภาพผู้อื่น</p>		

แผนภาพที่ 19 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความ
รับผิดชอบ

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
<ol style="list-style-type: none"> 1. รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนรวมและสังคม 2. การตรงต่อเวลา และทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด 3. การเอาใจใส่ในการทำงานมีความกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของกลุ่ม โดยไม่ทอดทิ้ง 4. การปฏิบัติตนให้น่าเชื่อถือและหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม 5. การเคารพกฎหมายด้วยการปฏิบัติตาม 6. การรับผิดชอบในห้องเรียนในการแสดงความคิดเห็น อภิปราย และคิดไตร่ตรอง พิจารณา อย่างรอบครอบก่อนลงมือทำ 7. การแสดงต้นแบบที่เป็นปัญหาชนในสังคมทางด้านความคิดและการกระทำ 8. การรู้จักรักษาทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. เมื่อผู้เรียนได้รับมอบหมายภาระงานต่างๆให้ทำ ผู้เรียนจะทำด้วยความพยายามจนสำเร็จ ตามวันและเวลาที่กำหนด (ข้อ2, 3, 6) 2. ผู้เรียนจะแยกประเภทของขยะก่อนทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง (ข้อ7) 3. เมื่อผู้เรียนต้องการทิ้งขยะแต่ไม่มีถังขยะอยู่ใกล้ๆ ผู้เรียนยินดีที่จะเดินหามกว่าจะเจอถังขยะ (ข้อ7) 4. ผู้เรียนยินดีที่จะใช้ถุงกระดาษแทนถุงพลาสติกแม้ว่าราคาจะแพงกว่ากันเล็กน้อย (ข้อ7) 5. ผู้เรียนสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ชุมชน ประเทศ และภูมิภาคต่างๆของโลก (ข้อ7) 6. เมื่ออยู่ในที่สาธารณะผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการร่วมกิจกรรมรณรงค์โดยไม่รบกวนคนอื่น (ข้อ4, 7) 7. ผู้เรียนช่วยประหยัดพลังงานของส่วนร่วมโดยปิดทุกครั้งเมื่อใช้งานเสร็จเรียบร้อยแล้ว (ข้อ8) 8. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยคิดอย่างไตร่ตรองรอบครอบก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง (ข้อ3, 6) 9. เมื่อผู้เรียนได้รับข่าวสาร ผู้เรียนจะสืบค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งที่หลากหลายเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง (ข้อ4, 6) 10. เมื่อผู้เรียนทำผิด โดยทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากการกระทำของตนเอง ผู้เรียนจะแสดงการขอโทษทุกครั้ง (ข้อ4, 7) 11. ผู้เรียนได้นำความรู้ ประสบการณ์จากห้องเรียนในมหาวิทยาลัยเพื่อนำไปบริการ หรืออาสาต่อชุมชน และสังคมตามโอกาสที่เหมาะสม (ข้อ7) 12. ผู้เรียนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้งที่มีโอกาสทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับประเทศ (ข้อ5, 7)

แผนภาพที่ 19 (ต่อ)

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>13. ผู้เรียนไม่เคยทุจริตการสอบ หรือลอกผลงานคนอื่น (ข้อ4, 7)</p> <p>14. ก่อนนำข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิงผู้เรียนจะพิจารณาเลือกเฉพาะข้อมูลที่น่าเชื่อถือและเหมาะสมเท่านั้น (ข้อ4, 7)</p> <p>15. เวลาจัดทำรายงาน/วิจัย/บทความ/โครงการ ผู้เรียนจะระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ประกอบทุกครั้ง (ข้อ4, 7)</p> <p>16. เวลาที่ผู้เรียนไปใช้บริการห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องเรียน และโรงอาหาร ผู้เรียนจะเข้าแถว และเวลาก่อนออกจากสถานที่ดังกล่าวผู้เรียนจะดูแลเรียบร้อยและความสะอาดอยู่เสมอ (ข้อ4, 8)</p> <p>17. ผู้เรียนไม่เคยคุยกันเสียดังจนรบกวนเพื่อน และไม่ใช้มือถือขณะที่เรียนในชั้นเรียน (ข้อ4, 8)</p> <p>18. ผู้เรียนคิดได้ตรงอย่างคิก่อนจะพูดหรือทำอะไรลงไปต่อสังคม(ข้อ6)</p> <p>19. เมื่อเกิดปัญหาขึ้นผู้เรียนจะคิดหาวิธีแก้ปัญหาและเลือกนำวิธีที่ดีที่สุดมาแก้ปัญหา (ข้อ3, 4)</p> <p>20. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวผู้เรียนเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อปัญหา (ข้อ7)</p>

แผนภาพที่ 20 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณลักษณะของพลเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมในระดับชุมชน ท้องถิ่นและระดับชาติอย่างมีจิตสำนึก 2. การสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจและความไว้วางใจกัน ในสังคม 3. การมีส่วนร่วมส่งเสริมประชาธิปไตยของประชาชน 4. รู้ เข้าใจปัญหาต่าง ๆ และหาแนวทางแก้ไข 5. การให้และการรับข้อมูลเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคม 6. การมีส่วนร่วมทั้งความคิด การกระทำด้วยมารยาทที่ดีตามวัฒนธรรมไทย โดยไม่กระทบต่อความรู้สึกคนอื่น 7. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ 8. การมีส่วนร่วมในการรักษาสภาพของเครื่องใช้ของสาธารณร่วมกัน 9. การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และดำรงตนเป็นผู้ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม 10. การรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา โดยสันติวิธี กล่าวที่จะแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น 11. การร่วมกลุ่มกันเพื่อพัฒนา และแก้ปัญหาให้ดีขึ้น ด้วยการเคลื่อนไหว โดยเครือข่ายผู้เรียน เช่น ชมรม และสโมสร 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนมีการรับและส่งข้อมูลข่าวสารผ่านทาง Facebook ,Line, E-mail อย่างสร้างสรรค์ และมีวิจารณญาณ โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นเสมอ (ข้อ6) 2. เวลาทำกิจกรรมกลุ่มผู้เรียนยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มทุกครั้งเสมอ (ข้อ2, 6) 3. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมด้วยความเต็มใจทุกครั้ง (ข้อ11) 4. ผู้เรียนยอมรับกฎ ระเบียบ กติกา เงื่อนไข พร้อมปฏิบัติตามทุกครั้งที่ตั้งคกกำหนดขึ้น (ข้อ2, 3) 5. เวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคมผู้เรียนจะมีการไตร่ตรองด้วยเหตุและผลทุกครั้ง (ข้อ1, 9) 6. ผู้เรียนให้ความสำคัญกับการจับจ่ายสินค้าด้วยความจำเป็นเท่านั้น (ข้อ8) 7. ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการวางแผน การกระทำร่วมกัน ตัดสินใจ และสะท้อนผลร่วมในกิจกรรมต่างๆ เสมอ (ข้อ6) 8. เวลาจัดกิจกรรมการเรียนในห้องเรียนผู้เรียนให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นต่อผู้สอนและเพื่อนๆ เสมอ (ข้อ7, 10) 9. เมื่อมีการทุจริต ความไม่โปร่งใสต่างๆ ผู้เรียนได้มีการร่วมกลุ่มกันเพื่อตรวจสอบหรือต่อต้านโดยไม่เพิกเฉยในสิ่งที่ผิด (ข้อ11) 10. ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมอาสาบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม (ข้อ1, 9) 11. ผู้เรียนเข้าร่วมเครือข่ายผู้เรียนผู้เรียนเพื่อรวมกันเคลื่อนไหวต่อเหตุการณ์ต่างๆอยู่เสมอ (ข้อ1, 3, 11) 12. ผู้เรียนมีการร่วมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านต่างๆ และสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ (ข้อ9)

แผนภาพที่ 20 (ต่อ)

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิด นักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>13. การกระทำของผู้เรียนเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหา ผู้เรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหาได้ (ข้อ4, 10, 11)</p> <p>14. ผู้เรียนเห็นความสำคัญในความคิดเห็นและผลงานของเพื่อนในกลุ่ม (ข้อ7)</p> <p>15. เมื่อเพื่อนในกลุ่มมีปัญหาในการทำงาน ผู้เรียนจะช่วยคิดหาทางแก้ไขเพื่อให้งานกลุ่มเสร็จทันเวลาที่กำหนด (ข้อ2)</p> <p>16. ผู้เรียนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการซ่อมแซมและพัฒนา มหาวิทยาลัย วัด และชุมชน (ข้อ1)</p> <p>17. ผู้เรียนชอบการเดินทาง โดยรถสาธารณะ เพราะสามารถช่วยลดพิษจากการใช้รถยนต์ส่วนตัว (ข้อ8)</p> <p>18. ผู้เรียนชอบที่จะสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ความรู้ความสามารถมาประยุกต์และดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น (ข้อ5)</p> <p>19. ผู้เรียนเห็นความสำคัญในความคิดเห็นและผลงานของเพื่อนในกลุ่ม (ข้อ2, 7)</p> <p>20. ผู้เรียนเห็นว่าวิธีการที่จะทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จคือ คนในสังคมปฏิบัติตามกติกาอย่างเคร่งครัด (ข้อ3, 6, 10)</p>

แผนภาพที่ 21 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรม
ในสังคม

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
<ol style="list-style-type: none"> 1. การสร้าง โอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม 2. เคารพในหลักการใช้เหตุผลอย่างเคร่งครัดเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ไม่ใช้ความรุนแรงที่ขัดกับหลักประชาธิปไตย 3. ปฏิบัติตามเสียงฉันทามติ เคารพกฎหมาย ไม่นิยมใช้กฎหมายเหี้ยมเถื่อน และการยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย 4. การใช้ปัญญาในการตัดสินใจหาหนทางที่กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ 5. การยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณี กฎเกณฑ์ทางสังคม 6. การเข้าใจถึงความแตกต่างของบุคคล 7. การเคารพสิทธิ ป้องกันสิทธิของตนเองและผู้อื่น มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น 8. การได้รับความเป็นธรรมในการได้รับการบริการจากรัฐที่เท่าเทียมกัน 9. การไม่ให้อำนาจของเงิน หรือวัตถุเข้าไปครอบงำ หรือจงใจให้กระทำความคิด 10. การจัดเวทีแสดงถึงความเป็นธรรมในสังคมเพื่อถกเถียงกันด้วยเหตุและผล 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนร่วมกันคนอื่นได้โดยยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยไม่วิวาท ขัดแย้งกัน (ข้อ4) 2. เมื่อมีเหตุการณ์ไม่ปกติในกลุ่มเพื่อน ผู้เรียนจะคอยประสานจุดเหมือน ขจัดจุดที่ต่าง โดยแสวงหาจุดร่วมในการอยู่และทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ (ข้อ4, 6) 3. ผู้เรียนไม่เคยเอาเปรียบคนอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวและส่วนรวม (ข้อ1, 7) 4. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองทั้งด้านความคิดและการแสดงพฤติกรรม (ข้อ4, 5) 5. ผู้เรียนมีการให้อภัยกับผู้อื่นในเรื่องต่างๆ ที่ควรให้อภัยกันได้(ข้อ6) 6. เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่พึงปรารถนากับผู้เรียน ผู้เรียนจะมีวิธีการต่างๆ เพื่อลดการปะทะความรุนแรงด้านกระทำต่างๆ ให้ดีขึ้นหรือคลี่คลายลงเสมอ (ข้อ2, 3, 4) 7. ผู้เรียนยอมรับกติกา ระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไขที่สังคมกำหนดขึ้นด้วยความเต็มใจและปฏิบัติตามทุกครั้งเสมอ (ข้อ2, 3) 8. ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการทำงานในส่วนอื่นๆ ที่เห็นว่าไม่ปกติ (ข้อ10) 9. ผู้เรียนได้รับการขึ้นพื้นฐานจากรัฐในด้านต่างๆอย่างทั่วถึง (ข้อ8) 10. ผู้เรียนไม่เคยให้อำนาจของเงินหรือวัตถุอื่นๆเข้ามาครอบงำ เพื่อจงใจให้กระทำความคิด (ข้อ9) 11. ผู้เรียนให้ความสำคัญต่อการจัดเวทีเพื่อแสดงถึงความเป็นธรรมในสังคม โดยการถกเถียงด้วยเหตุผลในบางโอกาส (ข้อ7, 10)

แผนภาพที่ 21 (ต่อ)

กรอบประเด็นคำถามจากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	ประเด็นคำถามที่ได้จากการสังเคราะห์ระหว่างแนวคิดนักวิชาการและผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
	<p>12. ผู้สอนให้ความสนใจต่อผู้เรียนผู้เรียนเท่าเทียมกันโดยไม่มียกเว้นผู้เรียนเป็นรายบุคคล (ข้อ1, 6)</p> <p>13. เมื่อผู้เรียนมีความคิดเห็นไม่ตรงกับเพื่อนผู้สอนจะการชี้แจงอย่างมีเหตุผล (ข้อ4, 6)</p> <p>14. การปฏิบัติของผู้สอนทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าคุณมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะคิดและทำในเรื่องต่างๆภายใต้กติกาของชั้นเรียน (ข้อ6)</p> <p>15. ผู้เรียนยอมรับและปฏิบัติตามคิของส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคมแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม (ข้อ2, 3, 5)</p> <p>16. การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่เขาคิดไม่เหมือนผู้เรียน และไม่ควรบังคับให้คนอื่นคิดเหมือนผู้เรียน (ข้อ6)</p> <p>17. การแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่นจำเป็นต้องเริ่มที่ตัวผู้เรียนก่อน (ข้อ4)</p> <p>18. เมื่อมีข้อขัดแย้งกันในกลุ่มผู้เรียนสามารถชักจูงให้ทุกคนภายในกลุ่มกับมาทำงานร่วมกันได้ (ข้อ4, 7)</p> <p>19. ผู้เรียนวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ฝ่ายตรงกันข้ามทางการเมืองมีความแตกต่างจากผู้เรียนเพื่อทำความเข้าใจและคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาสังคมร่วมกัน (ข้อ2)</p> <p>20. ถ้าสิ่งที่คุณเรียนจะทำนั้นส่งผลทางลบต่อผู้อื่นผู้เรียนจะไม่ทำ (ข้อ4, 7)</p>

2.3.2.6 สร้างแบบวัดแบบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของผู้เรียนระดับปริญญาตรี ด้านความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และด้านความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) อย่างละ 30 ข้อ

2.3.2.7 นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องตามจุดประสงค์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ลักษณะการใช้คำถามและการใช้ภาษา โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอน สังคมศาสตร์และสังคมศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับมหาบัณฑิต จากนั้นมาปรับปรุงแก้ไข และตัดแบบประเมินไม่เหมาะสมออก จนได้แบบประเมินที่มีความสมบูรณ์ 20 ข้อ ผู้วิจัยได้นำผลการพิจารณาแบบ

ประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมาคำนวณค่า IOC เป็นรายชื่อ พบว่าข้อคำถามของแบบวัดมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินรายชื่อทั้งภาษาความเหมาะสม ผู้วิจัยจึงปรับปรุงแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยฉบับสมบูรณ์ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญโดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาที่ปรึกษา จากนั้นนำแบบวัดที่ปรับปรุงแล้วไปสร้างข้อสอบแบบกลุ่มงานตามจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแบบวัดก่อนและหลังเรียน

2.3.2.8 นำไปทดลองใช้กับผู้เรียนชั้นปีที่ 2 จำนวน 5 คนที่มีลักษณะไม่แตกต่างกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและผ่านการเรียนการสอนมาแล้วเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและการสื่อความหมายของข้อคำถาม

2.3.2.9 ปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.3.2.10 นำแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มผู้เรียนชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน ซึ่งมีลักษณะไม่แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่าง และไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยโดยให้ผู้สอนหลักสูตรวิชาสังคมระดับมหาวิทยาลัย 1 คน

2.3.2.11 จัดพิมพ์เป็นแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย (Research : R2) ทดลองใช้ (Implementation : I)

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

3. กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 การกำหนดประชากร

การศึกษาประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีผู้วิจัยกำหนดให้ประชากรเป็นผู้เรียนทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท SO 211

สังคมวิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
จำนวน 75 คน

3.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้คือ ผู้เรียนทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียน
วิชาโท SO 211 สังคมวิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างมีรายละเอียดดังนี้

- 1) เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดผู้เรียนในแต่ละห้องแบบคละความสามารถ
- 2) มีวิธีคัดเลือกผู้เรียนหลายรูปแบบ เช่น การคัดเลือกผู้เรียนที่มีความรู้
ความสามารถทางด้านวิชาการ และความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ

3.3 คัดเลือกมหาวิทยาลัยที่ใช้ในการทดลองโดยการเลือกแบบเจาะจง
(Purposive selection)

3.4 เลือกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เป็นมหาวิทยาลัยสำหรับการนำ
กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ทั้งนี้เพื่อประเมินประสิทธิภาพของ
กระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากมีคุณลักษณะดังนั้มหาวิทยาลัยมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี
สื่อการเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการส่งเสริมความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ใฝ่
ศึกษารอบคลุมศาสตร์ด้านสังคมศาสตร์และศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถจัดการความรู้
และจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาอย่างบูรณาการ โดยใช้กระบวนการคิดการประยุกต์องค์ความรู้และ
นวัตกรรมได้อย่างเหมาะสม ตลอดจนมีทักษะในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมี
ประสิทธิภาพและปฏิบัติได้ในการแก้ปัญหาที่มีข้อโต้แย้ง โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำมีความ
รับผิดชอบต่อสังคม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้โดยใช้หลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม จริยธรรม
และจรรยาบรรณในวิชาชีพผู้สอนเพื่อที่จะเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี
ประชาธิปไตยซึ่งผู้วิจัยสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงภายในสูงสุดได้

3.5 พิจารณารายวิชาที่จะนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ โดยผู้วิจัย
วิเคราะห์หลักสูตรรายวิชา เพื่อกำหนดรายวิชาที่จะนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ให้เหมาะสม
พิจารณาได้เป็นรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้นผู้เรียนทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท SO 211 สังคม
วิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งจะเป็นแนวทาง

ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ต่อไป

3.8 จัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนามโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของผู้เรียนปริญญาตรีในห้องเรียน

4. ดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

แบบแผนการทดลอง ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี มีการดำเนินการดังนี้

4.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้สอนรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้นกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เรียนทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท SO 211 สังคมวิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 75 คน ที่เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โดยใช้เนื้อหาสังคมวิทยา

1) ชี้แจงให้ผู้เรียนทราบวัตถุประสงค์ในการนำกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

2) ชี้แจงลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บทบาทของผู้เรียนและบทบาทของผู้สอน

3) แนะนำผู้เรียนในการใช้แหล่งทรัพยากรทั้งทางด้านกายภาพและข้อมูลสารสนเทศซึ่งจะส่งเสริมการเรียนรู้แนะนำการใช้เครื่องมือ (tools) การจัดหาเครื่องมือ (equipment) วัสดุต่าง ๆ รวมทั้งการพิจารณาประเมินข้อสารสนเทศจากแหล่งทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับสังคมวิทยา

4) ชี้แจงเกณฑ์การวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงเกณฑ์การประเมินมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

5) ในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้วิจัยให้คำแนะนำและสนับสนุนผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ได้จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน และบันทึกความก้าวหน้าของผู้เรียน

6) ทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ภายในระยะเวลา 15 สัปดาห์ ของภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โดยเริ่มจากการชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล บทบาทของผู้เรียนและบทบาทของผู้สอน โดยผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมไปทดลองใช้มีการดำเนินการดังนี้

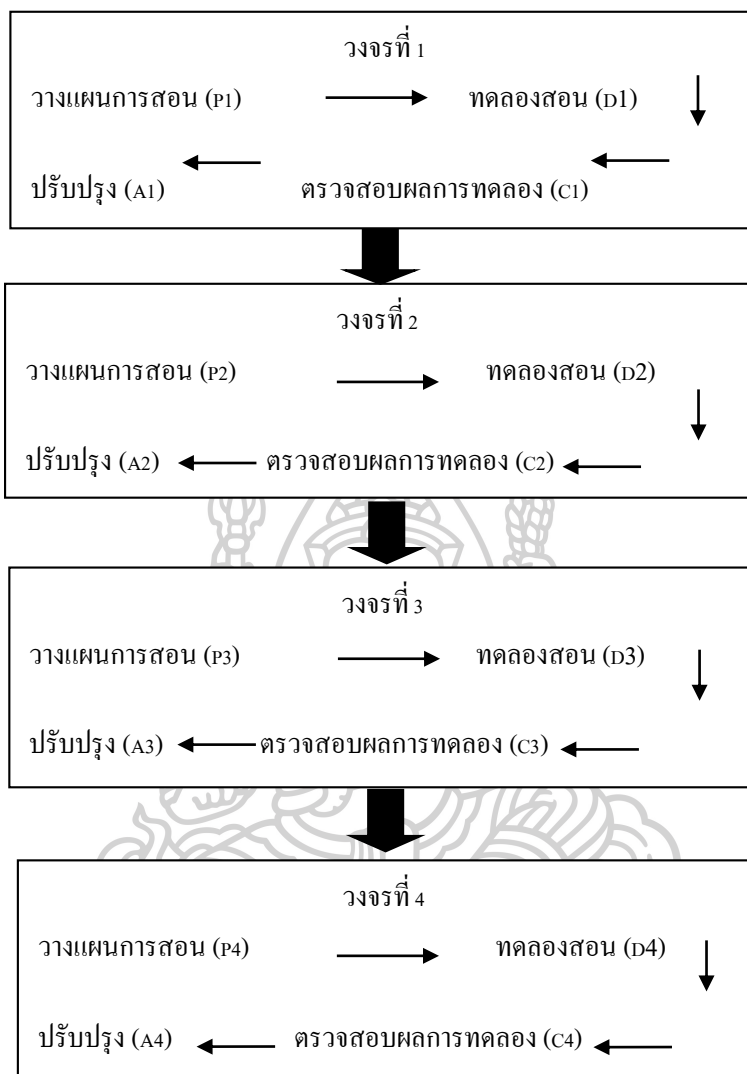
ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 1 แผน เวลาสอน 3 ชั่วโมง ไปทดลองสอน 2 ครั้งกับผู้เรียนผู้เรียนทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท SO 211 สังคมวิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 60 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 แล้วนำผลที่ได้จากการทดลองสอน มาปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน โดยการปรับปรุงของกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วงจร PDCA เพื่อปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพผู้เรียน และเนื้อหาสังคมวิทยา

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) ประเมินผล (Evaluation : E)

ปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนและแก้ไขการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ในการปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้วงจร PDCA สรุปวิธีดำเนินการได้ดังแผนภาพที่ 15

แผนภาพที่ 22 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้วงจร PDCA

จากแผนภาพที่ 22 มีการดำเนินการดังรายละเอียดต่อไปนี้

วงจรถิ่นที่ 1

1) การวางแผน ในวงจรถิ่นที่ 1 ผู้วิจัยเขียนแผนจัดการเรียนรู้ที่ 1-3 ตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ โน้ตค้นคว้าความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา ต้นกำเนิด และพัฒนาการทางสังคมวิทยา และทฤษฎีทางสังคมวิทยาได้

2) การทดลองสอนผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 โดยใช้ขั้นตอนของการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือขั้นปะทะสังสรรค์ ขั้นประเมินสถานการณ์ ขั้นคัดสรรประเด็น ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ขั้นไตร่ตรอง และขั้นสร้างมดีร่วม

3) การตรวจสอบผลการสอนขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบบันทึกหลังการสอนของผู้สอน การร่วมกิจกรรมตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การซักถามตอบคำถามในชั้นเรียน และตรวจผลงานผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนบางส่วนปฏิบัติตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนได้ตามที่วางแผนไว้

ชั้นที่ 1 ขั้นปะทะสังสรรค์ ผู้เรียนบางส่วนมีความมั่นใจในการการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากมาจากต่างคณะ และต่างสาขา และคลื่นปีจึงทำให้ผู้เรียนยังขาดการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนไม่กล้าถามผู้สอนในประเด็นที่ตนเองสงสัยสังเกตได้จากเมื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกหลังจากเรียนเสร็จในคาบเรียนพบว่าในช่วงแรกผู้เรียนยังไม่คุ้นเคยกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะถามตอบผู้เรียนเป็นระยะ ๆ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน กำหนดชิ้นงาน ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน เพราะผู้เรียนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้สอนบรรยายเป็นหลัก และจากที่มีผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกันเพราะมีจากหลายชั้นปีละกันจึงทำให้ผู้เรียนบางคนยังขาดความเข้าใจเมื่อผู้สอนยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา

ชั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์ ผู้เรียนบางส่วนยังไม่สามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจได้เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เข้าใจมโนทัศน์สังคมที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ ผู้สอนจึงอธิบายถึงความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง

สถานการณ์ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ให้ผู้เรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น โดยให้ผู้เรียนตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม พยายามซักถามในประเด็นที่ผู้เรียนสงสัย ด้วยการยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ความสัมพันธ์กันพร้อมให้เหตุผลประกอบ

ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนบางส่วนยังไม่สามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจได้ เนื่องจากผู้เรียนยังไม่เข้าใจมโนทัศน์สังคมที่เชื่อมโยงกับประเด็นที่ผู้เรียนสนใจ ในขั้นนี้จึงทำให้ผู้เรียนบางส่วนยังไม่สามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหาให้มีความชัดเจนได้ เนื่องจากผู้เรียนยังขาดการพิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาได้ ผู้สอนจึงคอยกระตุ้นด้วยการตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนระลึกถึงความรู้เดิม ซักถามในประเด็นที่ผู้เรียนสงสัย และยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ความสัมพันธ์กันกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาด้วยการอธิบายเหตุผลประกอบการแสดงแนวคิดที่มีความสัมพันธ์กัน

ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวมสารสนเทศ กิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้พบว่าผู้เรียนที่เรียนในระดับปีที่ 3-4 มีความรู้ ความสามารถในการสืบเสาะแสวงหาความรู้โดยเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ต้องการและน่าเชื่อถือได้ดีกว่าผู้เรียนที่เรียนในระดับชั้นปีที่ 2 เนื่องจากผู้เรียนในระดับปีที่ 3-4 มีประสบการณ์การสืบเสาะแสวงหาความรู้ที่มากกว่า ผู้สอนจึงขอความร่วมมือให้ปีที่ 3-4 เพื่อทำการแนะนำการสืบเสาะแสวงหาความรู้ให้กับผู้เรียนชั้นปีที่ 2 เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แนะนำช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน และจากการตรวจผลงานของผู้เรียนพบว่าผู้เรียนยังไม่เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการวิเคราะห์ และสังเคราะห์งานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้เรียนจะว่านำข้อมูลที่พบจากการสืบเสาะแสวงหาความรู้มาเขียนเป็นคำตอบโดยไม่ผ่านกระบวนการดังกล่าว ผู้สอนจึงคอยดูแลอำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผน กลยุทธ์วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับประเด็นปัญหาของผู้เรียน

ขั้นที่ 5 ขั้นไตร่ตรอง ผู้เรียนบางส่วนมีการวิเคราะห์ อภิปราย และวิพากษ์ร่วมกันในกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบน้อย เนื่องจากผู้เรียนมาจากต่างคณะและต่างสาขาส่งผลให้ผู้เรียนยังไม่รู้จักกันมากเท่าที่ควรจึงขาดการปฏิสัมพันธ์กันในการนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนในการอภิปรายเพื่อเปรียบเทียบคำตอบของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียน ด้วยการสื่อสารโต้แย้ง และตัดสินคำตอบของตนเองและเพื่อนในชั้นเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง และอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้นได้

และไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับปัญหา ผู้สอนจึงสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ด้วยการตั้งประเด็นคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้แสดงเหตุผล

ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมติร่วม ผู้เรียนบางส่วนมีการไตร่ตรองน้อยเพราะขาดความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่จะเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอย่างริเริ่มและสร้างสรรค์ได้ ส่งผลให้ไม่สามารถอธิบายและเขียนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียน ได้ศึกษาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและชัดเจน ในขณะที่เดียวกันนั้นผู้เรียนยังไม่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและเพื่อนด้วยการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากผู้เรียนไม่มีความคุ้นเคยกันมาก่อนจึงขาดการปฏิสัมพันธ์กัน ผู้สอนจึงต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียน ได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น และคอยตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน โดยซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

4) ประเด็นการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

4.1) เนื่องจากมีผู้เรียนที่คะแนนปีมาเรียนในรายวิชานี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน

4.2) ผู้เรียนบางคนไม่ความเข้าใจกับประเด็นคำถามของผู้สอน

4.3) ผู้เรียนบางส่วนไม่เข้าใจในขั้นของกิจกรรมการเรียนการสอนบางขั้น ดังนั้นผู้สอนจึงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรเพื่อชี้แจง และอธิบายกระบวนการให้ผู้เรียนเข้าใจ

4.4) ผู้เรียนบางส่วนไม่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการแสดงความชอบธรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น มีทั้งกลุ่มผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาโท และลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาเลือก ส่งผลให้ผู้เรียนลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาเลือกไม่มีความกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ

วงจรถี 2

1) การวางแผน ในวงจรถี 2 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากวงจรถี 1 มาปรับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-6 ตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเรื่อง วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและ โครงสร้างทางสังคมดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 18 ประเด็นการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรที่ 1 และผลการแก้ไขปรับปรุง

ประเด็นการปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรที่ 1	ผลการแก้ไขปรับปรุง
1) เนื่องจากมีผู้เรียนที่คละชั้นปีมาเรียนในรายวิชานี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน	ผู้สอนอธิบาย และยกตัวอย่างจากเรื่องที่ยง่ายไปสู่เรื่องที่ยากเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ โน้ตสนัทางสังคมวิทยาได้ถูกต้องและชัดเจน
2) ผู้เรียนบางคนไม่เข้าใจกับประเด็นคำถามของผู้สอน	1) ปรับการตั้งประเด็นคำถามจากง่ายไปสู่คำถามที่ยากขึ้นเนื่องจากผู้เรียนมีระดับความรู้ที่ต่างกัน 2) ผู้สอนตั้งประเด็นคำตอบเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในกิจกรรมการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น
3) ผู้เรียนบางส่วนไม่ความเข้าใจในชั้นของกิจกรรมการเรียนการสอนบางชั้น ดังนั้นผู้สอนจึงต้องใช้เวลาานพอสมควรเพื่อชี้แจง และอธิบายกระบวนการให้ผู้เรียนเข้าใจ	1) ฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์และสังเคราะห์เอกสารและหลักฐานที่น่าเชื่อถือที่มีความสอดคล้องกับประเด็นปัญหาของตนเอง เพื่อใช้ประกอบการอธิบายปัญหาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน 2) ฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงการอธิบาย บอกเปรียบเทียบ และระบุแนวคิดในการแก้ไขปัญหาที่มากขึ้น และช่วยเหลือผู้เรียนบางคนด้วยการชี้แนะและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียบเรียงประโยค โดยฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในการอธิบายแนวคิดต่าง ๆ มากขึ้น
4) ผู้เรียนบางส่วนไม่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการแสดงความชอบธรรมที่แตกต่างกัน เนื่องจากวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น มีทั้งกลุ่มผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาโท และลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาเลือก ส่งผลให้ผู้เรียนลงทะเบียนวิชาสังคมวิทยาเป็นวิชาเลือกไม่มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ	1) ผู้สอนและผู้เรียนจึงต้องมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น 2) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายที่ทำให้ผู้เรียนมีความสนิทกันมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนกล้า วิเคราะห์ อภิปราย และวิพากษ์โต้แย้งร่วมกัน

2) การทดลองสอน ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2-3 โดยใช้ขั้นตอนของการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือขั้นปะทะสังสรรค์ ขั้นประเมินสถานการณ์ ขั้นคัดสรรประเด็น ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ขั้นไตร่ตรอง และขั้นสร้างมโนทัศน์

3) การตรวจสอบผลการสอนตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนการสอน การซักถาม ตอบคำถาม ในชั้นเรียน และผลงานของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติกิจกรรมขั้นตอนการเรียนการสอนได้ตามที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 1 ขั้นปะทะสังสรรค์ ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้นสังเกตได้จากผู้เรียนพูดคุยกันมากขึ้นสามารถตั้งประเด็นคำถามในเรื่องที่ตนเองสงสัย แต่มีผู้เรียนบางส่วนยังมีความมั่นใจน้อยในการแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนมีความเข้าใจโมทัศน์ทางสังคมวิทยาได้ง่ายขึ้นเนื่องจากผู้สอน พยายามย้ำ ซ้ำ ทวน และให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมเพื่อทบทวนโมทัศน์ทางสังคมวิทยาโดยการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เช่นข่าวจากหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นภาพต่อการเข้าใจ และอธิบายด้วยการยกตัวอย่างง่าย ๆ ไปหาตัวอย่างที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ได้อย่างมีความหมายได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ส่วนผู้เรียนที่ยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและผู้สอนมีการกระตุ้นด้วยการตั้งประเด็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนเพื่อลดความกังวลและสร้างความเป็นกันเองระหว่างผู้เรียนด้วยกิจกรรมกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์ ผู้เรียนสามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจเนื่องจากผู้เรียนมีความเข้าใจโมทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจได้อย่างถูกต้อง ผู้เรียนสามารถอธิบายและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยสามารถนำมาเป็นประเด็นในการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและโครงสร้างทางสังคมได้

ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนสามารถเลือกสถานการณ์ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับเรื่องวัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและโครงสร้างทางสังคมได้

เนื่องจากผู้เรียนมีความเข้าใจมโนทัศน์สังคมที่เชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจ โดยสามารถวิเคราะห์และทำความเข้าใจประเด็นปัญหาที่กำหนดได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถสืบเสาะแสวงหาความรู้เรื่อง วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและโครงสร้างทางสังคมจากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและอย่างไรก็ตามผู้เรียนบางส่วนยังยึดการสืบเสาะแสวงหาข้อมูลทางโทรศัพท์มือถือเป็นส่วนใหญ่ซึ่งข้อมูลบางแหล่งยังขาดการอ้างอิง ผู้แต่ง ปีที่แต่ง ชื่อเรื่อง ปีที่เผยแพร่อย่างชัดเจนทำให้ข้อมูลไม่มีความน่าเชื่อถือ ผู้สอนจึงให้คำแนะนำแหล่งข้อมูลที่หลากหลายที่ผู้เรียนสามารถไปศึกษาได้อย่างสะดวกและได้ข้อมูลที่ต้องการ ในขณะที่ผู้เรียนมีจรรยาบรรณด้านวิชาการด้วยการไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น หรือการกระทำใด ๆ ที่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อสังคมและความชอบธรรมในการกระทำของตนเอง

ขั้นที่ 5 ขั้นไตร่ตรอง ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ อภิปราย และวิพากษ์โต้แย้ง และตัดสินใจคำตอบเกี่ยวกับเรื่อง วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและโครงสร้างทางสังคม ร่วมกันในกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ ด้วยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้นตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความสอดคล้องกับปัญหา โดยผู้สอนตั้งประเด็นคำถามที่กระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงเหตุผล

ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมติร่วม ผู้เรียนมีการไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับ วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม และสังคมและโครงสร้างทางสังคม ที่ตนเองสนใจมากขึ้นสังเกตได้จากผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอย่างริเริ่มและสร้างสรรค์ได้ ส่งผลให้สามารถอธิบายและเขียนความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เรียนได้ศึกษาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามหลักฐานเชิงประจักษ์ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

4) การปรับปรุง ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

- 4.1) ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณด้านวิชาการด้วยการไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น
- 4.2) แนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และชี้แนะแนวทางในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่น่าเชื่อถือ ด้วยการชี้แนะ และฝึกให้ผู้เรียนสืบเสาะแสวงหาข้อมูล
- 4.3) ผู้เรียนที่ไม่มีความมั่นใจ และไม่กล้าแสดงออกทั้งการแสดงความคิด และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนสำหรับขั้นตอนการเรียนการสอนนั้นยังคงมี 6 ขั้นตอนหลัก เมื่อ

พิจารณาในภาพรวมของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามที่ได้วางไว้

วงจรถี 3

1) การวางแผน ในวงจรถี 3 ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากวงจรถี 1 มาปรับการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7-9 ตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 19 ประเด็นการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรถี 2 และผลการแก้ไขปรับปรุง

ประเด็นการปรับปรุง	ผลการแก้ไขปรับปรุง
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรถี 2	
1) ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีจรรยาบรรณด้านวิชาการ ด้วยการไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น	- ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญต่อการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลที่ส่งผลเสียต่อบุคคลอื่น โดยยกตัวอย่างปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ของบุคคลที่เกิดขึ้นในสังคม เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี
2) แนะนำแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และชี้แนะแนวทางในการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตที่น่าเชื่อถือ ด้วยการชี้แนะ และฝึกให้ผู้เรียนสืบเสาะแสวงหาข้อมูล	1) ยกตัวอย่างประเด็นปัญหาสังคมที่ผู้เรียนสนใจมา 1 ประเด็นเพื่อใช้เป็นตัวอย่างเพื่ออธิบายให้ผู้เรียนทราบ และเข้าใจถึงสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ควรไปศึกษาเพื่อหาคำตอบ เช่น ปัญหาคนข้างถนน ผู้เรียนสามารถศึกษาหาข้อมูลที่เป็นข้อมูลปริมาณและคุณภาพ ข้อมูลปริมาณ เช่นการใช้แบบสอบถาม สถิติของคนไร้บ้านของ กทม. จากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ข้อมูลคุณภาพ โดยการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น การออกไปสังเกต และสำรวจด้วยตนเอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ฯลฯ

ตารางที่ 19 (ต่อ)

ประเด็นการปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจากวงจรที่ 2	ผลการแก้ไขปรับปรุง
	2) ให้ความรู้กับผู้เรียนเกี่ยวกับการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้องฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงแนวคิดในการแก้ปัญหามากขึ้น และช่วยเหลือผู้เรียนในกลุ่มที่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นด้วยการตั้งประเด็นคำถามกับผู้เรียน
3) ผู้เรียนยังขาดความมั่นใจ และไม่กล้าแสดงออกทั้งการแสดงความคิด และการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน	

2) การทดลองสอน ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4-5 โดยใช้ขั้นตอนของการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน คือขั้นปะทะสังสรรค์ ขั้นประเมินสถานการณ์ ขั้นคัดสรรประเด็น ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ขั้นไตร่ตรอง และขั้นสร้างมติร่วม

3) การตรวจสอบผลการสอนตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนการสอน การซักถาม ตอบคำถามในชั้นเรียน และผลงานของผู้เรียน พบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการเรียนการสอนได้ตามที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 1 ขั้นปะทะสังสรรค์ ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถสามารถเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมกำเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม โดยการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัญหาทางสังคม ได้อย่างถูกต้องชัดเจน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนมีความสนิทสนมกันมากขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์ ผู้เรียนสามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมกำเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ ด้วยการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนสามารถคัดเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม ได้เพื่อใช้ในการศึกษาหาคำตอบที่ตนเองต้องการทราบ

ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ขั้นที่ 5 ขั้นไตร่ตรอง ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยด้วยวิธีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม ที่เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมิตรร่วม ผู้เรียนสามารถลงข้อสรุปด้วยการแสดงความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้สืบเสาะแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับเรื่องกลุ่มและองค์การ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และพฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม ได้

4) การปรับปรุง ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

จากการจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนการสอนตามกระชั้นต่าง ๆ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติกิจกรรมที่วางแผนไว้

สำหรับขั้นตอนการเรียนการสอนนั้นยังคงมี 6 ขั้นตอนหลัก เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ตามที่ได้วางไว้

วงจรที่ 4

1) การวางแผน ในวงจรที่ 4 ผู้วิจัยวางแผนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10-12 ตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ โนทัศน์ทางสังคมวิทยาเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

2) การทดลองสอน ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6-7 โดยใช้ขั้นตอนของการเรียนการสอน 6 ขั้น คือขั้นปะทะสังสรรค์ ขั้นประเมินสถานการณ์ ขั้นคัดสรรประเด็น ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ขั้นไตร่ตรอง และขั้นสร้างมิตรร่วม

3) การตรวจสอบผลการสอนตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากแบบบันทึกหลังการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนการสอน การซักถาม ตอบคำถาม

ในชั้นเรียน และผลงานของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนสามารถปฏิบัติปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่วางแผนไว้

ขั้นที่ 1 ขั้นประทะสังสรรค์ ผู้เรียนสามารถเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยสามารถยกตัวอย่างประเด็นปัญหาสังคมที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น สังเกตได้จากผู้เรียนมีปฏิกริยากับเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนต่อการแสดงความคิดเห็น

ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์ ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ ด้วยการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนสามารถคัดเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจเกี่ยวกับเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เพื่อใช้ในการศึกษาหาคำตอบที่ตนเองต้องการทราบ

ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวมสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้จากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

ขั้นที่ 5 ขั้นไตร่ตรอง ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ ด้วยการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคม

ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมติร่วม ผู้เรียนสามารถลงข้อสรุปด้วยการแสดงความคิดเห็นจากข้อมูลที่ได้สืบเสาะแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับเรื่องสถาบันทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้

4) การปรับปรุง ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

ในวงจรรนี้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้วางแผนไว้ ดังนั้นในวงจรรนี้จึงไม่ได้มีการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

จากการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้วงจร PDCA จะได้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมประกอบด้วย 6 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนประกอบด้วยขั้นย่อย ๆ ดังนี้ขั้นตอนการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอ ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ สังคมวิทยาโดย

- 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้นและยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนรับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์สังคมวิทยาจากผู้สอน และทำความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ด้วยการซักถามในประเด็นที่สงสัย และตอบคำถามถึงความรู้ ความเข้าใจเดิม

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

เป็นขั้นผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน

- 1) ผู้สอนตรวจความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาศึกษา ด้วยคำถามนำผู้เรียนเมื่อผู้เรียนตอบ แล้วร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์เดิม
- 2) ผู้เรียนทำความเข้าใจและพิจารณาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นพร้อมประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคม

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ

1) ผู้เรียนวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหาให้มีความชัดเจน พิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย

2) ผู้เรียนตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม ด้วยการยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ความสัมพันธ์เหมือนกัน พร้อมกับให้เหตุผลประกอบการแสดงแนวคิด

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกเมื่อผู้เรียนต้องการ

1) ผู้สอนตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดและวางแผนดำเนินการสืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนสืบหาข้อมูลมาจากหลายแหล่ง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ

2) ผู้เรียนเสนอแนวทางในการวางแผนดำเนินงานในการแก้ปัญหาสังคม ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม และแนวทางในการสร้างข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ใ้ใคร่ตรง

เป็นขั้นที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหา โดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างใคร่ตรงและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1) ผู้สอนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่ศึกษา

โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยามาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอภิปรายร่วมกันเพื่อหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

2) ผู้เรียนดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ด้วยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น และซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย

3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในการอภิปรายเพื่อระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้นเรียน

4) ผู้เรียนดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมกับปัญหา

5) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการอธิบาย วิเคราะห์

6) ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองแก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนใช้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาโดยการวิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจ

1) ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน ด้วยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยการแสดงความคิด และยอมรับความคิดของกันและกัน โดยไม่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน

สรุปขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีแนวการสอน และวิธีสอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน แนวการสอน และวิธีสอนของ
กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นตอนการเรียน การสอน	กิจกรรมการเรียน การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียน การสอน
<p>ขั้นที่ 1 ขั้นปะทะสังสรรค์</p> <p>ผู้เรียนและผู้สอนมีการวาง จุดมุ่งหมายในการเรียนการ สอน การสร้างชิ้นงาน ข้อตกลง และการ วัตถุประสงค์ ประเมินผลร่วมกัน จากนั้น ผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ทาง สังคมวิทยา</p>	<p>1) ผู้สอนและผู้เรียนอภิปราย ร่วมกัน ในการ กำหนด ข้อตกลง และ การ วัตถุประสงค์ ประเมินผลในรายวิชาร่วมกัน จากนั้นผู้สอน</p> <p>2) ผู้สอนนำเสนอ มโนทัศน์ ทางสังคมวิทยา ตามเนื้อหา สาระที่เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ความเข้าใจในมโน ทัศน์ที่เรียน</p> <p>3) ผู้สอนนำเสนอปัญหาสังคม ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อใช้เป็น ประเด็น ตัวอย่าง ที่ มี ความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อ</p>	<p>1) วิธีสอนแบบการอภิปราย</p> <p>2) วิธีสอนแบบการใช้กรณี ตัวอย่าง</p> <p>3) วิธีสอนโดยใช้ปัญหา เป็นฐาน</p> <p>4) วิธีสอนที่เน้นทักษะ กระบวนการคิด</p> <p>5) วิธีสอนด้วยการค้นพบ</p>

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียน การสอน	กิจกรรมการเรียน การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียน การสอน
	นำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นที่มีวิธีการแก้ปัญหาหลากหลายวิธีแก่ผู้เรียนโดยใช้รูปภาพ บทความ คลิปวิดีโอสถานการณ์ข่าว หนังสือพิมพ์ ที่ผู้เรียนผู้เรียนคุ้นเคย	
<p>ขั้นที่ 2 ขั้นประเมินสถานการณ์</p> <p>ผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของประเด็นปัญหาสังคมที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจน และมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน</p>	<p>1) ผู้เรียนวิเคราะห์โดยใช้ความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาต่อสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น</p> <p>3) ผู้สอนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์ที่ผู้เรียนเคยพบถึงประเด็นปัญหาสังคมที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ผู้สอนกำหนดกับสถานการณ์อื่นๆ</p>	<p>1) วิธีสอนแบบการอภิปราย</p> <p>2) วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน</p> <p>3) วิธีสอนเชิงประสบการณ์</p> <p>4) วิธีสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน</p> <p>5) วิธีสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด</p> <p>6) วิธีสอนจากการสืบค้น</p> <p>7) วิธีสอนด้วยการค้นพบ</p>

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนรู้ การสอน	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียนรู้ การสอน
<p>ขั้นที่ 3 ขั้นคัดสรรประเด็น ผู้เรียนเลือกประเด็นที่ ตนเองสนใจจะศึกษา เพื่อ ค้นหาคำตอบตามที่ต้องการ ทราบ</p>	<p>1) ผู้เรียนสนทนากันในกลุ่ม เพื่อคัดสรรประเด็นปัญหาที่ เองสนใจโดยวิเคราะห์ถึง ประเด็นปัญหา เพื่อนำไปสู่ ความเข้าใจโน้ตค้นทาง สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์ กับปัญหา โดยผู้สอนคอย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรม</p> <p>2) ผู้สอนดำเนินการอภิปราย เพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเกี่ยวกับความถูกต้อง ในการคัดเลือกประเด็นปัญหา ของผู้เรียน</p> <p>3) ผู้เรียนนำเสนอข้อมูล ที่เกี่ยวข้องพร้อมกับเหตุผลต่อ การคัดเลือกประเด็นปัญหาที่ สนใจ</p>	<p>1) วิธีสอนแบบการอภิปราย</p> <p>2) วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมเป็น ฐาน</p> <p>3) วิธีสอนเชิงประสบการณ์</p> <p>4) วิธีสอนโดยใช้ปัญหาเป็น ฐาน</p> <p>5) วิธีสอนที่เน้นทักษะ กระบวนการคิด</p> <p>6) วิธีสอนจากการสืบค้น</p> <p>7) วิธีสอนด้วยการค้นพบ</p>

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนรู้ การสอน	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียนรู้ การสอน
<p>ขั้นที่ 4 ขั้นรวบรวม สารสนเทศ</p> <p>ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา โดยการศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลและหลักฐานสนับสนุนการแก้ปัญหาผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกเมื่อผู้เรียนต้องการ</p>	<p>1) ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องของปัญหาและประเมินปัญหา สังคมที่กำหนดให้เพื่อนำไปสู่การวางแผนแนวทางในการแก้ปัญหา</p> <p>2) ผู้เรียนสืบเสาะแสวงหาความรู้จาก หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ แหล่งข้อมูลที่มา จากตัวบุคคล อินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายและวิเคราะห์ในกรอบปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น</p> <p>3) ผู้สอนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสืบเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ผู้เรียนต้องการ</p>	<p>1) วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน</p> <p>2) วิธีสอนเชิงประสบการณ์</p> <p>3) วิธีสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด</p> <p>4) วิธีสอนการบริการ</p> <p>5) วิธีสอนจากการสืบค้น</p> <p>6) วิธีสอนด้วยการค้นพบ</p>

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียน การสอน	กิจกรรมการเรียน การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียน การสอน
<p>ขั้นที่ 5 ขั้นใคร่ครวญไตร่ตรอง ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อตอบคำถามปัญหาโดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างมีความสำนึกครุ่นคิดเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจโมทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม</p>	<p>1) ผู้สอนดำเนินการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับความถูกต้องและประสิทธิภาพของขั้นตอนการแก้ปัญหาที่หลากหลายและการตีความสถานการณ์ปัญหา</p> <p>2) ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นจากการที่ได้ไปศึกษาหาข้อมูลมาเรียบร้อยแล้ว</p> <p>3) ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายร่วมกันของผู้เรียน</p> <p>4) สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้การอ้างเหตุผลและกลวิธีการแก้ปัญหาจากที่ได้สืบค้นหาข้อมูล</p>	<p>1) วิธีสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน</p> <p>2) วิธีสอนเชิงประสบการณ์</p> <p>3) วิธีสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน</p> <p>4) วิธีสอนที่เน้นทักษะกระบวนการคิด</p> <p>5) วิธีสอนจากการสืบค้น</p> <p>6) วิธีสอนด้วยการค้นพบ</p>

ตารางที่ 20 (ต่อ)

ขั้นตอนการเรียนรู้ การสอน	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	วิธีสอน/เทคนิคการเรียนรู้ การสอน
	5) ผู้เรียนร่วมอภิปราย เปรียบเทียบคำตอบของตนเอง กับเพื่อนในกลุ่ม และตัดสิน คำตอบของตนเอง วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับ แนวทางในการแก้ปัญหา	
	6) ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหาด้วย ตนเองหรือร่วมกันแก้ปัญหา ของกลุ่ม	
ขั้นที่ 6 ขั้นสร้างมิตรร่วม ผู้เรียนและผู้สอนแสดง ความคิดเห็นและหาข้อสรุป ตกลงร่วมกัน จากผลที่ศึกษา มาด้วยการพูดและการเขียน	1) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกัน อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อตรวจสอบโน้ตค้นทาง สังคมวิทยากับความสัมพันธ์ กับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น	1) วิธีสอนโดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน 2) วิธีสอนเชิงประสบการณ์ 3) วิธีสอนโดยใช้ปัญหา เป็นฐาน 4) วิธีสอนที่เน้นทักษะ กระบวนการคิด 5) วิธีสอนด้วยการค้นพบ

4.2 การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยทดสอบผู้เรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัด 2 ฉบับ
ดังต่อไปนี้

- 1) วัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาด้วยแบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
- 2) วัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้วยแบบวัดคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ for WINDOW ดังนี้

5.1.1 เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของนิสิตระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

5.1.2 เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์จากแบบบันทึกสำหรับผู้สอน แบบบันทึกการตรวจผลงานของผู้เรียน และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนของนิสิต แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและจัดหมวดหมู่ และนำเสนอในลักษณะพรรณนาความ

5.2.1) อ่านข้อมูลในบรรทุกสำหรับผู้สอน แบบบันทึกการตรวจผลงานนิสิต แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน

5.2.2) นำข้อมูลจากแบบบันทึกต่าง ๆ มาจัดไว้เป็นหมวดหมู่ ดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี

ประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) การมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และการมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen)

5.2.3) พิจารณาข้อมูลส่วนต่าง ๆ ในข้อ 5.2.2 ที่แสดงถึงพัฒนาการของผู้เรียนในการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) การมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และการมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) แล้วสรุปผลจากการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อ

ความสามารถในการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

การประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอน

การประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

1. นำคู่มือการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีซึ่งเป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอนหรือผู้ที่นำไปใช้มีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน

1.2 หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

1.3 วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

1.4 ขั้นตอนการเรียนการสอน

1.5 บทบาทครูและบทบาทของผู้เรียน

1.6 การวัดและประเมินการเรียนการสอน

1.7 แนวทางการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้

เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบถึงความเหมาะสมและสอดคล้องของกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอน ด้านสังคมวิทยา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

2. ออกแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยออกแบบประเมินแบบประมาณค่าเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง	มีความสอดคล้องมากที่สุด
ระดับคะแนน 4 หมายถึง	มีความสอดคล้องมาก
ระดับคะแนน 3 หมายถึง	มีความสอดคล้องปานกลาง
ระดับคะแนน 2 หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อย
ระดับคะแนน 1 หมายถึง	มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

3. นำแบบประเมินตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านประเมิน จำนวน 9 คน

4. นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบระดับความเหมาะสม และสอดคล้องโดยใช้ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 3 ประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

หลักการ

หลักการของกระบวนการเรียนการสอนได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญ สาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และสาระสำคัญของทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งหลักการของกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์ต่อปัญหาสังคมที่สงสัยโดยการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการแก้ปัญหา
2. การอภิปรายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอ้างเหตุผลตามหลักและ ทฤษฎีสังคมวิทยาด้วยการแสวงหาความรู้แล้วนำมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนด แนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม
3. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใคร่ครวญเพื่อความชัดเจน และถูกต้อง
4. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโต้แย้ง และสะท้อนปัญหาาร่วมกัน โดยใช้หลักการและแนวคิดประกอบการพิสูจน์ปรากฏการณ์ทางสังคม และสรุปผลเป็นมติร่วมของ กลุ่มเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการ ก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

1. เพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตปริญญาตรี
2. เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสำหรับ นิสิตปริญญาตรี ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ประทะสังสรรค์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การวางเงื่อนไข กติกา สร้างชิ้นงาน และการวัดประเมินผลร่วมกันจากนั้นผู้สอนนำเสนอ ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์สังคมวิทยาโดย

- 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้นและยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนรับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์สังคมวิทยาจากผู้สอน และทำความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ด้วยการซักถามในประเด็นที่สงสัย และตอบคำถามถึงความรู้ความเข้าใจเดิม

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

เป็นขั้นผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน

- 1) ผู้สอนตรวจสอบความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาศึกษา ด้วยคำถามนำผู้เรียนเมื่อผู้เรียนตอบ แล้วร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์เดิม
- 2) ผู้เรียนทำความเข้าใจและพิจารณาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นพร้อมประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคม

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์ สังคมวิทยาที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ

- 1) ผู้เรียนวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหา ให้มีความชัดเจน พิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย
- 2) ผู้เรียนตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม ด้วยการยกตัวอย่างปัญหา สังคมที่ความสัมพันธ์เหมือนกัน พร้อมกับให้เหตุผลประกอบการแสดงแนวคิด

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหาเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวก เมื่อผู้เรียนต้องการ

- 1) ผู้สอนตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดและวางแผนดำเนินการ สืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสืบเสาะ แสวงหาความรู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนสืบหาข้อมูลมาจากหลายแหล่ง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 2) ผู้เรียนเสนอแนวทางในการวางแผนดำเนินงานในการแก้ปัญหาสังคม ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา เป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม และแนวทางในการสร้างข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง

เป็นขั้นที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหา โดยวิเคราะห์ถึง ประเด็นปัญหาอย่างไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

- 1) ผู้สอนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่ศึกษา

โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอภิปรายร่วมกันเพื่อหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

2) ผู้เรียนดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ด้วยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น และซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย

3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในการอภิปรายเพื่อระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้นเรียน

4) ผู้เรียนดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมกับปัญหา

5) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการอธิบาย วิเคราะห์

6) ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองแก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนใช้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาโดยการวิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจ

1) ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน ด้วยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยการแสดงความคิด และยอมรับความคิดของกันและกัน โดยไม่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนของนิสิต 3 ระยะ ได้แก่ การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวัดและประเมินผลมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยาและแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

2. การวัดและประเมินผลมโนทัศน์สังคมวิทยา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในระหว่างการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้วิธีการสังเกต การตอบคำถาม การอภิปราย การเขียนคำตอบ การซักถามร่วมกัน การประเมินสถานการณ์ปัญหา การคัดสรรประเด็น การรวบรวมสารสนเทศ การไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วมกันของนิสิต

3. การวัดและประเมินผลมโนทัศน์สังคมวิทยา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตหลังเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้วิธีประเมินจากแบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา และแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

**ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม**

การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี นำไปทดลองใช้กับนิสิตที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา so 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 1 ห้อง เพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ห่มโนทัศน์สังคมวิทยาก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต
2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

1. ผลการวิเคราะห์ห่มโนทัศน์สังคมวิทยาก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

ผลการวิเคราะห์ห่มโนทัศน์สังคมวิทยาก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนมโนทัศน์สังคมวิทยาก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

กลุ่มทดลอง	N	df	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
				\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	
มโนทัศน์สังคมวิทยา	75	74	100	30.97	8.22	66.29	11.05	32.419*

* $p < .05$

จากตารางที่ 21 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยสมโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหลังเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 20 ผู้วิจัยได้สรุปค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) ด้านมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) และคะแนนเฉลี่ยรวมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย (characteristic of citizen in democratic) ก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตกลุ่มทดลองได้ดัง ตารางที่ 22 ดังนี้

ตารางที่ 22 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในแต่ละด้านก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
คะแนนเฉลี่ยรวมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย (characteristic of citizen in democratic)	3.82	.260	4.21	.239	14.170*

* $p < .05$, $df = 74$

จากตารางที่ 22 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหลังทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏในตารางที่ 23 ผู้วิจัยได้สรุปค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) ด้านมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) และคะแนนเฉลี่ยรวมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย (characteristic of citizen in democratic) ก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิตได้ดังตารางที่ 23 ดังนี้

ตารางที่ 23 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยมีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	3.93	.350	4.22	4.274	8.031	มาก
1. เมื่อนิสิตได้รับมอบหมายภาระงานต่างๆให้ทำ นิสิตจะทำด้วยความพยายามจนสำเร็จ ตามวันและเวลาที่กำหนด	4.38	.744	มากที่สุด	4.45	.660	มากที่สุด
2. นิสิตจะแยกประเภทของขยะก่อนทิ้งขยะลงถังทุกครั้ง	3.31	.977	มาก	3.87	.923	มาก
3. เมื่อนิสิตต้องการทิ้งขยะแต่ไม่มีถังขยะอยู่ใกล้ๆ นิสิตยินดีที่จะเดินหาจนกว่าจะเจอถังขยะ	4.34	.837	มากที่สุด	4.47	.620	มากที่สุด
4. นิสิตยินดีที่จะใช้ถุงกระดาษแทนถุงพลาสติกแม้ว่าราคาจะแพงกว่ากันเล็กน้อย	3.74	1.00	มาก	4.22	.772	มากที่สุด
5. นิสิตสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นใน	3.48	.912	มาก	4.38	.928	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
มหาวิทยาลัย ชุมชน ประเทศ และ ภูมิภาคต่างๆของโลก						
6. เมื่ออยู่ในที่สาธารณะ นิสิตให้ ความสำคัญต่อการสำรวจมารยาท ที่ดีโดยไม่รบกวนคนอื่น	4.45	.680	มากที่สุด	4.32	.715	มากที่สุด
7. นิสิตช่วยประหยัดพลังงานของส่วน รวมโดยปิดทุกครั้งเมื่อใช้งานเสร็จ เรียบร้อยแล้ว	4.05	.776	มาก	4.35	.703	มากที่สุด
8. นิสิตมีส่วนร่วมในการวางแผน โดย คิดอย่างไตร่ตรองรอบคอบก่อนลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง	3.94	.749	มาก	4.30	.708	มากที่สุด
9. เมื่อนิสิตได้รับข่าวสาร นิสิตจะสืบ ค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งที่ หลากหลายเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง	4.01	.716	มาก	4.32	.658	มากที่สุด
10. เมื่อนิสิตทำผิด โดยทำให้ผู้อื่น เดือดร้อนจากการกระทำของตนเอง นิสิตจะแสดงการขอโทษทุกครั้ง	4.47	.699	มากที่สุด	4.32	.677	มากที่สุด
11. นิสิตได้นำความรู้ ประสบการณ์ จากห้องเรียนในมหาวิทยาลัยเพื่อนำไป บริการ หรืออาสาต่อชุมชน และสังคม ตามโอกาสที่เหมาะสม	3.78	.754	มาก	4.17	.715	มาก
12. นิสิตไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทุกครั้งที่มี โอกาสทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและ ระดับประเทศ	3.64	1.012	มาก	4.19	.795	มาก
13. นิสิตไม่เคยทุจริตการสอบ หรือ ลอกผลงานคนอื่น	3.81	.828	มาก	4.09	.830	มาก

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
14. ก่อนนำข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง ฉันจะพิจารณาเลือกเฉพาะข้อมูลที่ น่าเชื่อถือและเหมาะสมเท่านั้น	4.04	.697	มาก	4.23	.742	มากที่สุด
15. เวลาจัดทำรายงาน/วิจัย/บทความ/ โครงการ นิติตจะระบุแหล่งที่มาของ ข้อมูลที่ใช้ประกอบทุกครั้ง	4.04	.733	มาก	4.23	.647	มากที่สุด
16. เวลาที่นิติตไปใช้บริการห้องสมุด ห้องน้ำ ห้องเรียน และโรงอาหาร นิติต จะเข้าแถว และเวลาก่อนออกจาก สถานที่ดังกล่าว นิติตจะดูแลเรียบร้อย และความสะอาดอยู่เสมอ	4.26	.715	มากที่สุด	4.42	.656	มากที่สุด
17. นิติตไม่เคยคุยกันเสียงดังจนรบกวน เพื่อน และไม่ใช้มือถือขณะที่เรียนใน ชั้นเรียน	3.17	.992	ปานกลาง	3.88	.903	มาก
18. นิติตคิดได้ตรงอย่างคึกก่อนจะพูด หรือทำอะไรลงไปต่อสังคม	3.75	.728	มาก	4.18	.683	มาก
19. เมื่อเกิดปัญหาขึ้น นิติตจะคิดหาวิธี แก้ปัญหาและเลือกนำวิธีที่ดีที่สุดมา แก้ปัญหา	4.01	.639	มาก	4.29	.625	มากที่สุด
20. การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจาก ตัวนิติตเอง โดยการไม่เป็นฝ่ายเริ่มก่อ ปัญหา	4.09	.830	มาก	4.44	.639	มากที่สุด
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	3.75	.337	4.10	.322	7.863	มาก
21. นิติตมีการรับและส่งข้อมูลข่าวสาร ผ่านทาง Facebook Line, Instagram	4.17	.785	มาก	4.40	.634	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
E-mail อย่างสร้างสรรค์ และมี วิจารณ์โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อ ตนเองและผู้อื่นเสมอ						
22. เวลาทำกิจกรรมกลุ่มนิสิตยอมรับ ความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มทุกครั้ง เสมอ	4.16	.745	มาก	4.35	.532	มากที่สุด
23. นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมด้วย ความเต็มใจทุกครั้ง	3.91	.729	มาก	4.19	.689	มาก
24. นิสิตยอมรับกฎ ระเบียบ กติกา เงื่อนไข พร้อมปฏิบัติตามทุกครั้ง กำหนดร่วมกัน	3.88	.725	มาก	4.38	.670	มากที่สุด
25. เวลาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของ สังคม นิสิตจะมีข้อเสนอแนะที่เป็น ประโยชน์ ด้วยเหตุและผลทุกครั้ง	4.01	.734	มาก	4.35	.580	มากที่สุด
26. นิสิตให้ความสำคัญกับการจับจ่าย สินค้าด้วยความจำเป็นเท่านั้น	3.68	.910	มาก	4.10	.804	มาก
27. นิสิตให้ความร่วมมือในการแยก ประเภทขยะก่อนทิ้งทุกครั้ง	3.86	.643	มาก	4.19	.650	มาก
28. เวลาจัดกิจกรรมการเรียนใน ห้องเรียน นิสิตให้ความร่วมมือในการ แสดงความคิดเห็นต่ออาจารย์และ เพื่อนๆเสมอ	3.78	.805	มาก	4.23	.724	มากที่สุด
29. เมื่อมีการทุจริต ความไม่โปร่งใส ต่างๆ นิสิตได้มีกรร่วมกลุ่มกันเพื่อ ตรวจสอบหรือต่อต้านโดยไม่เพิกเฉย ในสิ่งที่ผิด	3.35	.984	ปานกลาง	3.91	.876	มาก

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
30. นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมอาสาบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม	3.58	1.030	มาก	3.66	.821	มาก
31. นิสิตเข้าร่วมเครือข่ายนิสิตนักศึกษาเพื่อรวมกันเคลื่อนไหวก่อให้เกิดกิจกรรมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อยู่เสมอ	3.09	1.216	ปานกลาง	3.35	1.023	มาก
32. นิสิตมีการรวมกลุ่มกันเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ และสื่อการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	3.22	1.008	ปานกลาง	3.82	.914	มาก
33. การกระทำของนิสิตเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหา นิสิตจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหานั้นได้	3.38	.779	ปานกลาง	3.71	.776	มาก
35. นิสิตเห็นความสำคัญในความคิดเห็นและผลงานของเพื่อนในกลุ่ม	3.97	.778	มาก	4.27	.719	มากที่สุด
36. เมื่อเพื่อนในกลุ่มมีปัญหาในการทำงาน นิสิตจะช่วยคิดหาทางแก้ไขเพื่อให้งานกลุ่มเสร็จทันเวลาที่กำหนด	3.94	.767	มาก	4.16	.779	มาก
37. นิสิตยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการซ่อมแซมและพัฒนา มหาวิทยาลัย วัด และชุมชน	3.57	.938	มาก	3.81	.670	มาก
38. นิสิตชอบการเดินทางโดยรถสาธารณะ เพราะสามารถช่วยลดพิษจากการใช้รถยนต์ส่วนตัว	3.66	.821	มาก	4.22	.681	มากที่สุด
39. นิสิตชอบที่จะสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ความรู้ความสามารถมาประยุกต์และดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น	3.82	.721	มาก	4.22	.641	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
40. นิสิตเห็นความสำคัญในความ คิดเห็นและผลงานของเพื่อนในกลุ่ม	4.05	.667	มาก	4.22	.681	มากที่สุด
41. นิสิตเห็นว่าวิธีการที่จะทำให้การ ปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบ ความสำเร็จคือ คนในสังคมปฏิบัติตาม กติกาอย่างเคร่งครัด	3.96	.751	มาก	4.49	.553	มากที่สุด
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยด้านมีความเป็นธรรมใน สังคม (Justice Oriented Citizen)	3.77	.310	4.30	.285	13.744	มาก
42. นิสิตร่วมกันคนอื่นได้โดยยอมรับ ฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยไม่ วิวาท ขัดแย้งกัน	4.05	.759	มาก	4.31	.654	มากที่สุด
43. เมื่อมีเหตุการณ์ไม่ปกติในกลุ่ม เพื่อนนิสิตจะคอยประสานจุดเหมือน ขจัดจุดที่ต่าง โดยแสวงหาจุดร่วมใน การอยู่และทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ	3.83	.616	มาก	4.10	.718	มาก
44. นิสิตไม่เคยเอาไรต์เอาเปรียบคนอื่นที่ เป็นประโยชน์ต่อส่วนตัวและส่วนรวม	3.82	.683	มาก	4.32	.785	มากที่สุด
45. นิสิตมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองทั้ง ด้านความคิดและการแสดงพฤติกรรม	3.75	.746	มาก	4.22	.754	มากที่สุด
46. นิสิตมีการให้อภัยกับผู้อื่นในเรื่อง ต่างๆ ที่ควรให้อภัยกันได้	4.10	.718	มาก	4.23	.705	มากที่สุด
47. เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่พึงปรารถนา กับนิสิต นิสิตจะมีวิธีการต่างๆ เพื่อลด การปะทะความรุนแรงด้านกระทำต่าง ๆ ให้ดีขึ้นหรือคลี่คลายลงเสมอ	3.77	.667	มาก	4.27	.662	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
48. นิสิตยอมรับกติกา ระเบียบ ข้อบังคับ เงื่อนไขที่สังคมกำหนดขึ้น ด้วยความเต็มใจและปฏิบัติตามทุกครั้งเสมอ	3.71	.723	มาก	4.31	.693	มากที่สุด
49. นิสิตให้ความสนใจต่อการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการทำงานในส่วนอื่นๆ ที่เห็นว่าไม่ปกติ	3.66	.771	มาก	4.23	.686	มากที่สุด
50. นิสิตได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐในด้านต่าง ๆ อย่างทั่วถึง	3.36	.931	ปานกลาง	4.18	.739	มาก
51. นิสิตไม่เคยให้อำนาจของเงินหรือวัตถุอื่นๆ เข้ามารอบงำ เพื่อจูงใจให้กระทำความผิด	3.78	.968	มาก	4.19	.708	มาก
52. นิสิตให้ความสนใจต่อการจัดเวทีเพื่อแสดงถึงความเป็นธรรมในสังคม โดยการถกเถียงด้วยเหตุผลในบางโอกาส	3.14	.996	ปานกลาง	4.06	.864	มาก
53. อาจารย์ผู้สอนให้ความสนใจต่อนิสิตนักศึกษาเท่าเทียมกัน โดยไม่มีอคติกับนิสิตเป็นรายบุคคล	3.84	.844	มาก	4.38	.670	มากที่สุด
54. เมื่อนิสิตมีความคิดเห็นไม่ตรงกับเพื่อนผู้สอนจะการชี้แจงอย่างมีเหตุผล	3.87	.714	มาก	4.35	.664	มากที่สุด
55. การปฏิบัติของอาจารย์ผู้สอนทำให้นิสิตรู้สึกว่าตนมีสิทธิเสรีภาพในการที่จะคิดและทำในเรื่องต่างๆ ภายใต้งกติกาของชั้นเรียน	3.88	.778	มาก	4.40	.712	มากที่สุด

ตารางที่ 23 (ต่อ)

หัวข้อ	ก่อนเรียน		ความหมาย	หลังเรียน		ความหมาย
	\bar{X}	SD		\bar{X}	SD	
56. นิสิตยอมรับและปฏิบัติตามมติของ คนส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากในสังคม แม้ว่าจะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3.84	.828	มาก	4.25	.728	มากที่สุด
57. การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น นั้น ไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลที่ผู้อื่น คิดต่างจากนิสิต	3.75	.781	มาก	4.43	.594	มากที่สุด
58. นิสิตมีส่วนร่วมต่อการแก้ปัญหา การละเมิดสิทธิเสรีภาพของคนอื่น	3.95	.841	มาก	4.48	.576	มากที่สุด
59. เมื่อมีข้อขัดแย้งกันในกลุ่มนิสิต สามารถชักจูงให้ทุกคนภายในกลุ่มกับ มาทำงานร่วมกันได้	3.69	.674	มาก	4.38	.608	มากที่สุด
60. นิสิตวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ฝ่าย ตรงกันข้ามทางการเมืองมีความ แตกต่างจากนิสิตเพื่อทำความเข้าใจ และคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการ พัฒนาสังคมร่วมกัน	3.70	.689	มาก	4.42	.676	มากที่สุด
61. ถ้าสิ่งทีนิสิตจะทำนั้นส่งผลทางลบ ต่อผู้อื่น นิสิตจะไม่ทำ	4.01	.786	มาก	4.49	.553	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมคุณลักษณะความเป็นพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย (characteristic of citizen in democratic)	3.82	.260	4.21	.239	14.170	มาก

จากตารางที่ 23 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหลังทดลองสรุปค่าเฉลี่ยของคะแนนกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งสามคือ ด้านความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และด้านมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) อยู่ในระดับมาก และคะแนนเฉลี่ยรวมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย (characteristic of citizen in democratic) พบว่าอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยผู้วิจัยนำผลการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนผลการตรวจแบบฝึกหัดและการตอบคำถามในชั้นเรียน ผลการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการรวมทั้งผลการปฏิบัติการสอน ปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในขณะที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองจากแบบบันทึกของผู้สอนมาจัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อหาข้อสรุปและประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งได้ 2 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านนวัตกรรมสังคมวิทยา

การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้นิสิตได้เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นร่วมกันต่อปัญหาที่สงสัยโดยการตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการแก้ปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาคำด้วยการอ้างเหตุผลตามหลักและทฤษฎีสังคมวิทยา ผ่านการ

อภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อเท็จจริงการวิเคราะห์สาเหตุและผลกระทบจากปรากฏการณ์ทางสังคม ด้วยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทฤษฎีสังคมวิทยาและแลกเปลี่ยนความรู้ผลการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ผ่านการวิพากษ์เพื่อได้มติร่วมของกลุ่มผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการดังกล่าว สามารถสรุปดังนี้

2.1.1 การอธิบายความคิดรวบยอดทางสังคมวิทยา

จากการพิจารณาข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนิสิต และจากแบบบันทึกพฤติกรรมนิสิต พบว่าในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นิสิตประมาณ ร้อยละ 60 ไม่สามารถอธิบายความคิดรวบยอดสังคมได้ นิสิตบางคนยังขาดความเข้าใจเมื่อผู้สอนยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา เนื่องจากไม่สามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจเพราะไม่สามารถเชื่อมโยงความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยากับประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจ และเมื่อนิสิตได้รับประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ที่เน้นให้นิสิตเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา พบว่า นิสิตมีความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยามากขึ้นเนื่องจากผู้สอน คอยทบทวน และตรวจสอบมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอยู่เสมอ และให้นิสิตได้ทำกิจกรรมเพื่อทบทวนมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาโดยการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เช่น ข่าวจากหนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เพื่อให้นิสิตมองเห็นภาพที่ง่ายต่อการเข้าใจ และอธิบายด้วยการยกตัวอย่างง่าย ๆ ไปหาตัวอย่างที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทำให้นิสิตสามารถเชื่อมโยงความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ได้อย่างมีความหมายได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน ดังเช่นตัวอย่างการบันทึกจากการเรียนรู้ของนิสิตที่อธิบายความคิดรวบยอดสังคมวิทยาดังต่อไปนี้

“...สถานภาพ คือ เป็นสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่ม ใช้ในการติดต่อกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม กำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่อะไร และควรปฏิบัติหน้าที่อย่างไร มีความสำคัญคือทำให้บุคคลรู้ว่าตนมีหน้าที่ทางสังคมอย่างไร และปฏิบัติตัวอย่างไร...”

นิสิต ก (เมษายน, 2561)

“...การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการทางสังคมในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและการพัฒนาบุคลิกภาพซึ่งจะทำความคุ้นตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตามสังคมต้องการและดำรงอยู่ร่วมกันกับสมาชิกอื่น ๆ ได้อย่างปกติสุข ความสำคัญ เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน การถ่ายทอดวัฒนธรรม...”

นิสิต ข (เมษายน, 2561)

“...บรรทัดฐาน คือ ระเบียบแบบแผนแห่งพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการปฏิบัติตามนิยามของสังคมนั้น มีความสำคัญคือช่วย ควบคุมสัมพันธภาพของบุคคลในสังคม ช่วยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมปรารถนา...”

นิสิต ค (เมษายน, 2561)

2.1.2 การนำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น

จากการพิจารณาจากการอภิปรายของนิสิต และการตรวจผลงานของนิสิต พบว่า ในระยะเริ่มต้นของการใช้กระบวนการเรียนการสอน นิสิตส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ เนื่องจากนิสิตไม่สามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจเนื่องจากนิสิตไม่มีความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจได้อย่างถูกต้องจากการอธิบายและการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ส่วนในช่วงหลังของการใช้กระบวนการเรียนการสอน พบว่า นิสิตสามารถวิเคราะห์ อภิปราย และวิพากษ์ โต้แย้ง โดยสามารถนำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ และสามารถตัดสินใจตอบ ด้วยการอภิปรายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้นตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความสอดคล้องกับปัญหา ดังเช่นตัวอย่างการบันทึกจากการเรียนรู้ของนิสิตที่นำความคิดรวบยอดสังคมวิทยาใช้ในการอ้างอิงปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นได้ดังต่อไปนี้

“...การที่มนุษย์ได้สืบทอดความรู้และเกิดการเรียนรู้
เกิดการยอมรับ มีการเอาตัวรอด ที่จะอยู่ในธรรมชาติ
ได้ นั้นจึงทำให้เกิดเป็น “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมนั้น
นำมาสู่ภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่แต่ละภูมิภาคแต่
ละท้องถิ่น เมื่อมีภูมิปัญญาก็นำไปสู่ความคิด
สร้างสรรค์ ในปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์นั้นได้ใช้
เทคโนโลยี เข้ามาเพื่อต่อยอดพัฒนาความรู้
ความก้าวหน้า และเกิดการต่อยอด พัฒนาความรู้
ถ่ายทอดการศึกษารุ่นสู่รุ่น จึงทำให้เห็นว่าวัฒนธรรม
นั้นสำคัญ เมื่อเกิดการต่อยอดและถ่ายทอดวัฒนธรรม
นั้นออกมา จากสิ่งที่เราได้ศึกษา ค้นคว้า จึงจะเป็น
วัฒนธรรมที่งอกงาม และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่
สามารถถ่ายทอดความรู้ของตนเองได้อย่างสำเร็จและ
บรรลุเป้าหมายของมนุษย์ในแต่ละบุคคลได้...”

นิสิต ก (เมษายน, 2561)

2.1.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคม

จากการพิจารณาจากการอภิปรายของนิสิตและการตรวจผลงานของนิสิต พบว่า ในช่วงแรกนิสิตบางส่วนยังไม่สามารถวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคมได้ ตัวอย่างเช่นนิสิตไม่สามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่อง การขัดเกลาทางสังคม สังคมและโครงสร้างทางสังคม ที่มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางสังคมได้ แต่เมื่อนิสิตได้รับการฝึกให้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคมนิสิตสามารถเชื่อมสัมพันธ์มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเดิมกับใหม่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสังคมผ่านการอภิปราย ชักถามจากข้อมูลที่นิสิตได้สืบเสาะแสวงหาความรู้ ได้ตรงต่อและคิดอย่างลึกซึ้ง สังเกตได้จากนิสิตสามารถเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ ส่งผลให้สามารถอธิบายความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่นิสิตได้ศึกษาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามหลักฐานเชิงประจักษ์ได้อย่างถูกต้อง ดังเช่นตัวอย่างการบันทึกจากการเรียนรู้ของนิสิตที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดรวบยอดสังคมวิทยากับปรากฏการณ์ทางสังคมได้ดังต่อไปนี้

“...การแบ่งชนชั้นในสังคม ปัจจุบันแบ่งด้วยฐานะทางการเงิน อย่างเช่น สังคมเมืองมีการหมุนเวียนทางการเงินค่อนข้างสูง ระเบียบความเป็นอยู่สะดวกสบาย ไม่ต้องดิ้นรนมาก การแต่งกายดีสะอาดสะอ้าน การจราจรดี เพราะมีรถและระบบขนส่งมาก แต่กลับกันสังคมชนบท การหมุนเวียนเงินและฐานะค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับสังคมเมือง ระเบียบความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก การแต่งกายต่างจากคนในสังคมเมือง ค่อนข้างไม่ได้รับการดูแล การจราจรไม่ค่อยดี เพราะระบบการจัดการของรัฐบาลเข้าไม่ถึงแต่ในอนาคตจะมีแนวโน้มในการแบ่งชนชั้นมากขึ้น และเปลี่ยนจากการแบ่งด้วยฐานะเป็นแบ่งด้วยข้อมูล โดยปัจจุบันมีการคิดค้น

สิ่ง ต่าง ๆ มากขึ้น วิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าและมี
 บทบาทในชีวิตมากขึ้น ทำให้ผู้ที่ถือครองข้อมูล มี
 คนต้องการเป็นจำนวนมากและจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ
 เช่น ในตลาดแรงงาน ผู้บริหารต้องการคนที่มี
 การศึกษาหรือความชำนาญ เฉพาะด้านที่มี
 การศึกษาสูงกว่าปริญญาเอกมากกว่าปริญญาตรี
 และกว่าประชาชนจะเรียนจนกว่าจะได้วุฒิสูงขนาด
 นั้น ทรัพยากรเงินนับเป็นปัจจัยหลัก หากขาดก็เรียน
 ไม่ได้...” (มโนทัศน์การแบ่งชนชั้นในสังคม)

นิสิต ก (เมษายน, 2561)

“...การจัดระเบียบทางสังคม ประกอบด้วย บรรทัด
 ฐาน สถานภาพ บทบาท ซึ่งหากข้อนี้บกพร่อง จะทำ
 ให้เกิดการอยู่ร่วมกันไม่ได้ เพราะความแตกต่าง
 ที่มากเกินไป คนในสังคมไม่รู้ว่าจะใครควรอะไรไม่
 ควร ทำให้แตกคอกัน ไม่เกิดความรู้ความเข้าใจใน
 บทบาท ทำให้สิ่งที่ต้องรับผิดชอบซ้อนทับกัน
 หรือไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของสังคม...” (มโน
 ทัศน์การจัดระเบียบทางสังคม)

นิสิต ข (เมษายน, 2561)

2.1.4 การรวบรวมความรู้และประสบการณ์เพื่อประมวลเป็นข้อสรุป

จากการพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมนิสิต และตรวจสอบ
 ผลงานของนิสิต พบว่านิสิตบางส่วนยังไม่สามารถรวบรวมความรู้ ประสบการณ์ เพื่อประมวลเป็น
 ข้อสรุปได้ ตัวอย่างเช่นจากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องสถาบัน
 ทางสังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ทาง
 สังคมวิทยาที่นิสิตสนใจ ด้วยการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่ไม่เพียงพอส่งผลให้นิสิตไม่สามารถประมวล

เป็นข้อสรุปได้ที่ชัดเจน แต่เมื่อนิสิตได้รับการฝึกให้นิสิตรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การสังเกต การสอบถาม และการสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษา และการวิเคราะห์ ที่หลากหลายและมีความน่าเชื่อถือ นิสิตสามารถประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาด้วยการวิเคราะห์ถึงข้อมูลที่เพียงพอสำหรับการค้นคว้าเหมาะสมกับระดับความรู้ของนิสิต สามารถคัดเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจเพื่อใช้ในการศึกษาคำตอบที่ตนเองต้องการทราบ สามารถรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาได้อย่างถูกต้อง มีการวิเคราะห์ วิพากษ์ อภิปรายเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และลงข้อสรุปด้วยการแสดงความคิดจากข้อมูลที่ได้สืบเสาะแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาได้อย่างสอดคล้องกัน

2.1.5 การวินิจฉัยปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหา

จากการพิจารณาจากการสังเกตพฤติกรรมนิสิตผ่านภารกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นิสิตวินิจฉัยปัญหาและหาแนวทางแก้ปัญหาในช่วงแรกนิสิตบางส่วนยังขาดการไตร่ตรองเพราะขาดความเข้าใจในทศน์ทางสังคมวิทยาที่จะเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาอย่างริเริ่มและสร้างสรรค์ได้ ส่งผลให้ไม่สามารถอธิบายความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่นิสิตได้ศึกษาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองตามหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องตลอดจนการทางแก้ปัญหาได้ แต่เมื่อนิสิตได้รับการฝึกให้ใช้หลักของเหตุผลตามหลักการและแนวคิดที่ศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และสนับสนุนให้นิสิตได้นำความรู้ ทศน์ทางสังคมวิทยาไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ต่อปัญหาสังคม โดยผู้สอนคอยตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับทศน์ทางสังคมวิทยาของนิสิต โดยซักถามนิสิตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

2.2 ด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี

ประชาธิปไตย

2.2.1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)

จากการพิจารณาสังเกตพฤติกรรมนิสิต และผลงานนิสิต ในวงจรที่นิสิตบางส่วนยังขาดการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง มีการลอกผลงานของผู้อื่นมาส่ง เนื่องจากนิสิต

ขาดการสืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งที่เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง ซึ่งยังบกพร่องในความเป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านมีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) แต่เมื่อนิสิตได้ผ่านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นส่งเสริมให้นิสิตสืบค้นข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่สอดคล้องกับผลงานจากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับประเด็นปัญหาเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหาจากหลายแหล่ง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม และสร้างข้อสรุปร่วมกัน โดยที่นิสิตรู้จักควบคุมตนเอง และตรงต่อเวลา ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์ผลงานด้วยความรู้ มีการลงมือปฏิบัติอย่างรอบคอบตามบทบาทหน้าที่อย่างกระตือรือร้น ซึ่งหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม

ตัวอย่างการแสดงเขียนแสดงความคิดในชั้นรวบรวมสารสนเทศของนิสิต เช่น

“...ความรับผิดชอบต่อความซื่อสัตย์ เพราะ
ถ้านิสิตมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะส่งผลดีต่อนิสิตเองและคนรอบข้าง รวมถึงความซื่อสัตย์ด้วย...”

นิสิต ก (เมษายน,2561)

“... ช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาสังคมมากขึ้น
เพราะมีการให้นิสิต ได้ลงเข้าไปพูดคุยกับประชาชน
หรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นปัญหาที่ทางกลุ่มสนใจศึกษา
ทำให้เราเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหานั้น ๆ มากขึ้น และ
สามารถนำมาวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ มากกว่า
การอ่านหรือหาข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต...”

นิสิต ข (เมษายน,2561)

“... สิ่งที่ได้จากการทำงานหนังสือพิมพ์นี้
อย่างแรกเลยทำให้ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ในการทำงาน
ร่วมกับผู้อื่น ได้เปิดมุมมองการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ต่าง

จากเดิม ได้มีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ได้ใช้
 ความคิดสร้างสรรค์ ได้มีการลงพื้นที่จริง ลงมือปฏิบัติ
 จริง ๆ ได้ทำในสิ่งที่เคยทำมาก่อน และไม่คิดว่าตนเอง
 จะทำได้ เช่น การทำกราฟิก ซึ่งทั้งหมดนี้ก็ทำให้
 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าได้นำศักยภาพของตนเองมาใช้ในการ
 ทำงานอย่างเต็มที่ และเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้นว่า
 สามารถทำอะไรอีกหลาย ๆ อย่างได้...”

นิสิต ก (เมษายน,2561)

2.2.2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

จากการพิจารณาการสังเกตสังเกตพฤติกรรมนิสิต การตรวจผลงาน
 นิสิต และการนำเสนอผลงานของนิสิตผ่านการวิเคราะห์ อภิปรายในช่วงแรกของการจัด
 กระบวนการเรียนการสอนพบว่านิสิตบางส่วนยังขาดการให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมอย่าง
 กระตือรือร้น และการแสดงความคิดอย่างมีเหตุผลเห็นระหว่างเพื่อนและผู้สอนน้อย ซึ่งขาดการมี
 คุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วม (Participatory Citizen) แต่เมื่อนิสิต
 ได้เรียนรู้ผ่านการจัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นิสิตได้แสดงความคิด กล้าที่จะแสดง
 ความคิด รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น พิจารณาความคิดผู้อื่น โดยใช้เหตุผลเพื่อให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย
 สามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่น และรับผิดชอบตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตนและต่อสังคม
 มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดใน
 การวางแผนทำงานร่วมกันอย่างตั้งใจ ไม่หลีกเลี่ยงหรือเอาเปรียบผู้อื่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น นิสิต
 ร่วมกันคิดและช่วยกันตัดสินใจ โดยใช้เหตุผลที่มุ่งถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก พบว่า นิสิต
 สามารถวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความเข้าใจ โน้ตสน์
 สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรม ด้วย
 การเปิดโอกาสให้นิสิตได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่ศึกษา โดยใช้ความรู้ ความ
 เข้าใจเกี่ยวกับโน้ตสน์ทางสังคมวิทยา มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอภิปรายร่วมกันเพื่อ
 หาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุง
 แก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมกับปัญหา ดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ด้วยการอธิบาย

ความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น และซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย มีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์การอภิปรายเพื่อระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเองเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเพื่อน ในชั้นเรียน และสะท้อนความคิดของตนเองแก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น จากกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวพบว่านิสิตมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยโดยมีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

ตัวอย่างการแสดงเขียนบันทึกความรู้ของนิสิต เช่น

“...การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ทำให้นิสิตมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก รวมทั้งฝึกให้นิสิตมีการคิดที่เป็นระบบมากยิ่งขึ้น...”

นิสิต ก (เมษายน,2561)

“...ได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกความคิดสร้างสรรค์แบบที่ไม่ค่อยได้ทำในวิชาเอก ทำให้ต้องเรียนรู้วิธีทำอย่างละเอียดและตั้งใจทำอย่างมาก ทำให้งานออกมาเป็นที่น่าพอใจ ที่สำคัญ คือได้รับรู้ถึงปัญหาโรคติดในหัวข้ออย่างละเอียด และได้ลงพื้นที่จริงในถนนเส้นที่รถติดมาก ได้แก่ สยามพระราม 9 รัชดา และอโศก เป็นต้น ได้ลงพื้นที่เพื่อถ่ายรูปและเก็บข้อมูลจริง ทำให้รู้ว่าปัญหาโรคติดในกรุงเทพ อยู่ในขั้นวิกฤตที่ควรริบหาแนวทางแก้ไขเป็นอันดับแรก...”

นิสิต ข (เมษายน,2561)

“... ได้ศึกษา ค้นคว้า ต่อดูและสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาเรื่องระบบการแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งเป็นเรื่อง que ทุกคนในสังคมประสบพบเจอแทบจะทุกวัน แต่เรากลับมองข้ามไป ด้วยความรู้สึกคุ้นชิน โดยเราเป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ โดยรู้ตัวมาตลอด ซึ่งการทำหัวข้อหนังสือพิมพ์นี้ทำให้เรารู้สึกตัวมากขึ้น รวมถึงได้รับความรู้มากขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้มีความรู้โดยตรง รวมถึงได้ทักษะการสืบค้น การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำข้อมูล que ถูกต้อง และเหมาะสมที่สุดมาลงหนังสือพิมพ์...”

นิสิต ค (เมษายน, 2561)

2.2.3 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen)

จากการพิจารณาการสังเกตสังเกตพฤติกรรมนิสิต การตรวจผลงานนิสิต และการนำเสนอผลงานของนิสิตผ่านการวิเคราะห์ อภิปรายในช่วงแรกของการจัดกระบวนการเรียนการสอนพบว่า นิสิตบางส่วนยังขาดการเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ได้ ขาดการตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ความไม่ เป็นธรรมในสังคมได้ และการสร้างข้อตกลงร่วมกัน และสามารถปฏิบัติตามได้ เมื่อนิสิตได้รับการส่งเสริมผ่านกระบวนการเรียนการสอน พบว่า นิสิตได้ใช้สติปัญญาความคิดอย่างเต็มที่ เพื่อพิจารณาไตร่ตรองในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้ง โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เนื่องจากนิสิตยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย มีการเคารพกติกา รู้จักปฏิบัติตามเสียงฉันทามติเสียงข้างมาก และสามารถตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่แสดง ความไม่ เป็นธรรมในสังคมด้วยการเชื่อมโยงมโนทัศน์สังคมวิทยาเพื่อใช้เป็นหลักการต่อการวิเคราะห์และวิพากษ์จนได้ข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจ

ตัวอย่างการแสดงเขียนบันทึกของนิสิตด้านการมีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) ตัวอย่างต่อไปนี้

“...จากปัญหาคลองน้ำเสียของคลองแสนแสบ
นั้น เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่อดีต แต่ในปัจจุบันยังไม่ได้
รับการแก้ไขปัญหอย่างจริงจัง ทำให้เห็นว่าคนไทย
ยังไม่มีควมใส่ใจในทรัพยากรของตนเองให้มีความ
ยั่งยืน หรืออีกนัยหนึ่งคือหย่อนยานต่อจิตสำนึกต่าง ๆ
ของการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ค่านิยมของคนไทยที่ทิ้ง
ขยะโดยความสะดวกสบายของตนเอง ไม่ว่าจะเป็
นการแยกขยะ หรือทิ้งขยะตามสถานที่สาธารณะที่
ไม่ใช่ถังขยะ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ซึ่งก็เป็
นส่วนหนึ่งของปัญหาขยะและน้ำเน่าเสียของคลองแสน
แสบ...”

นิสิต ก (เมษายน, 2561)

ตอนที่ 3 ประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคม
วิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

การประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็น
ฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา
และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีจากผู้เชี่ยวชาญ
ได้ผลดังตารางที่ 24 ดังนี้

ตารางที่ 24 ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

รายการประเมิน	\bar{x}	SD	ระดับความเหมาะสม
แนวคิดพื้นฐานนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	4.35	0.4	มากที่สุด
1. ความเหมาะสมของแนวคิดมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	4.3	0.7	มาก
2. ความชัดเจนของแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน	4.4	0.7	มากที่สุด
องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน	4.4	0.4	มากที่สุด
3. หลักการกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกัน	4.4	0.5	มากที่สุด
4. หลักการสะท้อนจุดเน้นสำคัญในการสอน	4.3	0.5	มาก
5. ภาษาที่ใช้ในการอธิบายหลักการสามารถสื่อสารให้ผู้ที่นำไปใช้ทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจน	4.6	0.5	มากที่สุด
วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน	4.6	0.4	มากที่สุด
6. วัตถุประสงค์และหลักการมีความสอดคล้องกัน	4.8	0.5	มากที่สุด
7. วัตถุประสงค์มีความชัดเจนและสะท้อนถึงสิ่งที่มุ่งหวังจะให้เกิดกับนิสิต	4.4	0.5	มากที่สุด
8. วัตถุประสงค์สะท้อนถึงการส่งเสริมนิสิตให้เกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	4.5	0.8	มากที่สุด

ตารางที่ 24 (ต่อ)

รายการประเมิน	\bar{x}	SD	ระดับความเหมาะสม
กระบวนการจัดการเรียนการสอน	4.6	0.7	มากที่สุด
9. ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีความต่อเนื่อง อย่างเป็นระบบ	4.6	0.5	มากที่สุด
10. การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนทำให้นิสิต บรรลุผลการเรียนรู้และวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.3	0.5	มากที่สุด
11. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยกระตุ้นให้นิสิตเกิด มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา	4.8	0.5	มากที่สุด
12. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมคุณลักษณะ พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	4.4	0.5	มากที่สุด
13. บทบาทของผู้สอน สามารถกระตุ้นให้นิสิตเกิดความ ใฝ่รู้	4.8	0.5	มากที่สุด
14. ระบุบทบาทของผู้สอนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอนที่พัฒนามโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และคุณลักษณะพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน	4.6	0.5	มากที่สุด
15. ระบุกิจกรรมที่นิสิตต้องปฏิบัติได้ชัดเจนและ สอดคล้องกับจุดประสงค์	4.5	0.5	มากที่สุด
16. ภาษาที่ใช้ในการอธิบายกระบวนการเรียนการสอน สามารถสื่อสารให้ผู้ที่น่าไปใช้เกิดความเข้าใจชัดเจน	4.5	0.5	มากที่สุด
การวัดและประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอน	4.5	0.4	มากที่สุด
17. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับหลักการและ วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน	4.4	0.7	มากที่สุด

ตารางที่ 24 (ต่อ)

รายการประเมิน	\bar{X}	SD	ระดับความเหมาะสม
18. การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับลักษณะของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย	4.6	0.5	มากที่สุด
19. เกณฑ์การประเมินครอบคลุมวัตถุประสงค์	4.5	0.5	มากที่สุด
แผนภาพกระบวนการเรียนการสอน	4.5	0.4	มากที่สุด
20. แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนมีความชัดเจนและสามารถสื่อสารให้ผู้นำไปให้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง	4.5	0.5	มากที่สุด
21. องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ	4.6	0.5	มากที่สุด
22. ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ	4.5	0.5	มากที่สุด
23. สัญลักษณ์ที่ปรากฏในแผนภาพสามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน	4.4	0.7	มากที่สุด
24. ภาษาที่ใช้ในการอธิบายกระบวนการจัดการเรียนการสอนสามารถสื่อสารให้ผู้นำไปให้เกิดความเข้าใจชัดเจน	4.6	0.5	มากที่สุด
ภาพรวม	4.5	0.1	มากที่สุด

จากตารางที่ 24 พบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีโดยภาพรวมเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.1$) โดยแนวคิดพื้นฐานนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.4$) องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.4$) วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.4$) กระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.7$) การวัดและประเมินผลของกระบวนการเรียนการ

สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.4$) และแผนภาพกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.4$)

ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นของประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอน มีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจนมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์ หลักการของกระบวนการเรียนการสอนและวัตถุประสงค์การเรียนการสอนที่ใช้ทฤษฎีสังคมวิทยาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีการกำหนดบทบาทผู้สอนและนิสิตในกระบวนการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน โดยขั้นที่ 1 เป็นขั้นปะทะสังสรรค์ที่นิสิตและผู้สอนร่วมกันวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ขั้นที่ 2 เป็นขั้นประเมินสถานการณ์ที่นิสิตประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจ ว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของนิสิต ขั้นที่ 3 เป็นขั้นคัดสรรประเด็นที่นิสิตเลือกประเด็นที่ตนเองอยากจะศึกษา เพื่อค้นหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ ขั้นที่ 4 เป็นขั้นรวบรวมสารสนเทศที่นิสิตรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา โดยการศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลและหลักฐานสนับสนุนการแก้ปัญหา ผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกเมื่อนิสิตต้องการ ขั้นที่ 5 เป็นขั้นไตร่ตรองที่นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเพื่อตอบคำถามปัญหาโดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างมีความสำคัญครุ่นคิด เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรม ขั้นที่ 6 เป็นขั้นสร้างมติร่วมที่นิสิตและผู้สอนแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปตกลงร่วมกัน จากผลที่ศึกษามาด้วยการพูดและการเขียน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมให้นิสิตเกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนการสอนช่วยให้นิสิตได้รับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้สอน และทำความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พิจารณาลักษณะของปัญหาด้วยการประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคม ด้วยการกำหนดหรือระบุ ปัญหาให้มีความชัดเจนเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาด้วยการอภิปรายโดยใช้ความรู้ มโนทัศน์ทาง สังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พร้อมช่วยกันแก้ปัญหาด้วยวิธีการตามข้อตกลง ของกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับปัญหาสังคม สะท้อนความคิดแนวทางและระบุแนวทางในการ แก้ปัญหาของเพื่อน เปรียบเทียบคำตอบของตนเองกับเพื่อนในชั้นเรียน ได้แย้ง และตัดสินใจคำตอบ ของตนเองที่ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์สังคมวิทยากับ สถานการณ์ปัญหาสังคมถึงข้อสรุปที่ศึกษา

3. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยมี กิจกรรมการเรียนการสอนกระตุ้นให้นิสิตมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบรู้จักบทบาทหน้าที่ของ ตนเองและเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนซึ่งผู้สอนได้ส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นระยะ ๆ ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมโดย ใช้วงจร PDCA เพื่อส่งเสริมให้นิสิตได้รับผิดชอบงานที่มอบหมายทั้งงานเดี่ยว และงานกลุ่มฝึกการ วิเคราะห์และตัดสินใจจากประเด็นปัญหาสังคมที่เลือกศึกษา และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น เสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่ม โดยทำงานที่รับผิดชอบให้เสร็จตามที่กำหนดไว้ มีการได้ลงพื้นที่ไป สำรวจถึงปัญหาจริง ทำให้มีความรู้ในประเด็นที่ศึกษา โดยเฉพาะ และได้เห็นมุมมองต่าง ๆ ถึง ปัญหาสังคม ทำให้นิสิตได้ฝึกด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ฝึกการหาข้อมูล การทำงานเป็นทีม จนสำเร็จ ทำให้นิสิตภูมิใจในผลงานตัวเอง และนิสิตได้ตระหนักถึงการสร้างสรรค์ผลงานด้วย ตนเองโดยไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น มีการสืบค้นข้อมูลที่นำเชื่อถือจากแหล่งที่เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อ พิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้ง ให้ความร่วมมือต่อการจัด กิจกรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมการเรียนการสอน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้วงจร PDCA ตามขั้นตอนการเรียนการสอนจึงส่งผลให้นิสิตมี พัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

4. **แผนภาพกระบวนการเรียนการสอน มีความชัดเจนและสามารถสื่อสารให้ผู้นำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง** สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจอย่างเป็นระบบ โดยระบุถึงหลักการของกระบวนการเรียนการสอน วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเรียนการสอน รวมถึงการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกันที่สื่อสารให้ผู้นำไปใช้เกิดความเข้าใจได้ง่ายต่อผู้นำไปใช้ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ของโครงสร้างกระบวนการเรียนการสอน โดยแสดงเป็นส่วนประกอบและขั้นตอนการเรียนการสอน มีการใช้ลายเส้น และสัญลักษณ์อื่นประกอบ เช่น ใช้ลายเส้น รูปทรง และข้อความประกอบกัน เหมาะสำหรับแสดง โครงสร้างทั้งภายในและภายนอกพร้อมทั้งมีเส้นโยงแสดงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันทั้งลักษณะและตำแหน่ง

5. **บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน** มีการระบุหน้าที่ของผู้สอนอย่างชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เช่น การจัดการเรียนที่ให้ความสำคัญแสดงความคิด รับฟังผู้อื่นการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมุ่งต่อประโยชน์ส่วนร่วมเป็นต้น แต่ยังคงขาดความตระหนักต่อการจัดการปัญหาความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างนิสิตด้วยกันที่อาจเกิดปัญหาการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพียงคนเดียวหรือการเห็นคล้อยตามกันทั้งที่ไม่เต็มใจที่จะคิดเช่นนั้นของนิสิตบางคนที่อาจเกิดขึ้นได้รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนิสิตที่ควรมีกิจกรรมปรับวิธีการแสดงความคิดเห็นให้ทุกคนได้แสดงออกโดยไม่ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องกังวลกับคำตอบของตนเองว่าถูกหรือผิด หรืออาจจะให้นิสิตมีการแสดงความคิดเห็นในลักษณะปิดลับเป็นทางเลือกเพิ่มเติม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี มีวัตถุประสงค์ การวิจัย 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดย 2.1) เปรียบเทียบการเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง 2.2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง 3) เพื่อประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี การดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน และการประเมินการใช้กระบวนการเรียนการสอน

ขั้นที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน มีการดำเนินงาน 5 ขั้น ดังนี้

1. การศึกษา วิเคราะห์แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม จากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปเป็นสาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

2. การพัฒนาหลักการของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

3. การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนจากหลักการของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาได้

4. การพัฒนาขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน โดยนำวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนที่ได้จากข้อ 3 มากำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อสรุปและเชื่อมโยงสู่ขั้นตอนการเรียนการสอน

5. การตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน โดยมีการดำเนินการดังนี้

5.1 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนและสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอน

5.2 การตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอน โดยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปดำเนินการสอนกับนิสิตกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลของการสอนในแต่ละครั้งมาสะท้อนผลและนำมาปรับปรุงแก้ไขขั้นตอนการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

ขั้นที่ 2 การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นการวิจัยกึ่งทดลองเป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นตามกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อประเมินคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) ถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาและวัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา ความรับผิดชอบหลัก/ความรับผิดชอบรอง การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต แผนการสอนและการประเมินผล ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน และการประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับนิสิต เลือกเนื้อหาสังคมวิทยา เพื่อใช้ในการทดลองสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น โดยใช้เนื้อหาในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น จำนวน 12 เรื่อง รวม 39 ชั่วโมง กำหนดชั่วโมงเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาจากนั้นเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ 2 ชุด โดยแผนการจัดการเรียนรู้ชุดที่ 1 กำหนดขั้นตอนหลักในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย ชื่อภาควิชาสังคมวิทยา ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ของรายวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เรื่องที่สอนและจำนวนชั่วโมงที่สอนสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของนิสิต คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การวัดและประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน บันทึกหลังสอนสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านนิสิต และสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้สอน

1.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยาและแบบวัดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี โดยวิเคราะห์ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำแบบวัดที่สร้างเสร็จไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงและความสอดคล้องตามจุดประสงค์กับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ลักษณะการใช้คำถามและการใช้ภาษา และนำแบบวัดไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความยาก ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเที่ยงของแบบวัด โดยมีผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด ดังแสดงในภาคผนวก

1.3 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ คือนิสิตทุกชั้นปีที่ลงทะเบียนเรียนวิชาโท SO 211 สังคมวิทยา ของภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีรายละเอียดดังนี้

- 1.3.1 เป็นมหาวิทยาลัยที่มีการจัดนิสิตในแต่ละห้องแบบละความสามารภ
- 1.3.2 มีวิธีคัดเลือกนิสิตหลายรูปแบบเช่นการคัดเลือกนิสิตที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ และความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ
- 1.3.3 คัดเลือกมหาวิทยาลัยที่ใช้ในการทดลองโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

1.4 การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 เป็นเวลา 16 สัปดาห์ โดยดำเนินการสอนกลุ่มผู้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใช้แบบแผนการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบสองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังเรียนทดลอง (The Pretest – Posttest Group Design) โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ 1) การดำเนินก่อนการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการวัดมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย 2) ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการสอนนิสิตกลุ่มผู้เรียน โดยกลุ่มผู้เรียนได้รับ

การสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ใช้เวลาสอนห้องละ 36 คาบ คาบละ 3 ชั่วโมง เป็นเวลา 12 สัปดาห์ 3) การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากแบบวัดที่ใช้วัดผลก่อนการทดลอง

1.5 วิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการวิเคราะห์คะแนนจากแบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของกลุ่มทดลองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ for WINDOW ดังนี้

1.5.1.1 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาของกลุ่มผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมก่อนและหลังการทดลองด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

1.5.1.2 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาก่อนและหลังเรียนของกลุ่มผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

1.5.1.3 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของกลุ่มที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมก่อนและหลังการทดลองด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

1.5.1.4 เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยหลังเรียนของกลุ่มผู้เรียนที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมก่อนและหลังเรียนด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์จากแบบบันทึกสำหรับผู้สอน แบบบันทึกการตรวจผลงานของนิสิต และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของนิสิตในกลุ่มผู้เรียน แล้วนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาสรุปและจัดหมวดหมู่

สรุปผลการวิจัย

การสรุปการวิจัย มีการนำเสนอ 3 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ประการ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ และขั้นตอนการเรียนการสอนซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 หลักการ

กระบวนการเรียนการสอนได้มาจากการสังเคราะห์องค์ประกอบสำคัญสาระสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งหลักการของกระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์ต่อปัญหาสังคมที่สงสัยโดยการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการแก้ปัญหา

2. การอภิปรายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอย่างเหตุผลตามหลักและทฤษฎีสังคมวิทยาด้วยการแสวงหาความรู้แล้วนำมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

3. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใคร่ครวญเพื่อความชัดเจน และถูกต้อง

4. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโต้แย้ง และสะท้อนปัญหา ร่วมกัน โดยใช้หลักการและแนวคิดประกอบการพิสูจน์ปรากฏการณ์ทางสังคม และสรุปผลเป็นมติ ร่วมของกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.2 วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนดังนี้

- 1) เพื่อเพื่อการพัฒนา โนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตปริญญาตรี
- 2) เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

1.3 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สำหรับนิสิตปริญญาตรี ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์

เป็นขั้นที่นิสิตและผู้สอนร่วมกันวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข ทดึกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอ ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ สังคมวิทยาโดย

- 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้นและยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่ความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้

- 2) นิสิตรับฟังการนำเสนอ โนทัศน์สังคมวิทยาจากผู้สอน และทำความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ด้วยการซักถามในประเด็นที่สงสัย และตอบคำถามถึงความรู้ความเข้าใจเดิม

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

เป็นขั้นนิสิตประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่นิสิตสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของนิสิต

- 1) ผู้สอนตรวจสอบความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาศึกษา ด้วยคำถามนำนิสิตเมื่อนิสิตตอบ แล้วร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์เดิม
- 2) นิสิตทำความเข้าใจและพิจารณาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พร้อมประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคม

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

เป็นขั้นที่นิสิตเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ

- 1) นิสิตวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหาให้มีความชัดเจน พิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย
- 2) นิสิตตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม ด้วยการยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ความสัมพันธ์เหมือนกัน พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบการแสดงแนวคิด

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

เป็นขั้นที่นิสิตรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกเมื่อนิสิตต้องการ

- 1) ผู้สอนตั้งข้อสังเกตให้นิสิตได้ร่วมกันคิดและวางแผนดำเนินการสืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา และกระตุ้นให้นิสิตสืบหาข้อมูลมาจากหลายแหล่ง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 2) นิสิตเสนอแนวทางในการวางแผนดำเนินงานในการแก้ปัญหาสังคม ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม และแนวทางในการสร้างข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง

เป็นขั้นที่นิสิตแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหาโดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1) ผู้สอนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนิสิต ด้วยการเปิดโอกาสให้นิสิตได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่ศึกษา โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยามาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอภิปรายร่วมกันเพื่อหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

2) นิสิตดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ด้วยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น และซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย

3) นิสิตมีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในการอภิปรายเพื่อระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้นเรียน

4) นิสิตดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนที่มีความเหมาะสมกับปัญหา

5) นิสิตประยุกต์ใช้ความรู้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการอธิบาย วิเคราะห์

6) นิสิตสะท้อนความคิดของตนเองแก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม

เป็นขั้นที่นิสิตใช้มโนทัศน์ทางสังคมวิทยาโดยการวิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจ

1) ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของนิสิต ด้วยการซักถามนิสิตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

2) นิสิตมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยการแสดงความคิด และยอมรับความคิดของกันและกัน โดยไม่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน

2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดย

2.1) เปรียบเทียบมโนทัศน์สังคมวิทยาของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง

2.2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตที่เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ก่อนและหลังการทดลอง

จากการนำกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี ไปใช้ สามารถประเมินผลได้ดังนี้

1) นิสิตที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2) นิสิตที่ได้รับการสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม แบบบันทึกของผู้สอน พบว่า การเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยนิสิตสามารถเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาเพื่อใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างเป็นเหตุและเป็นผล และมีความ

รับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม มีการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นส่วนรวม และมีการเสนอความคิดเห็นที่ลดความขัดแย้งกันในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้เป็นอย่างดี

3. ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

คุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.1$) โดยแนวคิดพื้นฐานนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.4$) องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40$, $SD = 0.4$) วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.4$) กระบวนการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, $SD = 0.7$) การวัดและประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.4$) และแผนภาพกระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.5$, $SD = 0.4$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี มีประเด็นการอภิปรายผล 2 ประเด็น คือกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และการประเมินผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การอภิปรายกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1.1 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ

แต่ละขั้นตอนของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันจากขั้นแรกไปสู่ขั้นสุดท้าย โดยเริ่มจากศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และพฤติกรรมการเรียนของนิสิตในรายวิชา สังคมวิทยาเบื้องต้นถึงมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในกระบวนการเรียนการสอนให้สนองตอบต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

ซึ่งพบว่าปัญหาเกี่ยวกับมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเป็นปัญหาที่ควรได้รับการพัฒนา เมื่อได้ข้อมูลเบื้องต้นแล้วจึงเริ่มจากการศึกษาและสังเคราะห์สาระสำคัญแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแล้วนำสาระสำคัญที่ได้จากสังเคราะห์มากำหนดเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอน และเชื่อมโยงหลักการนั้นมาสู่ขั้นตอนการเรียนการสอนจากสาระสำคัญดังกล่าว การกำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนจากหลักการที่พัฒนาได้ และการเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนมาสู่ขั้นตอนการเรียนการสอน เมื่อได้ขั้นตอนการเรียนการสอนแล้ว มีการจัดทำกระบวนการเรียนการสอนฉบับร่างเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำไปสอนกับกลุ่มตัวอย่าง ในระหว่างการสอนได้มีการปรับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนโดยการนำวงจร PDCA ที่ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการสอน 2) การทดลองสอน 3) การตรวจสอบผลการทดลอง และ 4) การปรับปรุง มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถนำไปใช้ได้ สถานการณ์จริงต่อไป ดังนั้นอาจกล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนนี้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนา

1.2 จุดเด่นของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีขั้นตอนการเรียนการสอนที่แตกต่างจากขั้นตอนแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานโดยทั่วไป กล่าวคือ กระบวนการเรียนนี้มีขั้นตอนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการปะทะสังสรรค์ 2) ขั้นตอนการประเมินสถานการณ์ 3) ขั้นตอนการคัดสรรประเด็น 4) ขั้นการรวบรวมสารสนเทศ 5) ขั้นการไตร่ตรอง และ 6) ขั้นการสร้างมิตรร่วม

ทั้งนี้ลักษณะเด่นของกระบวนการเรียนการสอนนี้ คือ การสร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างนิสิตและผู้สอนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน โดยเปิดโอกาสให้นิสิตได้ร่วมแสดงความคิดเห็นถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การเรียนรู้ที่เกิดจากความสนใจและความถนัดของนิสิต โดยสามารถเลือกประเด็นที่จะศึกษา มีการตั้งประเด็นคำถามถึงสิ่งที่จะต้องรู้เพื่อการสืบค้นหาข้อเท็จจริงจากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ อภิปรายร่วมกับเพื่อน และผู้สอนเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้อง ผู้สอนให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเสริมสมรรถนะที่จำเป็นแก่นิสิตการตั้งประเด็นคำถามเพื่อกระตุ้นให้นิสิตได้ทบทวนความรู้ ความเข้าใจ นำไปสู่การคิดโดยใช้หลักของเหตุผลตามหลักการทางทฤษฎีที่ศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหา เสนอแนะนิสิตให้ใช้วิธีการศึกษาหาความรู้ที่หลากหลาย หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่ต่างไปจากเดิมเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ นำไปสู่ข้อค้นพบของตนเองที่ต้องการ และการไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้งด้วยการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาอย่างริเริ่มและสร้างสรรค์

ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Torp and Sage (1998: 35-42) การที่ทำให้ผู้เรียนได้วางแผนและนำข้อมูลไปใช้ แลกเปลี่ยนและวางกลยุทธ์ร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนเข้าใจข้อมูลใหม่ที่มีส่วนทำให้เข้าใจปัญหา ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารร่วมกัน และร่วมกันเรียนรู้จากผลกระทบจากการแก้ไขปัญหา เพื่อระบุวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด มีทักษะการอธิบายและการเขียน จากความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่นิสิตได้ศึกษาและค้นพบความรู้ด้วยตนเองเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้อง และ Bound and Grahame (1999: 20-22) ได้อธิบายว่าการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อภิปรายโดยตั้งประเด็นคำถามในประเด็นที่ตนเองไม่เข้าใจและต้องการความรู้เพิ่มขึ้น โดยผู้สอนกระตุ้นผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในประเด็นที่ไม่เข้าใจ หรือประเด็นความรู้ที่สนใจและท้าทาย

ในการเรียนรู้ในอนาคต ค้นหาคำตอบเพื่อตอบประเด็นคำถาม และก่อนที่จะสรุปผู้สอนมีการจัดการประชุมเพื่อช่วยผู้เรียนให้ตั้งประเด็นคำถามที่สำคัญเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนตัดสินใจและติดตามประเด็นคำถามเพื่อไม่ให้ผู้เรียนออกจากประเด็น โดยผู้สอนติดตามผู้เรียนมีระดับความรู้ที่เท่ากัน มีการแบ่งปันวิธีการที่ดี และเผยแพร่ผลงานให้เพื่อน ๆ มีการช่วยเหลือกันแบบบูรณาการ ทำงานเป็นกลุ่มแทนการแข่งขันเพื่อนช่วยเพื่อนร่วมงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวจึงเป็นขั้นตอนการเรียนการสอนที่สำคัญและเป็นจุดเด่นของกระบวนการเรียนการสอนนี้

กระบวนการเรียนการสอนนี้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่เน้นให้นิสิตเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนิสิตเป็นสำคัญ

1.3 กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

กระบวนการเรียนการสอนนี้สอดคล้องกับการพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีของนิสิตเนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนนี้มีหลักการที่นำไปสู่การพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี ซึ่งหลักการดังกล่าวได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีกระบวนการและขั้นตอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสังคมจากแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง โดยใช้กระบวนการคิด การค้นหาข้อมูลจากข้อเท็จจริงตามทฤษฎีที่ตนเองศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยแนวคิดของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2548: 77) และแนวคิดทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับ Giddens (2006) และสุภางค์ จันทวานิช (2559: 259-260) การให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลที่มีความเป็นอิสระในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการผลิตและเป็นการกระทำของปัจเจกบุคคลที่เข้าไปเข้ามาจนก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมอย่างต่อเนื่องโดยผ่านการถ่ายทอดและการถูกฝัง ซึ่งแนวคิดที่สำคัญดังกล่าวสามารถพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีได้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2. การอภิปรายจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยจะเห็นได้จาก ผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ 1) นิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้เรียนด้วย กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความ เป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี มีมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง 2) นิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิด การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อ พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของ นิสิตปริญญาตรีมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยหลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถการพัฒนา มโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยได้ เนื่องจากปัจจัยต่อไปนี้

2.1 ผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ 1) นิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้ เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการ ก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริม คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีหลังการทดลองสูงกว่าก่อน การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กระบวนการ เรียนการสอนที่การพัฒนา มโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี ประชาธิปไตยเนื่องจากปัจจัยหลายประการดังนี้

ประการที่ 1 กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนการสอนที่มี กิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้นิสิตการพัฒนา มโนทัศน์สังคมวิทยา ซึ่งมีขั้นการเรียนการสอน ประกอบที่เหมาะสมต่อนิสิตคือ 1) ขั้นปะทะสังสรรค์ผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของ มโนทัศน์สังคมวิทยา เพื่อให้นิสิตเกิดความรู้มโนทัศน์สังคมวิทยาที่จำเป็นต่อการศึกษาในระดับ

ปริญญาบัณฑิต เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการอธิบาย วิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมได้อย่างมีความหมายและตรงตามวัตถุประสงค์ โดยนิสิตมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้สอน มีการกำหนดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน 2) ชั้นประเมินสถานการณ์ส่งเสริมให้นิสิตมีการประเมินสถานการณ์ผ่านการศึกษาปัญหาในมิติต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอย่างมีเหตุผลและสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยา โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้สังคมวิทยา และทักษะของนิสิต จะช่วยให้นิสิตเรียนรู้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและนำหลักการไปใช้ในการประเมินสถานการณ์ในการศึกษาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และถูกต้อง 3) ชั้นคัดสรรประเด็นนิสิตเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์สังคมวิทยาในการแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ โดยผู้สอนใช้วิธีการกระตุ้นความคิดที่หลากหลายในการคัดสรรประเด็น ได้แก่ การอธิบาย วิเคราะห์ ระดมสมอง การอภิปราย การโต้แย้ง การใช้คำถามระดับสูงในประเด็นปัญหาเพื่อช่วยพัฒนากระบวนการคิดในการคัดสรรประเด็นได้อย่างถูกต้อง 4) ชั้นรวบรวมสารสนเทศส่งเสริมนิสิตรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการศึกษาปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่ครอบคลุมและหลากหลาย จะช่วยขยายความรู้และสนับสนุน การแก้ปัญหา และช่วยพัฒนาทักษะการเรียนที่มีความจำเป็นต่อการศึกษาประเด็นปัญหา ได้แก่ ทักษะการแสวงหา การรวบรวม การประเมิน การคัดสรรและสังเคราะห์สารสนเทศซึ่งช่วยให้นิสิตสามารถเลือกข้อมูลที่ต้องการ นำเชื่อถือมาใช้ประกอบการศึกษาปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ชั้นไตร่ตรองการส่งเสริมให้นิสิตร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหา โดย การอธิบาย การวิเคราะห์ การวิพากษ์ การอภิปรายโต้แย้งและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างไตร่ตรอง เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อการเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา ส่งผลให้นิสิตไตร่ตรองปัญหาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ 6) ชั้นสร้างมโนทัศน์ส่งเสริมให้นิสิตแสดงความคิดเห็นด้วยการ อธิบาย วิเคราะห์ วิพากษ์ อภิปรายโต้แย้งเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยข้อมูลที่สืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาประกอบสนับสนุนการให้เหตุผลของนิสิตมีความถูกต้อง ชัดเจน จนได้ข้อสรุปร่วมกัน โดยในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยการพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา ดังนี้

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้นำเสนอ มโนทัศน์สังคมวิทยา เพื่อให้นิสิตเกิดความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ระหว่างการนำเสนอความรู้ มโนทัศน์ผู้สอนได้ซักถาม นิสิตเป็นระยะเพื่อตรวจสอบความ

เข้าใจของนิสิต และกระตุ้นให้นิสิตตั้งประเด็นคำถามที่ตนเองสงสัยกับผู้สอน เพื่อระลึกถึงความรู้ ความเข้าใจเดิม และเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ โดยมีการศึกษาเนื้อหาสังคมวิทยาและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่ความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาพร้อมกับยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม และกำหนดปัญหาในบริบทชีวิตจริงที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อรชิตา ประसार (2559) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อต่อยอดจากความรู้เดิมของนิสิต และเน้นกระบวนการคิด การทำงานเป็นกลุ่ม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนิสิตเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้นิสิตใช้กระบวนการคิดแก้ไขปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกียรติกำจร กุศล และทัศนศรี เสมียนเพชร (2558) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับนิสิตพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผลการวิจัย นิสิตมีคะแนนเฉลี่ยด้านการมีมโนคติในการเป็นนิสิตที่มีประสิทธิภาพ ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ และด้านการยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของตนเอง หลังการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียน

ประการที่ 2 ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นิสิตเกิดการเรียนรู้ทักษะ/ กระบวนการที่จำเป็นต่อสังคมวิทยา ได้แก่ การปะทะสังสรรค์ระหว่างกัน การประเมินสถานการณ์ การขึ้นคัดสรรประเด็น การขึ้นรวบรวมสารสนเทศ การขึ้นไตร่ตรอง และการสร้างมติร่วม อาจเป็นผลที่ทำให้ นิสิตมีมโนทัศน์สังคมวิทยาที่เพิ่มขึ้น

ประการที่ 3 จากการศึกษาแบบบันทึกการเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี ผลจากการตอบแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชา so 211 สังคมวิทยาเบื้องต้นที่ช่วยให้นิสิตเข้าใจปัญหาสังคมกับกลุ่มผู้เรียนได้แสดงถึงการเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกลุ่มผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นพบว่าการเรียนในรายวิชา SO211จากกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมนิสิตได้เรียนรู้และ

เข้าใจทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยามากขึ้น โดยผู้สอนได้ใช้การจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน ซึ่งได้ยกตัวอย่างปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น และเชื่อมโยงทฤษฎีทางสังคมวิทยากับปัญหาสังคมดังกล่าว ทำให้นิสิตเข้าใจสาเหตุ และผลกระทบของปัญหาทางสังคมมากขึ้น ผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์ ช่วยให้นิสิตเข้าใจปัญหาสังคมมากขึ้น เข้าใจถึงสาเหตุ การแบ่งประเภทของปัญหาสังคมต่าง ๆ และวิธีแก้ไขปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งทางบวกและทางลบ และที่สำคัญช่วยให้นิสิตสนใจและใส่ใจต่อปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น เนื่องจากมีโอกาสดูเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและคิดค้นวิธีการแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาสังคมนั้น ๆ ได้ลงพื้นที่จริงเพื่อไปดูปัญหาจริง ๆ รวมถึงมีการสัมภาษณ์ผู้ที่ประสบปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เห็นถึงความคิดเห็นหรือเสนอวิธีแก้ไขปัญหาของผู้ประสบปัญหาต่างในสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา ชาติยาภา (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาการคิดวิจารณ์ญาณของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยกระตุ้นให้นิสิตได้คิดวิเคราะห์ แสวงหา และบูรณาการความรู้ใหม่ที่เหมาะกับการนำไปใช้ในสภาพการณ์จริง ดังตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นของนิสิตดังนี้

“...ช่วยให้เข้าใจปัญหาสังคมมากขึ้น เนื่องจากว่าปัญหาสังคม เป็นปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีคนมาอยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป จนอาจเกิดความขัดแย้ง เป็นปัญหาสังคม หรือเกิดจากสภาพแวดล้อมที่แต่ละบุคคลอยู่ต่างกัน ทำให้มีทัศนคติที่แตกต่างกัน...”

นิสิต ก (มีนาคม, 2561)

“...การจัดกิจกรรมในรายวิชา so211 ช่วยให้เข้าใจปัญหาสังคมได้มากขึ้น อันเนื่องมาจากการจัดการชั้นเรียนที่ช่วยให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้นิสิตซักถาม ตอบข้อสงสัย เสนอความคิดเห็น หรือการเสนอเหตุการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ที่สะท้อนถึงที่มาของปัญหา เหตุการณ์ ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นในภาพรวม มีการอภิปรายปัญหา

หรือประเด็นสังคมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แยกประเด็นหรือยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนหาข้อมูลประกอบจากหลายมุมมอง และร่วมกันสรุปในท้ายคาบ การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาสังคมต่าง ๆ ได้อย่างมีวิचारณญาณ...”

นิสิต ข (มีนาคม, 2561)

ประกาศที่ 4 การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนการเรียนการสอน โดยใช้วงจร PDCA ทั้ง 5 วงจร แต่ละวงจรประกอบด้วย การวางแผน การทดลองสอน การตรวจสอบผลการสอนตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และการปรับปรุงแก้ไขในวงจร PDCA จะเริ่มจากการวางแผนการสอน โดยการกำหนดเนื้อหา เวลา แล้วสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น และนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และนำผลจากการปฏิบัติ บัณฑิตหลังสอน แบบสังเกตพฤติกรรมนิสิตมาตรวจสอบตามขั้นตอนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นว่าเกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมส่วนใด จากนั้นผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่การวางแผนการสอนในวงจรถัดไป และดำเนินการในลักษณะนี้จนสิ้นสุดเนื้อหาสังคมวิทยาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการปฏิบัติดังกล่าวอาจทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสังคมวิทยาและลักษณะการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งมีผลทำให้นิสิตมีพัฒนาการทางมโนทัศน์สังคมวิทยาเพิ่มขึ้น โดยจัดการเรียนการสอนตามการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยา โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์ ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์ ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง และขั้นที่ 6 สร้างมติร่วม ผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อการพัฒนา มโนทัศน์สังคมวิทยาจากการศึกษาโดยใช้วงจร PDCA พบว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา โดยสามารถยกตัวอย่างประเด็นปัญหาสังคมที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์

ทางสังคมวิทยาได้อย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น ผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบครอบ ส่งผลให้สามารถคัดเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจเพื่อศึกษาคำตอบที่ตนเองต้องการทราบจากการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือโดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาได้อย่างถูกต้อง และสามารถลงข้อสรุปด้วยการแสดงความคิดจากข้อมูลที่ได้สืบเสาะแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา ตลอดจนสามารถขยายความรู้จากมโนทัศน์ที่ตนเองศึกษาได้อย่างมีความหมาย สังกัดได้จากการบันทึกจากการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาดังต่อไปนี้

“...การที่มนุษย์ได้สืบทอดความรู้และเกิดการเรียนรู้ เกิดการยอมรับ มีการเอาตัวรอด ที่จะอยู่ในธรรมชาติได้ นั้นจึงทำให้เกิดเป็น “วัฒนธรรม” วัฒนธรรมนั้นนำมาสู่ภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่แต่ละภูมิภาค แต่ละท้องถิ่น เมื่อมีภูมิปัญญาก็นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ ในปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์นั้นได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาเพื่อต่อยอดพัฒนาความรู้ ความก้าวหน้า และเกิดการต่อยอดพัฒนาความรู้ ถ่ายทอดการศึกษาเรียนรู้ จึงทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมนั้นสำคัญ เมื่อเกิดการต่อยอดและถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นออกมา จากสิ่งที่เราได้ศึกษาค้นคว้า จึงจะเป็นวัฒนธรรมที่ออกมา และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ของตนเองได้อย่างสำเร็จและบรรลุเป้าหมายของมนุษย์ในแต่ละบุคคลได้...”

นิสิต ก (มีนาคม, 2561)

อย่างไรก็ตาม ในวงจรแรกของการใช้กระบวนการเรียนการสอนนี้ พบว่าผู้วิจัยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นปฏิบัติการ การรวบรวมสารสนเทศ การไตร่ตรองและสร้างมโนทัศน์ค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นขั้นกิจกรรมที่ให้นิสิตได้สืบเสาะแสวงหาความรู้เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง นิสิตบางส่วนยังขาดความมั่นใจในคำตอบของตนเองว่ามีความถูกต้องหรือไม่

ส่งผลให้นิสิตไม่กล้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้คำตอบของตนเองกับเพื่อนถึงประเด็นปัญหาอย่างเข้าใจ โนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา แต่เมื่อมีการฝึกซ้ำ ๆ โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในระยะเวลาหนึ่ง นิสิตจะมีทักษะการรวบรวมสารสนเทศ การไตร่ตรอง และสร้างมติร่วมมากขึ้น จะพบได้ว่า นิสิตส่วนใหญ่สามารถรวบรวมสารสนเทศ การไตร่ตรอง และสร้างมติร่วมด้วยตนเองได้เร็วขึ้น

2.2 ผลของกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือนิสิตกลุ่มเป้าหมายที่ได้เรียนด้วยกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองเนื่องจากปัจจัยหลายประการดังนี้

ประการที่ 1 กลุ่มผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นซึ่งมีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นิสิตมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยในด้านความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และมีสำนึกเรื่องความเป็นธรรมในสังคม กล่าวคือ ในขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรมเป็นขั้นตอนที่เน้นให้นิสิตได้รับผิดชอบงานที่มอบหมายทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ด้วยการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองโดยไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น มีการสืบค้นข้อมูลที่นำเชื่อถือจากแหล่งที่เรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงเพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้ง ให้ความร่วมมือต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในกิจกรรมการเรียนการสอน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลเห็นระหว่างเพื่อนและผู้สอน มีการยอมรับข้อตกลงร่วมกันและสามารถปฏิบัติตามได้ ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนการสอนดังกล่าวอาจส่งผลทำให้นิสิตมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คารุณี ทิพยกุลไพโรจน์ (2557) ที่พบว่าตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของนิสิตไทยด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาสังคม การใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองที่มีต่อสังคม และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ประการที่ 2 การฝึกให้นิสิตปฏิบัติกิจกรรมตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทำให้นิสิตมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเสียสละต่อส่วนรวม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างเข้าใจ และใช้หลักเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นอย่างน่าเชื่อถือ เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมถึงการใช้เหตุผลมาช่วยในการตัดสินใจปัญหาอันเกิดจากความเห็นที่แตกต่างกัน อาจช่วยทำให้นิสิตมีพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นซึ่งตรงกับแนวคิดของ Westheimer (2005: 38-40) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยโดยแบ่งพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (the personally responsible citizen) คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความซื่อสัตย์ มีความมีศีลธรรม หลักการของตนเอง และการทำงานหนัก ตามค่านิยมของสังคม 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (the participatory citizen) คุณลักษณะของพลเมืองที่เน้นการมีส่วนร่วมในกิจการของพลเมืองในชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น มลรัฐ และระดับชาติ เช่น การจัดการประชุม นโยบาย การสร้างความร่วมมือ ความสัมพันธ์ ความเข้าใจ และความไว้นับถือใจกันใจ และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม (the social justice-oriented citizen) คุณลักษณะของพลเมืองในระดับบุคคล (individuals) พลเมืองที่มุมมองความคิดที่แตกต่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์รากสาเหตุและที่มาของปัญหา (root cause of problem) มีความสามารถในการคิดในแต่ละประเด็นได้อย่างยุติธรรม สร้างโอกาสที่เท่าเทียมในการแสดงความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งเน้นความยุติธรรมในสังคม

ประการที่ 3 ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทำให้นิสิตเกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยได้แก่ มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และ มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) อาจเป็นผลที่ทำให้ให้นิสิตมีคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เพิ่มขึ้น

นอกจากนี้จากบันทึกการเรียนที่นิสิตกลุ่มผู้เรียนได้เขียนขึ้นเพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่านิสิตบางส่วนที่มีแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้าน 1) มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) 2) มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และ 3) มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) ที่ได้รับการพัฒนาความรับผิดชอบในการทำงานเพิ่มมากขึ้น ฝึกการวิเคราะห์และตัดสินใจจากประเด็นปัญหา

สังคมที่เลือกศึกษา และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น เสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่มเพื่อน การช่วยกันวางแผนทำงาน โดยต้องทำงานที่รับผิดชอบให้เสร็จตามที่นัดหมายไว้ ช่วยกันแก้ไขงานในกรณีเจอปัญหา การได้ลงพื้นที่ไปสำรวจถึงปัญหาจริง ทำให้มีความรู้ในประเด็นที่ศึกษา โดยเฉพาะและได้เห็นมุมมองต่าง ๆ ถึงปัญหาสังคม ทำให้ทัศนคติได้ฝึกด้านการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ฝึกการหาข้อมูล การทำงานเป็นทีมจนสำเร็จ ทำให้ทัศนคติภูมิใจในผลงานตัวเอง และทัศนคติได้ตระหนักถึงปัญหา และนำมาสะท้อนสังคมจากตัวอย่างดังนี้

“...ทำเรื่อง “human of street” เป็นการเลือกรื่องจากสิ่งที่น่าสนใจมานาน ทำให้เป็นสิ่งที่ได้เข้าไปศึกษาอาจารย์เพื่อทำความเข้าใจเรื่องนี้แบบจริงจัง และยังได้มีโอกาสเข้าไปพูดคุยกับคนไร้บ้าน ได้เข้าใจถึงสาเหตุ เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตอย่างเข้มแข็งในสังคมนี้ได้ โดยสิ่งที่เรายึดคิดว่าขาดไม่ได้บางครั้งสิ่งเหล่านั้นก็เป็นอุปสรรคขวางความสุขของเราไว้ มันจะเกิดความเครียด และไม่มีความสุข (ตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ต่อสังคม) หลายครั้งที่ได้เข้าไปพูดคุยก็พบว่าสิ่งที่เราต้องการจริง ๆ นั้นคือความสุข ความสบายใจเพียงเท่านั้น ถ้าพูดถึงในเรื่องวิชาการการได้รับความรู้ในครั้งนี้ คือ การได้ลองคิดทั้ง content การวางแผน และ artwork ต่าง ๆ รวมถึงการทำงานเป็นทีม (มีส่วนร่วม Participatory Citizen) ถ้าเราไม่ช่วยกันเล่นนี้อาจเกิดขึ้นไม่ได้ และถ้าเล่นนี้ไม่เกิดขึ้นเราก็คงไม่ได้นำเสนอมุมมองอีกมุมหนึ่งของคนไร้บ้านให้ทุก ๆ คน ได้เข้าใจพวกเขาได้มากขึ้น...” (มีความรับผิดชอบต่อ Personally Responsible Citizen)

นิสิต ก (มีนาคม,2561)

ประการที่ 4 ผลจากการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์นิสิตประเด็นเพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการเรียนการสอนตาม

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยนิสิตได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยพบว่า ปัญหาที่พบเสมอตามช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ มักจะเป็นปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและสังคมกำลังเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมอย่างมาก ปัญหาความรุนแรงจะนำไปสู่ปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาการทารุณกรรมในครอบครัว ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ ปัญหาวัยรุ่นติดกัน เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น และอาจจะเป็นการพัฒนาเป็นปัญหาที่รุนแรงต่อไปได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาคควรเริ่มจากการสร้างค่านิยม สร้างความเข้าใจในเรื่องการใช้ความรุนแรง ตลอดจนวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การหาที่ปรึกษาในการเรียน การดำเนินชีวิต รวมถึงด้านจิตใจ สิ่งเหล่านี้จะช่วยทำให้ครอบครัวมีความเอื้ออาทร ลดความรุนแรงอย่างยั่งยืนได้ และต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรช่วยเหลือต่างๆ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในการเข้าไปปรณรงค์และดูแลทำให้ปัญหาต่าง ๆ คลี่คลายไปในทางที่ดี เช่น ส่งเสริมการสร้างครอบครัวใหม่ที่มีความเข้าใจกัน ส่งเสริมสิทธิสตรี ส่งเสริมการคุ้มครองเด็กและเยาวชน นิสิตได้เสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในปัจจุบัน เช่น “จัดทำโครงการที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และรู้จักการใช้หลักประชาธิปไตย รวมถึงสอดแทรกเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ควรจะเป็นในศตวรรษที่ 21 ที่รายล้อมไปด้วยเทคโนโลยีมากมาย รวมไปถึงในโครงการจะมีการให้ความรู้และให้แนวคิด เพื่อปรับทัศนคติในการมองโลก หรือมองคนอื่น โดยเท่าเทียมกัน รู้จักการรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ซึ่งกิจกรรมจะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ได้รู้ และเข้าใจคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองโลกที่ดีได้” จากการแสดงความคิดเห็นของนิสิตได้สะท้อนถึงให้เห็นว่านิสิตมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้าน 1) มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) 2) มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และ 3) ความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen) และเห็นได้จากตัวอย่างพบว่ามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย 3 ด้านดังนี้

“...ปัญหาความไม่เป็นธรรมของคนไร้บ้าน
เนื่องจากการที่พวกเขาต้องกลายเป็นบุคคลที่ไม่มี
ตัวตน เพียงแค่การไม่มีบัตรประชาชน ทำให้พวกเขา
ไม่ได้รับสิทธิที่ควรจะได้รับเหมือนผู้อื่น เช่น สิทธิ
การได้รับการรักษาจากโรงพยาบาล เป็นต้น (มีความ

เป็นธรรมในสังคม *Justice Oriented Citizen*) ในปัจจุบันนิสิตเองยังไม่มีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหา แต่หากสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ก็อยากจะทำให้คนในสังคมไทยเข้าใจคำว่า คนไร้บ้านมากขึ้น แท้ที่จริงคนไร้บ้านไม่ได้น่ารังเกียจ และอยากให้รัฐบาลมองเห็นถึงความสำคัญความคนกลุ่มนี้ เพราะถึงแม้มีกฎหมายรับรองคนกลุ่มนี้แล้วก็ตาม แต่กฎหมายก็ไม่ได้คุ้มครอง หรือเข้าใจคนไร้บ้านจริงๆ...” (ความรับผิดชอบ *Personally Responsible Citizen* และมีส่วนร่วม *Participatory Citizen*)

นิสิต ก (มีนาคม, 2561)

ประการที่ 6 การปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนการเรียนการสอนโดยใช้วงจร PDCA เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยนำผลการปฏิบัติมาตรวจสอบและสะท้อนผล เพื่อพัฒนาและปรับปรุงในการวางแผนการสอนในวงจรถัดไป และดำเนินการในลักษณะนี้จนสิ้นสุดเนื้อหาสังคมวิทยาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลการปฏิบัติดังกล่าวอาจทำให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสังคมวิทยาและลักษณะการเรียนรู้ของนิสิต ซึ่งมีผลทำให้นิสิตมีพัฒนาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนา โนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ตั้งแต่ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์ ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์ ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง และขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามกระบวนการดังกล่าวได้ใช้วงจร PDCA พบว่าผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยโดยสามารถพิจารณาไตร่ตรองในการแก้ปัญหาที่ลดความขัดแย้ง ได้โดยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสาเหตุและผลของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการอภิปรายเพื่อหาข้อสรุป

ร่วมกันจากการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อยมีการเคารพ กติกา รู้จักปฏิบัติตามเสียงฉันทามติเสียงข้างมากและสามารถตั้งประเด็นคำถามเชิงวิเคราะห์ต่อ ปรัชญาการทางสังคมที่แสดงความไม่เป็นธรรมในสังคมด้วยการเชื่อมโยง มโนทัศน์สังคมวิทยา เพื่อใช้เป็นหลักการต่อการวิเคราะห์และวิพากษ์จนได้ข้อสรุปร่วมกัน ดังตัวอย่างการบันทึกจากการ เรียนรู้ของผู้เรียนที่สะท้อนคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

“...ได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึก ความคิดสร้างสรรค์แบบที่ไม่ค่อยได้ทำในวิชาเอก (มีความรับผิดชอบ *Personally Responsible Citizen*) ทำให้ต้องเรียนรู้วิธีทำอย่างละเอียดและตั้งใจอย่างมาก ทำให้งานออกมาเป็นที่น่าพอใจ ที่สำคัญ คือได้ รับรู้ถึงปัญหาโรคติดในหัวข้ออย่างละเอียด และได้ลง พื้นที่จริงในถนนเส้นที่รถติดมาก ได้แก่ สยาม พระราม 9 รัชดา และอโศก เป็นต้น ได้ลงพื้นที่เพื่อ ถ่ายรูปและเก็บข้อมูลจริง ทำให้รู้ว่าปัญหาโรคติดใน กรุงเทพฯ อยู่ในขั้นวิกฤตที่ควรริบหาแนวทางแก้ไข เป็นอันดับแรก...” (มีส่วนร่วม *Participatory Citizen*) และ(มีความเป็นธรรมในสังคม *Justice Oriented Citizen*)

นิสิต ก (มีนาคม, 2561)

“...สิ่งแรกที่ได้จากการทำหนังสือพิมพ์ในครั้ง นี้คือ ความเข้าใจใน *Homeless* มากขึ้น ทั้งคำนิยาม การใช้ชีวิต สาเหตุ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุให้ ต้องกลายมาเป็น *homeless* ก่อนที่จะได้ทำ หนังสือพิมพ์ ความเข้าใจเดิมคือ คนไร้บ้าน คือ พวก ขอดทาน คนบ้าข้างถนน ที่ดูน่ากลัวและอันตราย ทำให้เรามีทัศนคติทางลบต่อคนกลุ่มนี้ พอได้มาทำทำ

ให้เราเข้าใจพวกเขามากขึ้น ชีวิตของพวกเขาไม่ได้
 เศร้าเสมอไป ด้านสุขก็มี การที่เขาเลือกเข้ามาเป็นคน
 ไร้บ้าน ถือเป็นกรดัดสันใจที่ต้องเผชิญกับโลกกว้าง
 ที่ไม่รู้ว่าลำบาก และอันตรายแค่ไหน แต่ในเมื่อบ้าน
 ที่เขามีอยู่ อยู่แล้วมันไม่ได้มีความสุข เขาจึงออกมา
 หาความสุขที่อื่นแทน นั่นคือ ความท้าทายในชีวิต ว่า
 จะอยู่ต่อไปอย่างไรถ้าไม่มีสิ่งที่เคยมี ปัญหาคนไร้
 บ้านยังเป็นปัญหาที่คนในสังคมยังละเลยและไม่ได้
 รับการแก้ไขเท่าที่ควร ทำให้เห็นว่าช่องว่างของ
 กฎหมาย ที่ยังเป็นสิ่งที่ไม่ครอบคลุมการแก้ไขที่ตรง
 จุด แตกต่างจากประเทศฟิลิปปินส์ ที่ให้ความสำคัญ
 ต่อคนไร้บ้าน และทำให้พวกเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่
 ดี การทำหนังสือพิมพ์ทำให้เราเข้าใจ คนไร้บ้านใน
 ไทยมากขึ้น ชีวิตที่มีความสุขอาจไม่ได้เกิดจากการมี
 ทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ความสุขเกิดจากการอยู่และทำใน
 สิ่งที่ชอบเท่าที่มีที่ได้ก็พอ ...” (มีส่วนร่วม
Participatory Citizen) และ (มีความเป็นธรรมใน
 สังคม *Justice Oriented Citizen*)

นิสิต ข (มีนาคม, 2561)

ข้อสังเกตของใช้กระบวนการเรียนการสอนนี้ พบว่านิสิตมีคุณลักษณะความเป็น
 พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่พัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ เป็นระยะเนื่องจากนิสิตและผู้สอนได้กำหนด
 ข้อตกลงในการปฏิบัติตนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งการปฏิบัติตนของนิสิตนั้น
 ได้มีการสร้างมตร่วมของห้องเรียนส่งผลให้นิสิตส่วนใหญ่ยอมรับและปฏิบัติตามกระบวนการเรียน
 การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้าง
 ความสัมพันธ์ทางสังคม สังเกตได้จากเมื่อนิสิตได้รับมอบหมายภาระงานต่าง ๆ ให้ทำ นิสิตจะทำ
 ด้วยความพยายามจนสำเร็จ ตามวันและเวลาที่กำหนด มีส่วนร่วมในการวางแผน โดยคิดอย่าง
 ไตร่ตรองรอบครอบก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรมทุกอย่าง มีการสืบค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากแหล่งที่
 หลากหลายเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริง เวลาจัดทำรายงาน นิสิตจะระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้

ประกอบทุกครั้ง ไม่เคยทุจริตการสอบ หรือลอกผลงานคนอื่น ไม่เคยคุยกันเสียงดังจนรบกวนเพื่อน และไม่ใช้มือถือขณะที่ยังเรียนในชั้นเรียน มีความสนใจติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ชุมชน ประเทศ และภูมิภาคต่างๆของโลกสังเกตได้จากเมื่อให้นิสิตสืบเสาะแสวงหาความรู้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น และเมื่อเรียนเสร็จนิสิตช่วยปิดไฟและเครื่องปรับอากาศทุกครั้งเมื่อใช้งานเสร็จเรียบร้อยแล้ว

ในขณะที่เดียวกันนิสิตยอมรับกฎ ระเบียบ กติกา เงื่อนไข พร้อมปฏิบัติตามทุกครั้ง และยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มทุกครั้งเสมอ ให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นต่อผู้สอนและเพื่อน ๆเสมอ เห็นความสำคัญในความคิดเห็นและผลงานของเพื่อนในกลุ่มโดยยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น โดยไม่วิวาท ขัดแย้งกัน เมื่อนิสิตมีความคิดเห็นไม่ตรงกับเพื่อนและผู้สอนจะมีการชี้แจงอย่างมีเหตุผล

3. ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนพบว่า ประสิทธิภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีความเหมาะสมที่ได้นำแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ที่มีหลักการประกอบด้วย 1) การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์ต่อปัญหาสังคมที่สงสัยโดยการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการแก้ปัญหา 2)การอภิปรายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอ้างเหตุผลตามหลักและทฤษฎีสังคมวิทยาด้วยการแสวงหาความรู้แล้วนำมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม 3) วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใคร่ครวญเพื่อความชัดเจน และถูกต้อง และ4) ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโต้แย้ง และ

สะท้อนปัญหาาร่วมกัน โดยใช้หลักการและแนวคิดประกอบการพิสูจน์ปรากฏการณ์ทางสังคม และสรุปผลเป็นมติร่วมของกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

โดยหลักการกับแนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกันซึ่งสะท้อนถึงจุดเน้นสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เนื่องจากมีขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่มีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย และบทบาทของผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับลักษณะของมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีความชัดเจนสามารถสื่อสารให้ผู้ที้นำไปใช้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง และภาษาที่ใช้ในการอธิบายกระบวนการจัดการเรียนการสอนสามารถสื่อสารให้ผู้ที้นำไปใช้เกิดความเข้าใจชัดเจน

ดังตัวอย่างจากข้อมูลการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญต่อกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีดังนี้

คนที่ 1

“...มีการสังเคราะห์หลักการตามทฤษฎีการก่อตัว ความสัมพันธ์ทางสังคมกับปัญหาเป็นฐานนำไปสู่การเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้ แสดงความคิดของตนเองอย่างเต็มที่และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่...”

ผู้เชี่ยวชาญ ก (มีนาคม, 2562)

คนที่ 2

“...มีความชัดเจนในการนำแนวคิดทางด้าน สังคมวิทยา มาสังเคราะห์ เข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ร่วมคิด เสนอ ข้อเสนอการณ์ วิเคราะห์ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ผู้เรียน...”

ผู้เชี่ยวชาญ ข (มีนาคม, 2562)

คนที่ 3

“...งานวิจัยครั้งนี้ น่าสนใจอย่างมาก เพราะผู้เรียน ได้ร่วมคิดอย่างมีหลักการและเหตุผลในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ผู้เรียนได้แสดงตัวตนของตนเองอย่าง มีหลักการ และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่...”

ผู้เชี่ยวชาญ ค (มีนาคม, 2562)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 ข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์ผู้สอน

1.1.1 กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อการพัฒนา โนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี กิจกรรมสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนนี้สำหรับอาจารย์ คือ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการศึกษานี้อาสาสังคมวิทยาและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริง ในสังคมที่ความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา เพื่อยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เป็นการทบทวนความรู้เดิมของนิสิตที่จำเป็นในการเรียนการสอน และตรวจความเหมาะสมของ ปัญหาที่นิสิตนำมาใช้ และการใช้คำถามให้นิสิตได้ร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยง สถานการณ์ใหม่กับสถานการณ์เดิม

1.1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นของกระบวนการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนสามารถเลือกใช้วิธีสอนหรือเทคนิคการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนการสอน เนื้อหาสาระ ระยะเวลา ลักษณะ การเรียนรู้ของนิสิตและบริบทของการเรียนการสอน เป็นต้น

1.1.3 อาจารย์ผู้สอนที่นำกระบวนการการเรียนการสอนนี้ไปใช้ ควรตระหนักถึง บทบาทของอาจารย์ผู้สอนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีใช้คำถามกระตุ้นความคิด นิสิตจากประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจต่อความสัมพันธ์กับมโนทัศน์ ดูแลอำนวยความสะดวก และ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา และซักถามนิสิตเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้ ดังนั้นครูจึงควรศึกษาและทำความเข้าใจบทบาทของตนให้ชัดเจน ก่อนนำกระบวนการเรียนการสอนนี้ไปใช้

1.1.4 การฝึกให้นิสิตรวบรวมสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ควรให้นิสิตตระหนักถึงการระบุการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลให้ชัดเจนทุกครั้งเพื่อไม่เป็นการคัดลอกผลงาน
ผู้อื่น

1.1.5 อาจารย์ผู้สอนควรจัดสถานการณ์ที่เอื้อให้นักนิสิตได้อธิบายและอภิปรายความรู้เกี่ยวกับมโนทัศน์สังคมวิทยา และการแสดงคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของตนเองให้กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน

1.1.6 อาจารย์ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและนิสิต โดยการเปิดโอกาสให้นักนิสิตได้วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อช่วยในการหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งจะเป็นการเปิดมุมมองที่หลากหลายให้เกิดขึ้นกับนิสิต

1.1.7 อาจารย์ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักนิสิตนำวิธีการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ไปประยุกต์ใช้ในภาควิชาอื่นและการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ปะทะสังสรรค์ ประเมินสถานการณ์ คัดสรรประเด็น รวบรวมสารสนเทศ ไตร่ตรอง และการสร้างมิตรร่วม เป็นต้น

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.2.1 ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของผลการนำกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่มีผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น คุณลักษณะความเป็นพลโลก แนวการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นต้น

1.2.2 ควรมีการศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยกับผู้เรียนระดับการศึกษาอื่น เช่น นิสิตกลุ่มอื่น และนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมวิชาการ. (2536). **นวัตกรรมการเรียนการสอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมพล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2521). **การเมืองการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2548). “การเรียนรู้แบบเน้นปัญหาเป็นฐาน.” **วารสารศึกษาศาสตร์ คณะ**

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 34 (2548): 75-79.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2555). “ประเทศไทยกับการเตรียมพร้อมก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน:

มิติด้านการศึกษา.” **รัฐศาสตร์**, 60 (3): 38-45.

เกียรติกำจร กุศล และทัศนีย์ เสมียนเพชร. (2558). “ความสามารถในการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองใน

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัย

วลัยลักษณ์.” **วารสารพยาบาลและการศึกษา**, 8 (3): 127.

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2557). **กระบวนการทัศน์พัฒนศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2551). **การสร้างชุดการสอน**. เข้าถึงเมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2559. เข้าถึงได้จาก

<http://inno-sawake.blogspot.com/2008/07/1.html>.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). **80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ**. พิมพ์ครั้งที่ 6

ฉบับปรับปรุง. นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนพริ้นติ้ง.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2517). **อุดมการณ์ทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

ชาญชัย ยมดิษฐ์. (2548). **เทคนิคและวิธีการสอนร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ: หลักพิมพ์.

เชษฐา พวงหัตถ์. (2552). “ทฤษฎีสังคมและการทำความเข้าใจสภาวะสมัยใหม่ของแอนโทนี กิค

เดนส์.” **วิภาษ**, 2 (7): 1-25.

ดวงใจ เปลี้นบำรุง และปาริฉัตร อุทัยพันธ์. (2559). “ความเข้าใจและความคิดเห็นของนักศึกษาและ

อาจารย์ต่อการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ยะลา.”

วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 2 (3): 39-52.

ดารุณี ทิพยกุลไพโรจน์. (2557). “การพัฒนาตัวบ่งชี้ความยึดมั่นผูกพันกับความเป็นพลเมืองของ

นักเรียนไทย: การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของการวัด.” **วิทยานิพนธ์ปริญญา**

ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

- ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริโอ และรัชวดี แสงหะหมัด. (2557). **พลเมืองไทย: การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2555). **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- ทิสนา แจมมณี และคณะ. (2544). **กระบวนการเรียนรู้: ความหมายแนวทางการพัฒนา และปัญหาข้อใจ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ทิสนา แจมมณี. (2557). **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). **พลเมืองเข้มแข็ง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ธำรง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2547). **สังคมวิทยา = Sociology**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ปลินทร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). “สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา.” *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- พนมพร จันทรปัญญา และวลัยพร เตชะสรพัส. (2559). “การพัฒนาทักษะการเรียนรู้สำหรับนักศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.” *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 10 (2): 231-239.
- พนิดา ชาดยาภา. (2560). “การพัฒนาการคิดวิจารณ์ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยโดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน.” *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*, 11 (3): 119-131.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2534). **การพัฒนาจริยธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ภาควิชาปรัชญาและศาสนา วิทยาลัยครูสวนดุสิต.
- พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์. (2558). “การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบสืบสอบเพื่อเสริมสร้างความคาดหวังวิชาฟิสิกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี.” *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8 (2): 207-221.
- ไพศาล หวังพานิช. (2526). **การวัดผลการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ภัสยกร เลาสวัสดิ์กุล. (2557). “กลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของ นิสิตนักศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- มงคล หวังสุขใจ และชมพู โกดิรัมย์. (2540). **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยี การศึกษา ฝ่ายเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ยุทธนา วรณปิติกุล และสุพิธา เรืองจิต. (2542). **สำนักพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบน เส้นทางประชาสังคม**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). **พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- _____. (2556). **พจนานุกรมศัพท์จิตวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนาพรส.
- _____. (2558). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ลาวัณย์ วิชาวุฑฒิกุล และคณะ. (2553). **ชุดฝึกอบรมสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัย พานิช. (2550). **การพัฒนาทักษะในวิชาสังคมศึกษา: เอกสารคำสอน รายวิชา 2722794**. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรา คลายนาท. (2530). **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา.
- วัชรา ไชยสาร. (2555). “จิตสาธารณะและสำนักพลเมือง ปฐมบทแห่งการเมืองภาคพลเมือง.” **รัฐสภา สาร**, 60 (8): 9-27.
- ศิริรัตน์ แอดสกุล. (2555). **ความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. (2545). **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). **การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สาโรช บัวศรี. (2544). **การศึกษา ปรัชญาการศึกษา ประชาธิปไตยและจริยธรรม**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา. (2554). “ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561.” **การศึกษาไทย**, 8 (79): 17-23.
- สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. (2558). “การบูรณาการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับจิตตปัญญาศึกษา ในรายวิชามนุษยภาพ ชีวิตและการพัฒนาตนเอง.” **วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้**, 1 (2): 39-56.
- สุพัตรา สุภาพ. (2542). **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2559). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมนทิพย์ บุญสมบัติ. (2555). “หน่วยที่ 6 สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนสังคมศึกษา.” ใน **ประมวลชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางสังคมศึกษาหน่วยที่ 6-10**. สิริวรรณ ศรีพหล, บรรณาธิการ. นนทบุรี: บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2555). **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรทัย นนทเกท และเกียรติกำจร กุศล. (2559). “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานต่อคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาจริยศาสตร์ และกฎหมายวิชาชีพทางสุขภาพ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.” **วารสารการพยาบาลและการศึกษา**, 9 (1): 49-60

อรธิตา ประสาร. (2559). “การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักศึกษาหลักสูตร
ครุศาสตรบัณฑิต.” วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สาขามนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์, 8 (1): 27-36.

ภาษาอังกฤษ

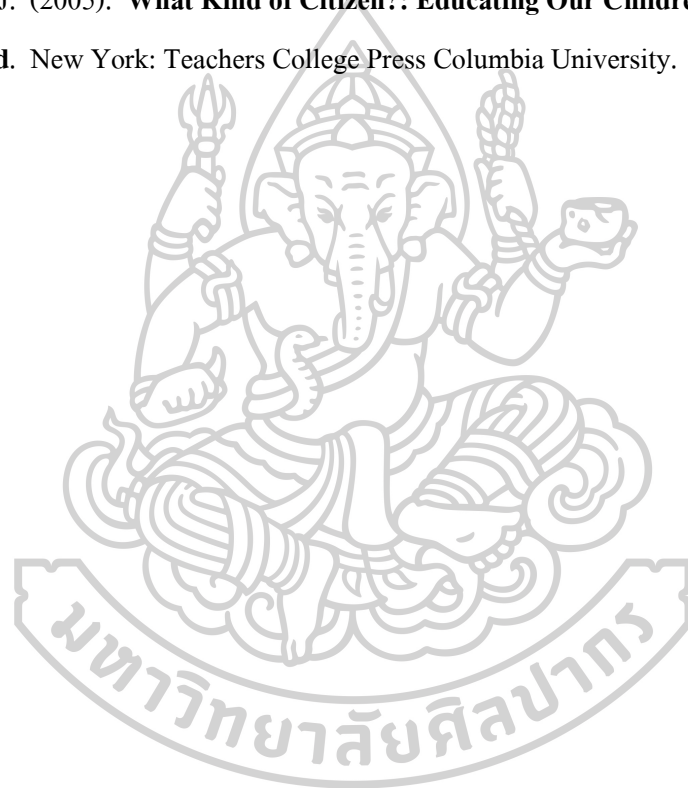
- American Sociological Association. (2013). **What is Sociology?** Available from
<http://www.asanet.org/about-asa/asa-story/what-sociology>
- Appelbaum, R. P., & Chambliss, W. J. (1995). **Sociology**. New York: Harper Collins College.
- Bound, D., & Grahame, F. (1999). **The Challenge of problem - based learning**. 2nd ed.
London: Kogan Page.
- Brinkerhoff, B. D., & White, L. K. (1985). **Sociology**. Saint Paul, Minnesota: West Publishing.
- Brym, R. J., & Lie, J. (2013). **Sociology: Pop Culture to Social Structure**. 3rd ed. Belmont,
California: Wadsworth Cengage Learning.
- Conklin, J. E. (1987). **Sociology: An Introduction**. New York: Macmillan Publishing.
- Crick, B. (1998). **Education for Citizenship and the Teaching of Democracy in Schools: Final
Report of the Advisory Group on Citizenship**. London: Qualifications and Curriculum
Authority.
- Cunningham, W. G., & Cordeiro, P. A. (2003). **Educational Leadership: A Problem - Based
Approach**. 3rd ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Ellis, R. (2003). **Task-Based Language Learning and Teaching**. Oxford: Oxford University
Press.
- Evensen, D. H., & Hmelo, C. E. (2000). **Problem-based Learning: A Research Perspective on
Learning Interactions**. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Giddens, A. (2006). “**What is Sociology?**”, **Sociology**. 5th ed. Cambridge: Polity Press.
- Inkeles, A. (1966). **Readings on modern sociology**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Ritzer, G., & Ryan, J. M. (2011). **The concise encyclopedia of sociology**. Malden, Massachusetts:
Wiley-Blackwell.

Schaefer, R., & Lamm, R. P. (1992). **Sociology**. 4th ed. New York: McGraw-Hill.

The Department of Sociology at UNC Chapel Hill. (2013). **What is Sociology?** Available from <http://sociology.unc.edu/undergraduate-program/sociology-major/what-is-sociology>

Torp, L., & Sage, S. (1998). **Problems as possibilities : Problem-based learning for K-12 education**. Alexandria, Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.

Westheimer, J. (2005). **What Kind of Citizen?: Educating Our Children for the Common Good**. New York: Teachers College Press Columbia University.

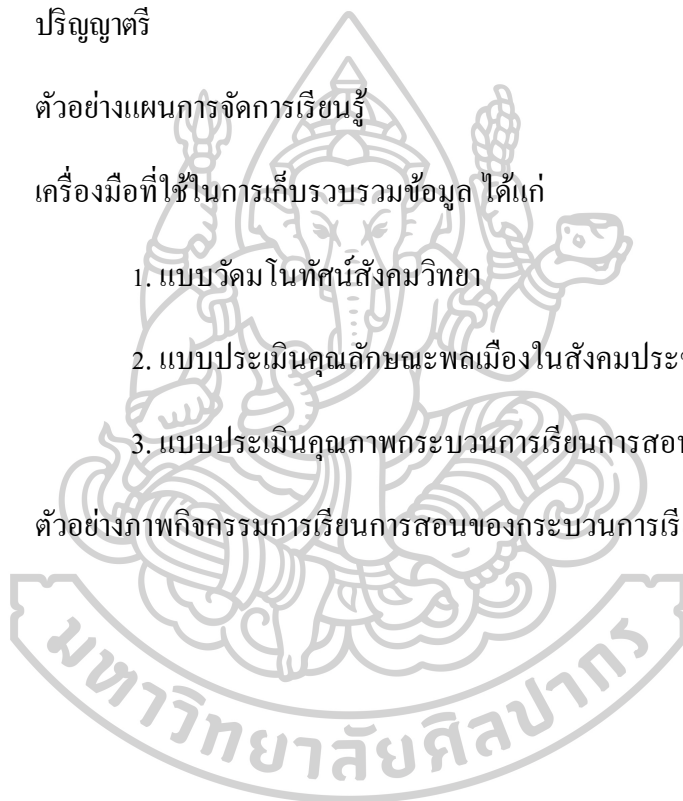

ภาคผนวก

รายการภาคผนวก

- ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ
- ภาคผนวก ข คู่มือการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์ สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี
- ภาคผนวก ค ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้
- ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่
1. แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา
 2. แบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย
 3. แบบประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนฯ
- ภาคผนวก จ ตัวอย่างภาพกิจกรรมการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

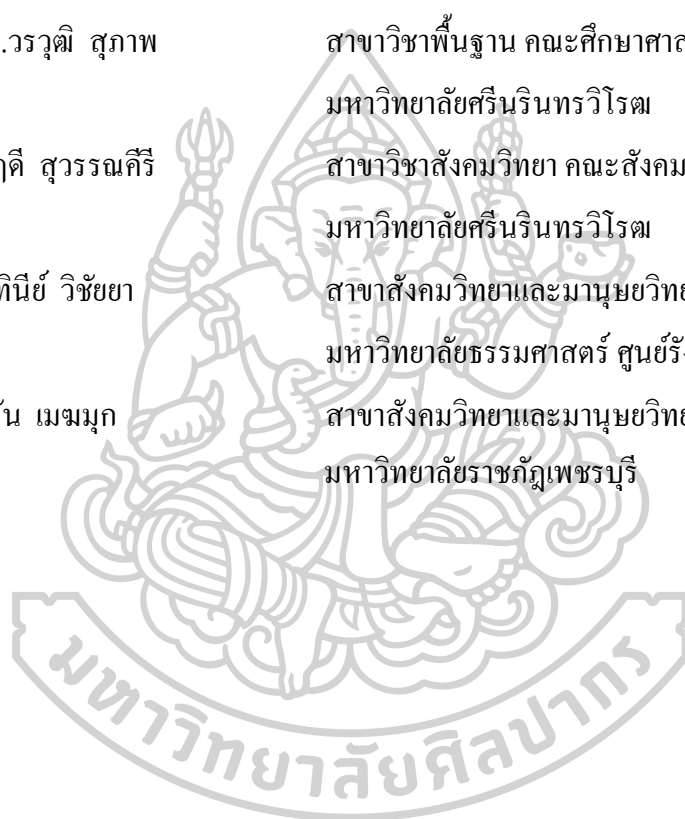
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

1. รศ. ดร.อังคณา ตุงคะสมิท	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผศ.ดร.มณฑา ชุ่มสุคนธ์	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. อาจารย์ ดร.วรุฒิ สุภาพ	สาขาวิชาพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผศ.ดร.ชลฤดี สุวรรณคีรี	สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ว่าที่นิตย์ วิชัยยา	สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
6. อาจารย์ชนัน เมฆมุก	สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิด
การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

1. รศ. ดร.อังคณา ตุงคะสมิท	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผศ.ดร.มณฑา ชุ่มสุคนธ์	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. อาจารย์ ดร.วรวิภา สุภาพ	สาขาวิชาพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผศ.ดร.ดลฤดี สุวรรณคีรี	สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ว่าที่นิตย์ วิชัยยา	สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต
6. อาจารย์ชนัน เมฆมุก	สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา

1. รศ.นิลมณี พิทักษ์	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รศ.ดร.สกล วรเจริญศรี	สาขาวิชาจิตวิทยาและแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
3. ผศ.ดร.ลัดดา หวังภายิต	สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
4. ผศ.ดร.เพชรรัตน์ ไสยสมบัติ	สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.วรุฒิ สุภาพ	สาขาวิชาพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนรินทรวิโรฒ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

1. รศ.นิลมณี พิทักษ์	สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รศ.ดร.สกล วรเจริญศรี	สาขาวิชาจิตวิทยาและแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ผศ.ดร.ลัดดา หวังภายิต	สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. ผศ.ดร.เพชรรัตน์ ไสยสมบัติ	สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
5. อาจารย์ ดร.วรุฒิ สุภาพ	สาขาวิชาพื้นฐาน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา
เป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

1. ผศ.ดร.วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
2. รศ.นิลมณี พิทักษ์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. รศ. ดร.อังคณา ตุงคะสมิท สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. ผศ.ดร.มณฑา ชุ่มสุคนธ์ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. ผศ.ดร.เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
6. ผศ. ดร.ภูมิ มูลศิลป์ สาขาวิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. ผศ. ดร.เอกพลณัฐ ญัฐพัชร์นันท์ ภาควิชาสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
8. อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยศิลปากร
9. ดร.นันทน์ภัท แสงฮอง ภาควิชาพื้นฐานและการพัฒนาการศึกษา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ภาคผนวก ข

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ
โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยา
และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

คู่มือการใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับ ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

คู่มือการใช้การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนานวัตกรรมสังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีเป็นเอกสารที่อธิบายรายละเอียดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอนหรือผู้นำไปใช้มีความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน การเตรียมการเพื่อนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด

คู่มือการใช้กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน
2. หลักการของกระบวนการเรียนการสอน
3. วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน
4. ขั้นตอนการเรียนการสอน
5. บทบาทครูและบทบาทของนักเรียน
6. การวัดและประเมินการเรียนการสอน
7. แนวทางในการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้
8. เงื่อนไขในการใช้กระบวนการเรียนการสอน

1. แนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนการสอน

สังคมวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ไม่ว่าจะเป็น ความสัมพันธ์ในรูปใดหรือเพื่อวัตถุประสงค์อันใด หากมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์ในการดำรง อยู่ต่อไปในสังคมก็เข้ากับขอบข่ายของรายวิชาสังคมวิทยาได้ทั้งสิ้น (สุพัตรา สุภาพ, 2542: 5) การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมโดยมองภาพรวมของสังคมแขนงหนึ่งของรายวิชากลุ่ม สังคมศาสตร์ (social sciences) เช่นเดียวกับศาสตร์ทั้งหลายที่ว่าด้วยกิจการของมนุษย์ ได้แก่ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ซึ่งเป็น การนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนในสังคมและปรากฏการณ์ ทางสังคม (สนธยา พลศรี, 2545: 4) วิธีการศึกษาข้อมูลทางสังคมวิทยาเน้นไปที่การสังเกตการณ์ การวินิจฉัย และการพรรณนาผลการศึกษาตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ สังเกต และการสัมภาษณ์เป็นสำคัญ หนึ่ง วิธีการทางการศึกษาวิชาสังคมวิทยากับวิธีการทาง วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มีความแตกต่างกัน เนื่องจากธรรมชาติของสังคมวิทยาที่เน้นการศึกษา พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ในขณะที่วิทยาศาสตร์นั้นเน้นการพิสูจน์ความจริงของ ธรรมชาติจึงมีขอบข่ายการศึกษาครอบคลุมไปทั้งสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตประกอบกับสนามของ นักสังคมวิทยาคือสังคมจริงซึ่งจะแตกต่างจากนักวิทยาศาสตร์ที่มักจะใช้ห้องทดลองเป็นสนาม ด้วย เหตุผลนี้เองจึงทำให้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นักสังคมวิทยานำไปใช้แตกต่างจากวิธีการทาง วิทยาศาสตร์โดยทั่วไป กล่าวได้ว่า สังคมวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์ (empirical science) (หทัยรัตน์ มาประณีต, 2555: 3 และ สุนันทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 31)

คุณูปการของความรู้ในศาสตร์ทางสังคมวิทยาที่มีต่อผู้ศึกษาในรายวิชานี้คือเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นทางสังคมวิทยา ต้นกำเนิดและพัฒนาการทางสังคมวิทยา ทฤษฎี ทางสังคมวิทยา วัฒนธรรม การขัดเกลาทางสังคม สังคมและโครงสร้างทางสังคม กลุ่มและ องค์กร การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม พฤติกรรมการเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม สถาบันทาง สังคม พฤติกรรมหมู่รวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจชุมชน ท้องถิ่น สังคม ประเทศ และโลกที่ตนเองอาศัยอยู่ ทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การพึ่งพาอาศัยกัน พฤติกรรมของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ สถาบันทางสังคมที่มีส่วน เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งยังสามารถนำความรู้ทางสังคมวิทยาไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมทั้งปัญหาความรุนแรง ปัญหาความยากจน ปัญหาผู้อพยพ บังหลวม และปัญหาระดับบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนใหญ่มาก เช่น ปัญหาการฆ่าตัวตาย ปัญหาโสเภณี เด็ก เป็นต้น กล่าวได้ว่าวิชาสังคมวิทยาจะช่วยให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลในการมองสังคมและ

สร้างความเข้าใจในตนเองเพื่อก่อให้เกิดเป็นทัศนคติและวิถีคิด วิถีมองสังคมด้วยหลักการเหตุผล สามารถพยากรณ์สังคมและควบคุมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะเกิดขึ้นได้ (ศิริรัตน์ แอดสกุล, 2555: 39)

การนำองค์ความรู้ทางสังคมวิทยาไปใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ในสังคมนั้นมักจะเป็นองค์ความรู้ของทฤษฎีทางสังคมวิทยา (Sociology Theory) ซึ่งเป็นการอธิบายปรากฏการณ์ในสังคมตามหลักเหตุผลอย่างมีระบบจนสามารถพิสูจน์ความจริงนั้นได้และสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพยากรณ์สภาพสังคมใดสังคมหนึ่งในอนาคตได้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2550: 18) ทฤษฎีหลักทางสังคมวิทยาที่ส่งผลต่อการศึกษาศาสตร์ด้านสังคมวิทยาดังแต่อดีจนถึงปัจจุบัน เริ่มต้นจาก 1) ทฤษฎีการวิวัฒนาการที่เน้นหลักการแห่งวิวัฒนาการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีขั้นตอนอันเป็นผลมาจากความรู้ทั้งหลาย โดยเริ่มต้นจากความไม่รู้หรือการหลงเชื่อในเรื่องปรัมปราไปสู่ความรู้ที่แท้จริงโดยวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ 2) ทฤษฎีความเป็นหนึ่งเดียวที่เน้นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างมนุษย์ในสังคม โดยการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกของสังคม ทำให้เกิดปึกแผ่น 3) ทฤษฎีความขัดแย้งที่เน้นความขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยกันในสังคมเกิดความไม่เป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจโดยถือเป็นพื้นฐานของสังคมที่ย่อมเกิดขึ้นและนำไปสู่การต่อสู้เพื่อให้ได้ความเป็นธรรมกลับคืนมา และ 4) ทฤษฎีคติการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์โดยเน้นกระบวนการของการกระทำระหว่างกันโดยผ่านสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนหรือมาตรฐานในการสื่อความ เช่น ท่าทาง คำพูด ป้าย สัญลักษณ์ เป็นต้น ที่นำไปสู่พัฒนาการด้านสติปัญญาของมนุษย์และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่คงอยู่ตลอดไป (Banks, 1977 อ้างถึงในสุนนทิพย์ บุญสมบัติ, 2555: 9-10)

ทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่สำคัญทฤษฎีหนึ่งและถือเป็นทฤษฎีที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมทุกระดับโดยตรง คือทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Structuration theory) นักทฤษฎีคนสำคัญคือ Anthony Giddens (เกิดเมื่อ ค.ศ. 1938) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอังกฤษที่มีชื่อเสียงของอังกฤษ โดยทฤษฎีนี้เน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมทุกระดับ โครงสร้างทางสังคมเป็นระบบความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลและปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับจุลภาคและระดับมหภาคที่เกิดขึ้นจากชุดกฎระเบียบในสังคมหลาย ๆ ชุดประกอบกัน ได้แก่ โครงสร้างทางสังคม จารีตประเพณี สถาบันทางสังคม และหลักศีลธรรม ชุดกฎระเบียบในสังคมทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีความเป็นพลวัตที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลามีการผลิตซ้ำหรือหาชุดกฎระเบียบอันใหม่มาทดแทนกลไกสำคัญที่ทำให้ชุดกฎระเบียบในสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมคือมนุษย์ในสังคม

ดังนั้นนักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมจึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของสังคม

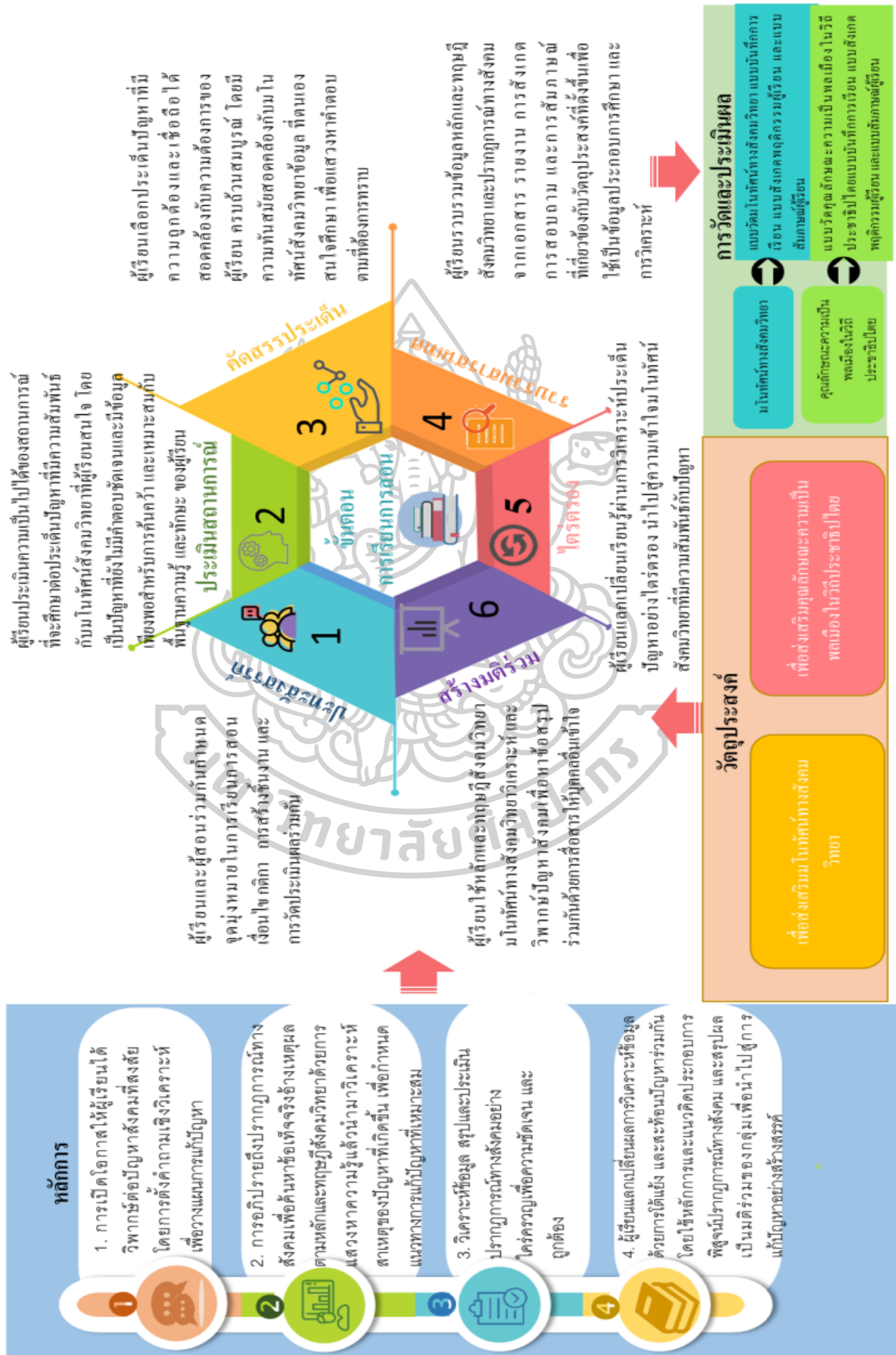
ปัจจุบันทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นทฤษฎีหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม เนื่องจาก Giddens ระบุว่าสถาบันครอบครัว ชุมชน ชีวิต การงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างเกิดขึ้นโดยปัจเจกบุคคล ได้แก่ การกระทำของมนุษย์ (human action) หรือผู้กระทำ (agency) ในขณะที่เดียวกัน โครงสร้าง (structure) ก็เป็นตัวกำหนดชีวิตทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นสองสิ่งนี้จึงต้องพึ่งพาและเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน Giddens เรียกสิ่งนี้ว่า ทวิลักษณ์ของโครงสร้าง (duality of structure) นั่นคือ โครงสร้างเป็นวิถีทางและผลลัพธ์ของการกระทำ (Giddens, 1984: 374 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 258) โครงสร้างสังคมกับผู้กระทำจึงถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นผ่านกระบวนการที่เรียกว่า structuration หรือ การกระทำที่มีโครงสร้างกำหนด (structured action) มนุษย์เป็นผู้สร้างโครงสร้าง แล้วโครงสร้างก็กลับมาควบคุมมนุษย์ (Giddens, 1991: 204 อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2553: 259-260) หลังจากนั้นมนุษย์ก็จะปรับโครงสร้างเพื่อเปลี่ยนแปลงต่อไป

ซึ่งแนวคิดสำคัญของทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีความสัมพันธ์กับแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นกระบวนการและขั้นตอนผู้เรียนจะต้องวิเคราะห์สถานการณ์และค้นความเป็นปัญหาจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง หาเหตุผลมาซึ่งประเด็นปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิด การค้นหา การสืบข้อมูลความรู้ทั้งจากข้อเท็จจริง และตามหลักการทางทฤษฎีที่ตนเองศึกษาค้นคว้ามาประกอบการวินิจฉัยและหาแนวทางแก้ปัญหาที่ดีที่สุด(กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2548: 77) ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาและฝึกทำงานเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ในการเรียนรู้และค้นคว้าด้วยตนเอง การเรียนจะอยู่ในรูปของกลุ่มย่อยผู้เรียนจะเป็นผู้กระทำด้วยตนเองซึ่งได้แก่ การแก้ปัญหา การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ และการทำงานเป็นทีม โดยมีผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้แก่ผู้เรียน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558: 348) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัช วิกิตภูมิ ประเทศ (2555) งานวิจัยในชั้นเรียนของวิชา GE 138 การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีระดับความตระหนักในความเป็นพลเมืองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และระดับความตระหนักในความเป็นพลเมืองของนิสิตระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกรายด้าน 6 ด้าน ได้แก่ การพึ่งตนเอง และรับผิดชอบตนเอง ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านการเคารพความแตกต่าง ด้านการเคารพหลัก

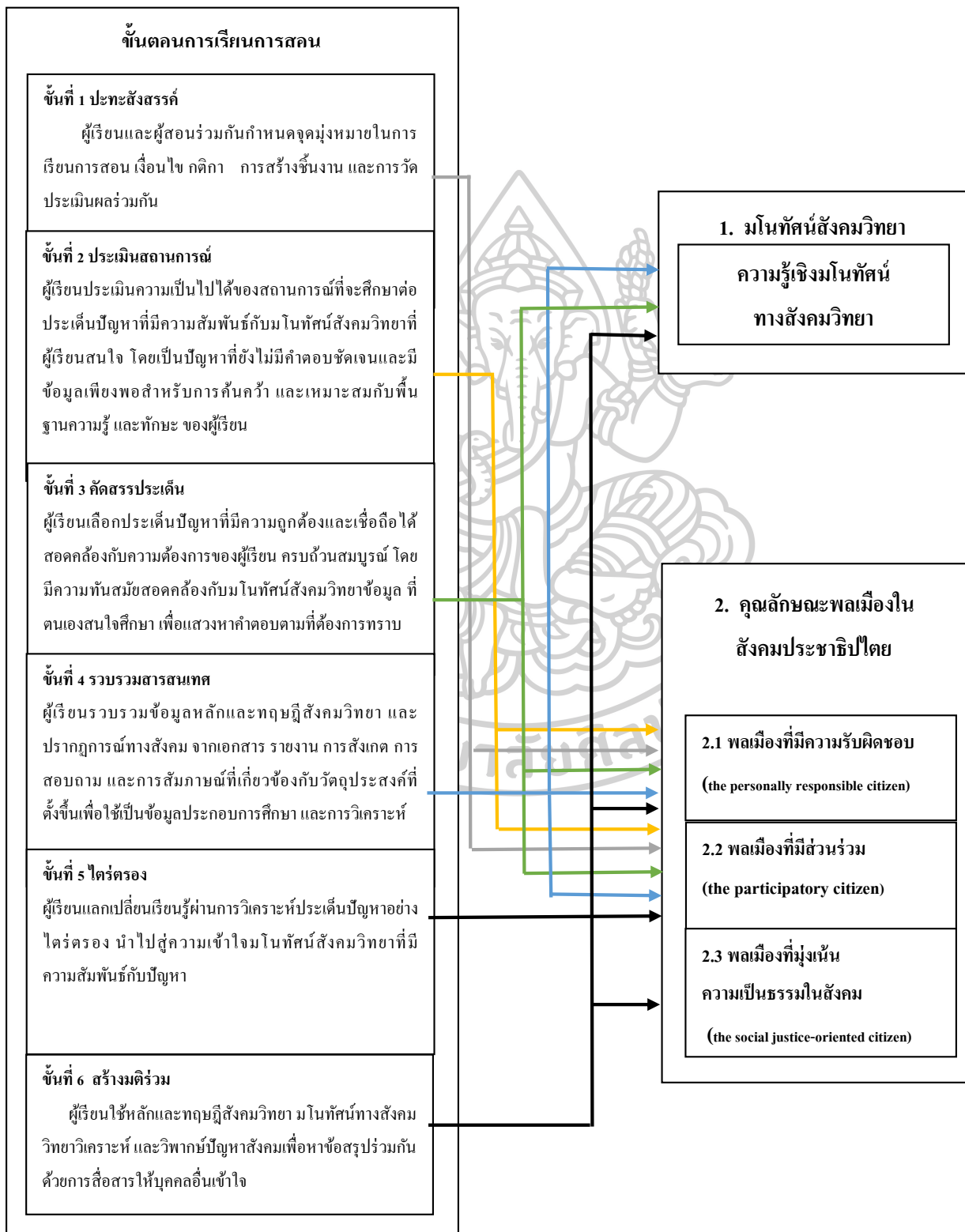
ความเสมอภาค ด้านการเคารพกติกา/กฎหมาย และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การเกิดความคิด
ตระหนักของนิสิตนั้นเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) กล่าวคือ เมื่อนิสิต
ได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า จากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีการสร้างกระบวนการ
การเชื่อมโยงความคิดให้นิสิตเห็นว่า ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา การแก้ปัญหาจึงต้องเริ่มที่ตัว
ผู้เรียน ซึ่งเป็นการให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ปัญหา (Problem- based Learning) ตระหนักถึงสาเหตุของ
ปัญหาที่เกิดขึ้น และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตนเองซึ่งนิสิตจะเกิดการรับรู้รวมถึงเข้าใจในสิ่ง
เร้า นั้น และนำไปสู่การเรียนรู้และความตระหนักในที่สุด

โดยมีกระบวนการเรียนการสอน 6 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์ผู้เรียนและผู้สอนมีการ
วางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัด
ประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์สังคมวิทยา ขั้นที่ 2
ประเมินสถานการณ์ ผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์
กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอ
สำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น
ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ ขั้นที่ 4
รวบรวมสารสนเทศผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดย
การศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลและหลักฐานสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยผู้สอนคอยให้
คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกเมื่อผู้เรียนต้องการ ขั้นที่ 5 ไตร่ตรองผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้
เพื่อตอบคำถามปัญหาโดยวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาอย่างไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่
ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วน
ร่วมในกิจกรรม ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม ผู้เรียนและผู้สอนแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปตกลง
ร่วมกัน จากผลที่ศึกษามาด้วยการพูดและการเขียน

แผนภาพที่ 23 แผนภาพกระบวนการเรียนการสอน

แผนภาพที่ 24 ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิติปรัชญาตรี

2. หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

หลักการของการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีดังต่อไปนี้

1. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์ต่อปัญหาสังคมที่สงสัยโดยการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการแก้ปัญหา
2. การอภิปรายถึงปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงอ้างเหตุผลตามหลักและทฤษฎีสังคมวิทยาด้วยการแสวงหาความรู้แล้วนำมาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม
3. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปและประเมินปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใคร่ครวญเพื่อความชัดเจน และถูกต้อง
4. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการโต้แย้ง และสะท้อนปัญหา ร่วมกัน โดยใช้หลักการและแนวคิดประกอบการพิสูจน์ปรากฏการณ์ทางสังคม และสรุปผลเป็นมติ ร่วมของกลุ่มเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

3. วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

4. ขั้นตอนการเรียนการสอน

ขั้นตอนการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรีมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์

เป็นขั้นที่ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นผู้สอนนำเสนอ ความหมาย ความสำคัญของมโนทัศน์ สังคมวิทยาโดย

- 1) ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้นและยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่ความสอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้
- 2) ผู้เรียนรับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์สังคมวิทยาจากผู้สอน และทำความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา ด้วยการซักถามในประเด็นที่สงสัย และตอบคำถามถึงความรู้ ความเข้าใจเดิม

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

เป็นขั้นผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ผู้เรียนสนใจ โดยเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมี ข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน

- 1) ผู้สอนตรวจความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาศึกษา ด้วยคำถามนำ ผู้เรียนเมื่อผู้เรียนตอบ แล้วร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคมเพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่กับ สถานการณ์เดิม
- 2) ผู้เรียนทำความเข้าใจและพิจารณาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น พร้อมประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคม

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

เป็นขั้นที่ผู้เรียนเลือกประเด็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับมโนทัศน์ สังคมวิทยาที่ตนเองสนใจศึกษา เพื่อแสวงหาคำตอบตามที่ต้องการทราบ

- 1) ผู้เรียนวิเคราะห์และทำความเข้าใจปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุปัญหา ให้มีความชัดเจน พิจารณาความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่น ๆ โดยการตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย

2) ผู้เรียนตอบคำถามและระลึกถึงความรู้เดิม ด้วยการยกตัวอย่างปัญหา สังคมที่ความสัมพันธ์เหมือนกัน พร้อมกับให้เหตุผลประกอบการแสดงแนวคิด

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

เป็นขั้นที่ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับประเด็นปัญหาเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหา โดยผู้สอนคอยให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวก เมื่อผู้เรียนต้องการ

1) ผู้สอนตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดและวางแผนดำเนินการ สืบเสาะแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการวางแผนและค้นหาข้อมูลของปัญหา และกระตุ้นให้ผู้เรียนสืบหาข้อมูลมาจากหลายแหล่ง ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ

2) ผู้เรียนเสนอแนวทางในการวางแผนดำเนินงานในการแก้ปัญหาสังคม ร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา เป็นแนวทางในการดำเนินการของกลุ่ม และแนวทางในการสร้างข้อสรุปร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง

เป็นขั้นที่ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อตอบคำถามปัญหาโดยวิเคราะห์ถึง ประเด็นปัญหาอย่างไตร่ตรองและคิดอย่างลึกซึ้ง นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับปัญหา โดยผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

1) ผู้สอนสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหาที่ศึกษา โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา มาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอภิปรายร่วมกันเพื่อหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

2) ผู้เรียนดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วยตนเอง ด้วยการอธิบายความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่สร้างขึ้น และซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหาที่สงสัย

3) ผู้เรียนมีส่วนร่วมหาแนวทางในการแก้ปัญหา ด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ในการอภิปรายเพื่อระบุแนวทางในการแก้ปัญหา และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและคำตอบของตนเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเพื่อนในชั้นเรียน

4) ผู้เรียนดำเนินการตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมกับปัญหา

5) ผู้เรียนประยุกต์ใช้ความรู้ โทศน์ทางสังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นด้วยการอธิบาย วิเคราะห์

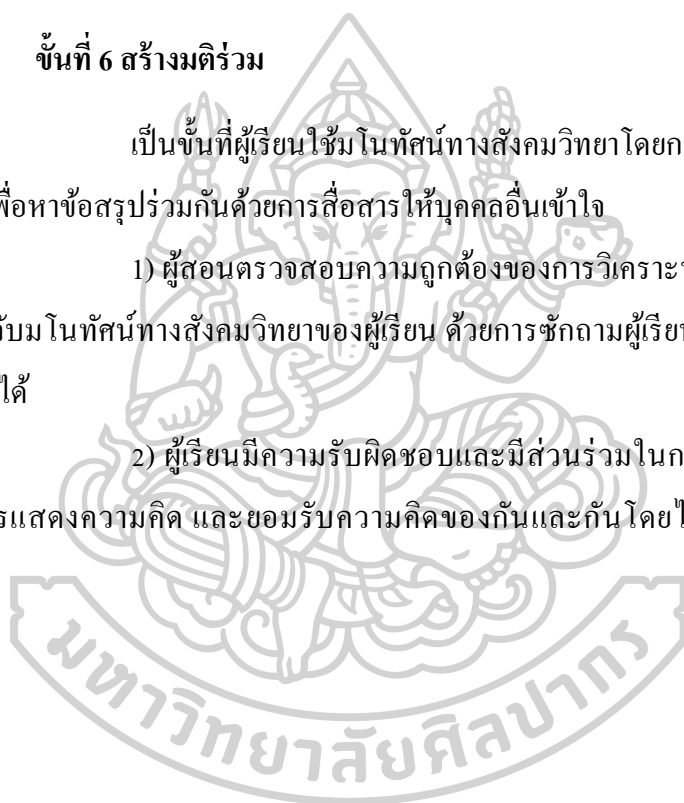
6) ผู้เรียนสะท้อนความคิดของตนเองแก่สมาชิกในกลุ่มเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 สร้างมดีร่วม

เป็นขั้นที่ผู้เรียนใช้ โทศน์ทางสังคมวิทยาโดยการวิเคราะห์ และวิพากษ์ปัญหาสังคมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันด้วยการสื่อสารให้บุคคลอื่นเข้าใจ

1) ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาของผู้เรียน ด้วยการซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้

2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอความรู้ที่ได้ศึกษาด้วยการแสดงความคิด และยอมรับความคิดของกันและกันโดยไม่นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกัน

5. บทบาทผู้สอนและบทบาทของผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ตารางที่ 25 บทบาทผู้สอนและบทบาทผู้เรียนของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>ขั้นปะทะสังสรรค์</p> <p>ผู้เรียนและผู้สอนมีการวางจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การสร้างชิ้นงาน วางเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงและการวัดประเมินผลร่วมกัน จากนั้นครูนำเสนอความหมายและความสำคัญของมโนทัศน์สังคมวิทยา</p>	<p>1) ศึกษาเนื้อหาสังคมวิทยาเบื้องต้นและปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมที่สอดคล้องกับมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา</p> <p>2) ยกตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนที่จำเป็นในการเรียนการสอน และกำหนดปัญหาในบริบทชีวิตจริงที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมโนทัศน์สังคมวิทยาที่ต้องการสอนเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้</p>	<p>1) รับฟังการนำเสนอ มโนทัศน์สังคมวิทยาของครู และทำความเข้าใจ มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา</p> <p>2) ชักถามในประเด็นที่สงสัย</p> <p>3) ตอบคำถามและระลึกถึงความรู้ความเข้าใจเดิม</p>
<p>ขั้นประเมินสถานการณ์</p> <p>ผู้เรียนประเมินความเป็นไปได้ของการศึกษาประเด็นปัญหาที่ผู้เรียนสนใจว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจนและมีข้อมูลเพียงพอสำหรับการค้นคว้า และ</p>	<p>1) ตรวจสอบความเหมาะสมของปัญหาที่นำมาใช้</p> <p>2) ใช้คำถามนำผู้เรียนเมื่อผู้เรียนตอบ</p> <p>3) ใช้คำถามให้ผู้เรียนได้ร่วมกันอภิปรายประเด็นสังคม</p>	<p>1) ทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น</p> <p>2) พิจารณาลักษณะของปัญหา</p> <p>3) ประเมินสถานการณ์ปัญหาสังคมที่กำหนดให้</p>

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
<p>เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ และทักษะของผู้เรียน</p>	<p>เพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ใหม่ กับสถานการณ์เดิม</p>	<p>4) วิเคราะห์และทำความเข้าใจ ปัญหาแล้วกำหนดหรือระบุ ปัญหาให้มีความชัดเจน</p> <p>5) ตอบคำถามและระลึกถึง ความรู้เดิม</p> <p>6) ชักถามในประเด็นที่สงสัย</p> <p>7) พิจารณาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงระหว่างปัญหาสังคมที่ เกิดขึ้นกับปัญหาสังคมอื่นๆ</p> <p>8) ยกตัวอย่างปัญหาสังคมที่ ความสัมพันธ์เหมือนกัน</p> <p>9) ให้เหตุผลประกอบการแสดง แนวคิด</p>
<p>ขั้นคัดสรรประเด็น</p> <p>ผู้เรียนเลือกประเด็นที่ ตนเองอยากจะศึกษา เพื่อ ค้นหาคำตอบตามที่ต้องการ ทราบ</p>	<p>1) ใช้คำถามกระตุ้นความคิด ผู้เรียนจากประเด็นปัญหาที่ ผู้เรียนสนใจต่อความสัมพันธ์ กับมโนทัศน์สังคมวิทยา</p> <p>2) ผู้สอนให้การกระตุ้นผู้เรียน ให้ติดต่อสื่อสารกันอย่าง เปิดเผย</p>	<p>1) รวบรวมความคิดเห็นของ สมาชิกในกลุ่ม แนะนำ ให้ ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน</p> <p>2) วิจารณ์อย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา มีการตัดสินใจ ด้วยความคิดเห็นส่วนใหญ่และ ยอมรับเหตุผลของกันและกัน จนได้มติร่วมของกลุ่ม</p>
<p>ขั้นรวบรวมสารสนเทศ</p> <p>ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลจาก แหล่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นปัญหา โดยการศึกษา หาข้อมูลเพื่อนำมาเป็นข้อมูล และหลักฐานสนับสนุนการ แก้ปัญหา ผู้สอนคอยให้</p>	<p>1) ตั้งข้อสังเกตให้ผู้เรียนได้ ร่วมกัน คิด และ วางแผน ดำเนินการสืบเสาะแสวงหา ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ</p> <p>2) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับกลยุทธ์วิธีการสืบเสาะแสวงหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ต่างๆ</p>	<p>1) เสนอแนวทางในการ วางแผนดำเนินงานในการ แก้ปัญหาสังคมร่วมกันกับ สมาชิกในกลุ่ม</p> <p>2) วางแผนการแก้ปัญหาสังคม โดยการวิเคราะห์ และ สังเคราะห์จากเอกสารและ</p>

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
คำแนะนำ และอำนวยความสะดวก สะดวกเมื่อผู้เรียนต้องการ	3) ดูแลอำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการ วางแผนและค้นหาข้อมูลของ ปัญหา 4) กระตุ้นให้ผู้เรียนสืบหา ข้อมูลมาจากหลายแหล่งๆ และ ให้มีความน่าเชื่อถือ ด้วยกัน	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมา เป็นแนวทางในการดำเนินการ ของกลุ่ม 3) วางแผนหาแนวทางในการ สร้างข้อสรุป
<p>ขั้นไตร่ตรอง</p> <p>ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กันเพื่อตอบคำถามปัญหาโดย วิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหา อย่างมีความสำนึกครุ่นคิด เพื่อ นำไปสู่ความเข้าใจมโนทัศน์ สังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์ กับปัญหา โดยผู้สอนคอย กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรม</p>	<p>1) สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่ เอื้อต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนและผู้เรียน 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน เพื่อช่วยในการหาคำตอบและ เสนอแนะแนวทางในการ แก้ปัญหา 3) ฝึกให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ วิพากษ์ถึงสาเหตุประเด็นปัญหา ที่กำหนดให้ โดยใช้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ สังคมวิทยา มาอธิบาย ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม 4) ออกแบบคำถามที่กระตุ้นให้ ผู้เรียนได้ใช้การอ้างเหตุผล 5) ตั้งประเด็นคำถามเพื่อ กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความรู้ ความเข้าใจในมโนทัศน์สังคม วิทยา มาอธิบายปัญหาสังคมที่ เกิดขึ้น</p>	<p>1) ดำเนินการสร้างข้อสรุปด้วย ตนเอง และ อธิบาย ความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ สร้างขึ้น 2) ซักถามเมื่อมีประเด็นปัญหา ที่สงสัย 3) ประเมินสถานการณ์ปัญหา 4) แสดงการวิพากษ์วิจารณ์ แนวทางและระบุแนวทางใน การแก้ปัญหาของเพื่อนผู้เรียน ด้วยกัน 5) มีส่วนร่วมในการอภิปราย และถกเถียงหาแนวทางในการ แก้ปัญหา 6) นำเสนอวิธีการแก้ปัญหาและ คำตอบของตนอภิปราย เปรียบเทียบคำตอบของตนเอง กับเพื่อนในชั้นเรียน สื่อสาร โต้แย้ง และตัดสินคำตอบของ ตนเอง</p>

ขั้นตอนการเรียนการสอน	บทบาทผู้สอน	บทบาทผู้เรียน
		7) ดำเนินตามแผนที่วางไว้พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขแผนให้มีความเหมาะสมมากขึ้น 8) ประยุกต์ใช้ความรู้โมทัศน์สังคมวิทยาในสถานการณ์ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น 9) ใช้กระบวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการตามข้อตกลงของกลุ่มที่มีความเหมาะสมกับปัญหาสังคม 10) สะท้อนความคิดของตนเองและสมาชิกในกลุ่มเพื่อนเพื่อพัฒนาปรับปรุงแผนการแก้ปัญหาให้ดีขึ้น
ขั้นสร้างมติร่วม ผู้เรียนและผู้สอนแสดงความคิดเห็นและหาข้อสรุปตกลงร่วมกัน จากผลที่ศึกษามาด้วยการพูดและการเขียน	1) ตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาสังคมกับโมทัศน์สังคมวิทยาของผู้เรียน 2) ซักถามผู้เรียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อสรุปที่ได้	1) มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำเสนอผลงานของกลุ่ม 2) มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเองและเพื่อน

6. การวัดและประเมินการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมมีการประเมินผลการเรียนการสอน 2 ลักษณะ คือ

1. การวัดและประเมินผลมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องในระหว่างที่ดำเนินการเรียนการสอน เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง การวัดและประเมินผลดังกล่าวนี้มีหลายวิธี เช่น การสังเกตการณ์ตอบคำถาม การอธิบาย อภิปราย ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยวาจาหรือการเขียนตอบ การปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนกำหนดขึ้น เช่นการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา ด้วย การอภิปรายซักถามร่วมกัน การนำเสนองาน ผลงานหรือชิ้นงานของผู้เรียน การเขียนที่แสดงถึงมโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

2. การวัดและประเมินผลหลังการดำเนินการจัดการเรียนการสอน

เป็นการวัดและประเมินผลความสามารถของผู้เรียนหลังจากเรียนด้วยกระบวนการเรียน

การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมตามแผนการจัดการเรียนรู้ทุกแผนเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้ทราบว่าหลังการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนมีความรู้มโนทัศน์สังคมวิทยาและคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลดังกล่าวนี้มี 2 ฉบับ คือ แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา และแบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

7. แนวทางในการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้

1. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) ถึงจุดมุ่งหมายของรายวิชาและวัตถุประสงค์ในการพัฒนา/

ปรับปรุงรายวิชา คำอธิบายรายวิชา จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา ความรับผิดชอบหลัก/ความรับผิดชอบรอง การพัฒนาผลการเรียนรู้ของนิสิต แผนการสอนและการประเมินผล ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน และการประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

1.2 เลือกเนื้อหาสังคมวิทยา เพื่อใช้ในการทดลองสอนด้วยกระบวนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น โดยใช้เนื้อหาในรายวิชาสังคมวิทยาเบื้องต้น จำนวน 12 เรื่อง รวม 39 ชั่วโมง และผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหา และกำหนดชั่วโมงเรียนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาวิชา

1.3 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนการเรียนรู้ประกอบด้วย ภาคสังคมวิทยา ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องที่สอนและจำนวนชั่วโมงที่สอนสาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม การวัดและประเมินผลและเกณฑ์การประเมิน บันทึกหลังสอนสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้เรียน และสรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้สอน

1.4 จัดเตรียมสื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าการสำรวจข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เรียน เช่น วัสดุและอุปกรณ์เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนสังคมวิทยา ใบความรู้ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ วิกิพีเดีย ซอฟต์แวร์ทางการศึกษา เว็บไซต์ต่าง ๆ สำหรับการสืบเสาะแสวงหาความรู้ของผู้เรียน จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอนที่สนับสนุนการสร้างผลงานและการนำเสนอผลงานของผู้เรียน เช่น กระดาษ A 4 กระดาษปรีฟ สีเมจิก สีเทียน เครื่องฉายข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์ ไมโครโฟน โดยผู้สอนควรจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้ และสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนดังกล่าวให้เพียงพอกับจำนวนของผู้เรียนและพร้อมใช้งาน ทั้งนี้อาจให้ผู้เรียนช่วยเตรียม สื่อ อุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนที่ตนเองสนใจและสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นมาใช้แทนตามความเหมาะสม

1.5 จัดเตรียมวิธีสอนเทคนิคการสอนที่สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และสิ่งแวดล้อมกับบุคคลอื่น ๆ โดยการพิสูจน์ ไตร่ตรอง และคิดอย่างลึกซึ้งต่อการแก้ปัญหาอย่างริเริ่มและสร้างสรรค์ ด้วยการอธิบายและการเขียนจาก

ความรู้ความเข้าใจที่ได้ศึกษามาและจากข้อค้นพบความรู้ด้วยตนเองเพื่อสร้างความรู้ จากความเข้าใจที่ชัดเจนถูกต้องของมโนทัศน์สังคมวิทยาซึ่งไปเป็นเครื่องมือสำคัญในการลงมือปฏิบัติด้วยการวิเคราะห์ปัญหาสังคมจะทำให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ตัวอย่างวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่ผู้สอนสามารถเลือกใช้ เช่น

1) วิธีสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง ด้วยการเตรียมกรณีตัวอย่างสถานการณ์ปัญหาที่มีสาระซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง กรณีที่นำมาใช้ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องที่มี สถานการณ์ปัญหาขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความคิดของผู้เรียน โดยผู้สอนอาจใช้วิธีการตั้งประเด็นคำถามที่ท้าทายจากข่าวหนังสือพิมพ์ ข่าว และเหตุการณ์ รวมทั้งจากสื่อต่าง ๆ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ที่ต้องการ

2) การอภิปราย แสดงความคิดร่วมกัน โดยผู้สอนควรแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยเพื่อศึกษาค้นคว้า ตัวอย่างและคิดหาคำตอบ แล้วจึงร่วมกันอภิปรายเป็นกลุ่มและนำเสนอผลการอภิปรายระหว่างกลุ่ม เป็นการแลกเปลี่ยนกัน โดยไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างชัดเจนแน่นอน แต่เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความคิดที่กว้างขึ้น มองปัญหาในแง่มุมที่หลากหลายขึ้น อันจะช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบขึ้นจากความคิดที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ

3) การเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อเปิด โอกาสให้สมาชิกในกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การติดต่อสัมพันธ์กัน มีการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ฝึกทักษะในการสื่อสาร การเป็นผู้นำ การไว้วางใจผู้อื่น การตัดสินใจ การแก้ปัญหา ด้วยการอธิบายความรู้ให้แก่เพื่อนในกลุ่มฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบร่วมกันทั้งในส่วนตัว โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานด้วยการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เสนอแนวความคิดใหม่ ๆ เพื่อเลือกในสิ่งที่เหมาะสมที่สุด ตลอดจนมีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ เพื่อให้กลุ่มได้รับความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดเอาไว้

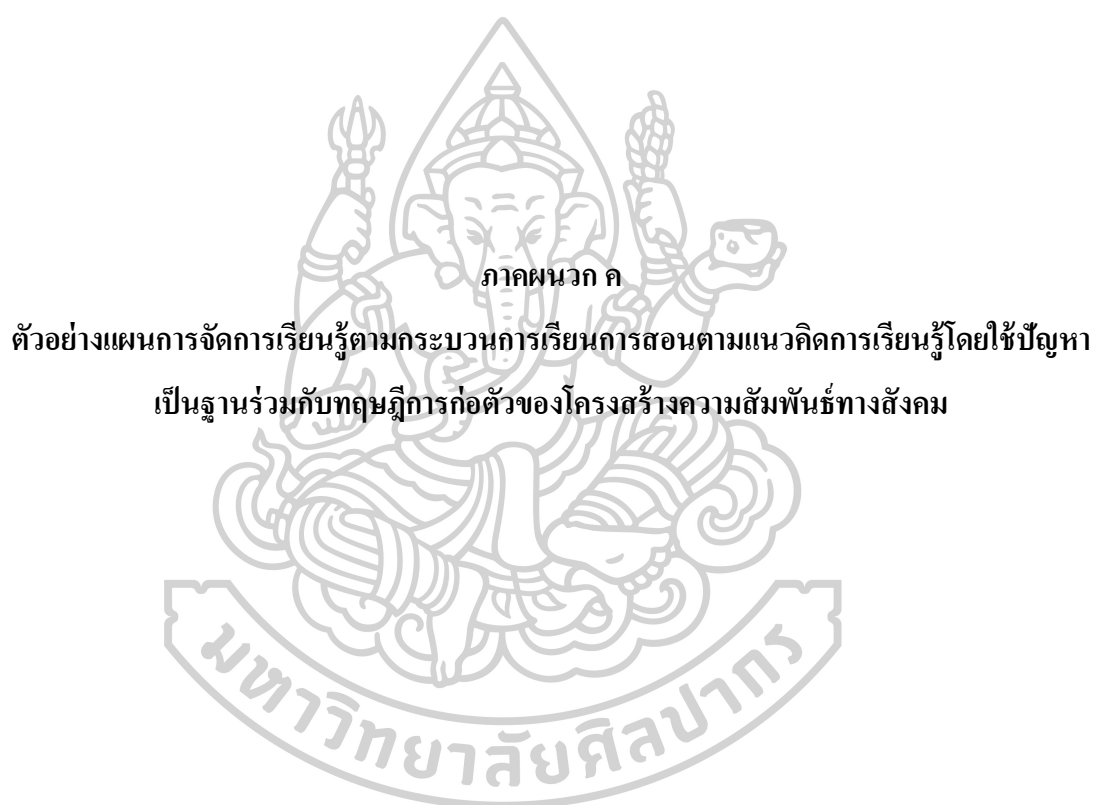
8. เจ็อนใจในการใช้กระบวนการเรียนการสอน

เจ็อนใจด้านเวลา

กระบวนการเรียนการสอนนี้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาสังคมโดยใช้ความรู้ความเข้าใจมโนทัศน์สังคมวิทยาได้อย่างถูกต้องชัดเจน และมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนได้ครบทุกขั้นตอนต้องใช้เวลาอย่างน้อย 3 คาบ (คาบละ 1 ชั่วโมง) อย่างไรก็ตามเจ็อนใจดังกล่าวจะไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติ หากผู้สอนสามารถจัดสรรเวลา และจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งมีการจัดเตรียมแหล่งเรียนรู้และสื่อ อุปกรณ์อย่างเพียงพอ และมีความพร้อมต่อการใช้งาน

เจ็อนใจด้านผู้เรียน

กระบวนการเรียนการสอนนี้ เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่นำไปใช้กับผู้เรียนระดับปริญญาตรี อย่างไรก็ตามผู้สอนที่สนใจสามารถนำกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ไปใช้กับผู้เรียนในระดับอื่นได้ เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเลือกจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการเรียนการสอน ผู้สอนควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสืบเสาะแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ผู้เรียนต้องการ สนับสนุนให้ผู้เรียนใช้การอ้างเหตุผลและกลวิธีการแก้ปัญหาจากที่ได้สืบค้นหาข้อมูล โดยการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์และอภิปรายร่วมกันเพื่อช่วยในการหาคำตอบและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

ตัวอย่าง

แผนการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยา	คณะสังคมศาสตร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รายวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น	ภาคเรียนที่ 2	ปีการศึกษา 2560
เรื่อง พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม		จำนวน 3 ชั่วโมง
ผู้สอน อาจารย์ช่อชิระ อุดมาน		

สาระสำคัญ

พฤติกรรมเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานสังคมเนื่องจากบุคคลและกลุ่มบุคคลไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน โดยสังคมจะกำหนดมาตรการควบคุมทางสังคมที่นำมากำกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปอยู่ร่วมกันของมนุษย์อย่างมีความสุข มั่นคง และปลอดภัย โดยยึดปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมเป็นที่ตั้งเนื่องด้วยความหลากหลายในโครงสร้างทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

เมื่อนิสิตเรียนเรื่อง พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม แล้วนิสิตสามารถ

ด้านความรู้

- 1) อธิบายมโนทัศน์พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมสาระสำคัญ
- 2) บอกความสำคัญของการควบคุมทางสังคมได้อย่างสมเหตุสมผล
- 3) อธิบายการควบคุมทางสังคมที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่นิสิตสนใจศึกษาได้

ด้านทักษะ/กระบวนการ

- 1) สืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่นิสิตสนใจได้อย่างหลากหลาย
- 2) เขียนสรุปความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมได้อย่างน่าสนใจและสมเหตุสมผล

- 3) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างสมเหตุสมผล
- 4) อธิบายเกี่ยวพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมที่นิสึนสนใจได้อย่างสมเหตุสมผล

ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 1) เห็นความสำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนพร้อมกับเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- 2) บอกประโยชน์ในการควบคุมสังคมให้อยู่ในสภาวะที่ปกติได้อย่างเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม

จุดมุ่งหมายของสังคม คือ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์อย่างมีความสุข มั่นคง และปลอดภัย โดยยึดปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมเป็นที่ตั้ง...แม้กระนั้นก็ตาม.... ด้วยความหลากหลายในโครงสร้างทางสังคม เช่น บทบาท สถานภาพ รวมถึง การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานสังคมเนื่องจากบุคคลและกลุ่มบุคคลไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานนั้น ซึ่งส่งผลให้เกิดมาตรการควบคุมทางสังคมที่นำมากำกับพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป

พฤติกรรมเบี่ยงเบน หมายถึง พฤติกรรมที่ผิดแปลกจากบรรทัดฐานของสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการปลืกตัวออกห่างจากสังคมของผู้กระทำ และสังคมจะกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อและบทลงโทษแก่ผู้ประพฤดิเช่นนั้น

ลักษณะของพฤติกรรมเบี่ยงเบน 7 ประเภท

1. อาชญากรรม (Crime) คือ พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งต้องละเมิดกฎหมายอาญาหรือการฝ่าฝืนประมวลข้อกำหนดความประพฤติที่รัฐประกาศสั่งไว้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

- การกระทำที่มุ่งเอาทรัพย์สินบังติเงินทอง เช่น ลักทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ทูจริตฉ้อฉล
- การกระทำผิดต่อบุคคลให้ได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เช่น ฆาตกรรม ข่มขืน

กระทำชำเรา

1. การบริโภคสิ่งของหรือบริการต้องห้าม คือ การใช้สินค้าต่าง ๆ ที่ผู้มีอำนาจในสังคมไม่ยอมรับ เช่น การดื่มสุรา การติดยาเสพติด การซื้อบริการทางเพศ
2. การขายสิ่งของต้องห้าม คือ การจำหน่ายสิ่งของหรือบริการที่สังคมระบุว่าผิดต่อบรรทัดฐานของสังคม เช่น การค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด
3. การแสดงที่เบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมต่างๆที่แม้จะไม่ทำให้อื่นได้รับความเสียหายโดยตรง แต่ก็มีความรู้สึกและไม่เห็นด้วย เช่น การเมาสุราในที่สาธารณะ
4. ความเชื่อที่เบี่ยงเบน คือ ความเชื่อที่กลุ่มบุคคลบางกลุ่มยึดถือ ซึ่งผิดแผกไปจากความเชื่อของสังคมโดยรวม เช่น ความเชื่อของกลุ่มฮิปปี้ในสังคมอเมริกัน
5. สภาวะจิตที่เบี่ยงเบน คือ สภาวะทางจิตใจที่ไม่เป็นปกติ ซึ่งเป็นผลกระตมจากการเผชิญสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความตึงเครียดมากไปจนอาจทำให้เป็นโรคประสาทได้
6. อัตนวิบากกรรม คือ การฆ่าตัวเอง ซึ่งเป็นการกระทำที่น่าสลดใจและเป็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นมากในสังคมที่มีการแข่งขันสูง บางสังคมการฆ่าตัวตายกลับได้รับการยกย่อง เช่น การทำฮาราคิรีของซามูไรในสังคมญี่ปุ่น

ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมเบี่ยงเบน

- ทฤษฎีชีววิทยาว่าด้วยพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Biological Theory of Deviant Behavior)
- ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Theory)
- ทฤษฎีสภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory)
- ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Social Strain Theory)

ทฤษฎีชีววิทยาว่าด้วยพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Biological Theory of Deviant Behavior) ทฤษฎีชีววิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากความผิดปกติทางร่างกายที่มีมาตั้งแต่กำเนิด แพทย์และนักวิทยาศาสตร์ชาวอิตาลีคนหนึ่ง ชื่อ ลอมโบโรโซ เก็บข้อมูลทางชีวภาค เช่น กะโหลกศีรษะ แขนขา หรือผิวหนัง พบว่า กลุ่มนักโทษร้อยละ 43 มีความผิดปกติของกะโหลกศีรษะมากกว่า 1 แห่ง ร้อยละ 21 ผิดปกติ 1 แห่ง จึงสรุปเป็นสมมุติฐานว่า ความผิดปกติทางร่างกายแสดงถึงความด้อยในการพัฒนาและเป็นลักษณะของบุคคลที่มักจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ต่อมาจึงได้ทำให้เกิด ทฤษฎีรูปแบบของร่างกาย ของวิลเลียม เชลดอน อธิบายว่า มนุษย์มีรูปร่าง 3 แบบผสมกัน พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดจากการผสมผสานอุปนิสัยตามรูปร่างและวัฒนธรรม รูปร่าง 3 แบบ มีดังนี้

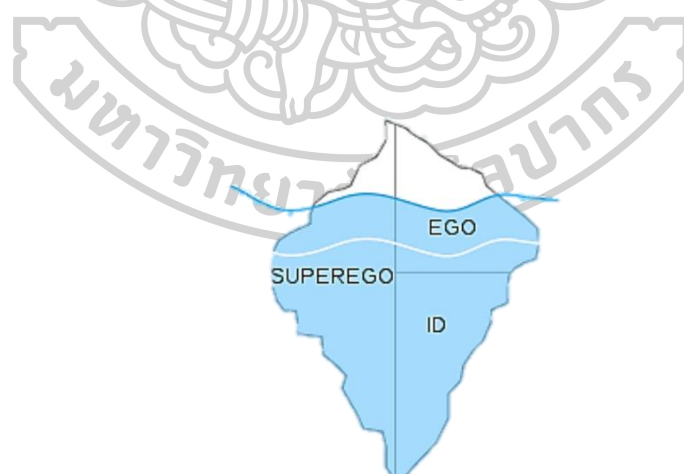
1) แบบเอ็นดอร์มอร์ (Endomorphy) บุคคลที่มีรูปร่างอ้วน ผิวเกลี้ยงและนุ่มนวล จะอุปนิสัย สนุกสนาน และชอบสังคัม

2) แบบเมโซมอร์ (Mesomorphy) บุคคลที่มีรูปร่างบึกบึน โครงสร้างใหญ่ จะมีอุปนิสัย ค่อนข้างก้าวร้าว

3) แบบเอ็คโตมอร์ (Ectomorphy) บุคคลที่มีรูปร่างผอมบาง กระดูกเล็ก หน้าเล็ก จมูกแหลม จะมีอุปนิสัยไม่ชอบเข้าสังคัม ขี้บ่น ไม่สู้ปัญหา

ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytical Theory) ซิกมันด์ ฟรอยด์ อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิด จากจิตสำนึกหรือสัญชาตญาณ การควบคุมหรือแก้ไขพฤติกรรมไม่เพียงประสงค์จึงต้องเจาะลึกลงไป ในจิตใญ่มนุษย์ ฟรอยด์แบ่งตัวตนมนุษย์ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. Id คือ ตัวตนที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณทางชีวภาพ กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตาม ธรรมชาติโดยไม่รู้สีกตัว เช่น โกรธ ดีใจ เสียใจ หิว
2. Ego คือ การยึดตัวเองเป็นศูนย์ หรือ อัตตา เชื่อมระหว่างชีววิทยาและทางสังคัม Ego จะทำ หน้าที่ควบคุมให้บุคคลปฏิบัติตนถูกต้องตามบรรทัดฐานของสังคัม
3. Super ego คือ ส่วนของบุคคลที่รู้จักดี ชั่ว อะไรรควรทำหรือไม่ควรทำ เรียกว่า มโนธรรม

ภูเขาน้ำแข็งตามทฤษฎีของฟรอยด์

ทฤษฎีสภาวะไร้บรรทัดฐาน (Anomie Theory) เอมีล เดอร์ไคม์ เป็นผู้ริเริ่มให้แนวคิดในการอธิบาย สาเหตุการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคัม เดอร์ไคม์เชื่อว่าเมื่อ

สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหรือการเมืองการปกครอง เป็นต้น

เมื่อใดก็ตามที่บุคคลสูญเสียความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในสังคมหรือไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม จะทำให้บุคคลนั้นเกิดการเอนเอียงที่จะฆ่าตัวตาย การฆ่าตัวตายแบบนี้เรียกว่า “การอัตวินิบาตกรรมที่เกิดจากบุคคล” แต่เมื่อใดก็ตามที่บรรทัดฐานที่คอยทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเกิดอ่อนแอลงจะทำให้บุคคลนั้นสะเทือนใจและต้องการที่จะฆ่าตัวตาย เรียกว่า “การอัตวินิบาตกรรมจากสภาวะไร้บรรทัดฐาน” เช่น รายได้ไม่แน่นอนหรือล้มละลายในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ อาจเป็นเหตุให้ฆ่าตัวตายได้

ทฤษฎีความกดดันทางสังคม (Social Strain Theory) โรเบิร์ต เค เมอร์ตัน อธิบายว่า สภาพสังคมมีอิทธิพลในการปลุกฝังให้บุคคลมีค่านิยมหรือความอยากบางประการ แต่ขณะเดียวกัน โครงสร้างทางสังคมอาจจำกัดวิธีการในการบรรลุความต้องการนั้น จนทำให้บุคคลนั้นต้องหาวิธีการใหม่ถึงแม้ว่าจะละเมิดบรรทัดฐานของสังคมก็ตาม

การควบคุมทางสังคม

การควบคุมทางสังคม หมายถึง กระบวนการของสังคมที่ใช้ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มบุคคล ให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมและก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

ประเภทของการควบคุมทางสังคม

- การควบคุมภายใน คือ การปลุกฝังคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม กล่าวคือ บุคคลสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง เช่น บุตรมีจิตสำนึกที่จะกระทำความผิดเนื่องจากอาจสร้างความทุกข์ให้บิดามารดา
- การควบคุมภายนอก คือ การที่บุคคลประพฤติตามบรรทัดฐานของสังคม เนื่องจากความเกรงกลัวในการถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายจากการกระทำความผิด

มาตรการควบคุมทางสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน สามารถแยกออกเป็น 2 มาตรการ คือ อย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการ ซึ่งจะมีทั้งลักษณะสิทธิฐานุมัติเชิงบวก หรือการให้รางวัล กับสิทธิฐานุมัติเชิงลบ หรือการลงโทษ

ลักษณะการควบคุมทาง สังคม	ลักษณะสิทธิฐานนิติเชิงบวก	ลักษณะสิทธิฐานนิติเชิงลบ
มาตรการควบคุมทางสังคม		
มาตรการอย่างไม่เป็นทางการ	การยกย่อง การชมเชย การสรรเสริญ การลูบหัว การกอด การใช้น้ำเสียงอ่อนโยน การ สวดดี	การพูดเยาะเย้ยเสียดสี การตินนินทา การดูต่ำ การยกมือห้าม การเนรเทศ การไม่คบค้าสมาคม
มาตรการอย่างเป็นทางการ	เงินรางวัลพิเศษ โบนัส ถ้วยและโลรางวัล การเลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง สิทธิพิเศษต่างๆ	การปรับ การจำคุก การลดเงินเดือน การโยกในที่สาธารณะ การประหารชีวิต

มาตรการควบคุมสังคมอย่างไม่เป็นทางการ หมายถึง วิธีการควบคุมทางสังคมที่ไม่ได้เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นที่เข้าใจกันและทราบเป็นอย่างดีในหมู่สมาชิก เช่น วิถีประชา จารีต และศีลธรรม

มาตรการควบคุมสังคมอย่างเป็นทางการ หมายถึง การควบคุมสังคมโดยอาศัยหน่วยงานเฉพาะกิจที่จัดตั้งโดยรัฐบาล ทำหน้าที่สร้างกฎเกณฑ์ของสังคมที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มีบทลงโทษชัดเจนกับผู้ไม่ปฏิบัติตาม และการให้รางวัลสำหรับผู้ปฏิบัติตาม เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

1. คุณธรรม จริยธรรม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความซื่อสัตย์ มีวินัย และความตรงต่อเวลา
2. ความรู้ มีความรู้พื้นฐานในวิชาชีพครู
3. ทักษะทางปัญญา นำความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เรียนไปประยุกต์ใช้
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ในฐานะผู้นำและผู้ร่วมงานได้ และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร สังคม และสิ่งแวดล้อม
5. การวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีการสืบค้น เก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล และแปลความหมาย และการเลือกใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์

กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ขั้นที่ 1 ปะทะสังสรรค์

1.1 ผู้สอนเปิดคลิปวิดีโอ “เปิดคลิป นร.ตีกัน-ปะระเบิดกลางถนนเพชรเกษม - เทียงทันข่าว” ให้นิสิตดู แล้วตั้งประเด็นคำถามดังนี้ “นิสิตคิดว่า สาเหตุใดที่ทำให้พวกเขาเหล่านี้ออกมาแสดงพฤติกรรมเหล่านี้” (แนวคำตอบ: มีเรื่องบาดหมางมาแต่ก่อนแล้ว, ยึดถือเรื่องสถาบันของตน, แสดงความยิ่งใหญ่ของกลุ่มตน)

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=MDxRC58SPco>

1.2 ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามกับนิสิตว่า “แล้วนิสิตคิดว่าเหตุการณ์นี้ จะเกิดผลอย่างไรบ้างต่อสังคม” (แนวคำตอบ: ทำให้เกิดการจลาจลติดขัด, เกิดความวุ่นวายในสังคม, ทำให้เกิดการบาดเจ็บ และเสียชีวิต เป็นต้น) “จากที่เราเรียนกันมาการรวมตัวของคนในสังคมนั้น เพื่อให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข ภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมเดียวกัน จากเหตุการณ์ข้างนี้ จะเห็นว่าเป็นการขัดต่อกฎเกณฑ์ หรือบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ซึ่งการขัดต่อบรรทัดฐานทางสังคม เราจะเรียกว่าเป็น พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม ซึ่งไม่ได้หมายถึงการเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นเกย์ หรือเป็นกะเทย แต่เป็นพฤติกรรมที่แปลกออกไป หรือขัดต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม ซึ่งเมื่อเกิดการขัดต่อกฎเกณฑ์ทางสังคมแล้ว ในสังคมจึงต้องมีการกระทำเพื่อจะทำให้คนในสังคมกลับมาอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ดั้งเดิม ซึ่งเราจะเรียกว่า การควบคุมทางสังคม ซึ่งในวันนี้เราจะมาเรียนในเรื่องของพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางสังคม และการควบคุมทางสังคมกัน”

1.3 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายร่วมกันประเด็น เรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม เพื่ออธิบายถึงที่มาของพฤติกรรมการเบี่ยงเบน

ขั้นที่ 2 ประเมินสถานการณ์

2.1 นิติเลือกข่าวตามที่ตนเองสนใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงด้าน อาชญากรรม การบริโภคสิ่งของหรือบริการต้องห้าม การขายสิ่งของต้องห้าม การแสดงที่เบี่ยงเบน ความเชื่อที่เบี่ยงเบน สภาวะจิตที่เบี่ยงเบน และอัตวินิบาตกรรม โดยให้สืบเสาะแสวงหาความรู้ทางอินเทอร์เน็ต โดยผู้สอนเสนอแนะในการสืบค้นหาข้อมูลนิติควรเลือกแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือ มีความเป็นกลางในการเสนอข่าว พร้อมกับมีแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้อง

2.1 นิติรวบรวมสถานการณ์ข่าวที่ตนเองสนใจจากแหล่งข่าวจากหนังสือพิมพ์ ข่าวทางออนไลน์

ขั้นที่ 3 คัดสรรประเด็น

3.1 นิติเลือกประเด็นข่าวที่ตนเองสนใจมากที่สุดมา 1 ข่าว เพื่อศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้

1) ควรใช้ทฤษฎีอะไรในการอธิบายปรากฏการณ์พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นได้บ้าง

2) นิติมีความคิดเห็นอย่างไรต่อสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น

3) นิติมีข้อเสนอแนะในการควบคุมสังคมต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรบ้าง และมีมาตรการในการควบคุมสังคมอย่างไรให้สถานการณ์กลับมาสู่สภาวะปกติที่สุด

ขั้นที่ 4 รวบรวมสารสนเทศ

4.1 นิติวางแผนในการศึกษาหาข้อมูลเพื่อค้นหาคำตอบตามขอบเขตที่กำหนดไว้ หรือนิติสามารถเพิ่มเติมประเด็นที่ตนเองสนใจได้อย่างอิสระแต่ควรอยู่ในขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาในครั้งนี้

4.2 ผู้สอนเสนอแนะแนวทางในการสืบค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้นิติได้สืบเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

4.3 ผู้สอนส่งเสริมให้นิสิตมีจรรยาบรรณต่อการสืบค้นหาข้อมูลโดยไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้อื่นในขณะเดียวกันนิสิตจะต้องวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นที่ 5 ไตร่ตรอง

5.1 เมื่อนิสิตได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ตนเองสนใจเรียบร้อยแล้ว ผู้สอนแจกกระดาษคำตอบให้ผู้เรียนสรุปความรู้ด้วยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล และเชื่อมโยงความสัมพันธ์สถานการณ์ปัญหา กับ ทฤษฎี ในการอธิบายปรากฏการณ์พฤติกรรมเบี่ยงเบนที่เกิดขึ้นพร้อมกับมาตรการในการควบคุมสังคมให้สถานการณ์กลับมาสู่สภาวะปกติ

5.2 เมื่อนิสิตทำงานส่วนตัวเสร็จเรียบร้อยแล้วแบ่งกลุ่มนิสิตออกเป็นกลุ่มละ 4-5 คน เพื่อให้ นิสิตในกลุ่มได้เวียนการนำเสนอข่าวของตนเองจนครบทุกคน

5.3 ระหว่างที่ นิสิตนำเสนอข่าวของตนเองผู้สอนกระตุ้นให้นิสิตได้ตั้งประเด็นคำถามสมาชิกในกลุ่มในประเด็นที่ตนเองสงสัย และเสนอความคิด และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

ขั้นที่ 6 สร้างมิตรร่วม

6.1 ให้นิสิตนำเสนอความรู้ใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมที่ นิสิตค้นพบพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น จนได้ข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั้งห้อง เพื่อปรับเปลี่ยนมโนคติพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมที่ ถูกต้องไปเชื่อมโยงกับมโนทัศน์เดิมที่มีอยู่และนำไปประยุกต์ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคม

6.2 ผู้สอนตั้งประเด็นคำถามให้นิสิตได้อภิปรายซักถาม เพื่อทำการตรวจสอบมโนทัศน์ พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมของนิสิตว่าเป็น มโนทัศน์ที่มีความเข้าใจถูกต้องหรือไม่ โดยการสอบถาม

การวัดและประเมินผล

ขอบเขตการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์
1) อธิบายมโนทัศน์พฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมสาระสำคัญ	- การตอบคำถาม - ทดสอบก่อน-หลังเรียน - วิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	- คำถาม - สอบทดสอบก่อน-หลังเรียน - แบบวิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> บอก และอธิบาย ได้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามเนื้อหา <u>เกณฑ์การประเมินผล</u> บอกและอธิบายได้ถูกต้องเกินร้อยละ 80 ถือว่าผ่าน
2) บอกความสำคัญของการควบคุมทางสังคมได้อย่างสมเหตุสมผล	- การตอบคำถาม - ทดสอบก่อน-หลังเรียน - วิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	- คำถาม - สอบทดสอบก่อน-หลังเรียน - แบบวิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> บอก และอธิบาย ได้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามเนื้อหา <u>เกณฑ์การประเมินผล</u> บอกและอธิบายได้ถูกต้องเกินร้อยละ 80 ถือว่าผ่าน
3) อธิบายการควบคุมทางสังคมที่มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาที่นิสิตสนใจศึกษาได้อย่างเหมาะสม	- การตอบคำถาม - ทดสอบก่อน-หลังเรียน - วิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	- คำถาม - สอบทดสอบก่อน-หลังเรียน - แบบวิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> บอก และอธิบาย ได้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตามเนื้อหา <u>เกณฑ์การประเมินผล</u> บอกและอธิบายได้ถูกต้องเกินร้อยละ 80 ถือว่าผ่าน
4) สืบเสาะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่นิสิต	- การสืบเสาะแสวงหาความรู้	- แบบประเมินการสืบเสาะแสวงหาความรู้	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> - การสืบเสาะแสวงหาถูกต้อง

ขอบเขตการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์
สนใจได้อย่างหลากหลาย			ครบถ้วน ตรงตาม เนื้อหาได้เกินร้อยละ 80 - ปฏิบัติหรือแสดง พฤติกรรม = 1 คะแนน ไม่ปฏิบัติหรือแสดง พฤติกรรม = 0 คะแนน <u>เกณฑ์การประเมินผล</u> 4-5 = ดีมาก 2-3 = ดี 1 = พอใช้ ต่ำกว่า 1 = ปรับปรุง
5) เขียนสรุปความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมได้อย่างน่าสนใจและสมเหตุสมผล	- เขียนสรุปความรู้	- แบบประเมินการเขียนสรุปความรู้	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> - การการเขียนสรุปความรู้ถูกต้อง ครบถ้วน ตรงตาม เนื้อหาได้เกินร้อยละ 80 - ปฏิบัติหรือแสดง พฤติกรรม = 1 คะแนน ไม่ปฏิบัติหรือแสดง พฤติกรรม = 0 คะแนน <u>เกณฑ์การประเมินผล</u> 4-5 = ดีมาก 2-3 = ดี

ขอบเขตการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์
			1 = พอใช้ ต่ำกว่า 1 = ปรับปรุง
6) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างสมเหตุสมผล	- ตรวจสอบการวิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	- แบบประเมินการวิเคราะห์สถานการณ์ข่าว	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> วิเคราะห์ถูกต้องครบถ้วน ตรงตามเนื้อหาได้เกินร้อยละ 80
7) อภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและการควบคุมทางสังคมที่นิสิตสนใจได้อย่างสมเหตุสมผล	- การอภิปรายของนิสิต	- แบบประเมินพฤติกรรมนิสิต	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> อภิปรายถูกต้องครบถ้วน ตรงตามเนื้อหาได้เกินร้อยละ 80
8) เห็นความสำคัญต่อการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบนพร้อมทั้งเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม	- การตอบคำถาม	- แบบประเมินพฤติกรรมนิสิต	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> อภิปรายถูกต้องครบถ้วน ตรงตามเนื้อหาได้เกินร้อยละ 80
9) บอกประโยชน์ในการควบคุมสังคมให้อยู่ในสถานะที่ปกติได้อย่างเหมาะสม	- การตอบคำถาม	- คำถาม	<u>เกณฑ์การให้คะแนน</u> อภิปรายถูกต้องครบถ้วน ตรงตามเนื้อหาได้เกินร้อยละ 80

บันทึกหลังสอน

สรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้เรียน

รายการ	ผลการจัดการเรียนการสอน	หมายเหตุ
1. ความรู้ (K)		
2. ด้านสมรรถนะสำคัญ (P)		
3. ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)		

สรุปผลการจัดการเรียนการสอนด้านผู้สอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บันทึกหลังสอน

สรุปผลการจัดการเรียนการสอน

รายการ	ผลการจัดการเรียนการสอน	หมายเหตุ
1. ผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอน	
2. ปัญหาการใช้สื่อประกอบการสอน	
3. ปัญหาการประเมินผลการเรียน	
4. ปัญหาการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้	
5. ปัญหาด้านผู้เรียน	
6. ปัญหาด้านผู้สอน	
7. ปัญหาอื่นๆ	
8. แนวทางการพัฒนาสำหรับการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป	

แบบประเมินพฤติกรรมผู้เรียน

คำชี้แจง แบบสังเกตนี้ใช้สำหรับสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกในห้องเรียน โปรดเขียน
เครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมของผู้เรียน

รายการที่ประเมิน	ระดับคะแนน			หมายเหตุ
	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	
1. ความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ				
1.1 การเลือกประเด็นปัญหา				
1.2 การคัดสรรประเด็นปัญหา				
1.3 วิเคราะห์ และวางแผนปฏิบัติงาน				
1.4 การรวบรวมสารสนเทศ				
2. การไตร่ตรอง				
2.1 การคิดวิเคราะห์				
2.2 การสังเคราะห์				
2.3 การวิพากษ์				
2.4 ข้อเสนอแนะ				
3. การนำเสนอประเด็นปัญหา				
3.1 การจัดระบบการนำเสนอผลงาน				
3.2 การใช้ภาษา				
3.3 บุคลิกภาพของผู้นำเสนอ				
3.4 การตอบคำถาม				
4. ผลที่ได้จากการศึกษาประเด็นปัญหา				
5. คุณลักษณะคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย				
5.1 ด้านมีความรับผิดชอบ				
5.2 มีส่วนร่วม				
5.3 มีความเป็นธรรมในสังคม				
6. ความเข้าใจมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา				

ลงชื่อ ผู้ประเมิน
(.....)

เกณฑ์การให้คะแนน

42-36	คะแนน หมายถึง ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ
35-29	คะแนน หมายถึง ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง
28-22	คะแนน หมายถึง ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง
21-14	คะแนน หมายถึง ปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมน้อยครั้ง

เกณฑ์การประเมินพฤติกรรมผู้เรียน

องค์ประกอบ	เกณฑ์
1. ความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องที่ทำ 1.1 การเลือก ประเด็นปัญหา	3 : วิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมใกล้ตัว มีการศึกษาข้อมูลและเหตุผลประกอบก่อนเลือกประเด็นปัญหา มีความรู้ความเข้าใจประโยชน์ของประเด็นที่จะเลือกศึกษา
	2 : วิเคราะห์ มีการศึกษาข้อมูลก่อนเลือกประเด็นปัญหา มีความรู้ความเข้าใจประโยชน์ของประเด็นที่จะเลือกศึกษาอยู่บ้างแต่ไม่ชัดเจน
	1 : วิเคราะห์ มีการศึกษาข้อมูลก่อนเลือกประเด็นปัญหา มีความรู้ความเข้าใจประโยชน์ของประเด็นที่จะเลือกศึกษาอยู่น้อย
1.2 การคัดสรร ประเด็นปัญหา	3 : ประเด็นปัญหามีความน่าใจและสอดคล้องกับเนื้อหา และสภาพแวดล้อมใกล้ตัว มีเหตุผล มีความน่าสนใจ และยังไม่มีส่วนศึกษามาก่อน
	2 : ประเด็นปัญหามีความน่าสนใจ มีเหตุผล มีการคัดแปลงจากประเด็นปัญหาที่ผู้อื่นศึกษามาก่อน
	1 : ประเด็นปัญหาไม่มีความน่าสนใจ ไม่มีความแปลกใหม่ คล้ายคลึงกับประเด็นปัญหาที่ผู้อื่นศึกษามาก่อน
1.3 วางแผน ปฏิบัติงาน	3 : วางแผนการปฏิบัติได้ถูกต้อง เหมาะสมตามขั้นตอนการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี
	2 : วางแผนการปฏิบัติได้ เหมาะสมตามขั้นตอนการดำเนินงาน
	1 : วางแผนการปฏิบัติไม่เหมาะสม มีขั้นตอนการดำเนินงานที่ดีเป็นส่วนน้อย
1.4 การรวบรวม สารสนเทศ	3 : สามารถรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม และมีความเข้าใจในสารสนเทศที่รวบรวมมาได้เป็นอย่างดี

องค์ประกอบ	เกณฑ์
	<p>2 : สามารถรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม และมีความเข้าใจในสารสนเทศที่รวบรวมมาได้เป็นส่วนใหญ่</p> <p>1 : สามารถรวบรวมสารสนเทศที่เกี่ยวข้องได้ แต่ขาดความเข้าใจในสารสนเทศ</p>
<p>2. การไต่ตรอง</p> <p>2.1 การคิดวิเคราะห์</p>	<p>3 : สามารถแยกแยะประเด็นปัญหาออกเป็นส่วนย่อยได้ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกันได้ดี รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ได้</p> <p>2 : สามารถแยกแยะประเด็นปัญหาออกเป็นส่วนย่อยได้ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นส่วนใหญ่ มีการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ</p> <p>1 : สามารถแยกแยะประเด็นปัญหาออกเป็นส่วนย่อยได้น้อย และไม่มี การสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ</p>
<p>2.2 การสังเคราะห์</p>	<p>3 : มีกระบวนการในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่จากปัจจัยหรือสารสนเทศต่าง ๆ ได้ดี สามารถต่อยอดหรือนำความรู้ใหม่ไปใช้ได้</p> <p>2 : มีกระบวนการในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่จากปัจจัยหรือสารสนเทศต่าง ๆ ได้ สามารถต่อยอดหรือนำความรู้ใหม่ไปใช้ได้บางส่วน</p> <p>1 : มีกระบวนการในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ แต่ต่อยอดหรือนำความรู้ใหม่ไปใช้ได้น้อย</p>
<p>2.3 การวิพากษ์</p>	<p>3 : สามารถพิจารณาประเด็นปัญหา มีการประเมินหรือตัดสินประเด็นปัญหาได้ดี มีการแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุสมผล</p> <p>2 : สามารถพิจารณาประเด็นปัญหา มีการประเมินหรือตัดสินประเด็นปัญหาได้ มีการแสวงหาคำตอบแต่ยังขาดความสมเหตุสมผลไปบ้าง</p> <p>1 : สามารถพิจารณาประเด็นปัญหา มีการประเมินหรือตัดสินประเด็นปัญหาได้แต่ขาดการแสวงหาคำตอบที่มีความสมเหตุสมผล</p>
<p>2.4 ข้อเสนอแนะ</p>	<p>3 : เขียนได้ตรงประเด็น และชัดเจน มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา มีแนวคิดในการเสนอแนะที่น่าสนใจ สามารถนำไปต่อยอดได้ มีเหตุผล</p>

องค์ประกอบ	เกณฑ์
	<p>2 : เขียนได้ตรงประเด็น ชัดเจน มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษา มีแนวคิดในการเสนอแนะแต่เหตุผลยังไม่สอดคล้องกัน</p> <p>1 : เขียนไม่ตรงประเด็นหรือเขียนตรงประเด็นแต่ขาดเหตุผลสนับสนุนที่ดี</p>
<p>3. การนำเสนอประเด็นปัญหา</p> <p>3.1 การจัดระบบการนำเสนอผลงาน</p>	<p>3 : อธิบายประเด็นที่ศึกษามาได้อย่างชัดเจน พร้อมให้เหตุผลที่เหมาะสม ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา มีข้อมูลสนับสนุนข้อสรุป การนำเสนอมีความต่อเนื่อง มีการเตรียมการมีการจัดลำดับการนำเสนอ มีความกระตือรือร้น และใช้สื่อประกอบการนำเสนออย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2 : อธิบายประเด็นที่ศึกษา พร้อมกล่าวถึงข้อสรุป มีเหตุผล มีข้อมูลสนับสนุนยังไม่มากพอ การนำเสนอถูกต้อง มีการเตรียมการก่อนการนำเสนอ มีการจัดลำดับการนำเสนอ และมีการใช้สื่อ</p> <p>1 : อธิบายประเด็นที่ศึกษามาแต่ไม่ค่อยสมบูรณ์ ไม่มีการกล่าวถึงข้อสรุป ลำดับการนำเสนอยังผิดพลาด เตรียมการไม่ดี จัดระบบการนำเสนอไม่ดี</p>
<p>3.2 การใช้ภาษา</p>	<p>3 : ใช้ภาษาถูกต้อง สื่อความหมายได้ชัดเจน มีการเชื่อมโยงภาษาได้อย่างสละสลวย</p> <p>2 : ใช้ภาษาถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ สื่อความหมายได้ สามารถเชื่อมโยงภาษาได้ดี</p> <p>1 : ใช้ภาษาถูกต้องบ้าง สามารถสื่อความหมายได้</p>
<p>3.3 บุคลิกภาพของผู้นำเสนอ</p>	<p>3 : การนำเสนอมีความต่อเนื่อง มีการสบสายตาผู้ฟังอยู่ตลอด แสดงบทบาทเหมาะสม เสียงดังฟังชัด ลีลาประกอบการนำเสนอดีมาก มีความน่าสนใจมาก</p> <p>2 : การนำเสนอติดขัดเล็กน้อย สบสายตาผู้ฟังบ้าง แสดงบทบาทเหมาะสม เสียงดังปานกลาง ลีลาประกอบการนำเสนอดี มีความน่าสนใจ</p> <p>1 : การนำเสนอขาดความต่อเนื่อง ไม่มีการสบสายตาผู้ฟัง แสดงบทบาทเหมาะสม เสียงเบา ลีลาประกอบการนำเสนออ่อน ยังขาดความน่าสนใจ</p>

องค์ประกอบ	เกณฑ์
3.4 การตอบคำถาม	3 : แสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษา ตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็น แสดงไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีมาก
	2 : แสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาได้พอสมควร ตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็น มีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
	1 : แสดงให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในประเด็นที่ศึกษาได้น้อย ตอบข้อซักถามไม่ค่อยตรงประเด็น แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้น้อย
4. ผลที่ได้จากการศึกษาประเด็นปัญหา	3 : ผลจากการศึกษาประเด็นปัญหาประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ได้อย่างมีคุณภาพ สามารถนำไปต่อยอดและไปใช้ประโยชน์ได้ดี
	2 : ผลจากการศึกษาประเด็นปัญหาขาดความสมบูรณ์บางส่วน ตอบจุดประสงค์ได้ดี ถ้าได้รับการปรับปรุงสามารถนำไปต่อยอดและไปใช้ประโยชน์ได้
	1 : ผลจากการศึกษาประเด็นปัญหาตอบจุดประสงค์ได้น้อยมาก
5. คุณลักษณะ คุณลักษณะพลเมืองใน สังคมประชาธิปไตย 5.1 ด้านมีความ รับผิดชอบ	3 : มีความพยายามในการทำงานจนสำเร็จลุล่วง มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ มีการอ้างอิงแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือทุกครั้ง
	2 : มีความพยายามในการทำงานจนสำเร็จลุล่วง มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกันอยู่บ้าง มีการอ้างอิงแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ
	1 : มีความพยายามในการทำงานเป็นบางครั้ง มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานร่วมกัน มีการอ้างอิงแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือน้อยครั้ง
5.2 มีส่วนร่วม	3 : ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอยู่เสมอ ให้ความร่วมมือในการวางแผน การทำงานร่วมกันทุกครั้งและแสดงความคิดเห็นของตนเองอยู่เสมอ
	2 : ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นส่วนใหญ่ ให้ความร่วมมือในการวางแผน การทำงานร่วมกันและแสดงความคิดเห็นของตนเองบ้าง

องค์ประกอบ	เกณฑ์
	1 : ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในบางครั้ง ให้ความร่วมมือในการวางแผน การทำงานร่วมกันบ้างและแสดงความคิดเห็นของตนเองน้อยครั้ง
5.3 มีความเป็นธรรมในสังคม	<p>3 : ปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัด ให้การยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่อยู่เสมอ ปฏิบัติตนเป็นกลางไม่โน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายใดเมื่อเกิดปัญหา</p> <p>2 : ปฏิบัติตามกฎกติกาอยู่เสมอ ให้การยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่อยู่บ้าง ปฏิบัติตนโน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายอื่นเมื่อเกิดปัญหาบ้างแต่น้อยครั้ง</p> <p>1 : ปฏิบัติตามกฎกติกาอยู่บ้าง ให้การยอมรับและปฏิบัติตามมติของคนส่วนใหญ่บ่อยครั้ง ปฏิบัติตนโน้มเอียงเข้าข้างฝ่ายอื่นเมื่อเกิดปัญหาเป็นส่วนใหญ่</p>
6. มโนทัศน์ทางสังคมวิทยา	<p>3 : อธิบายให้เห็นถึงความคิดรวบยอดในทางสังคมวิทยาได้อย่างถูกต้อง สามารถทำให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจหลักคิดในทางสังคมวิทยาได้</p> <p>2 : อธิบายให้เห็นถึงความคิดรวบยอดในทางสังคมวิทยาได้บ้าง แต่ยังขาดความชัดเจน สามารถทำให้ผู้อื่นรู้และเข้าใจหลักคิดในทางสังคมวิทยาได้</p> <p>1 : สามารถอธิบายให้เห็นถึงความคิดรวบยอดในทางสังคมวิทยาได้น้อย และไม่ทำให้ผู้อื่นสามารถรู้และเข้าใจหลักคิดทางสังคมวิทยาได้</p>

ภาคผนวก ง

เครื่องมือและประสิทธิภาพที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือและประสิทธิภาพที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา
2. ผลการวิเคราะห์รายข้อสอบเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา
3. แบบประเมินคุณลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย

(ตัวอย่าง)

แบบวัดมโนทัศน์สังคมวิทยา
รายวิชา SO 211 สังคมวิทยาเบื้องต้น

คำชี้แจง

1. นิสิตอ่านคำถามให้เข้าใจแล้วเขียนคำตอบให้ตรงกับคำถามอย่าตอบสิ่งที่นิสิตเดาหรือจินตนาการโดยไม่ได้สนใจคำถาม
2. เขียนคำตอบลายมือที่อ่านง่าย ไม่หวัด และใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง – ไม่ยืมกไม่ต้องขีดเส้น
3. ถ้าคำตอบมีหลายประเด็น ให้แยกประเด็นเป็นหัวข้อย่อยๆ
4. คำตอบของแต่ละข้อ ถ้ายกตัวอย่างได้ ให้ยกตัวอย่างเพื่อแสดงความเข้าใจที่ชัดเจน
5. ไม่อนุญาต ให้นิสิตถ่ายรูป หรือ คัดลอกข้อสอบส่วนใดส่วนหนึ่งออกจากห้องสอบ
6. ห้ามทุจริตในการสอบ ไม่ว่าประการใด ๆ ทั้งสิ้น หากพบการทุจริต ต้องรับโทษตามระเบียบ มศว
7. ให้นิสิตทำข้อสอบทุกข้อ

ข้อสอบนี้มีทั้งหมด 10 ข้อ (100 คะแนน)

5. ให้นิสิตอ่านสถานการณ์ข่าวต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามที่กำหนดให้

เมื่อวันที่ (25 ส.ค.) ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เหตุเกิดที่บริเวณมหาวิทยาลัยสยาม ซึ่งเพจเฟซบุ๊ก โศครห้าว นำมาเผยแพร่ซึ่งผลจากการทะเลาะวิวาทครั้งทำให้มีผู้บาดเจ็บ 2 คน และมีคนมือขาดจากแรงระเบิด ภาพเหตุการณ์นี้มีประชาชนโพสต์ผ่านเพจโศครห้าว เป็นเหตุการณ์หลังกลุ่มนักเรียนช่างยกพวกตีกันเสร็จแล้วและกำลังวิ่งไล่กันไปบนถนนเพชรเกษม ใกล้กับมหาวิทยาลัยสยามในช่วงเย็นที่ผ่านมา ซึ่งกลุ่มนักเรียนช่างทั้ง 2 กลุ่ม มีอาวุธครบมือในการก่อเหตุ รวมทั้งมีผู้ได้ยินเสียงดังคล้ายระเบิดในพื้นที่หลายครั้งจากการสอบถามไปยังสถานีตำรวจนครบาลภาษีเจริญ เจ้าหน้าที่เปิดเผยว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มูลเหตุน่าจะมาจากเรื่องสถาบัน เพราะสถาบันที่ก่อเหตุทั้ง 2 สถาบัน เป็นสถาบันคู่อริกันอยู่แล้ว นักเรียนทั้งวิทยาลัยเทคโนโลยีกรุงธนและวิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชรามเบื้องต้น มีผู้ได้รับบาดเจ็บ 3 คน และบาดเจ็บจากแรงระเบิดทำให้มือขาด 1 คน ซึ่งที่เกิดเหตุตำรวจสามารถยึดของกลางอาวุธมีดได้มากกว่า 13 เล่ม ล่าสุด พนักงานสอบสวนกำลังสอบปากคำนักเรียนที่เป็นฝ่ายคู่กรณี 4-5 คน และอยู่ระหว่างรวบรวมพยานหลักฐาน โดยเฉพาะกล้องวงจรปิดในพื้นที่

จากสถานการณ์ข้างดังกล่าว นิสิตจงวิเคราะห์ถึง สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการปกครอง และสถาบันศาสนา ควรมีแนวทางในการขัดเกลาทางสังคมอย่างไรเพื่อให้เหตุการณ์คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น (ข้อสอบกลางภาค)

8. ให้นิสิตอ่านสถานการณ์ข้างต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามที่กำหนดให้

การหย่าร้างหากจะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวก็จริง แต่ผลกระทบจากการหย่าร้างนี้ย่อมมีผลกระทบต่อครอบครัว ที่มีลักษณะบ้านแตก กระทบจิตใจลูก ๆ ที่พ่อแม่ต้องแยกจากกัน ทั้งยังมีผลกระทบสืบเนื่องถึงสถานะเศรษฐกิจของครอบครัว และสังคมด้วย ที่น่าคิดก็คือ การหย่าร้างนั้นไม่ใช่จะมีสาเหตุเนื่องจากความไม่ซื่อของชายต่อภรรยาเพียงฝ่ายเดียว แต่ก็ยังมีสถิติเพิ่มขึ้นในการฟ้องหย่าของชาย หญิงที่ไม่ซื่อต่อสามี นั้นมีอยู่หลายระดับ ไม่ว่าจะในด้านสูงด้วยวุฒิการศึกษา อยู่ในสังคมชั้นสูง หรือในทางตรงกันข้ามผู้หญิงส่วนใหญ่ที่แต่งงานแล้ว (ยกเว้นผู้นิยมความสัมพันธ์ทางเพศเป็นพิเศษ) ย่อมไม่ต้องการเลิกร้างจากสามีอย่างแน่นอน แต่เท่าที่ปรากฏหญิงที่ขอหย่าสามี จนทำให้ครอบครัวแตกแยกนั้น สาเหตุสำคัญที่สุดก็คือ ฝ่ายชายเป็นผู้ที่ไม่สนใจรักใคร่ภรรยาเหมือนเดิม หรือไม่ก็ฝ่ายชายทำตัวห่างเหิน หรือแยกตัวไปทำมาหากินในที่ไกลภรรยา ทั้งบางคนยังมีภรียน้อยไว้สำรอง ฉะนั้น จึงทำให้ภรรยาเกิดความหึงหวง โกรธแค้น หรือ คิดแค้นแค้น เมื่อหญิงเกิดความหว้าเหว่มากจนไม่อาจทนได้ จึงต่างคนต่างไป ความหว้าเหว่ผสมความโกรธแค้นนี้เอง อาจทำให้ฝ่ายหญิงคิดแก้แค้น โดยเริ่มประพฤติดุค อาทิ การหันหลังเข้าหาเหล่า ของเสพติด และหาความสุขทางเพศโดยไม่คิดถึงศีลธรรมอันดี และ ประสบกับปัญหาเรื่องการคบชู้ผู้ชาย ซึ่งเป็นที่ประณามของสังคม ทั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนี้ หญิงก็จะถูกลูกฝ่ายชายฟ้องหย่าได้ทันทีจากฝ่ายชายอย่างไรก็ดี ถ้าหากเราคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้หญิงบ้างก็จะดี เดิมฝ่ายหญิงก็รักใคร่สามี แต่เมื่อมาถูกสามีทอดทิ้งให้หัวเหว่ ทั้งไม่เอาใจใส่สนใจครอบครัวเลย แต่สังคมแทนที่จะประณาม กัยยกย่องชมเชยว่า เป็นชายชาติเร่เก้งกล้าแบบขุนแผน ก็หน้าที่ผู้หญิงเราจะต้องมีความโกรธแค้นเป็นธรรมดา และยังผู้หญิงสมัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษา มีอาชีพ มีเกียรติ ผู้หญิงย่อมมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นอย่างไรก็ดีปัญหาการหย่าร้างเป็นปัญหาร้ายแรงสำหรับชีวิตคู่ ถ้าคนเราไม่ว่าชายหรือหญิง รู้จักพอ และพอใจ ในสิ่งที่ตัวมี และรู้จักหน้าที่ของตัวเองดี ไหนเลยจะมีเรื่องผิดศีลธรรมของการครองเรือน และปัญหาครอบครัว เกิดขึ้น ชีวิตคู่กว่าจะต้องมีความสุข แต่เหตุแห่งความไม่พอนั่นเองจึงเกิดปัญหาการหย่าร้างขึ้น

จากสถานการณ์ข่าวให้นิสิตตอบคำถามดังต่อไปนี้

- จากสถานการณ์ข่าวมีลักษณะพฤติกรรมเบี่ยงเบนแบบใด
- จงใช้ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรมเบี่ยงเบนใดในการวิเคราะห์ เพราะเหตุใด
- มีมาตรการควบคุมทางสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้ดีขึ้นได้อย่างไร

ตารางที่ 26 ผลการวิเคราะห์รายข้อสอบเพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบวัด
มโนทัศน์สังคมวิทยา

แบบทดสอบข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก	ค่าความยากง่าย	ความหมาย
1	0.738	-0.017	นำไปใช้ไม่ได้
2	0.429	0.812	นำไปใช้ได้
3	0.641	0.472	นำไปใช้ได้
4	0.662	0.697	นำไปใช้ได้
5	0.624	0.782	นำไปใช้ได้
6	0.662	0.513	นำไปใช้ได้
7	0.653	0.459	นำไปใช้ได้
8	0.485	0.703	นำไปใช้ได้
9	0.632	0.551	นำไปใช้ได้
10	0.591	0.611	นำไปใช้ได้
11	0.635	0.568	นำไปใช้ได้
12	0.679	0.151	นำไปใช้ไม่ได้

(ตัวอย่าง)

แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

ตอนที่ 1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำคุณลักษณะเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อที่เป็นจริงของนิสิต

1. เพศ ชาย หญิง
2. ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3
 ชั้นปีที่ 4 ชั้นปีที่ 5 ชั้นปีที่ 6
3. เกรดเฉลี่ยสะสม 1 (ต่ำกว่า 2.00) 2(2.01 -2.50) 3 (2.51-3.00)
 4 (3.01-3.50) 5 (3.51 -4.00)
4. ศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม
 อื่นๆ.....

ตอนที่ 2 คุณลักษณะคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

คำชี้แจง ขอให้นิสิตอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้แล้วตัดสินใจว่านิสิตมีลักษณะพฤติกรรมหรือมีความสามารถตามข้อนั้นๆ อยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความจริงของนิสิต โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

5	หมายถึง	นิสิตมีพฤติกรรมหรือมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ มากที่สุด
4	หมายถึง	นิสิตมีพฤติกรรมหรือมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ มาก
3	หมายถึง	นิสิตมีพฤติกรรมหรือมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ ปานกลาง
2	หมายถึง	นิสิตมีพฤติกรรมหรือมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ น้อย
1	หมายถึง	นิสิตมีพฤติกรรมหรือมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ น้อยที่สุด

ตัวอย่าง

หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
0. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นิสิตแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน	✓				

จากตารางหมายความว่า นิสิตเห็นว่าผู้สอนเปิดโอกาสให้นิสิตแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ร่วมกันมากที่สุด

ที่	หัวข้อ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)						
1	เมื่อนิสิตได้รับมอบหมายภาระงานต่าง ๆ ให้ทำ นิสิตจะทำได้ด้วยความพยายามจนสำเร็จ ตามวันและเวลาที่กำหนด					
20	การแก้ปัญหาสังคมที่ดีควรเริ่มจากตัวนิสิตเอง โดยการไม่ป้อนฝ่ายเริ่มก่อปัญหา					
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)						
13	การกระทำของนิสิตเองมีความเชื่อมโยงกับสังคม เมื่อเกิดปัญหา นิสิตจึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและอาจช่วยแก้ไขปัญหาได้					
18	นิสิตชอบที่จะสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้ความรู้ความสามารถมาประยุกต์และดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น					
คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ที่มีความเป็นธรรมในสังคม (Justice Oriented Citizen)						
1	นิสิตร่วมกันคนอื่นได้โดยยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นโดยไม่วิวาท ขัดแย้งกัน					
2	เมื่อมีเหตุการณ์ไม่ปกติในกลุ่มเพื่อน นิสิตจะคอยประสานจุดเหมือน ขจัดจุดที่ต่าง โดยแสวงหาจุดร่วมในการอยู่และทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ					

(ตัวอย่าง)

แบบประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและ
ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

คำชี้แจง : ขอความกรุณาแสดงความคิดเห็นของท่านที่มีต่อการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม โดยใส่เครื่องหมาย
(✓) ลงในช่องความคิดเห็นของท่านพร้อมเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุง
ต่อไป

เกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

ระดับคะแนน 5 หมายถึง มีความสอดคล้องมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง มีความสอดคล้องมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มีความสอดคล้องปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง มีความสอดคล้องน้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
	(5) มากที่สุด	(4) มาก	(3) ปานกลาง	(2) น้อย	(1) น้อยที่สุด	
1. แนวคิดพื้นฐานนำมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน						
1.1 ความเหมาะสมของแนวคิดมาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน						
1.2 ความชัดเจนของแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน						
2. องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน						

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)	
2.1 องค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วย						
2.1.1 หลักการ						
1) ความชัดเจนของหลักการกระบวนการเรียนการสอน						
2.1.2 วัตถุประสงค์						
1) ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับหลักการ						
2.1.3 กระบวนการจัดการเรียนการสอน						
1) ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ						
2.1.4 การวัดและประเมินผล						
1) การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน						
3. แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน						
3.1 แผนภาพกระบวนการเรียนการสอนมีความชัดเจนและสามารถสื่อสารให้ผู้ที่นำไปใช้เกิดความเข้าใจอย่างถูกต้อง						

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นของประสิทธิภาพของการพัฒนากระบวนการเรียน
การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้าง
ความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะ
ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้
ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์
สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี
โดยผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development :
R&D) เพื่อตอบคำถามการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด
วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) ประเมินผล (Evaluation : E) ปรับปรุงคุณภาพ
ของกระบวนการเรียนการสอนและแก้ไขการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตาม
แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทาง
สังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถี
ประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี

วัตถุประสงค์ เพื่อประเมินคุณภาพการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อ
พัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของ
นิสิตปริญญาตรี

คำชี้แจง: ขอให้ท่านผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาการพัฒนา
กระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับทฤษฎีการก่อตัวของ
โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อพัฒนามโนทัศน์สังคมวิทยาและส่งเสริมคุณลักษณะความ
เป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนิสิตปริญญาตรี โดยเขียนข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อ
นำไปใช้พิจารณาปรับปรุงต่อไป

1. ท่านคิดว่าองค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอนมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบอย่างไร

2. ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ทางสังคมวิทยาอย่างไร

3. ท่านคิดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยอย่างไร

4. ท่านคิดว่าแผนภาพกระบวนการเรียนการสอนมีความชัดเจนและสามารถสื่อสารให้ผู้ใช้นำไปใช้ได้อย่างถูกต้องได้อย่างไร

5. ท่านคิดว่าการระบุหน้าที่ของผู้สอนได้อย่างละเอียดครบถ้วนเพียงพอสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมมโนทัศน์ทางสังคมวิทยา และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

ภาพผลงานผู้เรียนจากกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ต่อ)

MAYA

บทเรียนจากชีวิตจริง

บทเรียนจากชีวิตจริง
ทำให้อะไรเป็นเหตุของอะไร
นั่นล่ะ! เข้าใจจากชีวิตจริง

บทเรียนจากชีวิตจริง
ทำให้อะไรเป็นเหตุของอะไร
นั่นล่ะ! เข้าใจจากชีวิตจริง

บทเรียนจากชีวิตจริง
ทำให้อะไรเป็นเหตุของอะไร
นั่นล่ะ! เข้าใจจากชีวิตจริง

ภาพกิจกรรมของนักเรียน

นักเรียนจากโรงเรียน...
นักเรียนจากโรงเรียน...
นักเรียนจากโรงเรียน...

รูปแบบของชอแกนเด็ก

ภาพกิจกรรมของนักเรียน

นักเรียนจากโรงเรียน...
นักเรียนจากโรงเรียน...
นักเรียนจากโรงเรียน...

The Ideal of Education System

1. การศึกษาที่ดีต้อง...
2. การศึกษาที่ดีต้อง...
3. การศึกษาที่ดีต้อง...
4. การศึกษาที่ดีต้อง...
5. การศึกษาที่ดีต้อง...
6. การศึกษาที่ดีต้อง...
7. การศึกษาที่ดีต้อง...
8. การศึกษาที่ดีต้อง...

Why Thailand Education System is falling ?

1. ปัญหาของระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน...
2. ปัญหาของระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน...
3. ปัญหาของระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน...

DEPRESSION

กรมสุขภาพจิตระบุ
คนไทย 1.5 ล้านคน

ป่วยเป็น "โรคซึมเศร้า" สักตัวขึ้นร้อยละ 3.6 ในรอบสามปี

สายด่วนกรมสุขภาพจิต
1323 และ 1667

HOW CELEBRITY REDUCE STRESS AND DEPRESSION

บทสัมภาษณ์จากนักแสดงหญิง "โรสธันนี่" / 6

04 บทบาทผู้จัดกับโรคซึมเศร้า

07 TALK WITH DEPRESSION 6 NON-DEPRESSION

09 BEST THINGS TO SAY กับคุณวรา-โมกข์สุด

11 เกี่ยวกับไทย หัวใจคนไทย

13 ตุลาคม 12 ธันวาคม BANGKOK-CHIANGMAI

แบบทดสอบ โรคซึมเศร้า

อยากรู้ว่าตัวเองมีโรคซึมเศร้าหรือไม่ ?
ลองทำแบบทดสอบนี้ดูสิ! (คะแนนเต็ม 20 คะแนน)

(0 คะแนน = 0 คะแนน, 1-5 คะแนน = 1 คะแนน, 6-10 คะแนน = 2 คะแนน, 11-15 คะแนน = 3 คะแนน)

1. เหนื่อยง่ายเกินไป ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
2. ไม่อยากทำอะไร ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
3. รู้สึกหงุดหงิดง่าย ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
4. รู้สึกเศร้า ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
5. รู้สึกวิตกกังวล ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
6. รู้สึกไม่มีความสุข ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
7. รู้สึกไม่มีความสุข ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
8. รู้สึกไม่มีความสุข ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
9. รู้สึกไม่มีความสุข ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย
10. รู้สึกไม่มีความสุข ใช่เลย ใช่บ้าง ไม่ใช่เลย

สรุปผล

0-5 คะแนน - ไม่มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า
6-10 คะแนน - มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า
11-15 คะแนน - มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า
16-20 คะแนน - มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคซึมเศร้า

หากผลที่ได้เป็นโรคซึมเศร้า ควรไปพบแพทย์หรือจิตแพทย์ทันที เพื่อรับการรักษาที่เหมาะสม

หากผลที่ได้ไม่เป็นโรคซึมเศร้า ควรไปพบแพทย์หรือจิตแพทย์ทันที เพื่อรับการรักษาที่เหมาะสม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายอชิระ อุตมาน
วัน เดือน ปี เกิด	18 พฤศจิกายน 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดหนองคาย
วุฒิการศึกษา	- สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2551 - สำเร็จการศึกษาปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีการศึกษา 2554 - ศึกษาต่อระดับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิชาเอกการสอนสังคมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2557
ที่อยู่ปัจจุบัน	114 ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถนนสุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110
ผลงานตีพิมพ์	อชิระ อุตมาน. (2561). “การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนว ทฤษฎีการก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมและแนวคิดการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาปริญญาตรี.” วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 21 (มกราคม – ธันวาคม): 291-303.